SOUBORNÉ INFORMACE

Ročník 2006

Informace o regionech, městech a obcích | Hradec Králové, duben 2007

Kód publikace: 13-5208-06 | Č. j.: 7/2006

Regionální rozdíly v demografickém, sociálním a ekonomickém vývoji

Královéhradeckého kraje v letech 2000 až 2005

Zpracoval: ČSÚ, Krajská správa Hradec Králové
Ředitel: Mgr. Miroslav Hartmann
Informační servis: tel.: 495 762 322, e-mail: infoservishk@czso.cz
Kontaktní zaměstnanec: Ing. Ivana Dušková, tel.: 495 762 316, e-mail: ivana.duskova@czso.cz
Ing. Petr Matoušek, tel.: 495 762 359, e-mail: petr.matousek@czso.cz

Český statistický úřad, Krajská správa Hradec Králové
2006

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na Internetu:**www.czso.cz**

Stránky ČSÚ Krajské správy Hradec Králové na internetu:**www.hradeckralove.czso.cz**

Regional Differences in Demographic, Social and Economic Development of the Královéhradecký Region in 2000 - 2005

The publication deals with the position and development of territorial units within the Královéhradecký Region that were formed both administratively and on the basis of common characteristics (by regionalisation). Text section, graphs and cartograms, completed with comparisons to regions within the whole Czech Republic.

ISBN 80-250-1371-5

© Český statistický úřad, Krajská správa Hradec Králové, 2006

ÚVOD

V návaznosti na naplňování strategických cílů Českého statistického úřadu v oblasti regionální statistiky jsme připravili v letošním roce další souhrnnou analytickou publikaci o Královéhradeckém kraji. Tentokrát jsme se zaměřili na strukturu uvnitř regionu a pokusili se analyzovat vnitrokrajské rozdíly podle různých územních pohledů s využitím zejména dostupných dat ze státního statistického zjišťování, případně dalších zdrojů, za demografickou, sociální a ekonomickou oblast.

Základním územním pohledem je administrativní uspořádání kraje do správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Okresní členění jsme využili v případech, kdy nebyly k dispozici odpovídající údaje za správní obvody nebo obce, aby bylo možno přiblížit vnitřní rozdíly regionu pomocí širšího okruhu ukazatelů, zejména za oblast ekonomickou. Dalšími pohledy na území kraje jsou velikostní skupiny obcí podle počtu obyvatel a různě vymezené tzv. funkční regiony, z nichž dosud ve statistické praxi nejpoužívanější jsou pracovní mikroregiony, vytvořené podle výsledků sčítání lidu a zveřejněné v roce 2004 v publikaci „Dojížďka za prací a do škol v Královéhradeckém kraji (na základě výsledků SLDB 2001)“.

Z hlediska časového **je hodnoceno období let 2000 až 2005**, někde i delší. Pro sledování vývoje jednotlivých jevů a regionálních rozdílů se porovnávají zejména pětiletá období 2001 - 2005 a 1996 - 2000, pokud byly údaje u hodnocených témat k dispozici.

Předkládaná analýza si klade za cíl odpovědět na tři základní otázky

1. **Která území kraje se významně liší od průměru kraje, existují v kraji výrazně problémové (zaostávající) oblasti?**
2. **V jakých tématických oblastech byly zjištěny největší vnitrokrajské rozdíly?**
3. **Patří kraj do skupiny krajů s relativně malými/průměrnými/velkými vnitroregionálními rozdíly?**

Publikace je rozdělena do čtyř samostatných kapitol, které se odlišují různým pohledem na danou problematiku a možnostmi grafického zobrazení vnitrokrajských rozdílů pomocí grafů a map. V závěru publikace najde čtenář bohatou barevnou kartografickou přílohu. Jsou v ní shromážděny kartogramy a kartodiagramy pro názorné dokreslení rozdílů mezi obcemi, správními obvody obcí s rozšířenou působností a okresy v Královéhradeckém kraji i vzhledem k celému území České republiky.

V první kapitole je charakterizováno území celého kraje, jeho postavení a vývoj v mezikrajském porovnání a postavení kraje v rámci České republiky. Druhá kapitola analyzuje rozdíly mezi jednotlivými správními obvody obcí s rozšířenou působností členěné v pěti podkapitolách (sídelní struktura, demografický vývoj, sociální vývoj, ekonomický vývoj a životní prostředí včetně infrastruktury a polohy).

Hodnocení regionálních rozdílů podle **funkčních regionů** je obsahem třetí kapitoly, kde pomocí několika typů neadministrativních celků je zejména graficky vyjádřeno území kraje v různých funkčně vymezených oblastech.

Poslední čtvrtá kapitola má dvě hlavní části. První subkapitola se vytvořením syntetického skóre za každý správní obvod s rozšířenou působností snaží odpovědět na první dvě otázky. **Pomocí multikriteriálního hodnocení** je na základě vážené průměrné známky stanoveno postavení každého správního obvodu s rozšířenou působností v jednotlivých oblastech. Druhá subkapitola pomáhá zodpovědět třetí základní otázku, a to pomocí vybraných ukazatelů za správní obvody na úrovni celorepublikové a na úrovni NUTS2 Severovýchod (Libereckém, Královéhradeckém a Pardubickém kraji). Hodnocení je provedeno převážně v grafech.

Analýza volně navazuje na loňskou analýzu „Demografický, sociální a ekonomický vývoj Královéhradeckého kraje 2000 – 2004“ a analýzu z roku 2004 „Správní obvody obcí s rozšířenou působností – Královéhradecký kraj 2004“, které byly zpracovány ve všech krajích České republiky podle jednotné metodiky ČSÚ. Letošní analýzu regionálních rozdílů připravilo podle stejné metodiky pět krajů (Jihočeský, Plzeňský, Ústecký, Královéhradecký, Pardubický). Data byla zpracována do časových řad podle územní struktury k 1. 1. 2005.

Vedle tištěné formy a CD-ROM, naleznete naše publikace na krajských internetových stránkách www.hradeckralove.czso.cz.

OBSAH

Úvod ... 3
Seznam tabulek a grafů ... 7
Seznam map a kartogramů ... 9
Zkratky krajů a správních obvodů ORP ... 11
1. Charakteristika kraje a jeho postavení v rámci České republiky ... 12
2. Regionální rozdíly uvnitř kraje v administrativně-správním členění ... 16
2.1. Sídelní struktura ... 17
2.1.1. Současná sídelní struktura ... 17
2.1.2. Velikostní skupiny obcí ... 19
2.1.3. Klasifikace sídel a koncentrace osídlení ... 21
2.2. Demografický vývoj ... 23
2.2.1. Počet obyvatel ... 23
2.2.2. Obyvatelstvo podle pohlaví, věku, vzdělání a rodinného stavu ... 24
2.2.3. Základní demografické události ... 29
2.2.4. Migrace ... 38
2.2.5. Cizinci ... 40
2.3. Ekonomický vývoj ... 43
2.3.1. Organizační struktura národního hospodářství ... 43
2.3.2. Zemědělství a lesnictví ... 46
2.3.3. Průmysl ... 51
2.3.4. Stavebnictví ... 53
2.3.5. Doprava ... 58
2.3.6. Cestovní ruch ... 60
2.3.7. Veřejná ekonomika ... 63
2.4. Sociální vývoj ... 64
2.4.1. Bydlení ... 64
2.4.2. Ekonomická aktivita ... 66
2.4.3. Nezaměstnanost ... 71
2.4.4. Školství, zdravotnictví, sociální péče ... 74
2.4.5. Kriminalita ... 77
2.4.6. Volby ... 79
2.5. Životní prostředí, infrastruktura, poloha, dostupnost ... 84
2.5.1. Ovzduší ... 84
2.5.2. Voda ... 84
2.5.3. Půda ... 85
2.5.4. Odpady ... 88
2.5.5. Investice na ochranu životního prostředí ... 88
2.5.6. Chráněná území ... 89
2.5.7. Infrastruktura ... 91
2.5.8. Dopravní dostupnost, poloha vzhledem k rozvojovým osám a oblastem ... 93

3. Hodnocení regionálních rozdílů podle funkčních regionů 95
3.1. Pracovní mikroregiony 95
3.2. Časová dostupnost krajského města individuální dopravou 98
3.3. Časová dostupnost sídla správního obvodu ORP individuální dopravou 100
4. Syntetické hodnocení regionálních rozdílů 103
4.1. Souhrnné postavení obvodů ORP v kraji (vícekriteriální hodnocení) 103
4.1.1. Cíl kapitoly 103
4.1.2. Výběr ukazatelů 103
4.1.3. Postup hodnocení stavu v letech 2001 – 2005 104
4.1.4. Postup hodnocení vývoje vnitroregionálních rozdílů 104
4.1.5. Postavení SO ORP v letech 2001 – 2005 a změna tohoto postavení v čase 105
4.1.6. Seznam ukazatelů použitých pro souhrnné hodnocení postavení správních obvodů obcí s rozšířenou působností 114
4.2. Vnitrokrajské rozdíly v celorepublikovém pohledu 116
5. Závěr 126
Základní charakteristiky podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností v roce 2005 130
Seznam použité literatury a informačních zdrojů 159

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tab. 2.1.1.1. Sídelní struktura podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností k 31. 12. 2005 18
Tab. 2.1.2.1. Základní charakteristika území podle velikostních skupin obcí k 31. 12. 2005 19
Tab. 2.1.2.2. Počet obcí podle velikostních skupin obcí k 31. 12. 2005 20
Tab. 2.1.2.3. Obyvatelstvo podle velikostních skupin obcí k 31. 12. 2005 21
Tab. 2.1.3.1. Sídla podle různých vymezení a správních obvodů ORP k 31. 12. 2005 21
Tab. 2.2.1.1. Počet obyvatel a věková struktura obyvatelstva podle SO ORP k 31. 12. 23
Tab. 2.2.2.1. Charakteristiky věkové struktury obyvatelstva podle správních obvodů ORP 25
Tab. 2.2.2.2. Vzdělanostní struktura obyvatel ve věku 25 a více let podle SO ORP v roce 2001 27
Tab. 2.2.3.1. Živě narození podle správních obvodů ORP v letech 2001 - 2005 (roční průměry) 30
Tab. 2.2.3.2. Podíl dívek narozených v letech 1995 až 2005 v SO ORP 30
Tab. 2.2.3.3. Potraty podle správních obvodů ORP v letech 2001 - 2005 (roční průměry) 31
Tab. 2.2.3.4. Zemřelí podle správních obvodů ORP v roce 2005 34
Tab. 2.2.3.5. Standardizovaná míra úmrtnosti podle správních obvodů ORP 35
Tab. 2.2.3.6. Sňatky a rozvody podle správních obvodů ORP v letech 2001 - 2005 (roční průměry) 36
Tab. 2.2.4.1. Charakteristiky pohybu obyvatelstva podle správních obvodů ORP 38
Tab. 2.2.4.2. Bydliště matky v době narození podle správních obvodů ORP 39
Tab. 2.2.5.1. Bydlící cizinci v SO ORP podle druhu pobytu k 31. 12. 2005 40
Tab. 2.2.5.2. Bydlící cizinci v SO ORP podle věku k 31. 12. 2005 41
Tab. 2.2.5.3. Bydlící cizinci v SO ORP podle státního občanství k 31. 12. 2005 41
Tab. 2.3.1.1. Ekonomické subjekty podle správních obvodů ORP k 31.12. 43
Tab. 2.3.1.2. Ekonomické subjekty podle právní formy podle SO ORP k 31.12. 2005 44
Tab. 2.3.1.3. Ekonomické subjekty podle počtu zaměstnanců podle SO ORP k 31.12. 2005 44
Tab. 2.3.2.1. Bilance půdy podle správních obvodů ORP k 31. 12. 2005 46
Tab. 2.3.2.2. Obhospodařovaná půda a počty pracovníků podle okresů v roce 2005 47
Tab. 2.3.2.3. Obhospodařovaná půda fyzickými a právnickými osobami podle okresů v roce 2005 48
Tab. 2.3.2.4. Využití půdy podle okresů v roce 2005 49
Tab. 2.3.2.5. Hospodářská zvířata podle okresů k 30. 9. 2005 49
Tab. 2.3.2.6. Porostní plochy lesů a zásoby hroubí na území SO ORP k 31. 12. 2005 50
Tab. 2.3.2.7. Porostní plochy lesů podle dřevin na území SO ORP k 31. 12. 2005 51
Tab. 2.3.3.1. Průmyslové podniky s 20 a více zaměstnanci podle SO ORP v roce 2005 52
Tab. 2.3.3.2. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo podle průmyslových odvětví podle SO ORP v roce 2001 52
Tab. 2.3.4.1. Vybrané ukazatele ve stavebnictví podle okresů 54
Tab. 2.3.4.2. Stavební práce podle místa stavby podle okresů v letech 2000 - 2005 54
Tab. 2.3.4.3. Bytová výstavba podle okresů 55
Tab. 2.3.4.4. Dokončené byty podle forem výstavby ve správních obvodech ORP v letech 2001 – 2005 56
Tab. 2.3.4.5. Charakteristiky dokončených bytů ve správních obvodech ORP v letech 2001 – 2005 57
Tab. 2.3.4.6. Průměrné ceny bytů podle okresů a velikostních skupin obcí v letech 1998 - 2004 58
Tab. 2.3.5.1. Délka silniční sítě podle okresů k 31. 12. 2005 58
Tab. 2.3.5.2. Dopravní prostředky podle okresů k 31. 12. 2005 59
Tab. 2.3.5.3. Dopravní nehodovost podle okresů v letech 2001 - 2005 (roční průměry) 59
Tab. 2.3.6.1. Hromadná ubytovací zařízení cestovního ruchu podle SO ORP k 31. 12. 2005 60
Tab. 2.3.6.2. Hromadná ubytovací zařízení podle kategorie a SO ORP k 31. 12. 2005 61
Tab. 2.3.6.3. Ukazatele potenciálu cestovního ruchu podle SO ORP 61
Tab. 2.3.7.1. Příjmy a výdaje obecních rozpočtů podle správních obvodů ORP k 31. 12. 63
Tab. 2.4.1.1. Domovní a bytový fond podle správních obvodů ORP v roce 2001 64
Tab. 2.4.1.2. Vybrané charakteristiky bytového fondu podle správních obvodů ORP v roce 2001 65
Tab. 2.4.2.1. Míra ekonomické aktivity podle správních obvodů ORP v letech 1991 a 2001 67
Tab. 2.4.2.2. Indexy lokalizace odvětví (sektorů) ekonomické činnosti SO ORP v letech 1991 a 2001 68
Tab. 2.4.2.3. Zaměstnanost podle sektoru a odvětví ekonomické činnosti v SO ORP 2001 69
Tab. 2.4.2.4. Saldo dojížďky za prací podle odvětví ekonomické činnosti podle SO ORP v roce 2001 70
Tab. 2.4.2.5. Pracovní místa podle sektoru a odvětví ekonomické činnosti v SO ORP v roce 2001 71
Tab. 2.4.3.1. Vývoj nezaměstnanosti v SO ORP v letech 2000 – 2005 (k 31. 12.) 72
Tab. 2.4.3.2. Nezaměstnanost v SO ORP k 31. 12 2005 73
Tab. 2.4.4.1. Žáci mateřských a základních škol podle správních obvodů ORP 74
Tab. 2.4.4.2. Studenti středních škol podle správních obvodů ORP 75
Tab. 2.4.4.3. Praktičtí lékaři podle správních obvodů ORP v roce 2005 76
Tab. 2.4.4.4. Praktičtí lékaři podle správních obvodů ORP v roce 2005 77
Tab. 2.4.5.1. Kriminalita v roce 2005*) 78
Tab. 2.4.6.1. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 79
Tab. 2.4.6.2. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 2006 80

Tab. 2.4.6.3. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR - rozdíl roku 2006 proti 2002 81
Tab. 2.4.6.4. Volby do zastupitelstev obcí 81
Tab. 2.4.6.5. Volby do zastupitelstva Královéhradeckého kraje....82
Tab. 2.5.1.1. Měrné emise oxidu siřičitého a oxidů dusíku REZZO 1 – 3 podle okresů....84
Tab. 2.5.2.1. Vyrobená voda, odpadní vody a jejich čištění podle okresů za rok 2001....85
Tab. 2.5.2.2. Vyrobená voda, odpadní vody a jejich čištění podle velikostních skupin obcí za rok 2001 85
Tab. 2.5.3.1. Pozemky podle druhu k 31. 12. 2005....86
Tab. 2.5.3.2. Porostní plochy lesů podle subkategorií na území SO ORP k 31. 12. 2005 87
Tab. 2.5.5.1. Výdaje na pořízení DHM na ochranu životního prostředí v letech 2000 – 2004....89
Tab. 2.5.6.1. Chráněná území ve správních obvodech ORP k 31. 12. 2005*) 90
Tab. 2.5.6.2. Maloplošná chráněná území k 31. 12. 2005*) 90
Tab. 2.5.7.1. Technická infrastruktura správních obvodů ORP v roce 2005 91
Tab. 2.5.7.2. Vybavenost obcí v roce 2005....92
Tab. 3.1.1.1. Sídelní struktura a obyvatelstvo Královéhradeckého pracovního regionu k 31. 12. 2005 96
Tab. 3.1.1.2. Pracovní místa v Královéhradeckém pracovním regionu podle SLDB 2001....96
Tab. 3.1.1.3. Nezaměstnanost v Královéhradeckém pracovním regionu k 31. 12. 2005 97
Tab. 3.1.1.4. Vývoj nezaměstnanosti v Královéhradeckém pracovním regionu v letech 2000 – 2005 97
Tab. 3.2.1.1. Nezaměstnanost k 31. 12. 2005 podle časové dostupnosti krajského města 99
Tab. 3.3.1.1. Nezaměstnanost k 31. 12. 2005 podle časové dostupnosti sídla správního obvodu ORP....100
Tab. 3.3.1.2. Vybrané ukazatele SO ORP podle dostupnosti sídel k 31. 12. 2005....102
Tab. 4.1.5.1. Postavení správních obvodů ORP v letech 2001 – 2005*) 110
Tab. 4.1.5.2. Vývoj dostupných ukazatelů v čase*) 112

Graf 1 Pořadí správních obvodů ORP podle rozlohy a počtu obyvatel k 31. 12. 2005 18
Graf 2 Obyvatelstvo správních obvodů ORP ve velikostních skupinách obcí podle počtu obyvatel k 31. 12. 2005 20
Graf 3 Srovnání věkové struktury obyvatel ve SO ORP a Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2005....26
Graf 4 Vzdělanostní struktura – střední, nástavbové a vyšší odborné vzdělání 28
Graf 5 Potratový index ve SO ORP v letech 2001-2005....32
Graf 6 Živě narození a potraty na 1 000 obyvatel ve SO ORP v letech 2001 - 2005....33
Graf 7 Podíl potratů žen do 20 let v letech 2001 – 2005 a vzdělanostní struktura podle SLDB 2001 v SO ORP 34
Graf 8 Rozvodovost a sňatečnost ve správních obvodech ORP v letech 2001 - 2005....37
Graf 9 Podnikatelská aktivita v roce 2005....45
Graf 10 Obhospodařovaná zemědělská půda podle právní formy zemědělských podniků podle okresů v roce 2005 47
Graf 11 Výměra obhospodařované zemědělské půdy na 1 podnik podle okresů v roce 2005....48
Graf 12 Zemědělské stroje v Královéhradeckém kraji podle okresů v roce 2005....49
Graf 13 Stavební práce v tuzemsku podle okresu místa stavby 54
Graf 14 Bytová výstavba v roce 2005 podle okresů 55
Graf 15 Dokončené byty a intenzita bytové výstavby ve SO ORP letech 2001 – 2005 57
Graf 16 Míra nezaměstnanosti k 31. 12....73
Graf 17 Registrovaní pacienti na 1 lékaře v SO ORP Královéhradeckého kraje v roce 2005....76
Graf 18 Účast ve volbách do PS Parlamentu ČR 2006 a míra nezaměstnanosti 80
Graf 19 Podíl žen na celkovém počtu zvolených starostů podle správních obvodů v roce 2006 82
Graf 20 Účast voličů ve volbách ve správních obvodech ORP podle typu voleb....83
Graf 21 Změna účasti voličů ve volbách ve správních obvodech ORP podle typu voleb....83
Graf 22 Investice na ochranu životního prostředí podle okresů....88
Graf 23 Podíl obcí se schváleným územním plánem a podíl obcí s plynofikací podle SO ORP 92
Graf 24 Silniční vzdálenost obcí od krajského města Hradec Králové podle SO ORP....93
Graf 25 Dokončené byty na 1 000 obyvatel v letech 2001 - 2005 v obcích Královéhradeckého kraje podle časové dostupnosti krajského města individuální dopravou 99
Graf 26 Dokončené byty na 1 000 obyvatel v letech 2001 - 2005 v obcích Královéhradeckého kraje podle časové dostupnosti sídel SO ORP individuální dopravou....101
Graf 27 Rozloha podle správních obvodů ORP k 31. 12. 2005 116
Graf 28 Relativní přírůstek obyvatel v letech 2000 - 2005 podle správních obvodů ORP....116
Graf 29 Průměrný přirozený a migrační přírůstek v letech 2001 - 2005 ve správních obvodech ORP regionu NUTS 2 – Severovýchod 117
Graf 30 Úhrnná plodnost v letech 2001 až 2005 podle správních obvodů ORP....117
Graf 31 Index stáří podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností v roce 2005....118
Graf 32 Podíl cizinců na obyvatelstvu v roce 2005 podle správních obvodů ORP 118
Graf 33 Intenzita podnikatelské aktivity podle správních obvodů ORP 119

Graf 34 Podíl zemědělské půdy na celkové výměře správního obvodu ORP v roce 2005 119
Graf 35 Produkce na zaměstnance v průmyslových podnicích s 20 a více zaměstnanci v roce 2005 120
Graf 36 Intenzita privátní bytové výstavby v letech 2001 - 2005 podle správních obvodů ORP 120
Graf 37 Index progresivity ekonomické struktury 121
Graf 38 Intenzita ekonomické aktivity populace ve věku 55-64 let v roce 2001 ve správních obvodech ORP regionu NUTS 2 - Severovýchod 121
Graf 39 Míra ekonomické aktivity a index ekonomického zatížení ve správních obvodech ORP regionu NUTS 2 - Severovýchod 122
Graf 40 Průměrná míra nezaměstnanosti v letech 2001 - 2005 podle správních obvodů ORP 122
Graf 41 Průměrná míra nezaměstnanosti a saldo vnitřní migrace v letech 2001 - 2005 ve správních obvodech ORP regionu NUTS 2 - Severovýchod 123
Graf 42 Intenzita podnikatelské aktivity a míra nezaměstnanosti ve správních obvodech ORP regionu NUTS 2 - Severovýchod 123
Graf 43 Změna míry nezaměstnanosti v letech 2000 - 2005 a podíl dlouhodobě nezaměstnaných v roce 2005 ve správních obvodech ORP regionu NUTS 2 - Severovýchod 124
Graf 44 Účast ve volbách do PS parlamentu ČR 2006 a míra nezaměstnanosti ve správních obvodech ORP regionu NUTS 2 - Severovýchod 124
Graf 45 Podíl obyvatel bydlících v domech s přípojkou na plyn ze sítě podle správních obvodů ORP 125
Graf 46 Podíl obcí se schváleným územním plánem a podíl obcí s plynofikací ve správních obvodech ORP regionu NUTS 2 - Severovýchod 125

SEZNAM MAP A KARTOGRAMŮ

Správní obvody ORP Královéhradeckého kraje podle územní struktury k 31. 12. 2005.....16
Osídlení v Královéhradeckém kraji.....22
Méně příznivé zemědělské oblasti (LFA) v Královéhradeckém kraji.....87
Rozvojové osy a oblasti.....94
Pracovní mikroregiony a subregiony v Královéhradeckém kraji.....95
Časová dostupnost krajského města individuální dopravou v Královéhradeckém kraji 98
Časová dostupnost sídel správních obvodů ORP v Královéhradeckém kraji individuální dopravou.. 100
Postavení správních obvodů ORP Královéhradeckého kraje v letech 2001 – 2005: demografické prostředí, sídelní struktura.....105
Postavení správních obvodů ORP Královéhradeckého kraje v letech 2001 – 2005: sociální prostředí.....106
Postavení správních obvodů ORP Královéhradeckého kraje v letech 2001 – 2005: ekonomické prostředí.....107
Postavení správních obvodů ORP Královéhradeckého kraje v letech 2001 – 2005: infrastruktura, poloha, dostupnost, životní prostředí 109
Podíl městského obyvatelstva k 31. 12. 2005 podle správních obvodů ORP.....138
Demografický vývoj v obcích ČR v letech 2000 – 2005.....138
Vývoj počtu obyvatel v letech 2000 – 2005 podle obcí.....139
Vývoj počtu a struktury obyvatel v letech 2000 – 2005 podle správních obvodů ORP 139
Průměrný věk obyvatelstva obcí ČR k 31. 12. 2005.....140
Index stáří obyvatel k 31. 12. 2005 podle obcí.....140
Úhrnná plodnost a struktura živě narozených podle věku matky v letech 2001 – 2005 podle správních obvodů ORP 141
Podíl živě narozených mimo manželství v letech 2001 – 2005 podle správních obvodů ORP 141
Standardizovaná úmrtnost na 1000 obyvatel v letech 2001 – 2005 podle správních obvodů ORP 142
Sňatky na 1 000 obyvatel v letech 2001 – 2005 podle správních obvodů ORP 142
Saldo stěhování na 1 000 obyvatel v letech 2001 – 2005 podle správních obvodů ORP 143
Podíl cizinců na obyvatelstvu celkem k 31. 12. 2005 podle správních obvodů ORP 143
Cizinci podle druhu pobytu k 31. 12. 2005 podle správních obvodů ORP.....144
Cizinci podle státní příslušnosti a věkové struktury k 31. 12. 2005 podle správních obvodů ORP.....144
Podnikatelská aktivita fyzických osob k 31. 12. 2005 podle správních obvodů ORP.....145
Přímé zahraniční investice na 1 obyvatele v letech 2000 – 2004 podle okresů.....145
Podíl zemědělské půdy na celkové rozloze v roce 2005 podle obcí 146
Podíl orné půdy na výměře zemědělské půdy v roce 2005 podle správních obvodů ORP 146
Podíl orné půdy bez sklizně na obhospodařované orné půdě v roce 2005 podle okresů 147
Průměrná mzda v průmyslu v roce 2005 podle správních obvodů ORP 147
Stavební práce podle místa stavby na 1 obyvatele v roce 2005 podle okresů 148
Dokončené byty na 1 000 obyvatel v letech 2001 – 2005 podle obcí 148

Podíl dokončených bytů v rodinných domech na celkovém počtu dokončených bytů v letech 2001 – 2005 podle správních obvodů ORP....149
Míra ekonomické aktivity obyvatelstva obcí ČR v roce 2001....149
Změna míry ekonomické aktivity mezi roky 1991 a 2001 podle správních obvodů ORP....150
Míra ekonomické aktivity a struktura zaměstnaných podle věku v roce 2001 podle SO ORP....150
Míra ekonomické aktivity a struktura pracovních míst podle odvětví v roce 2001 podle SO ORP....151
Změna počtu zaměstnanců vybraných odvětví mezi roky 1991 a 2001 podle správních obvodů....151
Pracovní místa na 1 000 zaměstnaných a rozmístění podnikatelských subjektů s 500 a více zaměstnanci v roce 2005 podle SO ORP....152
Saldo pracovních míst na 1 000 zaměstnaných v roce 2001 podle správních obvodů ORP....152
Vývoj nezaměstnanosti v obcích ČR v letech 2002 – 2005....153
Změna míry registrované nezaměstnanosti v letech 2000 – 2005 podle obcí....153
Míra registrované nezaměstnanosti k 31. 12. 2005 podle obcí....154
Změna míry registrované nezaměstnanosti v letech 2000 – 2005 podle správních obvodů ORP....154
Změna počtu uchazečů o zaměstnání a jejich struktury mezi roky 2002 a 2005 podle SO ORP....155
Míra nezaměstnanosti a věková struktura uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2005 podle SO ORP....155
Míra nezaměstnanosti k 31. 12. 2005 a struktura uchazečů o zaměstnání podle délky evidence podle správních obvodů ORP....156
Vývoj míry nezaměstnanosti v letech 2001 – 2005 a vývoj podílů hlasů získaných volebními stranami ve volbách do Poslanecké sněmovny v letech 2002 a 2006 podle správních obvodů ORP....156
Míra nezaměstnanosti k 31. 12. 2005 a podíl hlasů získaných volebními stranami ve volbách do Poslanecké sněmovny 2006 podle správních obvodů ORP....157
Pořízené investice na ochranu životního prostředí na 1 km2 letech 2000 – 2004 podle okresů....157
Emise hlavních znečišťujících látek na 1 km2 (REZZO 1-3) v roce 2004 podle okresů....158

ZKRATKY KRAJŮ A SPRÁVNÍCH OBVODŮ ORP

Zkratky krajů

Kód	Území	Zkratka
CZ010	Hlavní město Praha	PHA
CZ020	Středočeský	STC
CZ031	Jihočeský	JHC
CZ032	Plzeňský	PLK
CZ041	Karlovarský	KVK
CZ042	Ústecký	ULK
CZ051	Liberecký	LBK
CZ052	Královéhradecký	HKK
CZ053	Pardubický	PAK
CZ061	Vysočina	VYS
CZ062	Jihomoravský	JHM
CZ071	Olomoucký	OLK
CZ072	Zlínský	ZLK
CZ080	Moravskoslezský	MSK

Zkratky správních obvodů ORP za oblast NUTS2 Severovýchod

Kód	Území	Zkratka
5101	Česká Lípa	CLp
5102	Frýdlant	Frd
5103	Jablonec nad Nisou	JnN
5104	Jilemnice	Jil
5105	Liberec	Lbc
5106	Nový Bor	NoB
5107	Semily	Sem
5108	Tanvald	Tan
5109	Turnov	Tur
5110	Železný Brod	ZBr
5201	Broumov	Bro
5202	Dobruška	Dbr
5203	Dvůr Králové nad Labem	DKr
5204	Hořice	Hrc
5205	Hradec Králové	HKr
5206	Jaroměř	Jar
5207	Jičín	Jic
5208	Kostelec nad Orlicí	KnO
5209	Náchod	Nch
5210	Nová Paka	NPa
5211	Nové Město nad Metují	NMe
5212	Nový Bydžov	NBy
5213	Rychnov nad Kněžnou	RnK
5214	Trutnov	Tru
5215	Vrchlabí	Vch
5301	Česká Třebová	CTr
5302	Hlinsko	Hli
5303	Holice	Hol
5304	Chrudim	Chr
5305	Králíky	Kra
5306	Lanškroun	Lan
5307	Litomyšl	Lto
5308	Moravská Třebová	MTr
5309	Pardubice	Par
5310	Polička	Pol
5311	Přelouč	Prl
5312	Svitavy	Svi
5313	Ústí nad Orlicí	UnO
5314	Vysoké Mýto	VyM
5315	Žamberk	Zam

1. Charakteristika kraje a jeho postavení v rámci České republiky

OBYVATELSTVO A ÚZEMÍ

Rozlohou 4 758 km^2 se Královéhradecký kraj řadí mezi menší kraje České republiky a zaujímá 10. příčku. Z celkové rozlohy území kraje tvořily k 31. 12. 2005 lesní pozemky necelou třetinu a orná půda zaujímala více než dvě pětiny. Státní hranice s Polskem v délce zhruba jedné třetiny hranic kraje, což představuje asi 208 km, dává příležitost k mezinárodním kontaktům a rozvoji příhraniční spolupráce. Důkazem je již deset let činnosti česko-polského Euroregionu GLACENSIS, jehož většina obcí je tvořena právě obcemi Královéhradeckého kraje - 75 obcí z celkových 90 obcí, a to zejména okresů Rychnov nad Kněžnou (39) a Náchod (22).

V kraji se nachází úrodná Polabská nížina s řekou Labe (202 m n.m.) i nejvyšší pohoří a hora České republiky Krkonoše s vrcholem Sněžkou (1 062 m n.m.). Dalším významným pohořím jsou Orlické hory s nejvyšší horou Velká Deštná (1 115 m n.m.). Rozmanitá krajina a přírodní krásy jsou základem bohatého cestovního ruchu v kraji, který každoročně přivítá velké množství návštěvníků. V kraji se nacházejí i světoznámé lázně – Janské Lázně a zoologická zahrada se safari ZOO Dvůr Králové nad Labem.

Neměnná **sídelní struktura** dokonce již od roku 1995 představuje 448 obcí. Ve sledovaném období 2000 – 2005 měl kraj 43 měst s 372 023 obyvateli ke konci roku 2005. Podíl městského obyvatelstva činil 69,0 % v roce 2000 a každoročně se mírně snižoval až na 67,8 % ke konci roku 2005. V mezikrajském srovnání je to 6. místo a méně než průměr České republiky (70,0 %). Naproti tomu vzrostl od roku 2000 počet obyvatel nejmenších obcí do 200 obyvatel téměř o pět procent, nárůst populace zaznamenaly i obce s 500-999 obyvateli a 1 000-1 999 obyvateli o více než pět procent. Ostatní kategorie velikostních skupin obcí dosáhly nižšího počtu obyvatel. Obce do 2000 obyvatel tvoří téměř třetinu obcí kraje.

Krajská metropole Hradec Králové měla k 31. 12. 2005 celkem 94 431 obyvatel. Mezi krajskými městy České republiky tak zaujímá 7. místo a podobný počet obyvatel má s krajskými městy Ústí nad Labem (94 298), Českými Budějovicemi (94 653), Libercem (97 950) a Olomoucí (100 381). Sousední Pardubice měly k 31. 12. 2005 celkem 88 260 obyvatel. Hradec Králové je svým historickým významem a světoznámou architekturou i centrem mezinárodního života od kultury po pořádání výstav a konferencí. Historické jádro je městskou památkovou rezervací.

Ke konci roku 2005 žilo na území Královéhradeckého kraje **548 368 obyvatel** s trvalým a dlouhodobým pobytem. Za poslední desetiletí došlo k úbytku 5 459 obyvatel, tj. o 1,0 %. Pokles obyvatel kraje je datován již od roku 1994 vlivem přirozeného úbytku. V průběhu šesti let, mezi roky 2000 a 2005, se celkový počet obyvatel snížil o 2 524 obyvatel, tj. o 0,5 %. Trend postupného snižování obyvatel se zastavil v roce 2004 a **od roku 2005 dochází k nárůstu počtu obyvatel kraje**, a to v důsledku stěhování, přirozenou cestou ubylo však již jen 303 obyvatel. Meziroční úbytky obyvatel od roku 2001 klesaly a v roce 2005 byl zaznamenán meziroční nárůst počtu obyvatel o 1 072 osob, tj. o 0,2 %.

Příznivou zprávou je zvýšení porodnosti v kraji. Každoroční pokles živě narozených dětí od roku 1991 až do roku 2002 (na 4 946 dětí) byl počtem narozených dětí v roce 2003 (5 093 dětí) zastaven a dochází již k pravidelnému meziročnímu přírůstku živě narozených obyvatel kraje až na 5 405 v roce 2005.

V kraji žilo ke konci roku 2005 pouze 5,3 % obyvatel České republiky, tento podíl je dlouhodobě stabilní. V mezikrajském srovnání tak kraj zaujímá 10. příčku.

Nepříznivá věková struktura s podílem obyvatel ve věku na 65 let celkem 14,9 % řadí kraj na přední příčku hned za hlavní město Prahu. Nad celorepublikovým průměrem je však kraj i v podílu dětské populace do 15 let, naopak nižší má zastoupení obyvatel ve věku 15-64 let. Index stáří, který uvádí počet osob starších 65 let na 100 obyvatel ve věkové skupině 0-14 let, tak ke konci roku 2005 představoval hodnotu 100,3, tato hodnota ve sledovaném období vzrůstala, když k 31. 12. 2000 činila 88,9.

Průměrný věk obyvatel kraje dosáhl ke konci roku 2005 celkem 40,3 let a přesáhl průměr České republiky o 0,3 bodu. Nejnižší průměrný věk obyvatel má Liberecký a Moravskoslezský kraj (39,4 let) a nejvyšší Hlavní město Praha (41,7 let). I naděje dožití při narození (průměr let 2004-2005) byla v kraji vyšší než v průměru České republiky a je druhá nejvyšší za Hlavním městem Prahou jak u mužů, tak i u žen.

S růstem průměrného věku i naděje dožití obyvatelstva lze očekávat výrazný nárůst podílu obyvatel v důchodovém věku, další prodlužování průměrné délky lidského života a pozvolné zlepšování úrovně porodnosti.

MAKROEKONOMICKÝ RÁMEC

Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele dosáhl v Královéhradeckém kraji v roce 2005 výše 259 348 Kč, což představuje 89,4 % průměru ČR a mezi kraji se tak kraj umístil na 5. místě. Meziroční nárůst představoval 6,4 %. Na 1 zaměstnance tak připadlo 651 246 Kč a 6. místo mezi kraji. Celková výše HDP na hlavu v paritě kupní síly dosáhla 65,8 % průměru EU 25. Na HDP (v běžných cenách) vytvořeném v České republice v tomtéž roce se Královéhradecký kraj podílel 4,8 %.

V roce 2005 představovala **hrubá přidaná hodnota** 127 347 mil. Kč (v základních cenách), průměrný roční růst tohoto ukazatele mezi roky 2000 až 2005 byl 4,8 %. Na tvorbě hrubé přidané hodnoty se podílí především zpracovatelský průmysl, a to 31,2 %.

Tvorba hrubého fixního kapitálu byla v roce 2005 zaznamenána ve výši 25 719 mil. Kč a představovala šestou nejvyšší hodnotu v republikovém srovnání. Na tvorbě hrubého fixního kapitálu ČR se kraj podílel 5,1 %. Na jednoho obyvatele to bylo 46 946 Kč a předposlední místo mezi kraji po kraji Olomouckém.

Disponibilní důchod domácností se v porovnání s rokem 2000 zvýšil o 4,7 % na hodnotu 74 453 mil Kč a tvořil 5,1 % disponibilního důchodu České republiky v roce 2005. Na jednoho obyvatele Královéhradeckého kraje tak připadlo v rámci tohoto ukazatele 135 900 Kč a v porovnání s celorepublikovým průměrem to představuje 96,1 %.

EKONOMICKÉ UKAZATELE

V roce 2005 bylo v Královéhradeckém kraji registrováno celkem 123 986 **ekonomických subjektů** a jejich počet ve sledovaném období průběžně rostl. Mezi roky 2000 – 2005 tento průměrný roční přírůstek dosáhl 2,7 %. Rostl rovněž počet podnikatelů – fyzických osob, kteří představují největší podíl na všech registrovaných subjektech.

Zemědělsko-průmyslový ráz Královéhradeckého kraje je v primárním sektoru zastoupen celkem 2 834 zemědělskými podniky, z nichž 1 762, tj. více než dvě třetiny tvoří podniky s rozlohou zemědělské půdy do 10 ha. V mezikrajském porovnání tak kraji připadá 7. místo a na celkovém počtu zemědělských podniků České republiky se podílí 6,1%.

V **zemědělství** převažuje v rostlinné výrobě pěstování obilovin (pšenice, ječmen), řepky a kukuřice, významná je též produkce cukrovky. V roce 2005 měl Královéhradecký kraj druhý nejvyšší hektarový výnos u pšenice a ječmene mezi kraji. Významné je i pěstování ovoce, zejména jablek. (třetí nejvyšší sklizeň mezi kraji). V živočišné výrobě se jedná především o chov skotu a prasat. I tady se kraj zařadil na třetí příčku v počtu narozených telat na 1 krávu. Ovšem porážková hmotnost jatečných jalovic a krav byla třetí nejnižší. Zalesněno bylo v roce 2005 v kraji 803 ha, což představuje 4,4 % celkové zalesněné plochy v republice v tomto roce. Na těžbě jehličnatého dřeva se kraj podílel 4,7 % a na těžbě listnatého dřeva 3,9 %.

Podílem orné půdy 69,1 % na celkové výměře zemědělské půdy k 31. 12. 2005 se kraj řadí na sedmé místo a podílem zemědělské půdy na celkové výměře kraje 58,7 % na 5. místo v republikovém srovnání. Lesní pozemky tvoří tři čtvrtiny nezemědělské půdy kraje a je to pátý nejvyšší podíl. Z celkové rozlohy České republiky na Královéhradecký kraj připadá 6,6 % zemědělské půdy, 6,3 % orné půdy, 9,6 % zahrad a ovocných sadů, 5,4 % nezemědělské půdy a 5,6 % lesních pozemků,

V **průmyslu** převažuje z odvětvového hlediska podle počtu zaměstnanců zpracovatelský průmysl, v jeho rámci pak textilní výroba a výroba elektrických a optických přístrojů a zařízení. V České republice však kraj nepatří mezi rozhodující průmyslové oblasti, podíl na tržbách průmyslových podniků v roce 2005 činil 4,2 %. Třetí nejnižší objem tržeb z průmyslové činnosti i hrubé měsíční mzdy zaměstnance v průmyslových podnicích se 100 a více zaměstnanci sídlících na území kraje ve výši 16 829 Kč toto postavení mezi kraji dokládá.

Stavebnictví je v kraji zastoupeno 128 podniky (s 20 a více zaměstnanci se sídlem v kraji) v nichž bylo v roce 2005 zaměstnáno 6 123 zaměstnanců, z toho 4 150 dělníků na stavebních pracech, s průměrnou hrubou měsíční mzdou 16 245 Kč. Stavební práce podle dodavatelských smluv se svým objemem podílely 2,6 % na pracech v celé České republice a naprostá většina byla realizována v tuzemsku.

Královéhradecký kraj má při státní hranici s Polskem jeden železniční **hraniční přechod** v Meziměstí a šest silničních hraničních přechodů v obcích a městech Meziměstí, Náchod, Otovice, Orlické Záhoří , Královec a Malá Úpa, z nichž kapacitně největší je v Náchodě.

Provozní **délka železničních tratí** činila k 31. 12. 2005 celkem 714 km, což je pátá nejdelší železniční síť mezi kraji. Kraj má třetí nejvyšší hustotu železničních tratí na 100 km^2 území za kraji Ústeckým a Libereckým.

Hustota **silniční sítě** zařadila kraj v roce 2005 na sedmou příčku s podílem 6,8% na délce silnic a dálnic v České republice. Celkem 3 755 km silnic je tvořeno ze dvou třetin silnicemi III. třídy, zhruba čtvrtina připadá

na silnice II. třídy a více než desetina na silnice I. třídy. Podílem silnic III. tříd zaujímá kraj čtvrtou příčku za krajem Libereckým, Ústeckým a Středočeským.

V roce 2005 neměl kraj na svém území stále žádný zprovozněný kilometr dálnic ani rychlostních silnic. Stejně na tom byly s provozem dálnic sousední Pardubický a Liberecký kraj, dále kraje Karlovarský, Zlínský a Moravskoslezský. Z nich rychlostní silnici měly kraje Liberecký, Karlovarský a Moravskoslezský. Silniční systém se tak opíral o 431 km silnic I. třídy, a to zejména silnici I/11 (přivaděč od Prahy), která navazuje na první etapu dálnice D11 ukončenou u Poděbrad a je součástí mezinárodního tahu E67 z Prahy do Hradce Králové a do polské Wroclavi, která pokračuje východním směrem na Ostravu. Dále to je silnice I/33 směřující od Pardubice přes Hradec Králové a Náchodsko na již zmiňovanou Wroclav a silnice I/35 protínající kraj od severozápadu k jihu, tj. od Liberce přes Jičín a Hradec Králové dále na Olomouc.

V prosinci 2006 byl otevřen nový úsek **dálnice D11** a Královéhradecký kraj tak získal první kilometry dálnic na svém území, což výrazně urychlí dopravu nejen do hlavního města Prahy a ulevilo již neúnosné dopravní zátěži kraje a zejména pak městu Chlumci nad Cidlinou.

Motorová vozidla evidovaná v kraji k 31. 12. 2005 v celkovém počtu 368 761vozidel představovala 5,9 % republikového počtu, z toho osobní automobily včetně dodávkových 5,5 % a nákladní automobily 5,7 %. Výrazný nárůst za období 2000 – 2005 byl zejména u nákladních aut, a to o 43,8 %, u osobních a dodávkových aut to bylo 14,1 %. Ve struktuře vozidel byly téměř dvě třetiny osobních a dodávkových automobilů, 5,7 % nákladních aut a 15,4 % motocyklů.

Cestovní ruch charakterizovaný druhým nejvyšším počtem hromadných ubytovacích zařízení po kraji Jihočeském je v kraji velmi rozvinutý a v roce 2005 se ve statisticky sledovaných hromadných ubytovacích zařízeních ubytovalo více než 972 tisíc hostů, z toho cca 325 tisíc ze zahraničí, převážně z Německa, Polska a Nizozemska. Průměrná doba pobytu dosáhla pěti dní.

SOCIÁLNÍ UKAZATELE

Trh práce je ovlivňován jednak demografickými faktory, ale i **vzdělanostní strukturou obyvatelstva**. Od roku 2000 se snížil nejvíce podíl obyvatel se základním vzděláním a vzrostl podíl obyvatel se středním vzděláním bez maturity a vysokoškolským na celkovém počtu obyvatel starších 15 let. Jestliže podle výsledků výběrového šetření pracovních sil dosahoval ve struktuře obyvatel kraje podíl obyvatel se základním vzděláním téměř čtvrtiny, pak v roce 2005 již jen 18,6 %. Za šest sledovaných let se téměř o pětinu snížil počet osob se základním vzděláním a nejvíce (o 16,6 %) vzrostl počet vysokoškolsky vzdělaných lidí. K rozvoji vzdělanosti nemalou měrou přispívá dynamicky se rozvíjející Univerzita Hradec Králové, která patří mezi mladé univerzity. Dnes má Univerzita tři fakulty – pedagogickou, informatiky a managementu a humanitních studií.

Příjmová situace domácností úzce souvisí se mzdovým vývojem. **Průměrná hrubá měsíční mzda** zaměstnanců kraje v podnicích nad 20 zaměstnanců v roce 2005 dosáhla u fyzických osob hodnoty 16 371 Kč, tj. o 2 653 Kč méně než republikový průměr a 10. místo mezi kraji.

Na pracujících v národním hospodářství se podle výběrového šetření pracovních sil Královéhradecký kraj podílí 5,4 %. V roce 2005 bylo v kraji **zaměstnáno** zhruba 257 tisíc osob, z toho 32,2 v průmyslu, 12,0 % v obchodě, opravách motorových vozidel a výrobků pro osobní spotřebu, 9,7 % ve stavebnictví a 4,9 % v zemědělství, lesnictví a rybolovu. Podle jednotlivých sektorů pracovalo v roce 2005 již zmiňovaných necelých pět procent v primárním sektoru, 43,2 % v sekundárním sektoru a zbývajících 51,9 % v terciárním sektoru. Míra ekonomické aktivity činila 58,0 % a byla o 1,4 procentního bodu pod průměrem ČR.

Relativně příznivější postavení Královéhradeckého kraje zaznamenáváme v případě **nezaměstnanosti**. V roce 2005 bylo na úřadech práce v Královéhradeckém kraji registrováno celkem 21 989 uchazečů o zaměstnání, tj. 4,3 % všech registrovaných nezaměstnaných v ČR.Proti roku 2000 to bylo již o necelou třetinu více. Jejich počet rostl každoročně ve sledovaném období šesti let až do roku 2004 a pak postupně klesal. V krajském srovnání patřilo k 31. 12. 2005 kraji 10. místo v ukazateli míra registrované nezaměstnanosti hodnotou 7,33 % a stále se dlouhodobě drží pod průměrem České republiky, kde k 31. 12. 2005 dosáhla míra registrované nezaměstnanosti 8,88 %.

Počet dokončených bytů v Královéhradeckém kraji vykazuje od roku 2000 mírně rostoucí tendenci a na dokončených bytech se v roce 2005 kraj podílel 4,3 %. Za šest let bylo v kraji dokončeno 8 509 bytů s průměrným ročním počtem 1 418 dokončených bytů. V relativním vyjádření to bylo 2,6 bytů na 1 000 obyvatel při celorepublikovém průměru 3,2 bytu.

Královéhradecký kraj se s průměrným počtem 4,0 lékařů na 1 000 obyvatel nachází na celorepublikovém průměru a mezi kraji je to páté místo. **Síť zdravotnických zařízení** tvořilo v roce 2005 podle druhu zařízení 12 nemocnic, 14 odborných léčebných ústavů a samostatných ordinací: pro dospělé 244, pro děti 121,

stomatologů 297, gynekologů 63 a specialistů 380. Lékáren a výdejen bylo v kraji 142, což je šest procent celkového počtu v ČR.

Počet příjemců důchodů vzrostl v období 2000 – 2005 o více než tři procenta a stejným tempem i příjemců starobních důchodů. Průměrné roční tempo růstu příjemců starobních důchodů činilo 0,6. Na počtu příjemců důchodů v České republice se kraj podílí 5,6 % a 5,5 % tvoří příjemci plných starobních důchodů. Plný **starobní důchod** dosáhl v průměru kraje výše 7 631 Kč a byl o 113 Kč nižší než průměrný starobní důchod v ČR.

Na základě mezikrajského srovnání údajů o **volební účasti** lze dokumentovat tradičně vyšší zájem občanů Královéhradeckého kraje podílet se na spolurozhodování o politickém dění. Při posledních volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky na jaře roku 2006 byla účast voličů v kraji 66,7 %, což bylo o 2,4 procentního bodu nad celorepublikovým průměrem a 5. místo mezi kraji. Při podzimních volbách do zastupitelstev obcí v roce 2006 dosáhl kraj dokonce třetí nejvyšší účasti voličů (50,0 %) po kraji Vysočina a Pardubickém. V celé republice hlasovalo v těchto volbách 46,4 % potenciálních voličů.

UKAZATELE ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

V Královéhradeckém kraji se nachází čtyři velkoplošná **chráněná území**, a to Krkonošský národní park a tři chráněné krajinné oblasti. **Krkonošský národní park** byl vyhlášen v roce 1963 na rozloze zhruba 36 300 hektarů, z toho více než dvě třetiny celkové rozlohy (cca 24,5 tisíce hektarů) jsou na území kraje a třetina v sousedním Libereckém kraji. Na rozloze zhruba 71 tisíc ha leží chráněné krajinné oblasti **Broumovsko** (1991, cca 41 tis. ha), **Český ráj** (1955, rozloha celkem cca 18 tisíc ha, z toho asi 5 tisíc na území kraje, větší část je ve Středočeském a Libereckém kraji) a **Orlické hory** (1969, rozloha celkem cca 20 tisíc ha, dále menší část přesahuje do sousedního Pardubického kraje). Na území kraje se dále nachází 112 maloplošných chráněných území, která zaujímají dohromady necelých 12 tisíc ha a jsou to podle zaměření 1 národní přírodní památka, 5 národních přírodních rezervací, 68 přírodních památek a 38 přírodních rezervací).

Chráněná území (velko i maloplošná) se v Královéhradeckém kraji v roce 2005 rozprostírala na ploše o velikosti přes 107 tisíc hektarů, tj. 22,6 % celkové rozlohy kraje, která představuje 475 835 ha.

Průměrný meziroční úbytek zemědělské půdy představoval ve sledovaném období téměř 56 ha. Podíl zastavěných ploch dosahoval v kraji koncem roku 2005 celkem 7,1 % této plochy v ČR a mezi kraji je tento podíl na 6. místě.

Životní prostředí se v Královéhradeckém kraji vyznačovalo ve sledovaném období nižší úrovní **emisí** a zatížení ovzduší ve srovnání s průměrem České republiky. Všechny emise měřené v tunách na km^2 mezi roky 2000 a 2004 klesaly, nejvíce (o tři desetiny) klesly emise oxidu uhelnatého. V roce 2004 byl v Královéhradeckém kraji zaznamenán třetí nejnižší podíl oxidu dusíku na 1 km^2 i na 1 obyvatele mezi kraji.

Na **investice na ochranu životního prostředí** bylo v roce 2004 v Královéhradeckém kraji vynaloženo 861,1 mil Kč, což je nejvyšší hodnota od roku 2000. Na těchto investicích vynaložených v celé republice připadlo na Královéhradecký kraj 4,3 %. Z celkové částky bylo 38,5 % na ochranu ovzduší a klimatu, 31,7 % na nakládání s odpadními vodami a 21,0 % na nakládání s odpady.

2. Regionální rozdíly uvnitř kraje v administrativně-správním členění

Kapitola pojednává o jednotlivých oblastech demografického, sociálního a ekonomického vývoje Královéhradeckého kraje a v jeho správních obvodech obcí s rozšířenou působností. Členění do pěti podkapitol jsme zvolili s ohledem na možné zdroje dat za obce pro výpočet ukazatelů za správní obvody obcí s rozšířenou působností. Stále aktuálním a ceněným zdrojem pro různá srovnávání a analytické pohledy jsou výsledky ze sčítání lidu, domů a bytů.

Abychom zachytili základní ekonomické členění v jeho rozsáhlosti témat, museli jsme v některých podkapitolách vzhledem k nedostupnosti dat za obce použít pro dokreslení rozdílů na území kraje data za okresy. Je to zejména oblast zemědělství a jeho výsledků ze strukturálního šetření v zemědělství, stavebnictví kromě bytové výstavby a doprava. Nedostatečné zdroje dat jsou i za životní prostředí a investice na jeho ochranu a infrastrukturu. Podrobným mapováním dalších kvalitních zdrojů dat za chybějící oblasti ekonomického vývoje se podařilo získat některé nové údaje, které jsme využili v této analýze poprvé.

V roce 2003, kdy došlo k novému administrativně-správnímu uspořádání krajů, bylo v kraji ustanoveno 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností. K 1. 1. 2005 v souvislosti se změnami v příslušnosti obcí do jednotlivých správních obvodů byly obce Čermná, Očelice a Staré Smrkovice přesunuty do jiných správních obvodů ORP v rámci kraje. Pro potřeby této analýzy bylo nutno všechna data přepočítat včetně výsledků SLDB pokud to zdrojové údaje dovolily.

Správní obvody ORP Královéhradeckého kraje podle územní struktury k 31. 12. 2005

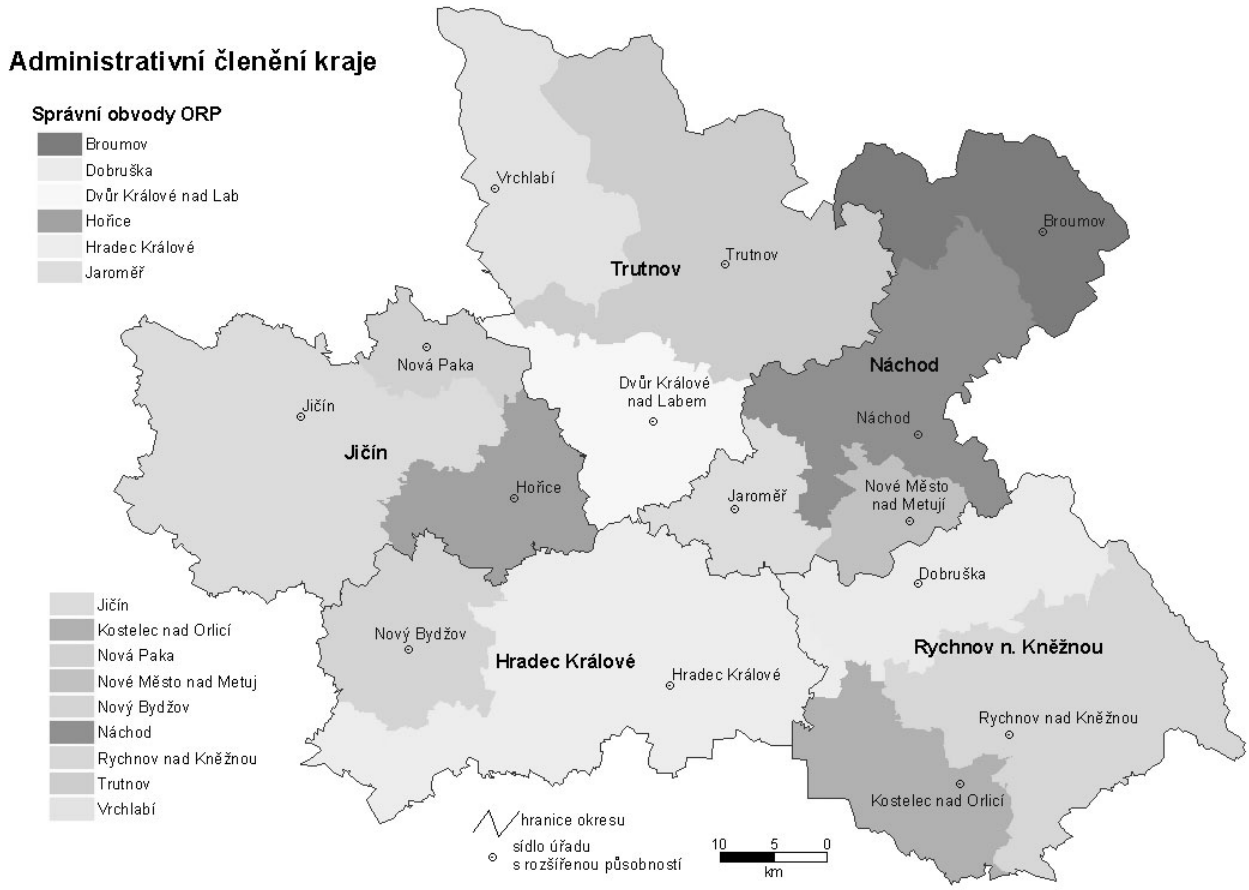

2.1. Sídelní struktura

Stabilní počet obcí Královéhradeckého kraje je od roku 1995 v počtu 448 obcí se 43 městy. Rozdrobená sídelní struktura je dána výrazným počtem obcí do 2 000 obyvatel, což představuje 63,6 % obcí do 500 obyvatel a 26,8 % obcí s počtem obyvatel 500-1 999 a v nich s celkovým podílem 12,6 %, resp. 18,7 % obyvatel kraje.

2.1.1. Současná sídelní struktura

Tři největší města v kraji tvoří i sídla správních obvodů s nejvyšším podílem městského obyvatelstva, kterými jsou správní odvody ORP Hradec Králové, Trutnov a Náchod. Žije v nich téměř polovina obyvatel kraje. Nejvíce obyvatel venkovských obcí (nemají statut města) žije ve správních obvodech ORP Nový Bydžov, Hořice a Dobruška. Sedm správních obvodů ORP mělo hodnotu podílu obyvatel na kraji nižší než čtyři procenta.

Vývojem sídelní struktury se podrobně zabývaly již analytické publikace ze SLDB 2001 (rok vydání 2003), Správní obvody obcí s rozšířenou působností (rok vydání 2004) a Demografický, sociální a ekonomický vývoj Královéhradeckého kraje 2000 – 2004 (rok vydání 2005). Vzhledem k tomu, že osídlení jako jedna z demografických oblastí je ovlivňována jevy a procesy souvisejícími s reprodukcí obyvatelstva, vývojem a změnami jeho stavu, kde se odráží sociálně-ekonomický, politický i historický vývoj společnosti, zaslouží si stále prvořadou pozornost.

Základní jednotkou osídlení jsou **obce**. Jejich počet je v Královéhradeckém kraji v posledním desetiletí stabilní a beze změn, stejně tomu tak je na území okresů. Poslední větší změnou byl přírůstek 13 obcí od sčítání v roce 1991 na 442 koncem roku 1992 a v roce 1995 se ustálil na současném počtu 448. Z územního pohledu se tyto změny dotkly pouze okresu Hradec Králové, v ostatních okresech kraje se sídelní struktura stabilizovala již ke dni sčítání v roce 1991, tj. 3. březnu.

Počet obcí v Královéhradeckém kraji a jeho okresech

	1961[1)]	1970[1)]	1980[1)]	1990	1991[1)]	1992	1993	1994	1995	2 000	2 005
Královéhradecký kraj	**620**	**518**	**405**	**302**	**429**	**442**	**446**	**447**	**448**	**448**	**448**
v tom okresy:											
Hradec Králové	164	135	79	63	88	100	101	101	101	101	101
Jičín	177	121	69	61	109	109	110	111	111	111	111
Náchod	88	85	80	54	76	77	78	78	78	78	78
Rychnov nad Kněžnou	94	90	90	61	83	83	83	83	83	83	83
Trutnov	97	87	87	63	73	73	74	74	75	75	75

[1)] všechny přepočty ze SLBD vycházejí z územní struktury platné v roce sčítání (počet obcí jak byl v roce sčítání, bez přepočtů na novou územní strukturu)

Rozdrobenou sídelní strukturou a vyšší hustotou sídel se Královéhradecký kraj vyznačuje již historicky. Rozlohou a počtem obyvatel zaujímá 9. a 10. příčku mezi 14 kraji, naproti tomu počtem obcí na km^2 se řadí na opačnou stranu žebříčku. Situace mezi správními obvody uvnitř kraje je mnohem rozdílnější.

Pohledem na tabulku 2.1.1.1. je zřejmé, že rozdíly mezi jednotlivými správními obvody jsou značné. Již jen výrazně odlišný počet obcí a obyvatel dává předpoklad určitým specifikům jednotlivých správních obvodů. **V průměru připadalo v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2005 na jeden správní obvod ORP 30 obcí, 11 km^2 katastrální plochy, 1 224 obyvatel a 115,2 obyvatele na km^2**. Nad průměrem kraje bylo rozlohou 7 správních obvodů, počtem obyvatel také 7 správních obvodů a počtem částí obcí 5 správních obvodů. Výjimečné postavení v tomto ohledu má správní obvod ORP Nová Paka s pěti obcemi.

Tři největší správní obvody podle **počtu obyvatel,** Hradec Králové (26,1 %), Trutnov (11,8 %) a Náchod (11,2 %), zahrnují téměř polovinu obyvatel kraje a jejich sídla jsou zároveň třemi největšími městy Královéhradeckého kraje. Zbývajících 12 správních obvodů se podílem obyvatel pohybuje v rozmezí od 2,4 % (Nová Paka) po 8,4 % (Jičín).

Nejméně obyvatel žilo k 31. 12. 2005 ve správních obvodech Nová Paka (2,4 %), Nové Město nad Metují (2,6 %) a Nový Bydžov (3,1 %). Do čtyř procent obyvatel kraje měly ještě další čtyři správní obvody – Broumov (3,2 %), Hořice (3,3 %), Jaroměř (3,5 %) a Dobruška (3,6 %). To znamená, že v sedmi z celkového počtu 15 správních obvodů kraje žilo do čtyř procent obyvatel kraje.

Graf 1 Pořadí správních obvodů ORP podle rozlohy a počtu obyvatel k 31. 12. 2005

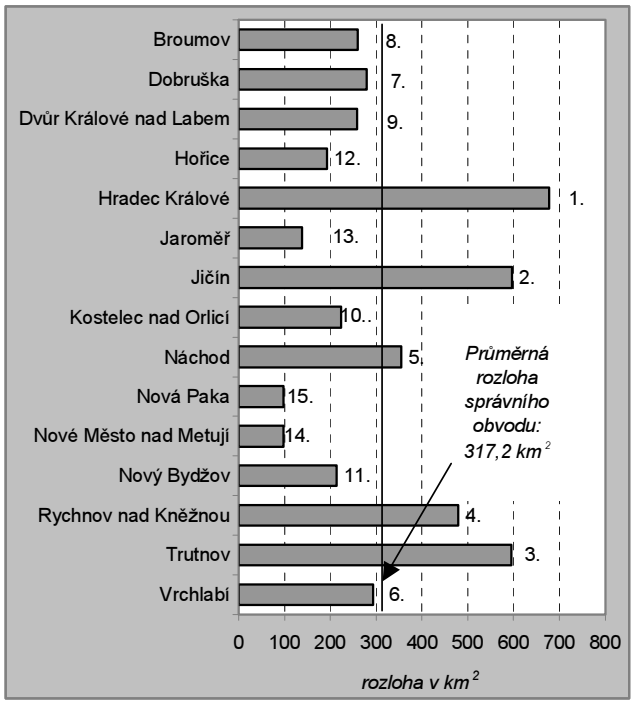

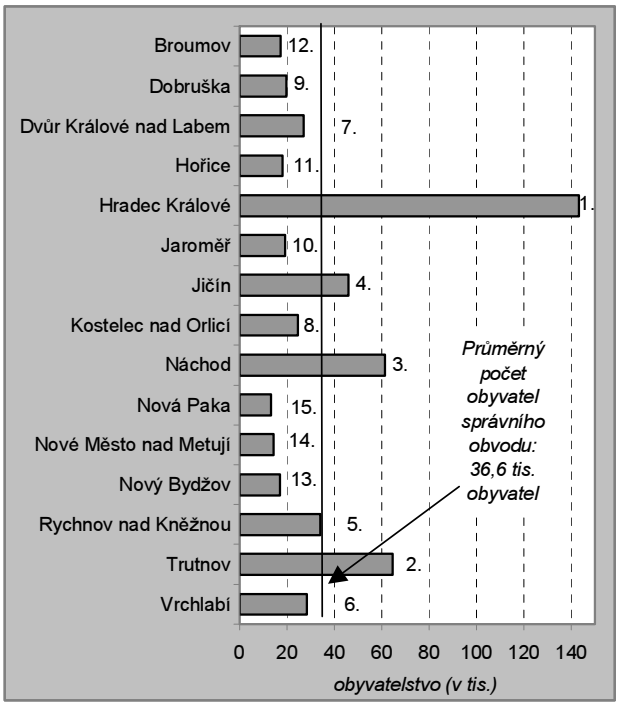

Podíl obyvatel žijících **v sídelních městech** správních obvodů se pohybuje v intervalu od 24,9 % (město Kostelec nad Orlicí) do 70,0 % (město Nové Město nad Metují). Nejvyšší **podíl městského obyvatelstva** mají opět tři největší správní obvody podle počtu obyvatel. Naopak ve správních obvodech ORP Nový Bydžov (58,0 %), Hořice (51,4 %) a Dobruška (48,8 %) žije relativně nejvíce obyvatel venkovských obcí (nemají statut města). Odlišnost městského a venkovského osídlení je v tomto pohledu důvodem k rozdílům v postavení jednotlivých správních obvodů a jejich vývoji v měnících se životních podmínkách.

Tab. 2.1.1.1. Sídelní struktura podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností k 31. 12. 2005

	Počet obcí		Počet částí obcí	Obyvatelstvo celkem	Podíl obyvatel žijících v (%)			Průměr na 1 obec			Počet obyvatel na 1 km^2
	celkem	z toho měst			sídle SO ORP	ostatních městech	ostatních obcích	rozloha (km^2)	obyvatelstvo	počet částí obce	
Královéhradecký kraj	**448**	**43**	**1 072**	**548 368**	**49,8**	**18,0**	**32,2**	**10,6**	**1 224**	**2,4**	**115,2**
v tom správní obvody:											
Broumov	14	3	37	17 328	47,0	26,3	26,8	18,5	1 238	2,6	66,8
Dobruška	26	2	59	19 903	35,3	15,9	48,8	10,7	766	2,3	71,3
Dvůr Králové nad Labem	28	1	62	27 142	59,4	-	40,6	9,2	969	2,2	105,3
Hořice	29	1	60	18 138	48,6	-	51,4	6,6	625	2,1	94,1
Hradec Králové	81	5	168	143 148	66,0	11,5	22,6	8,4	1 767	2,1	211,3
Jaroměř	15	1	45	19 134	66,7	-	33,3	9,2	1 276	3,0	138,2
Jičín	77	5	201	45 904	35,4	21,8	42,8	7,7	596	2,6	76,9
Kostelec nad Orlicí	22	3	50	24 743	24,9	34,1	41,1	10,2	1 125	2,3	110,7
Náchod	36	5	110	61 472	34,3	40,1	25,7	9,9	1 708	3,1	172,9
Nová Paka	5	1	34	13 264	69,8	-	30,2	19,4	2 653	6,8	136,5
Nové Město nad Metují	13	1	25	14 359	70,0	-	30,0	7,5	1 105	1,9	146,4
Nový Bydžov	23	1	47	16 959	42,0	-	58,0	9,3	737	2,0	79,2
Rychnov nad Kněžnou	32	4	73	33 994	34,3	27,7	38,0	15,0	1 062	2,3	70,9
Trutnov	31	7	74	64 533	48,3	25,1	26,6	19,2	2 082	2,4	108,4
Vrchlabí	16	3	27	28 347	46,1	21,5	32,5	18,3	1 772	1,7	96,6

Stupeň integrace sídel do obcí (počet částí obce na 1 obec) se pohybuje v rozmezí od 1,7 částí na 1 obec v SO ORP Vrchlabí po 3,1 částí v SO ORP Náchod. Výrazně odlišná hodnota ve správním obvodu ORP Nová Paka (téměř 7 částí na obec) je ovlivněna nízkým počtem obcí, u kterých převažují obce s větším počtem obyvatel.

Největší **hustotu obyvatelstva** na 1 km^2 **katastrální plochy** mají SO ORP Hradec Králové, Náchod a Nové Město nad Metují. Naopak nejnižší Broumov, Rychnov nad Kněžnou a Dobruška. Na 1 km^2 **zastavěné plochy** mají nejvíce obyvatel SO ORP Trutnov (8 166), Hradec Králové (7 683) a Vrchlabí (7 456) a nejméně Nový Bydžov (3 675), Dobruška (3 681) a Jičín (3 810).

Nejvyšší **hustotu obcí na 1 km^2** mají správní obvody Hořice (15), Nové město nad Metují (13) a Jičín (13) a nejnižší Nová Paka, Trutnov, Broumov a Vrchlabí (shodně po 5).

2.1.2. Velikostní skupiny obcí

Z pohledu podrobnější struktury 9 velikostních skupin je v kraji největší počet obcí s počtem obyvatel 200 – 499, který také v období let 1995 – 2005 poklesl. Snížil se v ní i počet obyvatel o necelých pět procent. Ostatní velikostní skupiny měly přírůstek obyvatel až do skupin obcí od 5 000 obyvatel, kde naopak při stabilním počtu obcí došlo k úbytku obyvatel. Polovinu nejmenších obcí najdeme ve struktuře sídel SO ORP Jičín.

Královéhradecký kraj patří v celorepublikovém měřítku k územím s nadprůměrným podílem obyvatel v menších obcích. U obcí do 1 000 obyvatel to bylo hodnotou 78,9 % ke konci roku 2005, tj. o 4,4 procentního bodu více. V souhrnu u obcí do 5 000 obyvatel je to však podíl pod průměrem ČR o 0,6 procentního bodu.

Rozdíly v **základních charakteristikách velikostních skupin obcí** podle počtu obyvatel určuje do značné míry charakter obcí tvořících správní obvod podle jejich statutu a místního i historického významu. Nejpočetnější je skupina obcí s 200 - 499 obyvateli (29,4 %), následují nejmenší obce do 199 obyvatel (15,5 %) a pak obce s 500 - 999 obyvateli (19,8 %).

Stoprocentní podíl městského obyvatelstva se vyskytuje od velikostní skupiny 5 000 obyvatel. V kategorii obcí do 2 000 obyvatel je v kraji 5 měst, z toho 2 města s počtem nižším než tisíc obyvatel. Dále jsou v kraji dvě města mezi 20 – 50 tisíci obyvatel (Náchod a Trutnov) a následuje krajská metropole Hradec Králové v kategorii 50 tisíc a více, nedosahuje ovšem 100 tisícové hranice. Více než 100 tisíc obyvatel měl Hradec Králové do roku 1996, potom se počet obyvatel snížil pod stotisícovou hranici. Samotné krajské město zaujímalo ke konci roku 2005 z rozlohy kraje 2,2 % a tvořilo 17,2 % počtu obyvatel kraje s hustotou 897 osob na 1 km^2.

Tab. 2.1.2.1. Základní charakteristika území podle velikostních skupin obcí k 31. 12. 2005

	Počet obcí		Počet částí obcí	Rozloha		Obyvatelstvo			Počet obyvatel na 1 km^2	
						celkem		podíl městského obyvatelstva (%)		
	celkem	z toho měst		celkem (km^2)	podíl na kraji (%)	počet	podíl na kraji (%)		celkem	zastavěné plochy
Královéhradecký kraj	**448**	**43**	**1 072**	**4 758**	**100,0**	**548 368**	**100,0**	**68,0**	**115**	**5 914**
v tom obce s počtem obyvatel:										
do 199	124	-	166	583	12,3	16 615	3,0	-	28	2 101
200 - 499	161	-	315	1 318	27,7	52 340	9,5	-	40	2 784
500 - 999	88	2	212	1 107	23,3	59 200	10,8	2,5	53	3 630
1 000 - 1 999	32	3	120	552	11,6	43 267	7,9	11,0	78	4 855
2 000 - 4 999	21	16	80	443	9,3	60 116	11,0	81,7	135	6 488
5 000 - 9 999	13	13	86	342	7,2	90 203	16,4	100,0	264	7 420
10 000 - 19 999	6	6	41	170	3,6	79 922	14,6	100,0	468	9 530
20 000 - 49 999	2	2	31	137	2,9	52 274	9,5	100,0	384	13 586
50 000 a více	1	1	21	106	2,2	94 431	17,2	100,0	897	13 225

S velikostní kategorií obce roste i její hustota měřená na celkovou rozlohu obcí. V přepočtu na zastavěnou plochu je situace obdobná. Roste i průměrný počet částí obcí na 1 obec.

Podíváme-li se na změny počtu obcí v jednotlivých velikostních skupinách **v období let 1995 – 2005**, kdy byl po celou dobu stabilní počet 448 obcí v kraji, je vidět stoupající počet obcí ve velikostní skupině 200 - 499 obyvatel na úkor sousedních skupin, a to do 199 obyvatel a skupině mezi 500 - 999 obyvateli. Ostatní velikostní skupiny měly přírůstek obyvatel až do skupin obcí od 5 000 obyvatel, kde naopak při stabilním počtu obcí byl zaznamenán úbytek obyvatel.

Při členění obcí do dvou velikostních skupin, a to na obce do 2 000 obyvatel a nad 2 000 obyvatel, byl po celé období let 1995 – 2005 rovněž stabilní počet. Obcí do 2 000 obyvatel je v kraji 405 a obcí nad 2 000. obyvatel je 43. Projevil se u nich opačný trend v celkovém přírůstku obyvatel, kdy klesal počet obyvatel u obcí nad 2 000 obyvatel (3,1 %) a rostl počet obyvatel v obcích do 2 000 obyvatel (o 4,0 %).

Pokračující proces **suburbanizace - růst počtu obyvatel v zázemí největších měst**, typický pro celé sledované období, se projevuje ve změnách struktury obyvatelstva podle velikostních skupin. V letech 2000 - 2005 se v Královéhradeckém kraji zvýšil počet obyvatel bydlících v obcích do 5 000 obyvatel (tzv. základní urbanizace) přibližně o 2,6 % a podíl na populaci kraje vzrostl o 1,1 procentního bodu na 42,2 %.

Podíváme-li se blíže na **sídelní strukturu jednotlivých správních obvodů ORP z hlediska velikostních skupin** je vidět značná odlišnost. Jestliže například v kraji tvoří nejmenší obce s méně než 200 obyvateli více než čtvrtinu pak téměř polovinu nejmenších obcí najdeme v SO ORP Jičín a zhruba dvě pětiny ve správních obvodech Dvůr Králové nad Labem, Nové Město nad Metují a Hořice.

Tab. 2.1.2.2. Počet obcí podle velikostních skupin obcí k 31. 12. 2005

	Počet obcí	v tom obce s počtem obyvatel								
		do 199	200 - - 499	500 - - 999	1 000 - - 1 999	2 000 - - 4 999	5 000 - - 9 999	10 000 - - 19 999	20 000 - - 49 999	50 000 a více
Královéhradecký kraj	**448**	**124**	**161**	**88**	**32**	**21**	**13**	**6**	**2**	**1**
v tom správní obvody:										
Broumov	14	1	6	4	1	1	1	-	-	-
Dobruška	26	5	13	5	1	1	1	-	-	-
Dvůr Králové nad Labem	28	11	9	4	3	-	-	1	-	-
Hořice	29	11	10	6	1	-	1	-	-	-
Hradec Králové	81	22	35	14	4	3	2	-	-	1
Jaroměř	15	2	6	6	-	-	-	1	-	-
Jičín	77	37	25	8	3	3	-	1	-	-
Kostelec nad Orlicí	22	5	8	2	4	1	2	-	-	-
Náchod	36	6	13	9	2	2	3	-	1	-
Nová Paka	5	-	2	-	1	1	1	-	-	-
Nové Město nad Metují	13	5	5	1	1	-	-	1	-	-
Nový Bydžov	23	5	11	4	2	-	1	-	-	-
Rychnov nad Kněžnou	32	8	8	10	2	3	-	1	-	-
Trutnov	31	4	7	9	5	4	1	-	1	-
Vrchlabí	16	2	3	6	2	2	-	1	-	-

Podle indexu rozdrobenosti, který syntetickým způsobem vyjadřuje váhu malých obcí v sídelním systému, mají největší zastoupení malých sídel správní obvody Nový Bydžov, Hořice, Jičín a Dobruška. Naopak je tomu u správních obvodů Nová Paka, Trutnov a Vrchlabí.

Průběh podílu obyvatel v jednotlivých velikostních skupinách obcí ve správních obvodech ORP zobrazuje následující graf. Vidíme názorně vnitřní různorodost struktury sídel uvnitř kraje.

Graf 2 Obyvatelstvo správních obvodů ORP ve velikostních skupinách obcí podle počtu obyvatel k 31. 12. 2005

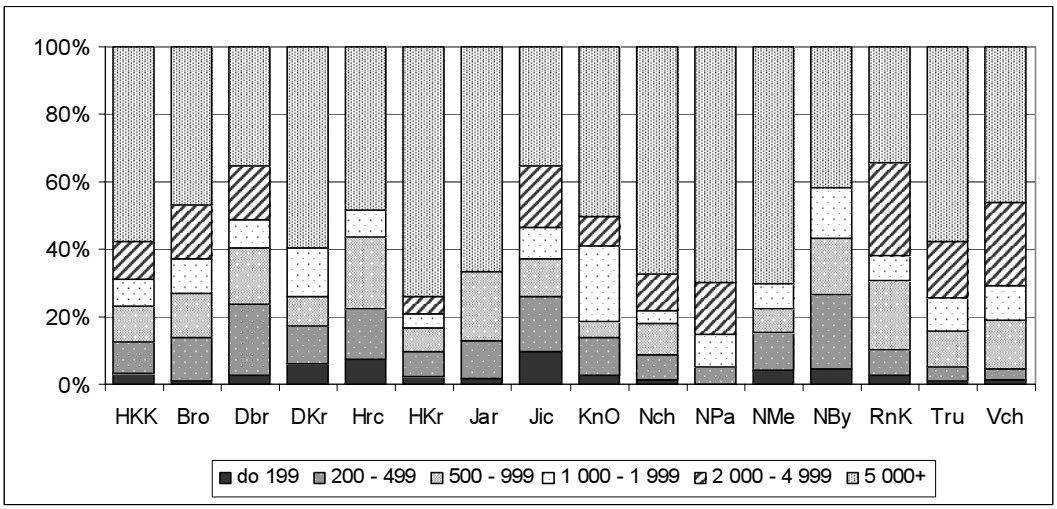

Tab. 2.1.2.3. Obyvatelstvo podle velikostních skupin obcí k 31. 12. 2005

	Obyvatelstvo celkem	v tom podíl obcí (%) s počtem obyvatel								
		do 199	200 - - 499	500 - - 999	1 000 - - 1 999	2 000 - - 4 999	5 000 - - 9 999	10 000 - - 19 999	20 000 - - 49 999	50 000 a více
Královéhradecký kraj	**548 368**	**3,0**	**9,5**	**10,8**	**7,9**	**11,0**	**16,4**	**14,6**	**9,5**	**17,2**
v tom správní obvody:										
Broumov	17 328	1,1	12,8	12,9	10,3	16,0	47,0	-	-	-
Dobruška	19 903	3,0	20,8	16,6	8,4	15,9	35,3	-	-	-
Dvůr Králové nad Labem	27 142	5,9	11,4	8,7	14,7	-	-	59,4	-	-
Hořice	18 138	7,4	14,8	21,8	7,5	-	48,6	-	-	-
Hradec Králové	143 148	2,2	7,8	6,6	4,4	5,3	7,8	-	-	66,0
Jaroměř	19 134	1,7	11,2	20,4	-	-	-	66,7	-	-
Jičín	45 904	9,8	16,2	11,1	9,2	18,2	-	35,4	-	-
Kostelec nad Orlicí	24 743	2,6	11,3	4,4	22,7	8,6	50,4	-	-	-
Náchod	61 472	1,5	7,1	9,7	3,5	10,8	33,1	-	34,3	-
Nová Paka	13 264	-	5,2	-	9,6	15,4	69,8	-	-	-
Nové Město nad Metují	14 359	4,3	11,2	6,9	7,6	-	-	70,0	-	-
Nový Bydžov	16 959	4,6	22,0	16,4	14,9	-	42,0	-	-	-
Rychnov nad Kněžnou	33 994	2,9	7,5	20,5	7,1	27,7	-	34,3	-	-
Trutnov	64 533	1,0	4,2	10,8	9,4	17,1	9,2	-	48,3	-
Vrchlabí	28 347	1,2	3,3	14,7	10,2	24,5	-	46,1	-	-

2.1.3. Klasifikace sídel a koncentrace osídlení

V kategorii sídel do 5 000 obyvatel bylo v kraji zaznamenáno 95,1 % všech obcí a obyvatelé těchto sídel tvořili 42,2 %. Nejvíce těchto sídel je v SO ORP Jičín s podílem 46,4 %. Podílem obyvatel 58,0 % v této kategorii má nejvíce SO ORP Nový Bydžov v 95,7 % obcí. Měst nad 10 000 obyvatel je v kraji devět, z toho po jednom jen v devíti SO ORP. Sídlo nad 10 000 obyvatel nenajdeme v SO ORP Broumov, Dobruška, Hořice, Kostelec nad Orlicí, Nová Paka a Nový Bydžov.

Již v minulé kapitole jsme se zmínili o různých velikostních skupinách obcí, členěných do menšího či většího počtu kategorií. Sídla je možno klasifikovat různými způsoby, vzhledem k tomu k jakému účelu má být dané vymezení osídlení využito. V následující tabulce jsou spočteny hodnoty za některé z nich.

Tab. 2.1.3.1. Sídla podle různých vymezení a správních obvodů ORP k 31. 12. 2005

	Celkem			z toho							
				obce do 2 000 obyvatel		obce do 5 000 obyvatel		města		města nad 10 tisíc obyvatel	
	počet obcí	obyvatelstvo (%)	rozloha (ha)	počet obcí	obyvatelstvo (%)	počet obcí	obyvatelstvo (%)	počet obcí	obyvatelstvo (%)	počet obcí	obyvatelstvo (%)
Královéhradecký kraj	**448**	**100,0**	**4 758**	**405**	**31,3**	**22**	**42,2**	**43**	**67,8**	**9**	**41,3**
v tom správní obvody:											
Broumov	14	3,2	259	12	37,0	1	53,0	3	73,2	-	-
Dobruška	26	3,6	279	24	48,8	1	64,7	2	51,2	-	-
Dvůr Králové nad Labem	28	4,9	258	27	40,6	1	40,6	1	59,4	1	59,4
Hořice	29	3,3	193	28	51,4	1	51,4	1	48,6	-	-
Hradec Králové	81	26,1	677	75	20,9	3	26,3	5	77,4	1	66,0
Jaroměř	15	3,5	138	14	33,3	1	33,3	1	66,7	1	66,7
Jičín	77	8,4	597	73	46,4	1	64,6	5	57,2	1	35,4
Kostelec nad Orlicí	22	4,5	223	19	41,1	2	49,6	3	58,9	-	-
Náchod	36	11,2	356	30	21,8	4	32,6	5	74,3	1	34,3
Nová Paka	5	2,4	97	3	14,8	1	30,2	1	69,8	-	-
Nové Město nad Metují	13	2,6	98	12	30,0	1	30,0	1	70,0	1	70,0
Nový Bydžov	23	3,1	214	22	58,0	1	58,0	1	42,0	-	-
Rychnov nad Kněžnou	32	6,2	479	28	38,0	1	65,7	4	62,0	1	34,3
Trutnov	31	11,8	595	25	25,4	2	42,5	7	73,4	1	48,3
Vrchlabí	16	5,2	293	13	29,5	1	53,9	3	67,5	1	46,1

Obcí do 2 000 obyvatel je v kraji přes devět desetin. V regionálním pohledu relativně největší zastoupení obcí do 2 000 obyvatel mají SO ORP Hořice, Dvůr Králové nad Labem a Nový Bydžov. Naopak nejmenší je tento podíl u SO ORP Vrchlabí, Trutnov a Nová Paka. Z hlediska podílu obyvatel v této kategorii obcí zaujímá přední příčku SO ORP Nový Bydžov, Dobruška a Jičín a na druhém konci najdeme SO ORP Nová Paka, Hradec Králové a Náchod.

V kategorii **obcí do 5 000 obyvatel** měl koncem roku 2005 Královéhradecký kraj 95,1 % všech obcí. Nejvíce těchto sídel v relativním vyjádření je v SO ORP Jičín (98,7 %), dále v SO ORP Rychnov nad Kněžnou, Hořice, Dvůr Králové nad Labem a Hradec Králové (více než 96 %). Nejvyšším podílem obyvatel v těchto sídlech se vyznačují SO ORP Rychnov nad Kněžnou, Dobruška a Jičín. Naopak nejmenší podíl obyvatel v sídlech kategorie do 5 000 obyvatel byl v SO ORP Hradec Králové, Nové Město nad Metují a Nová Paka. Z hlediska relativního zastoupení počtu sídel bylo nejméně v SO ORP Nová Paka, Náchod a Kostelec nad Orlicí.

Města nad 10 000 obyvatel najdeme pouze v devíti správních obvodech a v Královéhradeckém kraji jich jsou dvě procenta z celkového počtu sídel. Ke konci roku 2005 v nich bylo zaznamenáno 41,3 % obyvatel kraje. V každém SO ORP, kde je tato kategorie zastoupena, je vždy jedním městem, a to sídlem SO ORP.

Osídlení v Královéhradeckém kraji

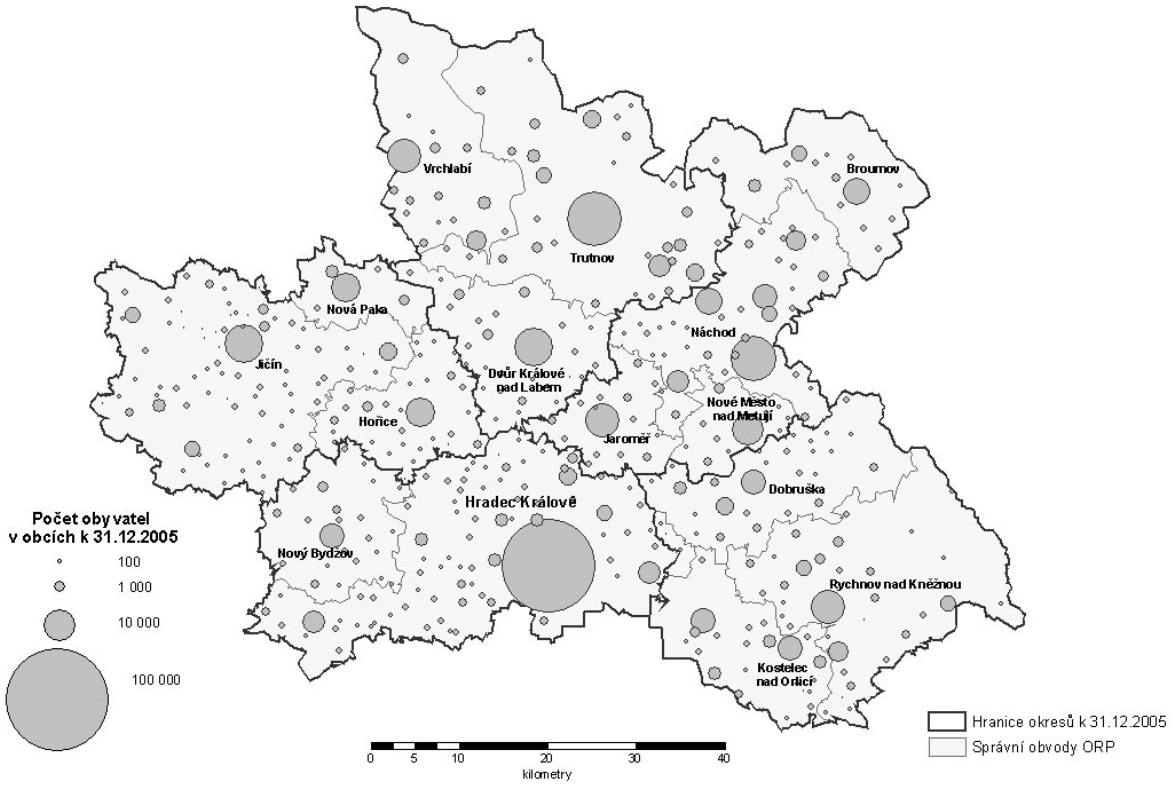

Vydáním **Historického lexikonu obcí České republiky 1869 – 2005** v územní struktuře k 1. 1. 2005 v závěru roku 2006 zpracovaným z výsledků sčítání lidu byl předán odborné i široké veřejnosti materiál, který dokumentuje dlouhodobý vývoj sídel a osídlení České republiky. Zmínku o něm uvádíme z důvodu jeho mimořádného významu pro zájemce o podrobnosti v historii osídlení našeho kraje i celé republiky.

Královská věnná města

Od počátku 14. stolení postupně věnovali čeští králové svým ženám města, která se stala pro královny významným a pravidelným zdrojem příjmů a zábavy, politickou oporou v dobách boje o trůn i těžkých životních chvílích. Prvním městem věnovaným Elišce Rejčce byl Hradec Králové a spolu s Mělníkem patřily mezi nejnavštěvovanější královská věnná města z celkem devíti měst. Protože se většina těchto měst nachází v našem kraji a poblíž, zařadili jsme zmínku o nich v této kapitole. Jsou to města Hradec Králové, Jaroměř, Vysoké Mýto, Chrudim, Polička, Mělník, Trutnov, Dvůr Králové nad Labem a Nový Bydžov (v časovém sledu). Statut královských věnných měst formálně zanikl roku 1918, po vzniku samostatného československého státu. Do dnešních dnů se v těchto devíti městech pořádají kulturní akce s připomenutím doby (www.vennamesta.cz) a města založila Sdružení královských věnných měst na podporu jejich rozvoje i rozvoje kultury jako takové pořádáním zajímavých společenských akcí pro veřejnost.

2.2. Demografický vývoj

2.2.1. Počet obyvatel

U většiny správních obvodů Královéhradeckého kraje došlo ve sledovaném období k mírnému snížení počtu obyvatel.

Základní údaje o počtu a složení obyvatelstva jsou získávány ze Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB). Na tyto údaje tvořící základ navazují každoroční demografické bilance[1], které jsou založeny na vstupech od zpravodajských jednotek[2]. Bilance obyvatelstva jsou zveřejňovány čtvrtletně v členění podle krajů a okresů, jednou ročně pak do úrovně jednotlivých obcí.

Z 15 správních obvodů, na které je Královéhradecký kraj rozčleněn, má nejvíce obyvatel SO ORP Hradec Králové s 143 148 obyvateli k 31. 12. 2005, následuje SO ORP Trutnov s 64 533 obyvateli a SO ORP Náchod s 61 472 obyvateli. Nejmenší počtem obyvatel je SO ORP Nová Paka s 13 264 obyvateli. Počet obyvatel ve správních obvodech Královéhradeckého kraje lze považovat za stabilní a v posledních letech bez výraznějších výkyvů a změn. Můžeme jej u většiny správních obvodů charakterizovat jako **mírný trvalý úbytek obyvatel**. S nejvyšším úbytkem obyvatel se potýká SO ORP Broumov, kde se počet obyvatel ve sledovaném období let 2000 až 2005 snížil o necelá 2 % (-343 obyvatel) a dále SO ORP Trutnov o 1 % (-674) a Hradec Králové o 0,7 % (-1 063). Také pohled na delší časový úsek let 1995 až 2005 potvrzuje, že tyto správní obvody jsou v Královéhradeckém kraji nejvíce postiženy úbytkem obyvatelstva. Za toto období se pořadí správních obvodů ORP téměř nemění, neboť největší úbytek je opět v SO ORP Broumov (-2,2 % tj. úbytek 380 obyvatel). V SO ORP Hradci Králové činil úbytek obyvatel 1,8 % (- 2 652) a v SO ORP Trutnov byl úbytek obyvatel 1,7 % (-1 125).

Tab. 2.2.1.1. Počet obyvatel a věková struktura obyvatelstva podle SO ORP k 31. 12.

	2000 [1)]					2005					Index 2005/2000
	celkem	podíl (%)				celkem	podíl (%)				
		žen	0-14 let	15-64 let	65 a více let		žen	0-14 let	15-64 let	65 a více let	
Královéhradecký kraj	**550 892**	**51,3**	**16,4**	**69,2**	**14,5**	**548 368**	**51,2**	**14,8**	**70,3**	**14,9**	**99,5**
v tom správní obvody											
Broumov	17 671	51,1	18,7	69,1	12,2	17 328	50,8	16,2	71,0	12,8	98,1
Dobruška	19 794	51,1	17,3	68,1	14,5	19 903	51,0	15,8	69,3	14,9	100,6
Dvůr Králové nad Labe	27 257	51,3	15,9	69,6	14,6	27 142	51,3	14,8	70,7	14,5	99,6
Hořice	18 237	51,2	16,3	68,5	15,2	18 138	51,3	14,7	70,1	15,2	99,5
Hradec Králové	144 211	51,7	15,3	69,6	15,1	143 148	51,8	14,0	70,1	15,8	99,3
Jaroměř	19 124	51,3	17,8	68,5	13,7	19 134	50,9	16,4	69,8	13,8	100,1
Jičín	46 206	51,0	16,0	68,4	15,6	45 904	50,9	14,9	69,7	15,5	99,3
Kostelec nad Orlicí	24 528	51,1	16,4	68,1	15,5	24 743	51,1	15,2	69,0	15,8	100,9
Náchod	61 629	51,7	16,6	68,1	15,3	61 472	51,5	15,0	69,4	15,6	99,7
Nová Paka	13 295	50,7	16,5	68,6	14,9	13 264	50,5	14,5	70,1	15,4	99,8
Nové Město nad Metuj	14 277	51,0	16,7	69,3	13,9	14 359	51,2	14,8	70,0	15,2	100,6
Nový Bydžov	17 063	50,8	17,1	67,1	15,8	16 959	50,6	15,2	69,2	15,6	99,4
Rychnov nad Kněžnou	34 031	50,9	17,3	69,9	12,7	33 994	50,8	15,6	71,3	13,1	99,9
Trutnov	65 207	51,3	16,8	70,3	12,9	64 533	51,1	15,0	71,5	13,5	99,0
Vrchlabí	28 362	50,8	16,1	70,6	13,3	28 347	50,4	14,7	71,9	13,4	99,9

[1)] stav k 1. 1. 2001 (počet obyvatel zpětně bilancován podle výsledků SLDB 2001)

[1] Data o narozených dětech, zemřelých osobách, přistěhovalých a vystěhovalých v členění podle pohlaví a jednotek věku.

[2] Data o porodnosti, sňatečnosti, rozvodovosti a úmrtnosti jsou výsledkem zpracování statistických hlášení řady Obyv (Hlášení o uzavření manželství, narození, úmrtí, rozvodu), které ČSÚ zasílají matriky, v případě rozvodů soudy. Zdrojem dat o stěhování je Informační systém evidence obyvatel; data ČSÚ přebírá od Ministerstva vnitra ČR. Zdrojem dat o zahraničním stěhování je Cizinecký informační systém; data ČSÚ přebírá od Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie. Informace o potratech jsou přebírány od Ústavu zdravotnických informací a statistiky.

Dynamika úbytku obyvatel za období však totožná není, zejména v SO ORP Broumov můžeme pozorovat rychlejší úbytek obyvatel po roce 2000, kdy se v průměru každoročně počet obyvatel snížil o téměř 69 osob. Souvisí to především s tím, že tento správní obvod má jednak záporný průměrný přirozený přírůstek (roční průměr let 2001 až 2005), ale i nejvyšší záporný průměrný migrační přírůstek (*viz tabulka Charakteristiky pohybu obyvatelstva podle správních obvodů ORP*) v Královéhradeckém kraji. Jde tedy o situaci, kdy v tomto správním obvodu počet zemřelých převyšuje počet narozených (v roce 2005 zde zemřelo o 8 obyvatel více než se zde narodilo) a zároveň se z regionu odstěhuje více obyvatel, než se do něj přistěhuje. Do správního obvodu se v roce 2005 přistěhovalo 174 osob, přičemž se ve stejném roce odstěhovalo 248 osob, tj. migrační úbytek činil 74 obyvatel (v relativním vyjádření to znamená, že celkem v tomto roce ubylo na každých tisíc obyvatel 4,7 obyvatele správního obvodu Broumov). Příčinou migrační neatraktivity může být kromě geografické odlehlosti správního obvodu a s ní související menší dopravní obslužností, také nedostatek pracovních příležitostí (nejvyšší nezaměstnanost v kraji 11,5 %) a vyšší podíl mladšího obyvatelstva stěhujícího se za prací do oblastí s nižší nezaměstnaností a větší možností společenského uplatnění a seberealizace.

Opačný trend, tedy **nárůst počtu obyvatel**, byl v období 2000 až 2005 zaznamenán ve SO ORP Kostelec nad Orlicí, a to s necelým procentním zvýšením o 215 obyvatel, dále v SO ORP Nové Město nad Metují, Dobruška a Jaroměř (s nárůstem od 0,6 % do 0,1 % za období let 2000 až 2005). V dlouhodobějším pohledu let 1995 až 2005 je přírůstek zaznamenán u SO ORP Rychnov nad Kněžnou (1,1 % o 368 obyvatel) a necelé procento u SO ORP Jaroměř (o 178 obyvatel), SO ORP Nové Město nad Metují (o 106 obyvatel) a SO ORP Kostelec nad Orlicí (o 42 obyvatel). Z obecného tvrzení, že za nárůstem počtu obyvatel je v současnosti zpravidla migrační přírůstek, se poněkud vymyká SO ORP Nové Město nad Metují, které má v období 2000 až 2005 záporný průměrný migrační přírůstek a kladný průměrný přirozený přírůstek (tj. narodilo se více obyvatel než zemřelo a zároveň se odstěhovalo více obyvatel než se do správního obvodu přistěhovalo).

Optimističtější vývoj lze pozorovat také v SO ORP Hradec Králové, kde se úbytek obyvatel zastavil a v posledních dvou letech sledovaného období zaznamenává tento správní obvod mírný přírůstek (217 obyvatel v roce 2005). Zde je to způsobeno především zvyšující se atraktivitou správního obvodu, zejména díky kvalitním pracovním příležitostem a uplatněním, částečně také snahou o zvýšení počtu obyvatel v krajském městě ze strany zdejší politické reprezentace prostřednictvím mediálních projektů typu Vaše Dobrá Adresa[3], propagujících krajské město jako *„Město s nízkou kriminalitou a nezaměstnaností nabízí tisíce pracovních příležitostí, nejvyšší výdělky v kraji a stovky nových bytů“* atd. Bohužel masivnějšímu přílivu obyvatel brání poměrně vysoké ceny nemovitostí a jejich dynamický růst i v nejbližším okolí krajského města. Můžeme nicméně předpokládat, že masivní bytová výstavba v budoucnu tento handicap alespoň částečně eliminuje.

2.2.2. Obyvatelstvo podle pohlaví, věku, vzdělání a rodinného stavu

Došlo k mírnému zmenšení podílu dětí ve věku 0 až 14 let na obyvatelstvu – vývoj poměrových ukazatelů dokládá celkové populační stárnutí v regionu. V osmi správních obvodech se již poměr nejstarší věkové kategorie a nejmladší věkové kategorie obrátil a nejstarší věková kategorie je nyní početnější. Pro správní obvody je charakteristické, že podíl osob s vyšším a vysokoškolským vzděláním je větší především v těch správních obvodech, ve kterých se nachází větší města.

Ve všech správních obvodech Královéhradeckého kraje mají početní převahu ženy – nejvyšší podíl žen je v SO ORP Hradec Králové, kde průměrné zastoupení žen v populaci v období 2001 až 2005 bylo 51,8 %. Dále následují správní obvody Náchod a Hořice (51,6 % a 51,4 %). Naopak nejmenší podíl žen byl v tomto období zaznamenán v SO ORP Nový Bydžov a Nová Paka (50,7 % a 50,6 %).

Vývoj zastoupení žen v populaci se obvykle mění s věkem, přičemž v nejmladší kategorii dětí ve věku 0-14 let je většinou zaznamenáván nižší podíl žen. Nejmenší průměrný podíl žen v populaci byl v této věkové kategorii v letech 2001 až 2005 v SO ORP Nová Paka (46,3 %) a Nový Bydžov (46,6 %), naopak nejvyšší podíl žen byl v tomto období v SO ORP Nové Město nad Metují (49,4 %) a Jičín (49,2 %). Tato skutečnost je dána biologicky, kdy se rodí více chlapců než dívek, a teprve v průběhu života se vlivem vyšší intenzity úmrtnosti mužů tento podíl obrací ve prospěch vyššího zastoupení žen v populaci. To je vždy výraznější ve vyšší věkové kategorii, například v kategorii 65+ byl ve sledovaném období zaznamenán nejvyšší průměrný index feminity[4] v Královéhradeckém kraji v SO ORP Broumov (1 670) a v SO ORP Hořice

[3] http://www.vasedobraadresa.cz/
[4] počet žen na 1 000 mužů

(1 627) a naopak nejnižší v SO ORP Nové Město nad Metují a Hradec Králové, kde na 1000 mužů ve věkové kategorii 65 a více let připadlo 1 388, resp. 1490 žen.

Podíváme-li se na vlastní vývoj zastoupení žen v populaci v delším období let 1995 až 2005, je patrné, že dochází k mírnému a pozvolnému snižování podílu žen. V roce 1995 byl na území Královéhradeckého kraje podíl žen 51,5 %, v roce 2005 51,3 %. Tento stav lze pozorovat ve všech správních obvodech kraje, přičemž k nejvyššímu snížení podílu žen v populaci došlo v letech 1995 až 2005 v SO ORP Nový Bydžov o 0,86 bodu a v SO ORP Jaroměř o 0,80 bodu. Vyjádřeno indexem feminity, v kategorii 65 a více let došlo v tomto období k jeho snížení ve všech správních obvodech Královéhradeckého kraje, zejména v SO ORP Broumov o 198 na 1 645, a v SO ORP Jaroměř a Nový Bydžov - shodně o 144 na hodnoty 1 505 a 1 506 v posledním sledovaném roce 2005. Nejmenší pokles indexu feminity byl zaznamenán v SO ORP Jičín a Rychnov nad Kněžnou (o 26 resp. o 20) na hodnoty 1560 žen na 1000 mužů v roce 2005 v případe SO ORP Jičín a v SO ORP Rychnov nad Kněžnou na 1 494. Možným vysvětlením tohoto stavu, kdy dochází k postupnému přibližování počtu mužů a žen, je především zlepšování úmrtnostních poměrů mužů. Snižuje se tedy, v souladu s celorepublikovým trendem, rozdíl naděje dožití mezi pohlavími ve všech správních obvodech kraje.

Tab. 2.2.2.1. Charakteristiky věkové struktury obyvatelstva podle správních obvodů ORP

	Průměrný věk		Index stáří		Index závislosti I.		Index závislosti II.		Index ekonomického zatížení	
	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005
Královéhradecký kraj	**39,0**	**40,3**	**88,4**	**100,3**	**23,7**	**21,1**	**20,9**	**21,2**	**44,6**	**42,3**
v tom správní obvody:										
Broumov	37,5	39,0	65,2	79,2	27,1	22,8	17,6	18,1	44,7	40,9
Dobruška	38,7	39,8	84,0	94,1	25,4	22,8	21,3	21,5	46,7	44,3
Dvůr Králové nad Labe	39,4	40,5	91,9	98,2	22,8	20,9	20,9	20,5	43,8	41,4
Hořice	39,3	40,6	93,0	103,1	23,9	21,0	22,2	21,6	46,0	42,6
Hradec Králové	39,8	41,1	98,4	113,1	22,1	20,0	21,7	22,6	43,8	42,6
Jaroměř	37,9	39,1	77,3	84,1	25,9	23,5	20,0	19,8	46,0	43,3
Jičín	39,4	40,5	97,0	104,2	23,5	21,3	22,7	22,2	46,2	43,6
Kostelec nad Orlicí	39,4	40,4	94,2	103,9	24,1	22,0	22,7	22,9	46,8	44,9
Náchod	39,3	40,5	91,8	104,5	24,4	21,6	22,4	22,6	46,8	44,1
Nová Paka	39,3	40,5	90,0	106,6	24,1	20,7	21,7	22,0	45,7	42,7
Nové Město nad Metují	38,9	40,4	83,2	102,6	24,1	21,1	20,1	21,7	44,2	42,8
Nový Bydžov	39,0	40,4	92,2	102,4	25,5	22,0	23,5	22,5	49,1	44,4
Rychnov nad Kněžnou	37,5	39,1	73,3	84,0	24,8	21,9	18,2	18,4	43,0	40,3
Trutnov	38,2	39,7	76,7	90,1	23,9	20,9	18,3	18,9	42,2	39,8
Vrchlabí	38,6	39,7	82,4	90,6	22,9	20,5	18,9	18,6	41,7	39,1

Index stáří - počet osob ve věku 65 let a starších na 100 dětí ve věku 0-14 let

Index závislosti I. - počet dětí ve věku 0-14 let na 100 osob ve věku 15-64 let

Index závislosti II. - počet osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 15-64 let

Index ekonomického zatížení - počet dětí ve věku 0-14 let a počet osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 15-64 let

Druhou základní demografickou charakteristikou jednotlivce po pohlaví je jeho **věk** (věk dokončený – tj. věk osoby při jejich posledních narozeninách). Věková struktura obyvatelstva je obecně odrazem dlouhodobého vývoje porodnosti, úmrtnosti a také migračních procesů. Ve správních obvodech je ovlivněna také geografickou polohou obcí, jejich specifickým funkčním zaměřením, historickým vývojem atd. Vlivem výkyvů v intenzitě demografických ukazatelů (zejména pak porodnosti) se ve věkové struktuře populace projevují zřetelné nepravidelnosti. Pro všechny správní obvody kraje je charakteristické **snižování podílu populace v předproduktivním věku**, tedy dětí ve věku 0 – 14 let, což souvisí s významným propadem porodnosti[5] a celkovým populačním stárnutím, typickým pro evropské země. To je v našich podmínkách ještě umocněno v souvislosti se společensko-ekonomickou transformací republiky po roce 1989 a následnou změnou životního stylu zejména mladé generace, a v neposlední řadě také s ekonomickými vlivy (nezaměstnanost,

[5] viz kapitola *Základní demografické události*

cenová dostupnost bydlení atd.). Podíl této věkové skupiny byl nejnižší v SO ORP Hradec Králové a Nová Paka, kde tvořil 14 %, resp. 14,5 % populace v roce 2005 (viz tabulka *Počet obyvatel a věková struktura obyvatelstva podle SO ORP k 31. 12.*). Za sledované období se podíl dětské složky nejvíce snížil v SO ORP Broumov, kde v roce 2000 tvořila věková skupina dětí 0 – 14 let podíl 18,7 % (tj. 3 306 dětí), zatímco v roce 2005 jen 16,2 % (tj. 2 809 dětí). Dále bylo větší snižování podílu této věkové kategorie na populaci zaznamenáno v SO ORP Nová Paka a Nové Město nad Metují. Naopak největší podíl dětí na obyvatelstvu byl v roce 2005 v SO ORP Jaroměř (16,4 %).

Opačný trend můžeme pozorovat u zbývajících věkových kategorií 15 - 64 let a nejvyšší kategorie 65 a více let. Podíl populace v produktivním věku se zvýšil za sledované období ve všech správních obvodech, nárůst podílu této věkové kategorie byl v rozmezí od 0,5 (SO ORP Hradec Králové) do 2,1 procentního bodu v SO ORP Nový Bydžov. Nejvyšší průměrný podíl osob této věkové kategorie byl v období let 2001 až 2005 v SO ORP Vrchlabí 71,4 % a Trutnov 71,1 %, nejmenší naopak v SO ORP Nový Bydžov a Kostelec nad Orlicí (68,6 % a 68,7 %). Podíl nejvyšší věkové kategorie se za sledované období 2000 až 2005 zvýšil ve většině správních obvodů Královéhradeckého kraje s výjimkou SO ORP Nový Bydžov, Dvůr Králové nad Labem, Jičín a Hořice, kde stagnoval nebo se nepatrně snížil. K nejvyššímu růstu podílu této kategorie došlo v SO ORP Nové Město nad Metují a Hradec Králové (růst o 1,3 resp. 0,8 bodu).

Populační stárnutí lze velmi dobře dokumentovat na vývoji poměrových ukazatelů (viz tabulka *Charakteristiky věkové struktury obyvatelstva podle správních obvodů ORP*). U všech správních obvodů byl poměrně výrazný nárůst indexu staří[6], zejména díky snížení podílu nejmladší věkové kategorie. Nejvyšší nárůst indexu byl v SO ORP Nové Město nad Metují, kde za sledované období hodnota indexu vzrostla o 19,4 bodu (na 102,6) a v Nové Pace o 16,6 bodu (na 106,6). Ve většině správních obvodů v roce 2005 již hodnota tohoto indexu překročila jedno sto, což znamená, že u těchto správních obvodů se poměr nejstarší věkové kategorie a nejmladší věkové kategorie obrátil a nejstarší věková kategorie je nyní početnější. Nejvyšší index stáří byl v roce 2005 v SO ORP Hradec Králové, kde jeho hodnota dosáhla ke konci období 113. Z patnácti správních obvodů Královéhradeckého kraje byla početnější nejmladší věková kategorie již jen v sedmi SO ORP (v SO ORP Broumov bylo na sto dětí pouze 79 seniorů).

Graf 3 Srovnání věkové struktury obyvatel ve SO ORP a Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2005

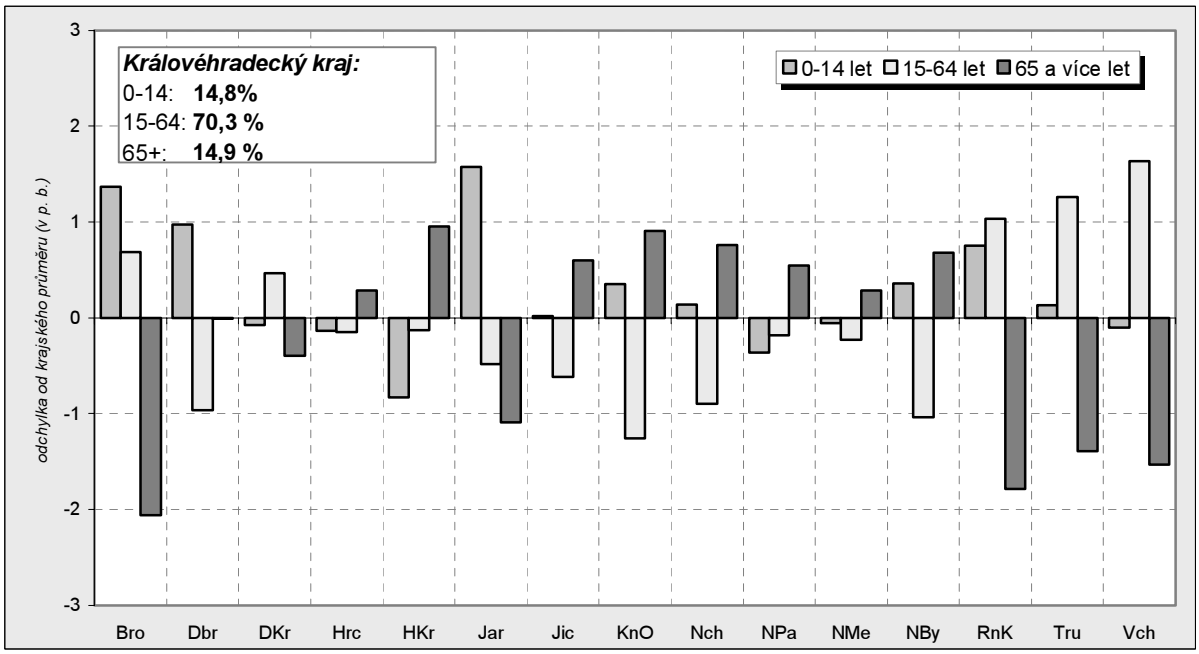

Trend **zvyšování průměrného věku** jen potvrzuje skutečnost stále se zvyšujícího podílu starých osob v populaci v důsledku poklesu úrovně porodnosti, zlepšování úmrtnostních poměrů a prodlužování naděje dožití. Populace zestárla ve všech patnácti správních obvodech kraje, nejrychleji v SO ORP Rychnov nad Kněžnou a Trutnov (o 1,6 resp. 1,5 roku za období let 2000 až 2005). Nejstarší obyvatelstvo má SO ORP

[6] vyjadřující počet osob pětašedesátiletých a starších na 100 dětí do 14 let

Hradec Králové s průměrným věkem 41,1 a Hořice 40,6, naopak nejmladší v Královéhradeckém kraji je populace v SO ORP Broumov s průměrným věkem 39 let.

Ekonomickou charakteristiku demografické situace nám poskytují **indexy závislosti a index ekonomického zatížení**. Indexy závislosti vypovídají především o poměru ekonomicky neaktivních k ekonomicky aktivním a liší se pouze ve vymezení ekonomicky neaktivní věkové kategorie (buď 0 – 14 let v případě indexu závislosti I. nebo pětašedesátiletí a starší v případě indexu závislosti II.). S již popsaným vývojem věkové struktury koresponduje i vývoj těchto indexů. Index závislosti I. se ve sledovaném období snížil ve všech správních obvodech, což souvisí se zmíněným rychleji klesajícím podílem nejmladší věkové kategorie a mírným nárůstem populace v produktivním věku. Index závislosti I. poklesl za sledované období nejrychleji o 4,2 bodu v SO ORP Broumov a o 3,6 bodu v SO ORP Nový Bydžov. V roce 2005 připadlo na sto osob v produktivním věku nejméně dětí v SO ORP Hradec Králové a Vrchlabí (20 resp. 20,5) a nejvíce v Jaroměři, kde hodnota indexu závislosti dosáhla 23,5 bodu. Pouze mírné změny vidíme ve vývoji indexu závislosti II., který vyjadřuje poměr kategorie pětašedesátiletých a starších na sto osob v produktivním věku. Jeho hodnota ve sledovaném období v podstatě stagnovala a v rámci kraje se změna pohybovala v rozmezí od poklesu 1 bodu v SO ORP Nový Bydžov do nárůstu o 1,6 bodu v SO ORP Nové Město nad Metují.

O ekonomickém potenciálu lidských zdrojů ve správních obvodech vypovídá Index ekonomického zatížení. Ten se vyvíjel poměrně příznivě, tj. klesl ve všech správních obvodech, zejména v SO ORP Nový Bydžov o 4,7 bodu a SO ORP Broumov o 3,8 bodu. Nejméně dětí a seniorů pak připadlo na sto osob v produktivním věku v SO ORP Vrchlabí a Trutnov (39,1 resp. 39,8) a naopak nejvíce jich bylo v SO ORP Kostelec nad Orlicí 44,9 na konci sledovaného období, tedy v roce 2005.

Tab. 2.2.2.2. Vzdělanostní struktura obyvatel ve věku 25 a více let podle SO ORP v roce 2001

Zdroj: SLDB 2001

	Počet obyvatel ve věku 25 let a více	z toho nejvyšší ukončené vzdělání (%)					
		základní a neukončené	vyučení a střední odborné bez maturity	úplné střední s maturitou vč. nástavbového	vyšší odborné	vysokoškolské včetně vědecké přípravy	bez vzdělání
Královéhradecký kraj	**379 598**	**18,5**	**43,3**	**26,7**	**1,2**	**8,6**	**0,5**
v tom správní obvody:							
Broumov	11 873	25,0	47,4	20,6	1,0	4,3	0,7
Dobruška	13 210	19,1	44,6	26,0	1,1	7,9	0,8
Dvůr Králové nad Labe	19 006	21,6	45,8	23,7	0,9	6,7	0,3
Hořice	12 441	17,8	47,2	26,1	1,2	6,7	0,4
Hradec Králové	101 459	14,2	38,4	30,7	1,6	13,3	0,3
Jaroměř	12 816	20,9	45,6	23,6	1,1	7,2	0,4
Jičín	31 996	20,6	44,0	25,8	1,0	7,6	0,3
Kostelec nad Orlicí	16 944	18,6	46,2	25,9	1,0	6,9	0,4
Náchod	42 419	17,9	45,0	27,4	1,1	7,3	0,4
Nová Paka	9 110	16,7	48,3	26,0	1,1	6,9	0,2
Nové Město nad Metují	9 798	16,0	44,0	29,0	1,3	8,8	0,2
Nový Bydžov	11 705	24,6	45,9	20,8	0,8	4,9	1,8
Rychnov nad Kněžnou	22 764	18,3	44,5	26,5	1,1	7,2	1,0
Trutnov	44 837	21,1	44,6	24,7	0,9	7,0	0,4
Vrchlabí	19 220	23,0	43,8	23,9	1,1	6,4	0,3

Nicméně je nutné zdůraznit, že tento poměrně příznivý vývoj (snižování podílu ekonomicky neaktivních ve prospěch ekonomicky aktivních) je založen na velmi nepříznivém trendu snižování podílu dětské věkové kategorie v populaci v souvislosti s nízkou porodností. Důsledky tohoto vývoje budou v budoucnu znamenat nárůst ekonomické zátěže ekonomicky aktivního obyvatelstva[7]. Hodnoty indexu závislosti II. a indexu ekonomického zatížení budou tedy v blízké budoucnosti narůstat, tak jak se bude počet osob v produktivním věku zmenšovat a zároveň jak se bude počet osob v kategorii pětašedesátiletých a starších zvyšovat. Lze

[7] podrobněji viz publikace *Populační prognóza ČR do r. 2050, ČSÚ Praha, 2004*

však předpokládat, že zejména ve správních obvodech s dostatkem pracovních příležitostí bude tento nepříznivý vývoj alespoň částečně korigován migračním přírůstkem osob v produktivním věku.

Další významnou charakteristikou populace je **struktura obyvatel podle vzdělání**, resp. nejvyšší dokončený stupeň vzdělání u obyvatelstva. Pro hodnocení vzdělanostní struktury vycházíme z dat Sčítání lidu, domů a bytů (poslední se uskutečnilo k 1. 3. 2001). Vývoj lze obecně charakterizovat zvyšujícím se počtem absolventů středních a vysokých škol a snižováním počtu osob bez vzdělání, nebo se vzděláním základním. Úbytek osob se základním vzděláním souvisí jednak se zvyšující se vzdělaností populace, ale též s postupným vymíráním osob v nejstarší věkové kategorii, kde byl obvyklý vysoký podíl osob s nižší úrovní vzdělání. Pro správní obvody je zpravidla charakteristické, že podíl osob s vyšším a vysokoškolským vzděláním je větší především v těch správních obvodech, ve kterých se nachází větší města. To je dáno tím, že v těchto městech jsou ve větší míře zastoupeny řídící složky podnikatelských subjektů a veřejné správy.

Tomu odpovídá i postavení **SO ORP Hradec Králové, který má nadprůměrný podíl vysokoškolsky vzdělané populace** (13,3 %). Důvodem je především přítomnost vysoké školy - Univerzity Hradec Králové, Fakultní nemocnice a společností, které u svých zaměstnanců vysokoškolské vzdělání vyžadují a nabízejí dostatek pracovních příležitostí pro populaci s vyšší kvalifikací. Tento správní obvod má kromě největšího podílu populace s vysokoškolským vzděláním také největší podíl populace v kategoriích vzdělání „úplné střední s maturitou včetně nástavbového“ (30,7 %) a „vyšší odborné“ (1,6 %) ze všech správních obvodů Královéhradeckého kraje a naopak nejmenší podíl populace se základním vzděláním a se vzděláním v kategorii „vyučení a střední odborné bez maturity“. Poměrně vysoký podíl populace s vysokoškolským a středoškolským vzděláním je v SO ORP Nové Město nad Metují, kde vysokoškoláci tvořili ke dni sčítání v roce 2001 necelých 9 % populace starší pětadvaceti let a středoškoláci 29 %. Tento správní obvod má zároveň druhý nejnižší podíl populace v kategorii „základní a neukončené vzdělání“ (16 %). Opačná situace byla v SO ORP Broumov a Nový Bydžov, zde byl zaznamenán nejmenší podíl vysokoškolsky vzdělané populace v Královéhradeckém kraji, kdy v nejvyšší kategorii vzdělání bylo 4,3 % populace resp. 4,9 %. Tyto kraje mají zároveň největší podíl obyvatel, kteří mají jen základní a neukončené vzdělání (25 % a 24,6 %).

Graf 4 Vzdělanostní struktura – střední, nástavbové a vyšší odborné vzdělání

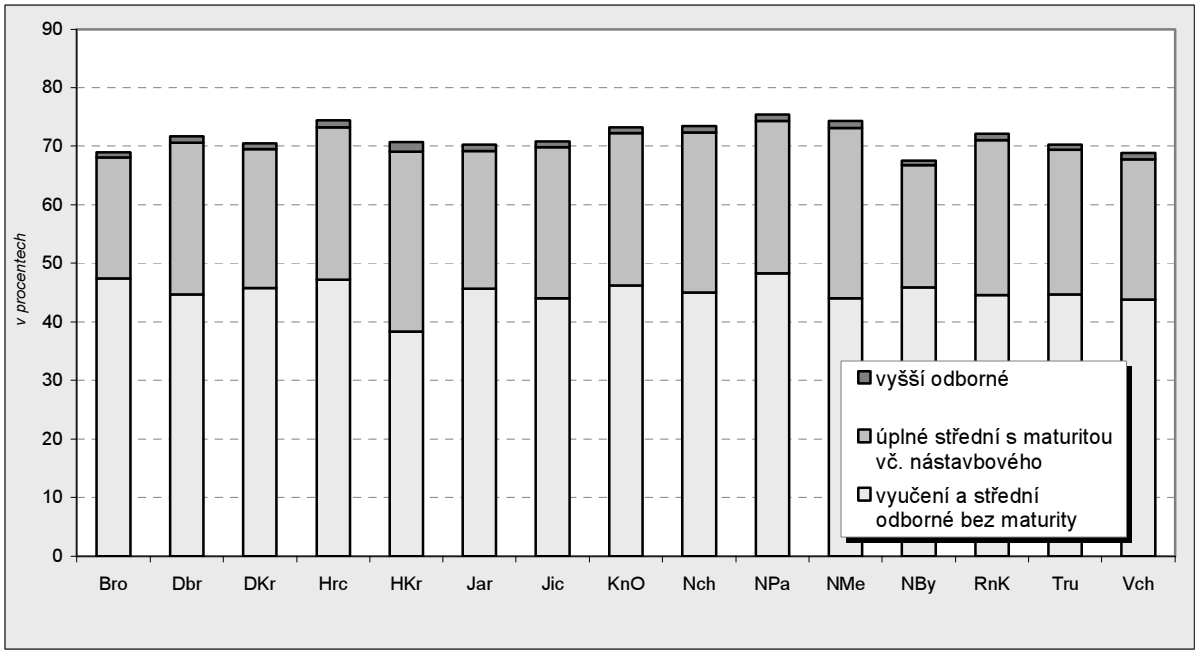

Zdroj:SLDB 2001 (obyvatelstvo ve věku 25 a více let)

V desetiletých intervalech nám Sčítání lidu, domů a bytů poskytuje také data za strukturu obyvatelstva podle **rodinného stavu** (každoroční bilance obyvatel podle rodinného stavu nejsou za menší územní celky k dispozici). Rodinný stav je obecně ovlivněn především vývojem sňatečnosti, rozvodovosti a úmrtnosti v minulém období. Vývoj v této oblasti lze obecně charakterizovat poklesem úrovně sňatečnosti, zvyšováním

průměrného věku při sňatku a nárůstem rozvodovosti[8], tedy snižováním podílu vdaných a ženatých ve prospěch posílení podílu svobodných a rozvedených. Tyto skutečnosti souvisí především s přijetím nového společenského modelu a změnou populačního a sociálního chování obyvatelstva v devadesátých letech minulého století.

Ve struktuře obyvatelstva podle rodinného stavu má stále ve všech správních obvodech Královéhradeckého kraje převahu **podíl obyvatel žijících v manželství** (ve správních obvodech se velikost podílu pohybuje od 54,4 % do 59,9 %), který je následován druhou nejpočetnější kategorií svobodných (23,5 % až 25,7 %). U zbývajících dvou kategorií převažuje ve většině správních obvodů kategorie ovdovělých (8,2 % až 10,4 %) s výjimkou pěti správních obvodů, kde měli větší zastoupení rozvedení (SO ORP Trutnov, Broumov, Vrchlabí, Hradec Králové, Jaroměř; od 6,8 % do 11,5 %).

Vyšší podíl obyvatel žijících v manželství byl zaznamenán v SO ORP Nové Město nad Metují (59,9 %), v SO ORP Nový Bydžov (58,6 %), Dobruška (58 %), Nová Paka (57,8 %) a Hořice (57,7 %). Naopak nejméně lákavým byl život v manželství v SO ORP Trutnov[9] (54,4 %), Broumov (55,1 %) a Vrchlabí (55,5 %). Toto pořadí je pak zároveň pořadím pro velikost podílu rozvedených, kdy po SO ORP Trutnov (11,5 %) následují právě SO ORP Broumov (11 %) a Vrchlabí (10 %). Nejmenší podíl rozvedených byl oproti tomu při sčítání zaznamenán v SO ORP Dobruška a Nový Bydžov, kde činil 6,8 % resp. 6,9 %. Podíl svobodných byl k datu Sčítání lidu, domů a bytů v rámci Královéhradeckého kraje největší v SO ORP Rychnov nad Kněžnou (25,7 %) a Dobruška (25,4 %), nejméně svobodných se nacházelo v SO ORP Kostelec nad Orlicí (23,5 %), shodný podíl po 23,7 % byl ve správních obvodech Hradec Králové a Nový Bydžov. Kategorie ovdovělých byla z patnácti správních obvodů Královéhradeckého kraje nejpočetnější v populaci v SO ORP Nový Bydžov a Jičín (shodně podíl 10,4 %) a nejmenší zastoupení měla v SO ORP Nové Město nad Metují, kde podíl činil 8,2 %.

2.2.3. Základní demografické události

U většiny správních obvodů v Královéhradeckém kraji se mírně zvýšily počty narozených dětí. Stále se zvyšující průměrný věk matky při narození dítěte, který je patrný ve všech správních obvodech kraje, potvrzuje trend odkládání mateřství. Obecně lze vývoj posledních let charakterizovat jako pokles počtu sňatků a jejich oddalování do vyššího věku snoubenců, případně nahrazení sňatků nesezdaným soužitím.

Nejčastější příčinou úmrtí jsou (nejen ve správních obvodech Královéhradeckého kraje) nemoci oběhové soustavy a zhoubné novotvary.

Mezi nejzřetelnější změny v populačním chování obyvatelstva řadíme především snížení počtu narozených dětí v posledním desetiletí minulého století. Současný stav je možné ve dvou třetinách správních obvodů Královéhradeckého kraje charakterizovat jako **mírné zlepšení**. Porovnáme-li průměrné počty živě narozených dětí na 1000 obyvatel (hrubá míra porodnosti) [10] za období let 1996-2000 a sledovaného období let 2001-2005 zjistíme, že ve většině správních obvodů Královéhradeckého kraje došlo ke zvýšení tohoto ukazatele. Nejvíce se **hrubá míra porodnosti** zvýšila v SO ORP Kostelec nad Orlicí a Nová Paka (o 1,4 resp., o 1,2 živě narozené dítě na 1000 obyvatel - na hodnotu 9,9 a 9,3, roční průměrný počet narozených se zvýšil ve sledovaném období v těchto správních obvodech o 16,1 %, resp., o 12,7 % proti letům 1996 až 2000).

Ve třetině z celkového počtu patnácti SO ORP můžeme vývoj porodnosti popsat jako stagnaci či mírné zhoršení. Jedná se o SO ORP Náchod, Nový Bydžov, Hořice, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov. Nejméně příznivá situace panovala v SO ORP Nový Bydžov, kde při porovnání ročních průměrů dvou výše zmíněných období zaznamenáme pokles hrubé míry porodnosti z 9,4 na 8,4 (tedy v druhém období let 2001 až 2005 se v tomto SO ORP narodilo na každých 1000 obyvatel o 1 dítě méně). V tomto SO ORP se v letech 1996 až 2000 rodilo průměrně každý rok 162 dětí, zatímco v následném období let 2001 až 2005 pouze 142 dětí (snížení o 11 %). Je nutné však poznamenat, že i v tomto správním obvodě je zřetelné mírné zlepšení porodnosti ke konci sledovaného období.

---

[8] viz kapitola Základní demografické události

[9] Na území SO ORP Trutnov byl v rámci Královéhradeckého kraje kromě nejmenšího podílu obyvatelstva žijícího v manželství zároveň zaznamenán také největší podíl rozvedených a čtvrtý nejvyšší (24,9 %) podíl svobodných (po SO ORP Rychnov nad Kněžnou, Dobruška a Vrchlabí).

[10] Nebere v úvahu věkovou strukturu sledované populace, která se v průběhu let mění. Vztahuje počet událostí na všechny osoby v populaci, tedy nejen ženy v reprodukčním věku.

Tab. 2.2.3.1. Živě narození podle správních obvodů ORP v letech 2001 - 2005 (roční průměry)

	Celkem	z toho (%)				v tom věk matky (%)				na 1 000 obyv.
		rodinný stav matky			1. pořadí narození					
		svobodná	vdaná	rozvedená		do 20 let	20-24 let	25-29 let	30 a více let	
Královéhradecký kraj	**5 118**	**20,1**	**73,6**	**6**	**46,7**	**3,7**	**21,1**	**44,6**	**30,6**	**9,3**
v tom správní obvody:										
Broumov	174	30,0	60,7	8,9	41,3	6,7	25,0	39,0	29,4	10,0
Dobruška	190	17,3	77,9	4,7	45,4	4,9	21,6	46,1	27,4	9,6
Dvůr Králové nad Laben	249	22,1	72,5	5,1	48,6	4,3	20,1	46,2	29,5	9,2
Hořice	161	20,3	75,6	3,5	46,0	3,6	23,1	47,0	26,2	8,8
Hradec Králové	1 291	17,6	76,4	5,9	49,5	2,7	18,0	45,4	33,8	9,0
Jaroměř	206	24,5	69,1	6,1	44,6	5,3	25,7	42,4	26,6	10,8
Jičín	426	18,0	75,9	6,1	46,9	3,3	23,2	45,3	28,3	9,3
Kostelec nad Orlicí	245	19,8	74,3	5,5	47,5	4,2	22,6	45,0	28,2	9,9
Náchod	564	19,9	74,5	5,4	46,8	3,9	20,6	45,3	30,2	9,2
Nová Paka	122	15,8	77,1	6,4	46,9	3,4	19,4	46,2	30,9	9,3
Nové Město nad Metují	135	14,1	81,7	4,1	46,4	3,0	18,8	47,0	31,2	9,4
Nový Bydžov	142	19,7	73,2	6,2	44,8	4,5	32,0	39,7	23,7	8,4
Rychnov nad Kněžnou	338	17,1	77,2	5,4	44,5	3,1	21,4	46,1	29,4	10,0
Trutnov	601	25,6	65,9	8,1	44,9	4,4	20,9	41,9	32,8	9,3
Vrchlabí	273	22,3	70,2	7,1	45,3	3,4	21,2	43,5	31,9	9,7

Na konci sledovaného období, tedy v roce 2005, bylo v Královéhradeckém kraji nejvíce narozených na 1000 obyvatel v SO ORP Jaroměř (11,2 ‰, tj. celkem 215 narozených), Nová Paka (11,2 ‰, tj. 148 narozených) a Broumov (11,1 ‰, tj. 193 narozených). Nejméně dětí se, vyjádřeno hrubou mírou porodnosti, v tomto roce rodilo v SO ORP Rychnov nad Kněžnou (8,9 narozených na 1000 obyvatel, tj. 303 dětí), Nový Bydžov (9,2 ‰, tj. 156) a Náchod (9,6 ‰, tj. 588).

V delším období let 1995 až 2005 se v absolutním vyjádření ve správních obvodech Královéhradeckého kraje nejvíce dětí narodilo právě v roce 2005 ve správním obvodu Hradec Králové celkem (1395 dětí - 716 chlapců a 679 dívek), dále v roce 2004 (1342 dětí) a 1998 (1287 živě narozených dětí). Nejméně dětí se v tomto období narodilo v roce 2000 v SO ORP Nová Paka, kde přišlo na svět pouhých 91 dětí, dále v roce 1999, kdy se v tomto správním obvodě narodilo 108 dětí a v roce 2004 - 111 dětí (o rok později již 148 novorozenců).

Tab. 2.2.3.2. Podíl dívek narozených v letech 1995 až 2005 v SO ORP

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Královéhradecký kraj	47,3	48,5	47,6	46,8	48,3	48,2	48,5	48,4	48,6	48,3	47,9
v tom správní obvody:											
Broumov	44,4	**51,1**	**50,9**	49,1	45,5	43,1	49,7	45,6	49,1	**50,3**	47,2
Dobruška	43,7	44,2	**55,7**	**51,4**	47,5	41,2	44,3	44,8	**51,9**	49,2	39,5
Dvůr Králové nad Labem	49,8	45,6	47,3	47,0	**53,1**	**52,2**	47,5	**51,3**	47,7	44,0	43,3
Hořice	49,7	**57,3**	48,0	45,6	42,6	46,2	**56,4**	41,8	**50,3**	49,3	**52,2**
Hradec Králové	48,1	47,8	47,8	45,1	49,2	49,1	48,7	48,9	47,1	47,0	48,7
Jaroměř	47,4	45,9	47,1	**50,3**	**53,1**	45,0	48,3	**50,5**	49,8	**53,9**	47,9
Jičín	47,2	47,3	**51,1**	**53,0**	49,9	47,1	**53,4**	49,3	48,8	47,4	48,0
Kostelec nad Orlicí	**51,5**	**52,7**	42,6	43,9	42,8	44,9	45,0	47,7	49,2	**52,1**	**53,6**
Náchod	47,2	**51,9**	47,8	46,0	**51,1**	**52,0**	44,7	49,0	49,5	45,4	44,9
Nová Paka	44,7	**50,8**	42,1	43,8	43,5	46,2	41,7	**52,1**	43,1	42,3	**51,4**
Nové Město nad Metují	42,5	47,3	48,2	**52,9**	45,5	**50,4**	**56,4**	**51,3**	48,0	**54,1**	47,5
Nový Bydžov	45,7	46,5	49,4	35,8	40,6	**52,7**	47,4	44,8	**51,1**	**52,5**	47,4
Rychnov nad Kněžnou	47,7	46,4	46,2	**51,8**	49,9	49,4	**52,1**	50,0	**51,9**	47,8	45,9
Trutnov	48,6	45,2	44,2	45,4	46,5	48,8	46,1	45,8	48,1	**50,7**	48,4
Vrchlabí	42,3	**55,1**	48,4	46,8	48,8	42,4	**50,4**	**50,6**	47,8	49,3	**52,6**

Obecně je biologickými zákonitostmi dáno, že se **rodí více chlapců než dívek** (viz kapitola Obyvatelstvo podle pohlaví, věku, vzdělání a rodinného stavu), nicméně - podíváme-li se na podíly dívek narozených v letech 1995 až 2005 - zjistíme, že v územním členění správních obvodů je poměrně častým jevem vyšší počet narozených dívek než chlapců. Největší podíl narozených dívek byl z období let 1995 až 2005 zaznamenán v roce 1996 v SO ORP Hořice, kde z celkového počtu 150 živě narozených novorozenců bylo 86 dívek (57,3 %) a v roce 2001 (znovu v SO ORP Hořice) - narozeno celkem 156 dětí a z nich 93 dívek – 56,4 %. Stejný podíl dívek byl v tomto roce i v SO ORP Nové Město nad Metují, kde se narodilo 133 novorozenců, z nichž 75 bylo dívek.

Chlapci měli mezi narozenými největší převahu v SO ORP Nový Bydžov a Dobruška v letech 1998 a 2005. Ve správním obvodu Nový Bydžov činil podíl narozených dívek v roce 1998 pouze 35,8 % (tj. ze 159 narozených bylo pouze 57 dívek). V SO ORP Dobruška činil podíl dívek v roce 2005 jen 39,5 % (z 200 dětí bylo jen 79 dívek).

Trend odkládání mateřství dokládá stále se **zvyšující průměrný věk matky při narození dítěte**, který je patrný ve všech správních obvodech kraje. Průměrný věk matky při narození dítěte byl nejvyšší v SO ORP Hradec Králové (29,2 let) a Nová Paka (29). Za sledované období se zvýšil nejrychleji o více než 1,8 roku v SO ORP Dobruška a Jičín (na hodnoty 28,3 a 28,5 let), nejpomaleji rostl v SO ORP Broumov a Nový Bydžov (o 0,5 resp., o 0,6 roku v období 2001 – 2005). Odkládání mateřství je ještě více patrné u průměrného věku matky při prvním porodu, ten byl ve správních obvodech ke konci sledovaného období nejvyšší v SO ORP Hradec Králové (27,1 – zvýšení proti počátku období o 1,8 roku) a v SO ORP Nové Město nad Metují (27,1 – zvýšení o 0,7 roku), nejrychleji však rostl věk prvorodiček v SO ORP Nový Bydžov a Náchod (o 2,6, resp. o 2,1 let). Naopak nejmladší matky při prvním porodu měli na konci sledovaného období v SO ORP Broumov a Dobruška (24,7 a 26 let).

Tab. 2.2.3.3. Potraty podle správních obvodů ORP v letech 2001 - 2005 (roční průměry)

	Celkem	z toho (%)		Potraty		Podíl UPT žen do 20 let na celkovém počtu UPT (%)
		samovolné potraty	umělá přerušení těhotenství (UPT)	na 1 000 obyv.	na 100 živě narozených	
Královéhradecký kraj	**2 330**	**24,6**	**71,8**	**4,3**	**45,5**	**6,3**
v tom správní obvody:						
Broumov	74	23,5	73,3	4,2	42,5	8,1
Dobruška	76	30,9	65,7	3,9	40,2	3,1
Dvůr Králové nad Laben	99	27,1	69,5	3,7	39,7	7,7
Hořice	67	24,5	72,8	3,7	41,7	6,3
Hradec Králové	713	23,3	73,8	5,0	55,3	6,4
Jaroměř	87	20,5	74,9	4,5	42,2	7,1
Jičín	181	24,4	72,0	3,9	42,5	5,6
Kostelec nad Orlicí	88	21,3	74,4	3,6	36,1	7,0
Náchod	237	22,3	74,0	3,9	42,0	6,4
Nová Paka	43	31,5	65,3	3,3	35,3	5,6
Nové Město nad Metují	44	24,3	71,6	3,1	32,8	6,8
Nový Bydžov	67	28,4	69,6	4,0	47,1	6,0
Rychnov nad Kněžnou	140	17,3	79,2	4,1	41,3	5,3
Trutnov	295	31,8	63,9	4,6	49,1	5,6
Vrchlabí	118	24,4	69,9	4,2	43,2	7,3

Poměrně výraznou charakteristikou dokládající změnu chování populace je **struktura narozených dětí podle rodinného stavu matky**. Jedná se zejména o nárůst počtu svobodných matek a s tím související růst podílu dětí narozených mimo manželství, který můžeme sledovat po celá devadesátá léta minulého století a který pokračuje do současnosti. Oba tyto ukazatele determinují změnu postoje části populace k manželství. Tento vývoj byl ještě zesílen sociální politikou státu, který poskytuje výhodnější sociální dávky pro svobodné matky, čímž může ovlivnit rozhodnutí páru nevstoupit do manželství (zejména u nižších příjmových skupin). Nejrychlejší nárůst podílu dětí narozených mimo manželství byl ve sledovaném období v SO ORP Nový Bydžov (o 19,6 bodu na necelý 36 % podíl dětí narozených mimo manželství), následují SO ORP Nová Paka, Broumov a Jičín s růstem podílu od 12,9 do 11,8 bodu. Nicméně v delším vývoji let 1995 až 2005 zaznamenáme poměrně velký růst podílu dětí mimo manželství zejména v SO ORP Broumov a to z 22,5 % podílu v roce 1995 na největší podíl v kraji 46,6 % v roce 2005. V roce 2005, tj. na konci

sledovaného období mají dále vysoké podíly dětí narozených mimo manželství především SO ORP Trutnov, Nový Bydžov a Jaroměř (od 38 % do 33 %). Naopak nejmenší podíl dětí narozených mimo manželství má SO ORP Dobruška, Hradec Králové a Kostelec nad Orlicí (od 23 % do 27 %). Přestože se stále nejvíce dětí rodí vdaným matkám, je, jak již bylo zmíněno, patrný nárůst podílu svobodných matek. Tento nárůst byl v letech 2001 až 2005 zaznamenán ve všech správních obvodech Královéhradeckého kraje, největší byl v SO ORP Nový Bydžov a Nová Paka (podíl svobodných matek zde vzrostl za pět let o 17,8, resp. 12,5 bodu na podíl 28 % a 22 %). Na konci sledovaného období pak měly největší podíl ve struktuře narozených dětí podle rodinného stavu svobodné matky v SO ORP Broumov (34 %) a Trutnov (29 %).

Graf 5 Potratový index ve SO ORP v letech 2001-2005

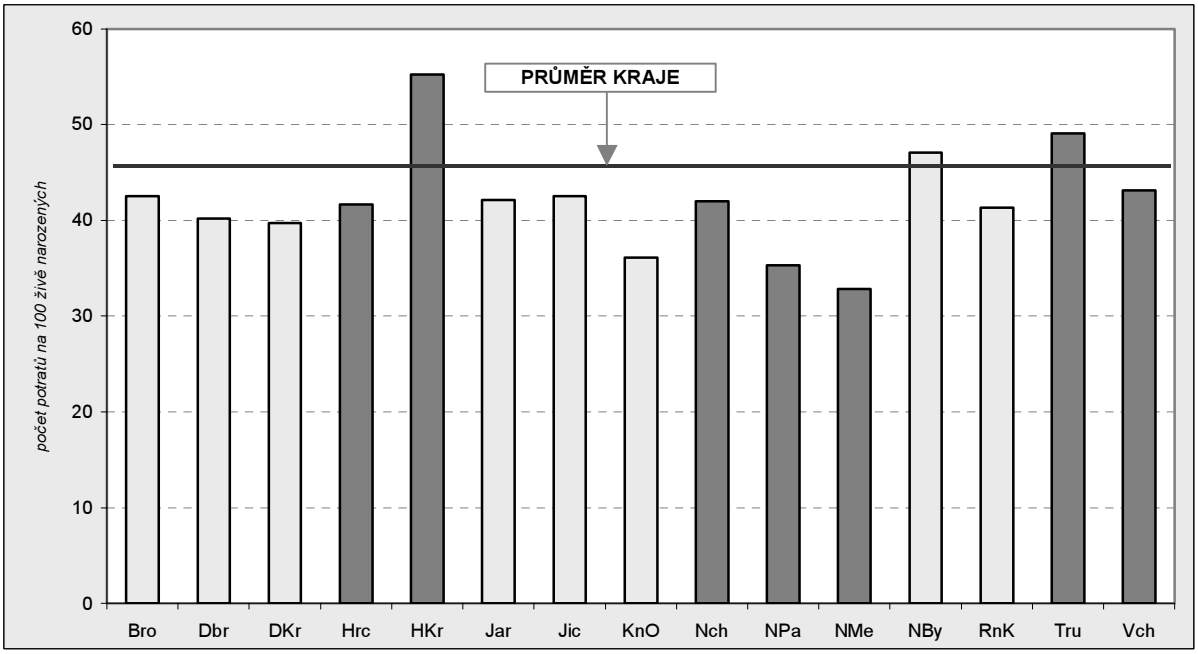

Vývoj potratovosti, sledovaný prostřednictvím **hrubé míry potratovosti**[11], není v období let 2001 – 2005 ve správních obvodech zcela jednoznačný. Ke snížení tohoto ukazatele došlo v osmi správních obvodech z patnácti. Pokud tento vývoj porovnáme s vývojem hrubé míry potratovosti v předchozích pěti letech (tj. 1996 až 2000), kdy došlo ke snížení potratovosti ve všech správních obvodech Královéhradeckého kraje (nejvíce poklesl počet potratů v SO ORP Dobruška z 5,8 potratů na 1000 obyvatel v roce 1996 na 3,4 potraty v roce 2000), je zřejmé, že pokles potratů, který byl charakteristický pro devadesátá léta minulého století a souvisel především s rozšířením užívání antikoncepce a také s odpovědnějším přístupem k plánování rodiny, je již minulostí. Ve sledovaném období se hodnoty přírůstků/úbytků pohybovaly od nárůstu 0,7 bodu v SO ORP Nový Bydžov (na 4,8 potratů na 1000 obyvatel v roce 2005) až po pokles o 1,2 bodu v SO ORP Nové Město nad Metují (na 2,3 potratů na 1000 obyvatel).Tento správní obvod měl na konci sledovaného období v roce 2005 spolu s SO ORP Nová Paka (2,6) nejmenší počet potratů na 1000 obyvatel v Královéhradeckém kraji. Nejvíce potratů bylo ve správních obvodech Hradec Králové, Trutnov a Nový Bydžov (od 4,9 po 4,8 potratů na 1000 obyvatel v roce 2005).

U vlastní **struktury potratů** je u většiny správních obvodů charakteristický rostoucí podíl samovolných potratů, zejména porovnáme-li průměrný podíl samovolných potratů na všech potratech z let 1996 až 2000 a průměrný podíl samovolných potratů sledovaného období let 2001 až 2005. Ve sledovaném období se tento podíl, zvýšil ve všech správních obvodech s výjimkou SO ORP Nové Město nad Metují (zde se průměrný podíl snížil o 5,2 bodu na 24,3 %). Intenzita růstu podílu byla nejvyšší v SO ORP Nová Paka s nárůstem o necelých 14 bodů na průměrný podíl samovolných potratů 31,5 %, následují správní obvody Dvůr Králové nad Labem, Hradec Králové a Trutnov s nárůstem o více než 10 bodů proti hodnotám z let 1996 až 2000. Naopak jen mírně se zvýšil podíl ve správních obvodech Kostelec nad Orlicí a Hořice, kde se podíl samovolných potratů zvýšil o méně než 3 procentní body. Vlastní průměrný počet samovolných potratů se zvýšil nejvíce v SO ORP Hradec Králové, kde v letech 1996 až 2000 došlo ročně průměrně k 112 samovolným potratům, ale ve sledovaném období let 2001 až 2005 to již bylo každý rok průměrně 166 potratů (nárůst o více než 48 %). Poměrně vysoký nárůst mají i správní obvody Nová Paka a Dvůr Králové nad Labem (o 28 %, resp. 26 %).

[11] počet potratů na 1000 obyvatel středního stavu

V posledních dvou letech sledovaného období byl nadprůměrný nárůst podílu samovolných potratů zaznamenán v SO ORP Nová Paka, kde v roce 2005 ze 34 potratů bylo 20 samovolných (tj. 58,8 %). O rok dříve to bylo 19 samovolných potratů ze 44 potratů (tj. 43,2 %). Pro porovnání - nejmenší podíl samovolných potratů byl v roce 2005 zaznamenán v SO ORP Vrchlabí a Rychnov nad Kněžnou (17,1 %, resp. 17,7 %).

Graf 6 Živě narození a potraty na 1 000 obyvatel ve SO ORP v letech 2001 - 2005

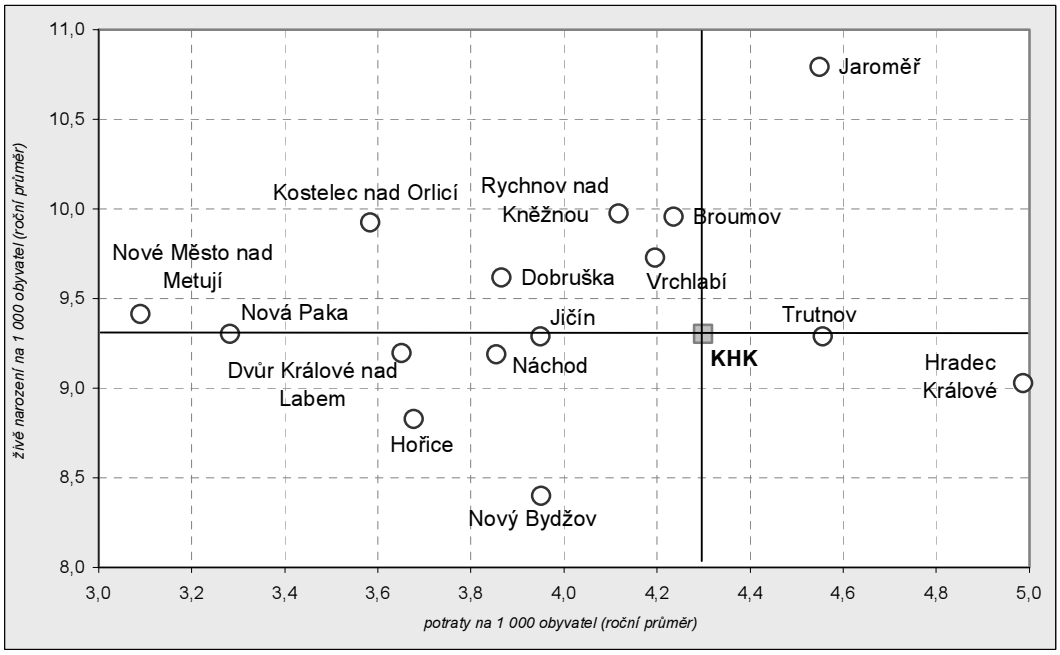

Pro hodnocení potratovosti se velmi často používá **index potratovosti** (počet potratů na 100 narozených dětí). Vývoj indexu potratovosti v delším porovnání průměrných hodnot let 1996 až 2000 a 2001 až 2005 ve správních obvodech Královéhradeckého kraje je poměrně jednoznačný – jeho hodnota se snížila ve všech správních obvodech. K jeho největšímu poklesu došlo ve správních obvodech Nová Paka a Jaroměř. V SO ORP Nová Paka došlo v letech 1996 až 2000 průměrně k 60 potratům ročně a narodilo se každoročně průměrně 109 dětí. V následujících pěti letech to bylo již jen průměrně 43 potratů a rodilo se 122 dětí, tzn. index se snížil o necelých 20 bodů na 35 potratů na 100 narozených dětí. V SO ORP Jaroměř nebyl tento pokles tak dynamický, ale i zde je patrné vysoké snížení indexu potratovosti o 18 bodů na hodnotu 42 potratů na 100 narozených. V obou těchto obdobích je patrný velmi vysoký poměr potratů k narozeným především v SO ORP Hradec Králové, kde v letech 1996 až 2000 docházelo průměrně k 867 potratům ročně a rodilo se 1228 dětí (tj. index potratovosti byl tedy 70,6). V následujících pěti letech je sice patrné zlepšení, kdy na ročně průměrně 1291 narozených připadlo 713 potratů tj., došlo k poklesu indexu potratovosti o 15,4 bodu na 55,2 potratů na 100 narozených, ale hodnota tohoto indexu je v Královéhradeckém kraji stále nejvyšší. Vysoké hodnoty v rámci kraje mají i správní obvody Trutnov a Nový Bydžov.

Naopak v obou obdobích byly hodnoty indexu nejnižší v SO ORP Nové Město nad Metují, kde se ve sledovaném období 2001 až 2005 rodilo průměrně 135 dětí a potratů bylo 44, tj. hodnota indexu potratovosti byla 32,8 (v předchozím období pěti let na 100 narozených připadlo 43 potratů).

Pro vyjádření úrovně **úmrtnosti** se velmi často používá hrubá míra úmrtnosti[12] (tj. počet zemřelých na 1000 obyvatel středního stavu). Průměrná roční hodnota tohoto ukazatele v letech 2001 - 2005 se ve správních obvodech Královéhradeckého kraje pohybovala od 8,2 v SO ORP Nové Město nad Metují po 12 zemřelých na 1000 obyvatel v SO ORP Hořice. Podíváme-li se na vývoj ve správních obvodech v tomto období, je zřejmé, že vývoj neprobíhal shodně. V osmi správních obvodech se hrubá míra úmrtnosti zvýšila a v sedmi naopak snížila. Nejvíce se počet zemřelých na 1000 obyvatel zvýšil v SO ORP Broumov o 2,2 bodu (na 11,5 ‰ v roce 2005) a v SO ORP Dvůr Králové nad Labem o 1,1 bodu (na 11,7 ‰). Naopak k největšímu

[12] Tento ukazatel je ovlivněn věkovou strukturou obyvatelstva, což při porovnání území s rozdílnou věkovou strukturou snižuje jeho vypovídací schopnost. Větší vypovídací hodnotu má standardizovaná míra úmrtnosti, jenž je popsána v následujícím odstavci.

snížení úmrtnosti za období pěti let (2001 až 2005) došlo v SO ORP Nová Paka a Náchod - o 3,4, resp. o 1,6 bodu (na hodnoty 8,6 a 9,8 zemřelých na 1000 obyvatel).

Graf 7 Podíl potratů žen do 20 let v letech 2001 – 2005 a vzdělanostní struktura podle SLDB 2001 v SO ORP

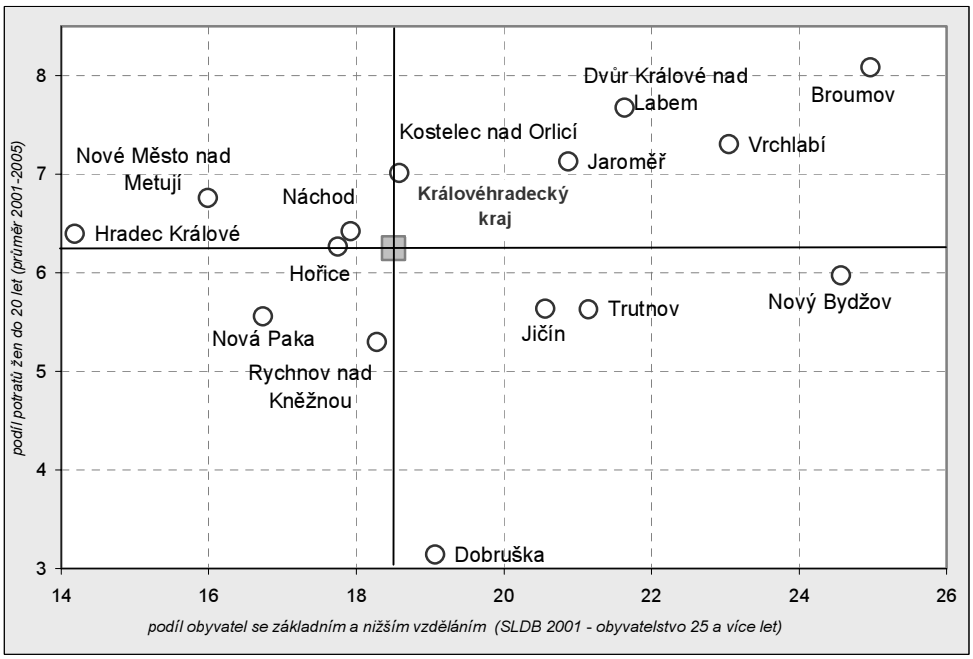

Pokud však relativní ukazatel přímo závisí na struktuře (tj. výskyt určitého jevu je nerovnoměrně rozložen), je lépe použít standardizaci. Jelikož se jedná o menší územní celky, byla použita nepřímá metoda standardizace, kdy data za standard, tedy celou ČR, byla počítána jako součet z dat ORP, především z důvodu zachování konzistentnosti datových vstupů. Tzv. standardizovaná míra úmrtnosti přepočítává stavy skutečně zemřelých na daném území, tedy správního obvodu obce s rozšířenou působností na věkovou strukturu vyššího územního celku (České republiky). Říká nám tedy, jaká by byla úmrtnost v nižším územním celku, kdyby zde byla stejná věková skladba jako v celé republice.

Tab. 2.2.3.4. Zemřelí podle správních obvodů ORP v roce 2005

	Celkem	z toho (%)						Zemřelí na 1 000 obyv.	Novorozenecká úmrtnost (‰)	kojenecká úmrtnost (‰)
		1-14 let	15-39 let	40-59 let	60-69 let	70-79 let	80 a více let			
Královéhradecký kraj	**5 708**	**0,2**	**2,2**	**12,0**	**14,0**	**29,9**	**41,6**	**10,4**	**1,7**	**2,2**
v tom správní obvody:										
Broumov	201	0,0	3,5	10,4	14,9	29,9	40,8	11,5	5,2	5,2
Dobruška	213	0,0	1,9	13,6	12,7	32,4	39,4	10,7	0,0	0,0
Dvůr Králové nad Labem	317	0,0	2,8	14,8	14,5	31,2	36,3	11,7	3,6	3,6
Hořice	220	0,0	0,9	11,4	12,7	29,5	45,0	12,2	0,0	5,6
Hradec Králové	1 452	0,1	1,9	10,3	13,9	30,1	43,6	10,2	0,0	1,4
Jaroměř	190	0,0	2,1	13,2	13,2	25,8	45,8	9,9	0,0	0,0
Jičín	550	0,0	2,5	10,4	14,2	30,7	42,0	12,0	2,2	2,2
Kostelec nad Orlicí	298	0,0	2,0	13,8	12,4	31,5	40,3	12,1	0,0	0,0
Náchod	604	0,7	2,3	11,3	13,9	27,8	44,0	9,8	0,0	0,0
Nová Paka	114	0,0	1,8	6,1	16,7	25,4	50,0	8,6	0,0	0,0
Nové Město nad Metují	109	0,0	2,8	13,8	11,0	30,3	42,2	7,6	0,0	0,0
Nový Bydžov	181	0,0	0,6	12,2	11,0	29,3	45,9	10,7	12,8	12,8
Rychnov nad Kněžnou	285	0,4	3,2	13,3	14,4	30,5	38,2	8,4	0,0	0,0
Trutnov	666	0,5	2,6	14,4	16,2	28,5	37,4	10,3	4,8	4,8
Vrchlabí	308	0,0	1,6	14,6	13,6	33,4	36,4	10,9	3,2	3,2

Standardizovaná míra úmrtnosti byla v letech 2001 až 2005 nejvyšší ve správních obvodech Vrchlabí (11,5 ‰), Broumov (11,5 ‰) a Trutnov (11,3 ‰) a při porovnání s delším obdobím let 1996 až 2000 vzrostla nejrychleji v SO ORP Broumov a Nový Bydžov (shodně o 1,1 bodu), dále ve správních obvodech Jaroměř, Dobruška, Jičín, Dvůr Králové nad Labem a Trutnov. V osmi obvodech pak standardizovaná míra úmrtnosti poklesla – nejvíce o 1,1, resp. o 0,6 bodu ve správních obvodech Nová Paka a Kostelec nad Orlicí. V období let 2001 až 2005 je tak nejnižší standardizovaná míra úmrtnosti ve správních obvodech Nové Město nad Metují, Hradec Králové a Nová Paka.

Další z ukazatelů - **úmrtnost podle příčin úmrtí**, je používán jako jeden z ukazatelů charakteristiky životní úrovně regionu. Pro statistické určení příčiny smrti je rozhodující prvotní příčina, stanovená lékařem při ohledání zemřelého. Kóduje se podle Mezinárodní statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů, která se v desetiletých intervalech inovuje. Nejčastější příčinou úmrtí jsou (nejen ve správních obvodech Královéhradeckého kraje) nemoci oběhové soustavy a zhoubné novotvary. Na nemoci oběhové soustavy zemřela v letech 2001 až 2005 více než polovina ze všech zemřelých (s výjimkou SO ORP Trutnov - 49,6 %). Největší průměrný podíl zemřelých na nemoci oběhové soustavy byl v tomto období v SO ORP Broumov (zde byla tato příčina úmrtí stanovena u 61,2 % zemřelých) a Dvůr Králové nad Labem (58,1 %).

Porovnáme-li vývoj podílu zemřelých na **nemoci oběhové soustavy** s předchozím obdobím pěti let (tj. 1996 až 2000), zjistíme, že v těchto dvou správních obvodech byl zaznamenán i nejrychlejší nárůst tohoto podílu, a to o 1,46 bodu u SO ORP Broumov a o 1,42 bodu v SO ORP Dvůr Králové nad Labem. Naopak zmenšení průměrného podílu zemřelých na nemoci oběhové soustavy bylo při porovnání těchto dvou období zaznamenáno v SO ORP Rychnov nad Kněžnou (o 5,5 bodu na 50,3 % podíl), Jaroměř a Hořice (o 4,4, resp. 3,3 body). V delším období let 1996 až 2005 byl největší podíl zemřelých na nemoci oběhové soustavy zaznamenán v roce 1997 právě v SO ORP Broumov, kde ze 186 zemřelých zemřelo 123 obyvatel na nemoci oběhové soustavy (66,1 %), dále v tomtéž obvodu v roce 2003, kdy podíl zemřelých byl 64 %.

Tab. 2.2.3.5. Standardizovaná míra úmrtnosti podle správních obvodů ORP

	Standardizovaná míra úmrtnosti		Standardizovaná míra úmrtnosti na novotvary		Standardizovaná míra úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy	
	1996-2000	2001-2005	1996-2000	2001-2005	1996-2000	2001-2005
Královéhradecký kraj	**10,0**	**10,1**	**2,6**	**2,6**	**5,5**	5,4
v tom správní obvody:						
Broumov	10,4	11,5	2,2	2,2	6,3	7,1
Dobruška	9,3	9,8	2,2	2,6	5,2	5,5
Dvůr Králové nad Laber	10,6	10,7	2,8	2,6	5,9	6,2
Hořice	11,2	10,8	2,4	2,3	6,5	6,0
Hradec Králové	9,4	9,3	2,5	2,5	4,9	4,8
Jaroměř	9,1	10,0	2,1	2,7	5,2	5,3
Jičín	9,8	10,2	2,6	2,5	5,2	5,6
Kostelec nad Orlicí	11,1	10,5	2,4	2,5	6,3	5,8
Náchod	9,9	9,8	2,6	2,4	5,5	5,5
Nová Paka	10,5	9,4	2,6	2,2	5,8	5,0
Nové Město nad Metují	8,3	7,8	2,2	2,2	4,3	4,0
Nový Bydžov	9,1	10,2	2,3	2,7	4,7	5,4
Rychnov nad Kněžnou	9,9	9,7	2,3	2,6	5,6	5,0
Trutnov	11,2	11,3	3,0	3,1	5,9	5,7
Vrchlabí	11,7	11,5	2,9	2,8	6,4	6,1

Nejméně se na nemoci oběhové soustavy umíralo v již zmíněném SO ORP Trutnov a dále v SO ORP Rychnov nad Kněžnou (zde byl v letech 2001 až 2005 průměrný podíl zemřelých na nemoci oběhové soustavy 50,3 %). Dále následují správní obvody Nové Město nad Metují (52 %), Vrchlabí (52,3 %) a Hradec Králové (52,4 %) (viz tabulka *Standardizovaná míra úmrtnosti podle správních obvodů ORP*). Nejmenší podíl zemřelých na nemoci oběhové soustavy byl ze správních obvodů Královéhradeckého kraje v letech 1996 až 2005 zaznamenán v roce 2004 v SO ORP Rychnov nad Kněžnou, kdy zde zemřelo na nemoci oběhové soustavy 143 obyvatel ze všech 314 zemřelých (tj. 45,5 %).

Použijeme-li již zmíněnou metodu nepřímé standardizace, pak standardizovaná míra úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy dosahuje nejvyšších hodnot ve sledovaném období v SO ORP Broumov - 7,1 ‰, Dvůr

Králové nad Labem, Vrchlabí a Hořice (od 6,2 ‰ do 6,0 ‰). Při porovnání s předchozími pěti lety byl pokles ukazatele zaznamenán v devíti správních obvodech, nejrychleji poklesla standardizovaná míra úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy ve správních obvodech Nová Paka, Rychnov nad Kněžnou a Kostelec nad Orlicí (pokles od 0,7 do 0,5 bodu). Naopak vyšší nárůst byl zaznamenán v SO ORP Broumov, Nový Bydžov a Jičín (nárůst od 0,8 do 0,4 bodu).

Na druhou nejčastější příčinu úmrtí - **zhoubné novotvary** zemřelo (vyjádřeno podílem ze všech zemřelých) v letech 2001 až 2005 nejvíce obyvatel v SO ORP Trutnov (roční průměrný podíl zemřelých na zhoubné novotvary zde byl 28 %, tzn., že průměrně umíralo v letech 2001 až 2005 každoročně v tomto správním obvodě celkem 686 obyvatel a z nich 192 na zhoubné novotvary) a v SO ORP Nové Město nad Metují (27,6 %). Zatímco v porovnání s obdobím předchozích pěti let (1996 až 2000) vývoj podílů zemřelých na zhoubné novotvary ve správním obvodu Trutnov v podstatě stagnuje, ve správních obvodech Rychnov nad Kněžnou, Dobruška a Jaroměř se průměrný podíl zemřelých na zhoubné novotvary zvýšil o 3,3 (Jaroměř) resp. 3,4 body v případě Dobrušky a Rychnova nad Kněžnou. Nejmenší průměrný podíl zemřelých na zhoubné novotvary byl v letech 2001 až 2005 ve správních obvodech Broumov (zde se v porovnání s předchozím obdobím pěti let dokonce snížil o 2,6 bodu na 19,1 % podíl), dále Hořice a Kostelec nad Orlicí (zde činil průměrný podíl zemřelých na novotvary v letech 2001 až 2005 20,8 %, resp. 22,6 %).

Vyjádřeno prostřednictvím standardizované míry úmrtnosti na zhoubné novotvary byla v letech 2001 až 2005 její hodnota nejvyšší v SO ORP Trutnov (3,1 ‰), dále ve správních obvodech Vrchlabí, Jaroměř a Nový Bydžov (od 2,7 ‰ do 2,8 ‰). Nejvyšší nárůst byl v porovnání s předchozím pětiletým obdobím 1996 až 2000 ve správních obvodech Jaroměř, Dobruška, Nový Bydžov a Rychnov nad Kněžnou (nárůst hodnoty od 0,5 do 0,3 bodu). Poměrně zajímavým jevem je pokles či stagnace tohoto ukazatele v devíti správních obvodech - standardizovaná míra úmrtnosti na novotvary klesla nejvíce o 0,3 bodu v Nové Pace a o 0,2 bodu v Náchodě (na hodnoty 2,2 ‰ , resp. 2,4 ‰).

Tab. 2.2.3.6. Sňatky a rozvody podle správních obvodů ORP v letech 2001 - 2005 (roční průměry)

	Sňatky				Rozvody					
	celkem	na 1 000 obyv.	snoubenci do 25 let (%)		celkem	na 1 000 obyv.	v tom podle délky trvání manželství (%)			
			ženichové	nevěsty			0-4 roky	5-9 let	10-14 let	15 a více let
Královéhradecký kraj	**2 710**	**4,9**	**17,6**	**34,9**	**1 721**	**3,1**	**19,7**	**22,6**	**20,7**	**37,0**
v tom správní obvody:										
Broumov	80	4,6	18,4	35,6	59	3,4	17,9	20,3	23,3	38,5
Dobruška	105	5,3	23,2	42,1	48	2,4	17,6	20,9	25,9	35,6
Dvůr Králové nad Laben	131	4,8	17,4	35,7	82	3,0	14,9	21,5	18,8	44,7
Hořice	84	4,6	16,5	36,4	48	2,6	21,4	20,6	23,5	34,5
Hradec Králové	729	5,1	15,3	31,1	464	3,2	18,6	23,0	20,2	38,2
Jaroměř	94	4,9	21,4	39,2	69	3,6	20,9	22,9	19,4	36,8
Jičín	226	4,9	21,0	36,2	147	3,2	21,1	21,9	20,6	36,4
Kostelec nad Orlicí	112	4,5	16,9	36,4	72	2,9	15,8	21,6	21,9	40,7
Náchod	308	5,0	17,1	37,1	195	3,2	24,9	22,4	17,1	35,6
Nová Paka	60	4,5	21,4	39,5	33	2,5	20,6	22,4	20,0	37,0
Nové Město nad Metují	68	4,7	14,7	35,2	39	2,7	21,4	28,1	14,8	35,7
Nový Bydžov	74	4,4	25,3	45,3	45	2,7	19,8	23,8	22,9	33,5
Rychnov nad Kněžnou	180	5,3	19,4	36,7	103	3,0	20,0	21,5	23,6	34,9
Trutnov	330	5,1	16,5	30,6	226	3,5	19,3	23,4	22,3	35,0
Vrchlabí	128	4,6	15,8	36,5	90	3,2	18,4	24,4	21,1	36,1

Nový model v chování populace se po společensko-ekonomických změnách po roce 1989 odrazil i ve **sňatečnosti**. Obecně lze vývoj posledních let charakterizovat jako pokles počtu sňatků a jejich oddalování do vyššího věku snoubenců, případně nahrazení sňatků nesezdaným soužitím. Pokles sňatečnosti trvá i navzdory tomu, že se do věku, kdy se obvykle uzavírají první sňatky, dostaly silné ročníky narozené v 70. letech.

Hrubá míra sňatečnosti[13] poklesla za sledované období v jedenácti správních obvodech Královéhradeckého kraje, nejrychleji v SO ORP Broumov (pokles o 1,12 bodu na 4,31 sňatku na 1000 obyvatel), Dobruška (o 0,8 bodu na 5,04 ‰) a Nová Paka (o 0,74 bodu na 4,01 ‰). Ve čtyřech správních obvodech došlo k nárůstu hrubé míry sňatečnosti, nejvyšší byl zaznamenán v SO ORP Nový Bydžov o - 1,13 bodu na 5,30 ‰. Ve správních obvodech Kostelec nad Orlicí, Trutnov a Jaroměř se mírný nárůst pohyboval od 0,07 do 0,18 bodu.

Ke konci sledovaného období (v roce 2005) byla hrubá míra sňatečnosti nejvyšší ve správních obvodech Jaroměř (5,4 ‰), Nový Bydžov (5,3 ‰) a Hradec Králové (5,2 ‰), kdy do manželství vstoupilo v SO ORP Jaroměř 104 párů, v SO ORP Nový Bydžov 90 párů a ve správním obvodu Hradec Králové 743 párů.

Pokud porovnáme **průměrný roční počet sňatků** s delším obdobím předchozích pěti let (1996-2000), pak tento nejvíce poklesl ve správních obvodech Nové Město nad Metují, Vrchlabí, Jaroměř a Broumov. V SO ORP Nové Město nad Metují poklesl počet sňatků o necelých 22 % (v letech 1996-2000 se zde každý rok odehrálo průměrně 87 sňatků, v dalším období let 2001-2005 již jen 68). Ve správních obvodech Vrchlabí, Jaroměř a Broumov se pokles pohyboval od 18 % do 17 %. Ve sledovaném období naopak narostl průměrný počet sňatků v SO ORP Dvůr Králové nad Labem a Dobruška (nárůst o 5,5 resp. 3,3 %).

Pro správní obvody Královéhradeckého kraje je charakteristický **nárůst věku snoubenců při vstupu do manželství**. V nejvyšším věku vstupují snoubenci do manželství ve správním obvodu Vrchlabí, kde v roce 2005 činil průměrný věk nevěst 31,7 let a ženichů 35,6. Naopak nejmladší nevěsty vstupovaly do manželství v SO ORP Dobruška a Hořice (27,9 resp. 28,7 let). Věk ženichů byl stejně jako u nevěst nejnižší v SO ORP Dobruška (30,2), dále v SO ORP Jičín (31) a Hořice (31,6 let).

Zvyšující se věk snoubenců je velmi patrný na průměrném věku snoubenců při vstupu do prvního manželství. Ten se zvýšil, v porovnání konce sledovaného období (tedy roku 2005), s rokem 1995, ve všech správních obvodech Královéhradeckého kraje. Nejrychleji vzrostl průměrný věk u ženichů vstupujících do prvního manželství ve správním obvodu Broumov, kde v roce 1995 činil 23,8 let a v roce 2005 již 29,5 let (nárůst o 5,7 roku) a v SO ORP Vrchlabí, kde věk ženichů vzrostl o 5,6 roku na 29,6 let. Průměrný věk nevěst se nejrychleji zvýšil ve správních obvodech Jaroměř a Rychnov nad Kněžnou (o 5,2 resp. o 5 let na 27,1 a 26,8 let).

Graf 8 Rozvodovost a sňatečnost ve správních obvodech ORP v letech 2001 - 2005

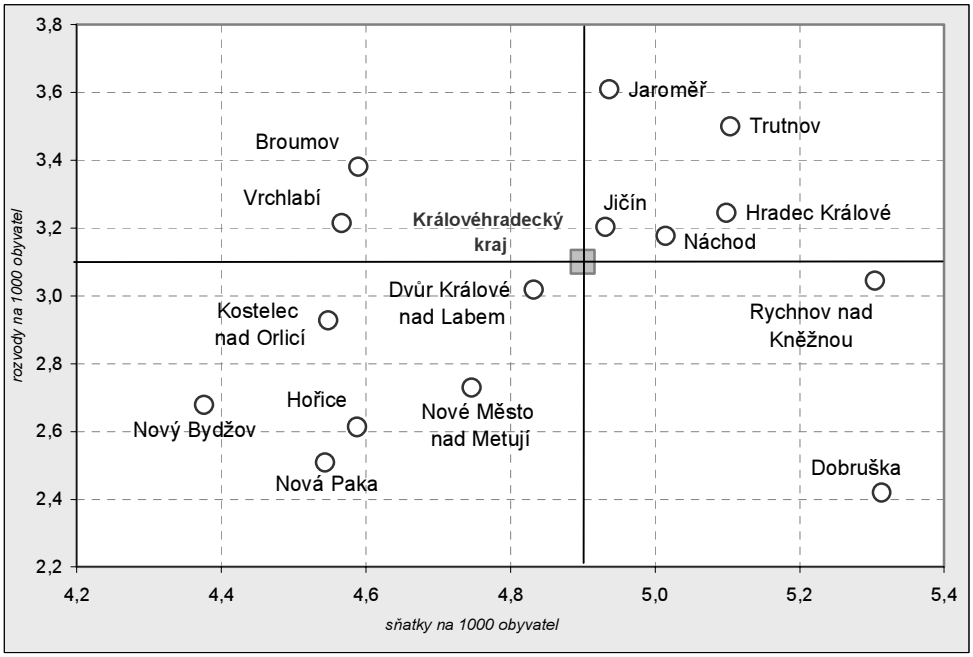

Průměrné roční **počty rozvodů** se v porovnání let 2001 – 2005 s předchozím období let 1996 – 2000 zvýšily, s výjimkou SO ORP Trutnov a Nová Paka, ve všech správních obvodech kraje. Nejvíce se jejich

[13] vyjadřuje počet sňatků na 1000 obyvatel středního stavu

počet zvýšil o 30,5 % v SO ORP Nový Bydžov (průměrný roční počet rozvodů byl v letech 1996 až 2000 necelých 35, zatímco v posledních pěti letech sledovaného období to bylo již každoročně přes 45 rozvodů). Dále s vysokým nárůstem téměř o 20 % následují správní obvody Jaroměř a Jičín. Opačný vývoj byl zaznamenán v SO ORP Trutnov a Nová Paka s poklesem průměrného počtu rozvodů o 4,1 %, resp. 2,9 %. Je však nutné zdůraznit rozdíl mezi těmito správními obvody, kdy vyjádřeno hrubou mírou rozvodovosti je ve správním obvodu Trutnov druhý nejvyšší počet rozvodů na 1000 obyvatel v kraji, zatímco v případě SO ORP Nová Paka je tomu naopak, zde je druhá nejnižší hodnota rozvedených na 1000 obyvatel v Královéhradeckém kraji.

V průměru let 2001-2005 připadlo tedy na 1000 obyvatel středního stavu nejvíce rozvodů ve správních obvodech Jaroměř (3,6 ‰), Trutnov (3,5 ‰) a Broumov (3,4 ‰). V tomto období nejrychleji rostl ukazatel o 0,9 bodu v SO ORP Vrchlabí a v SO ORP Jaroměř (o 0,8 bodu) na 3,6 ‰ resp. 3,8 ‰ v roce 2005. Nejméně se rozvádělo v letech 2001 až 2005 ve správních obvodech Dobruška (2,4 rozvodu na 1000 obyvatel), Nová Paka (2,5 ‰) a Hořice (2,6 ‰). Právě ve správních obvodech Hořice a Nová Paka došlo v letech 2001 – 2005 k nejrychlejšímu snížení hrubé míry rozvodovosti - o 0,8 bodu resp. o 0,4 bodu na hodnotu 1,9 rozvodu na 1000 obyvatel ve správním obvodu Hořice, resp. na 2,0 ‰ v SO ORP Nová Paka ke konci sledovaného období, tedy v roce 2005.

2.2.4. Migrace

Příznivá situace byla v devíti správních obvodech Královéhradeckého kraje, kde bylo zaznamenáno ve sledovaném období kladné průměrné migrační saldo.

Migrace (stěhování) významným způsobem ovlivňuje budoucí populační vývoj regionu a je důležitým faktorem, který má vliv na věkovou, ekonomickou a sociální strukturu obyvatelstva. Za vlastní stěhování se v demografii považuje prostorové přemísťování osob mezi dvěma územími spojené se změnou místa trvalého bydliště.

V úhrnu let 2001 až 2005 byl zaznamenán největší úbytek stěhováním v SO ORP Broumov, odkud se každoročně průměrně vystěhovalo 263 a přistěhovalo jen 207 obyvatel, tedy přistěhovalo se o 56 obyvatel méně než se z něj odstěhovalo (tj. úbytek obyvatel činil 3,2 obyvatele na tisíc obyvatel). Dalším správním obvodem postiženým migračním úbytkem je Rychnov nad Kněžnou, kde byl průměrný migrační úbytek 1,3 obyvatele na 1000 obyvatel. Mírný migrační úbytek byl zaznamenán ve správních obvodech Trutnov, Jaroměř, Hradec Králové a Nové Město nad Metují. V těchto správních obvodech se úbytek pohyboval od 0,8 ‰ do 0,1 ‰.

Tab. 2.2.4.1. Charakteristiky pohybu obyvatelstva podle správních obvodů ORP

na 1 000 obyvatel

	Celkový přírůstek		Přirozený přírůstek		Přírůstek stěhováním		Stěhování mezi obcemi SO ORP	
	2005	roční průměr 2001-2005	2005	roční průměr 2001-2005	2005	roční průměr 2001-2005	2005	roční průměr 2001-2005
Královéhradecký kraj	**2,0**	**-0,9**	**-0,6**	**-1,2**	**2,5**	**0,3**	**x**	**x**
v tom správní obvody:								
Broumov	-4,7	-3,9	-0,5	-0,7	-4,2	-3,2	10,4	11,1
Dobruška	5,4	1,1	-0,7	-0,8	6,1	1,9	7,9	8,3
Dvůr Králové nad Labem	1,4	-0,8	-1,5	-2,0	2,9	1,2	8,7	6,7
Hořice	-0,4	-1,1	-2,3	-3,2	1,9	2,1	6,6	6,4
Hradec Králové	1,5	-1,5	-0,4	-1,1	1,9	-0,3	8,2	7,2
Jaroměř	5,0	0,1	1,3	0,8	3,7	-0,7	6,0	5,8
Jičín	4,4	-1,3	-2,2	-2,1	6,6	0,8	10,3	8,7
Kostelec nad Orlicí	0,8	1,7	-2,5	-2,0	3,2	3,7	6,4	7,5
Náchod	0,4	-0,5	-0,3	-1,7	0,7	1,2	9,9	8,9
Nová Paka	6,1	-0,5	2,6	-1,0	3,6	0,5	7,0	4,9
Nové Město nad Metují	2,5	1,1	2,1	1,2	0,4	-0,1	4,5	3,6
Nový Bydžov	0,6	-1,2	-1,5	-3,1	2,1	1,9	7,1	6,9
Rychnov nad Kněžnou	3,4	-0,2	0,5	1,1	2,8	-1,3	10,2	10,5
Trutnov	0,2	-2,1	-0,7	-1,3	0,9	-0,8	11,1	9,9
Vrchlabí	7,4	-0,1	0,0	-1,5	7,4	1,4	8,2	7,5

V této oblasti je příznivá situace v devíti správních obvodech Královéhradeckého kraje, kde bylo zaznamenáno ve sledovaném období **kladné průměrné migrační saldo**. Správním obvodem s nejvyšším kladným průměrným migračním přírůstkem byl ve sledovaném období let 2001 až 2005 Kostelec nad Orlicí, kam se každoročně v průměru přistěhovalo 432 obyvatel a vystěhovalo se průměrně 341, tj. kladné migrační saldo představuje průměrně každý rok 91 obyvatel, což - vyjádřeno přepočtem na 1000 obyvatel - činí 3,7 ‰. Následují správní obvody Hořice, Dobruška a Nový Bydžov s migračním přírůstkem od 2,1 ‰ do 1,9 ‰.

Z hlediska dalšího vývoje je také důležitý vývoj migračního salda u osob v produktivním věku. V přepočtu na 1000 obyvatel se nejvíce osob ve věku 15 až 64 let odstěhovalo z SO ORP Broumov, kde byl v průměru let 2001 až 2005 zaznamenán úbytek 2,0 osoby na každých tisíc obyvatel. Dále má záporné migrační saldo u osob v produktivním věku správní obvod Trutnov a Hradec Králové, kde se v tomto období pohyboval úbytek obyvatel v této věkové kategorii 0,7 ‰, resp. 0,4 ‰. Mírný migrační úbytek byl u osob v produktivním věku dále zaznamenán ve správních obvodech Rychnov nad Kněžnou, Nová Paka a Jaroměř. Zde je však nutné poznamenat, že s výjimkou SO ORP Broumov je v posledním roce sledovaného období, tedy v roce 2005, zaznamenán migrační přírůstek ve všech správních obvodech. Po celé sledované období je příznivá situace ve správních obvodech Kostelec nad Orlicí (1,8 ‰), Nový Bydžov (1,5 ‰), Vrchlabí (1,3 ‰) a Dobruška (1,0 ‰), které dosahují nejvyššího průměrného migračního přírůstku u osob v produktivním věku na území Královéhradeckého kraje.

Tab. 2.2.4.2. Bydliště matky v době narození podle správních obvodů ORP

Zdroj: SLBD 2001

	Počet obyvatel	z toho bydliště matky v době narození (%)			
		v obci trvalého pobytu	v jiné obci správního obvodu ORP	v jiném SO ORP kraje	v jiném kraji
Královéhradecký kraj	**550 724**	**49,8**	**13,7**	**14,0**	**16,5**
v tom správní obvody:					
Broumov	17 684	44,3	13,2	19,7	13,6
Dobruška	19 769	49,0	15,8	18,9	11,7
Dvůr Králové nad Labem	27 231	55,0	11,8	14,7	12,7
Hořice	18 260	47,8	14,2	19,6	13,6
Hradec Králové	144 125	50,8	11,4	11,5	20,2
Jaroměř	19 174	51,3	8,5	19,2	13,4
Jičín	46 207	47,0	19,8	9,0	19,5
Kostelec nad Orlicí	24 516	48,6	14,0	15,6	17,3
Náchod	61 600	53,7	16,5	13,0	10,6
Nová Paka	13 294	53,7	10,0	14,5	17,2
Nové Město nad Metují	14 256	50,3	6,8	26,9	11,5
Nový Bydžov	17 053	51,8	15,6	14,1	13,4
Rychnov nad Kněžnou	34 009	47,7	17,2	13,1	16,3
Trutnov	65 172	47,7	14,7	15,0	15,9
Vrchlabí	28 374	45,6	11,3	13,4	23,7

Vnitřní stěhování, tedy stěhování mezi obcemi správního obvodu, bylo v průměru let 2001 až 2005 nejintenzivnější ve správních obvodech Broumov (11,1 ‰), Rychnov nad Kněžnou (10,5 ‰) a Trutnov (9,9 ‰). Obyvatelé v produktivním věku se nejčastěji stěhovali v rámci správního obvodu Rychnov nad Kněžnou (7,9 ‰), Broumov (7,7 ‰) a Trutnov (7,1 ‰). Naopak nejméně se ve sledovaném období mezi obcemi správního obvodu stěhovalo ve správních obvodech Nové Město nad Metují a Nová Paka, kde se průměrně přestěhovalo každoročně 3,6, resp. 4,9 obyvatele na každých 1000 obyvatel. U osob v produktivním věku 15 až 64 let bylo nejméně intenzivní vnitřní stěhování zaznamenáno v totožných správních obvodech s hodnotami 2,6 ‰ a 3,6 ‰.

Informaci o **dlouhodobých migračních trendech** podává Sčítání lidu, domů a bytů prostřednictvím otázky zjišťující trvalé bydliště matky v době narození sčítané osoby (tzv. rodáci). Vyšší než padesátiprocentní podíl rodáků byl v roce 2001 v Královéhradeckém kraji v sedmi správních obvodech. Nejvyšší podíl osob pocházejících z obce současného bydliště byl zjištěn v SO ORP Dvůr Králové nad Labem (55 %), Nová Paka a Náchod. Naopak procentně nejméně rodáků žilo ve správních obvodech Broumov (44,3 %), Vrchlabí a Jičín. Nejvyšší podíl osob pocházejících z jiné obce téhož správního obvodu bylo v roce 2001 sečteno ve

správních obvodech Jičín (19,8 %) a Rychnov nad Kněžnou. Nejvyšší podíl osob pocházejících z obcí jiného správního obvodu téhož kraje byl v SO ORP Nové Město nad Metují (26,9 %) a SO ORP Broumov a nejvyšší podíl osob pocházejících z jiných krajů byl zaznamenán ve správních obvodech Vrchlabí (23,7 %), Hradec Králové a Jičín (*viz tabulka Bydliště matky v době narození podle správních obvodů ORP*).

2.2.5. Cizinci

Nejčastějším účelem pobytu cizinců je zaměstnání, největší podíl tvoří cizinci ve středním produktivním věku 30 až 44 let. Ze zemí Evropské unie pochází v Královéhradeckém kraji necelých 43 % cizinců.

Za cizince[14] se podle zákona považuje osoba, která nemá české státní občanství, tedy ani jedno z jejích občanství není české. Problematika pobytu cizinců je v kompetenci Policie ČR, Ministerstva vnitra ČR a Ministerstva zahraničních věcí ČR. Základní data o cizincích jsou pro tuto kapitolu převzaty z Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Ministerstva vnitra České republiky.

Ke konci sledovaného období, tedy k 31. 12. 2005, žilo na území Královéhradeckého kraje 11 294 cizinců, z nichž 44,2 % tvořily ženy. V absolutním vyjádření žilo nejvíce cizinců ve správních obvodech Hradec Králové (3 491), Náchod (1 515) a Trutnov (1 363), v přepočtu na 1000 obyvatel středního stavu žilo k tomuto datu nejvíce cizinců ve správních obvodech Vrchlabí (34,4 ‰), Náchod (24,6 ‰) a Hradec Králové (24,4 ‰). Nejméně cizinců žilo ve správních obvodech Nové Město nad Metují (195), Nový Bydžov (209) a Broumov (214). Vyjádřeno na 1000 obyvatel bylo nejmenší zastoupení cizinců v SO ORP Kostelec nad Orlicí (9,9 cizinců na 1000 obyvatel), Dobruška (11,3 ‰) a Broumov (12,3 ‰).

Pro rozdělení cizinců podle pohlaví je charakteristické, že vyšší podíl žen je zaznamenáván ve správních obvodech, kde ženy-cizinky tvoří výraznou část především manuálně pracujících zaměstnanců, např. s tradičním textilním průmyslem apod. Vysoký podíl cizinek je především ve správních obvodech Jaroměř, Nové Město nad Metují, Broumov, Hořice, Náchod a Kostelec nad Orlicí, kde je podíl žen mezi cizinci více než padesátiprocentní (pohybuje se od 63 % v SO ORP Jaroměř po 51 % v SO ORP Kostelec nad Orlicí). Naopak nízký podíl žen je ve správních obvodech Vrchlabí (31,5 %), Rychnov nad Kněžnou a Hradec Králové (zde ženy cizinky mají 36 %, resp. 39 % podíl ze všech cizinců).

Tab. 2.2.5.1. Bydlící cizinci v SO ORP podle druhu pobytu k 31. 12. 2005

Zdroj: PČR-ŘSCPP MV ČR

	Bydlící cizinci			v tom			
	muži	ženy	celkem	s povolením k trvalému pobytu	ostatní typy pobytů nad 90 dní celkem	z toho účel povolení pobytu	
						zaměstnání	podnikání
Královéhradecký kraj	**6 304**	**4 990**	**11 294**	**4 698**	**6 596**	**4 708**	**1 209**
v tom správní obvody:							
Broumov	97	117	214	159	55	38	8
Dobruška	120	104	224	137	87	66	17
Dvůr Králové nad Laben	238	227	465	215	250	188	45
Hořice	136	156	292	131	161	110	36
Hradec Králové	2 129	1 362	3 491	1 087	2 404	1 528	533
Jaroměř	137	233	370	274	96	63	20
Jičín	425	361	786	360	426	253	130
Kostelec nad Orlicí	120	125	245	163	82	54	10
Náchod	733	782	1 515	607	908	646	168
Nová Paka	160	108	268	141	127	77	39
Nové Město nad Metují	88	107	195	144	51	23	21
Nový Bydžov	123	86	209	107	102	59	34
Rychnov nad Kněžnou	439	247	686	300	386	348	24
Trutnov	694	669	1 363	636	727	617	62
Vrchlabí	665	306	971	237	734	638	62

[14] Pobyt cizinců upravuje zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, a také zákon č. 325/1999., o azylu ve znění pozdějších úprav.

Tab. 2.2.5.2. Bydlící cizinci v SO ORP podle věku k 31. 12. 2005

Zdroj: PČR-ŘSCPP MV ČR

	Bydlící cizinci celkem	v tom ve věku				
		0 - 14	15 - 29	30 - 44	45 - 64	65 a více
Královéhradecký kraj	**11 294**	**783**	**3 314**	**3 987**	**2 897**	**313**
v tom správní obvody:						
Broumov	214	26	52	60	61	15
Dobruška	224	20	42	76	72	14
Dvůr Králové nad Laben	465	17	101	153	182	12
Hořice	292	22	100	106	63	1
Hradec Králové	3 491	252	1 170	1 262	744	63
Jaroměř	370	24	73	110	146	17
Jičín	786	62	242	286	176	20
Kostelec nad Orlicí	245	27	50	83	71	14
Náchod	1 515	125	460	548	329	53
Nová Paka	268	22	53	101	84	8
Nové Město nad Metují	195	19	36	71	60	9
Nový Bydžov	209	20	72	65	48	4
Rychnov nad Kněžnou	686	40	239	245	143	19
Trutnov	1 363	69	267	445	532	50
Vrchlabí	971	38	357	376	186	14

Nejčastějším účelem pobytu cizinců je **zaměstnání**, tento důvod uvedlo v Královéhradeckém kraji necelých 42 % všech cizinců, ve správních obvodech Vrchlabí a Rychnov nad Kněžnou dokonce více než 65 %, resp. 50 %. Vlastní podnikání deklarovalo v Královéhradeckém kraji necelých 11 % cizinců, nejvíce ve správních obvodech Jičín, Nový Bydžov a Hradec Králové, kde tento účel povolení k pobytu oznámilo od 16,5 % do 15,3 % ze všech cizinců. Velmi nízký podíl cizinců, kteří uvedli tento důvod, je ve správních obvodech Rychnov nad Kněžnou (3,5 %), Broumov (3,7 %) a Kostelec nad Orlicí (4,1 %).

Tab. 2.2.5.3. Bydlící cizinci v SO ORP podle státního občanství k 31. 12. 2005

Zdroj: PČR-ŘSCPP MV ČR

	Bydlící cizinci celekm	v tom státní občansktví						
		země Evropské unie			ostatní státy			
		celkem	z toho		celkem	z toho		
			Slovensko	Polsko		Ukrajina	Ruská federace	Vietnam
Královéhradecký kraj	**11 294**	**4 837**	**1 673**	**2 539**	**6 457**	**3 777**	**224**	**1 077**
v tom správní obvody:								
Broumov	214	144	67	53	70	36	5	10
Dobruška	224	149	85	49	75	39	5	14
Dvůr Králové nad Labe	465	233	82	113	232	139	34	23
Hořice	292	99	65	22	193	123	7	27
Hradec Králové	3 491	681	352	213	2 810	1 791	64	358
Jaroměř	370	196	55	131	174	96	7	22
Jičín	786	279	195	46	507	263	17	160
Kostelec nad Orlicí	245	135	72	50	110	49	1	5
Náchod	1 515	667	99	466	848	434	30	182
Nová Paka	268	93	24	44	175	105	3	51
Nové Město nad Metuj	195	82	28	46	113	66	4	10
Nový Bydžov	209	76	62	10	133	62		51
Rychnov nad Kněžnou	686	481	129	335	205	118	17	39
Trutnov	1 363	947	152	652	416	206	17	91
Vrchlabí	971	575	206	309	396	250	13	34

V Královéhradeckém kraji jsou nejčastější věkovou skupinou cizinci ve středním produktivním věku 30 až 44 let (35,3 %). Obecně se věková struktura cizinců podstatně liší od věkové struktury populace v kraji, což je dáno ekonomickými důvody pobytu cizinců u nás. S tím koresponduje i nízký podíl dětí a osob v poproduktivním věku, podíly těchto dvou skupin tvoří necelých sedm procent u dětí ve věku 0 až 14 let a u důchodců starších 65 let 2,8 %. Vyšší podíl dětí mezi cizinci byl k 31.12.2005 zaznamenán ve správních obvodech Broumov (12,2 %) a Kostelec nad Orlicí (11 %). V těchto správních obvodech byl spolu se správním obvodem Dobruška zaznamenán také vyšší podíl cizinců v nejvyšší věkové kategorii 65 a více let.

Je nutné poznamenat, že je zpravidla obvyklé odlišné chování cizinců podle země původu, kdy například cizince z asijským zemí často doprovází celá rodina včetně dětí, zatímco u osob ze zemí bývalého sovětského svazu je tomu naopak a za prací přijíždí zpravidla muž v mladším produktivním věku.

Ze zemí Evropské unie pochází v Královéhradeckém kraji necelých 43 % cizinců. Vysoký podíl cizinců z Evropské unie je především ve SO ORP Rychnov nad Kněžnou (70,1 %) a ve správních obvodech Trutnov, Broumov a Dobruška (od 69,5 % do 66,5 %). Přičemž ve správních obvodech Rychnov nad Kněžnou a Trutnov je vysoký podíl cizinců z EU zejména díky občanům Polské republiky, kteří v případě Rychnova nad Kněžnou tvoří téměř polovinu všech cizinců (49 %) a v SO ORP Trutnov necelých 48 %. Ve správních obvodech Dobruška a Broumov byl zaznamenán poměrně vysoký podíl osob ze Slovenska (38 %, resp. 31 %).

Z ostatních zemí než ze zemí Evropské unie měli největší podíl cizinci ve správním obvodu Hradec Králové, kde tvořili více než 80 % všech občanů cizí státní příslušnosti, a to zejména díky vysokému podílu občanů Ukrajiny, kteří tvoří více než polovinu ze všech cizinců žijících v tomto správním obvodu. Větší než šedesátiprocentní podíl tvoří na úhrnu všech cizích státních příslušníků cizinci ze států mimo Evropskou unii také ve správních obvodech Hořice, Nová Paka, Jičín a Nový Bydžov, ve většině případů je to také díky vysokému podílu občanů Ukrajiny. Ve správních obvodech Nový Bydžov (24,4 %), Jičín (20,4 %) a Nová Paka (19 %) je také nadprůměrně vysoký podíl cizinců pocházejících z Vietnamu.

2.3. Ekonomický vývoj

2.3.1. Organizační struktura národního hospodářství

Nejvyšší intenzita podnikatelské aktivity ve sledovaném období byla v SO ORP Nový Bydžov. Nejvíce podnikatelů typu fyzická osoba na 1 000 obyvatel připadá v SO ORP Hořice a Vrchlabí, nejméně pak v SO ORP Broumov. Mezi ekonomickými subjekty ve všech správních obvodech kraje převažují malé podniky bez zaměstnanců.

Registr **ekonomických subjektů** evidoval k 31. 12. 2005 v Královéhradeckém kraji téměř 124 tisíc ekonomických subjektů. Ve sledovaném období 2000 – 2005 došlo k jejich nárůstu o 14,4 %; v přepočtu na 1 000 obyvatel o 15,1 %. Rozložení ekonomických subjektů v regionu ovlivňuje socioekonomickou pozici jednotlivých oblastí. Počet ekonomických subjektů a jejich nárůst v posledních letech vypovídá o větší či menší pravděpodobnosti jejich úspěchu zejména v podnikání, i když stupeň podnikatelské aktivity a výkonnosti nezávisí přímo na jejich počtu. Z hlediska správních obvodů byl jejich počet a nárůst značně nerovnoměrný. Zdaleka největší nárůst ekonomických subjektů, o více než čtvrtinu, zaznamenal SO ORP Nový Bydžov (o 25,5 %); v přepočtu na 1 000 obyvatel o 25,8 %. Naopak nejméně ekonomických subjektů přibylo v SO ORP Hradec Králové (11,9 %), kde má však sídlo více než čtvrtina (28,5 %) všech ekonomických subjektů v kraji. Nejnižší **intenzita podnikatelské aktivity** (počet registrovaných ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel) byla zaznamenána v SO ORP Jičín a Nová Paka (nárůst shodně o 12,9 %).

Tab. 2.3.1.1. Ekonomické subjekty podle správních obvodů ORP k 31.12.

	Subjekty celkem			Subjekty na 1 000 obyvatel			Podíl správního obvodu na počtu subjektů kraje (%)	
	2000	2005	index 2005/2000	2000	2005	index 2005/2000	2000	2005
Královéhradecký kraj	**108 377**	**123 986**	**114,4**	**197**	**226**	**115,1**	**100,0**	**100,0**
v tom správní obvody:								
Broumov	2 846	3 333	117,1	160	191	119,4	2,6	2,7
Dobruška	3 590	4 224	117,7	181	213	117,5	3,3	3,4
Dvůr Králové n. L.	5 083	5 726	112,6	186	211	113,3	4,7	4,6
Hořice	3 706	4 295	115,9	203	237	117,1	3,4	3,5
Hradec Králové	31 592	35 336	111,9	219	247	113,0	29,1	28,5
Jaroměř	3 389	3 947	116,5	177	206	116,8	3,1	3,2
Jičín	9 048	10 259	113,4	198	224	112,9	8,3	8,3
Kostelec nad Orlicí	4 325	5 066	117,1	176	205	116,6	4,0	4,1
Náchod	12 110	13 969	115,3	197	227	115,6	11,2	11,3
Nová Paka	2 717	3 045	112,1	204	231	112,9	2,5	2,5
Nové Město n. Met.	2 795	3 274	117,1	195	228	116,9	2,6	2,6
Nový Bydžov	2 695	3 382	125,5	158	199	125,8	2,5	2,7
Rychnov n. K.	6 412	7 414	115,6	189	218	115,3	5,9	6,0
Trutnov	12 247	13 911	113,6	187	216	115,3	11,3	11,2
Vrchlabí	5 823	6 805	116,9	203	241	118,8	5,4	5,5

Registr ekonomických subjektů je dynamická databáze, každoročně do ní nové subjekty vstupují a jiné vystupují. Nárůst ekonomických subjektů je částečně ovlivněn i tím, že jsou zapisovány stále nové subjekty (v roce 2005 bylo nově registrováno 3,6 tisíc jednotek, z toho 2,3 tisíc živnostníků), zatímco k výmazu již v takové míře nedochází (v roce 2005 zaniklo celkem 2,1 tisíc jednotek, z toho 1,6 tisíc živnostníků). Na základě odhadů a výsledků statistických šetření prováděných u nově vzniklých subjektů, skutečně vykonává činnost dlouhodobě 50 – 55 % zapsaných ekonomických subjektů. V roce 2005 bylo v kraji zjištěno 68 808 takových jednotek, což je 55,5 % subjektů evidovaných v registru. Z pohledu okresů největší podíl aktivních subjektů byl v okrese Trutnov (56,7 %), nejnižší v okrese Rychnov nad Kněžnou (52,5 %).

Podstatnou část z celkového počtu ekonomických subjektů v kraji tvoří **fyzické osoby** (82,6 %), z nich téměř 95% většinu tvoří soukromí podnikatelé (tj. fyzické osoby podnikající dle živnostenského zákona, samostatně hospodařící rolníci a zemědělští podnikatelé). Podíl soukromých podnikatelů na celkovém počtu fyzických osob se v jednotlivých správních obvodech kraje nijak významně neliší a pohybuje se od nejvyššího zastoupení v SO ORP Vrchlabí (96,3 %) po nejnižší v SO ORP Hradec Králové (92,8 %). Nejvíce podnikatelů typu fyzická osoba (27 874) je evidováno v SO ORP Hradec Králové, což je 27,2 % z celkového

počtu tohoto typu subjektů v kraji. Velké rozdíly jsou v podílu fyzických osob na 1 000 obyvatel daného správního obvodu. Více než 200 osob připadá v SO ORP Hořice (206,1) a Vrchlabí (203), nejméně (164,9) v SO ORP Broumov. Z **právnických osob** jsou nejpočetněji zastoupeny obchodní společnosti, kterých bylo v kraji 9 211, tj. 42,8 %; největší podíl (39,7 %) jich připadá na SO ORP Hradec Králové a dále na SO ORP Trutnov (11,9 %) a Náchod (11,3 %). Z celkového počtu 36 státních podniků evidovaných k 31. 12. 2005 v kraji se více než třetina (13) nacházela na území SO ORP Hradec Králové.

Tab. 2.3.1.2. Ekonomické subjekty podle právní formy podle SO ORP k 31.12. 2005

	Subjekty celkem	v tom podle právní formy						
		fyzické osoby celkem	z toho soukromí podnikatelé (%)	právnické osoby celkem	z toho (%)			
					akciové společ-nosti	ostatní obchodní spol.	družstva	státní podniky
Královéhradecký kraj	**123 986**	**102 451**	**94,3**	**21 535**	**3,3**	**42,8**	**2,7**	**0,2**
v tom správní obvody:								
Broumov	3 333	2 872	93,4	461	4,1	35,6	1,1	0,2
Dobruška	4 224	3 588	94,7	636	3,1	29,7	3,1	-
Dvůr Králové n. L.	5 726	4 867	95,6	859	2,3	36,6	1,5	0,3
Hořice	4 295	3 728	95,7	567	1,8	34,7	1,9	-
Hradec Králové	35 336	27 874	92,8	7 462	4,2	49,0	3,6	0,2
Jaroměř	3 947	3 311	95,1	636	2,8	35,4	2,2	-
Jičín	10 259	8 551	93,3	1 708	3,5	33,6	2,2	0,1
Kostelec nad Orlicí	5 066	4 358	94,6	708	3,0	35,0	3,2	0,3
Náchod	13 969	11 575	94,6	2 394	2,3	43,3	2,2	0,2
Nová Paka	3 045	2 524	94,9	521	1,9	48,6	1,5	-
Nové Město n. Met.	3 274	2 785	95,6	489	3,1	37,6	2,2	-
Nový Bydžov	3 382	2 890	96,2	492	3,3	35,4	1,8	0,2
Rychnov n. Kněžnou	7 414	6 243	93,4	1 171	3,1	33,6	2,1	0,1
Trutnov	13 911	11 559	95,4	2 352	3,3	46,6	3,0	0,2
Vrchlabí	6 805	5 726	96,3	1 079	2,2	47,3	1,7	0,4

Tab. 2.3.1.3. Ekonomické subjekty podle počtu zaměstnanců podle SO ORP k 31.12. 2005

	Subjekty celkem	z toho s počtem zaměstnanců					
		1 - 5	6 - 19	20 - 99	100 - 499	500 - 999	1 000 a více
Královéhradecký kraj	**123 986**	**9 070**	**2 916**	**1 420**	**268**	**34**	**9**
v tom správní obvody:							
Broumov	3 333	199	48	43	7	-	1
Dobruška	4 224	277	94	42	13	-	-
Dvůr Králové n. L.	5 726	424	116	75	13	-	2
Hořice	4 295	279	83	41	8	1	-
Hradec Králové	35 336	2 828	931	423	77	9	5
Jaroměř	3 947	273	95	49	8	1	-
Jičín	10 259	750	204	107	25	3	1
Kostelec nad Orlicí	5 066	348	107	48	13	1	-
Náchod	13 969	1 025	344	144	34	4	-
Nová Paka	3 045	205	77	37	6	-	-
Nové Město n. Met.	3 274	214	82	40	12	1	-
Nový Bydžov	3 382	206	79	36	7	1	-
Rychnov n. Kněžnou	7 414	494	177	91	15	3	-
Trutnov	13 911	1 034	319	161	24	5	-
Vrchlabí	6 805	514	160	83	6	5	-

Porovnáním ekonomických subjektů podle **počtu zaměstnanců** zjistíme, že převažují malé subjekty bez zaměstnanců, kterých bylo v kraji 34,4 %. V jednotlivých správních obvodech se jejich podíl pohyboval od

31,1 % v SO ORP Rychnov nad Kněžnou po 40,3 % v SO ORP Nové Město nad Metují. Podniky, které zaměstnávají do pěti zaměstnanců, tvoří pouze 7,3 % z celkového počtu ekonomických subjektů v kraji, ve správních obvodech se jejich podíl pohyboval od 6 % v SO ORP Broumov do 8 % v SO ORP Hradec Králové. Se vzrůstajícím počtem zaměstnanců počet ekonomických subjektů klesá. Více jak tisíc pracovníků zaměstnává jen 9 ekonomických subjektů v kraji. K největším zaměstnavatelům v kraji patří Fakultní nemocnice, Lesy ČR s.p. a Rubena a.s. všechny se sídlem v Hradci Králové.

Vliv struktury ekonomických subjektů (výrazná převaha podnikatelů typu fyzická osoba) ovlivňuje i strukturu podnikání z hlediska zaměření podle **odvětví** převažující činnosti. Nejvíce podnikatelů (plná čtvrtina, tj. 32 465) se v kraji zabývala obchodem, opravami motorových vozidel a spotřebního zboží. Z pohledu správních obvodů je tato činnost nejvýrazněji zastoupena v SO ORP Náchod (28,6 %) a Kostelec nad Orlicí (27,7 %). Významné zastoupení v kraji mají i ekonomické subjekty, které zajišťují služby pro podniky nebo podnikají v oblasti nemovitostí a pronájmu (více než 18 tisíc subjektů, tj. 14,6 %). Tyto podnikatelské subjekty jsou téměř 20 % zastoupeny v SO ORP Hradec Králové, na rozdíl od SO ORP Nový Bydžov a Broumov, kde jejich zastoupení přesahuje jen něco málo přes 8 %. Téměř 18 tisíc ekonomických subjektů (14,4 %) v kraji podniká v průmyslu, největší podíl více než pětinový je v SO ORP Hořice (21,1 %), nejnižší něco málo přes 10 % je v SO ORP Broumov. Ve stavebnictví podniká v kraji 14,6 tisíc ekonomických subjektů, největší podíl mají v SO ORP Nový Bydžov (18,8 %), naopak nejnižší v SO ORP Rychnov nad Kněžnou (9,2 %).

Graf 9 Podnikatelská aktivita v roce 2005

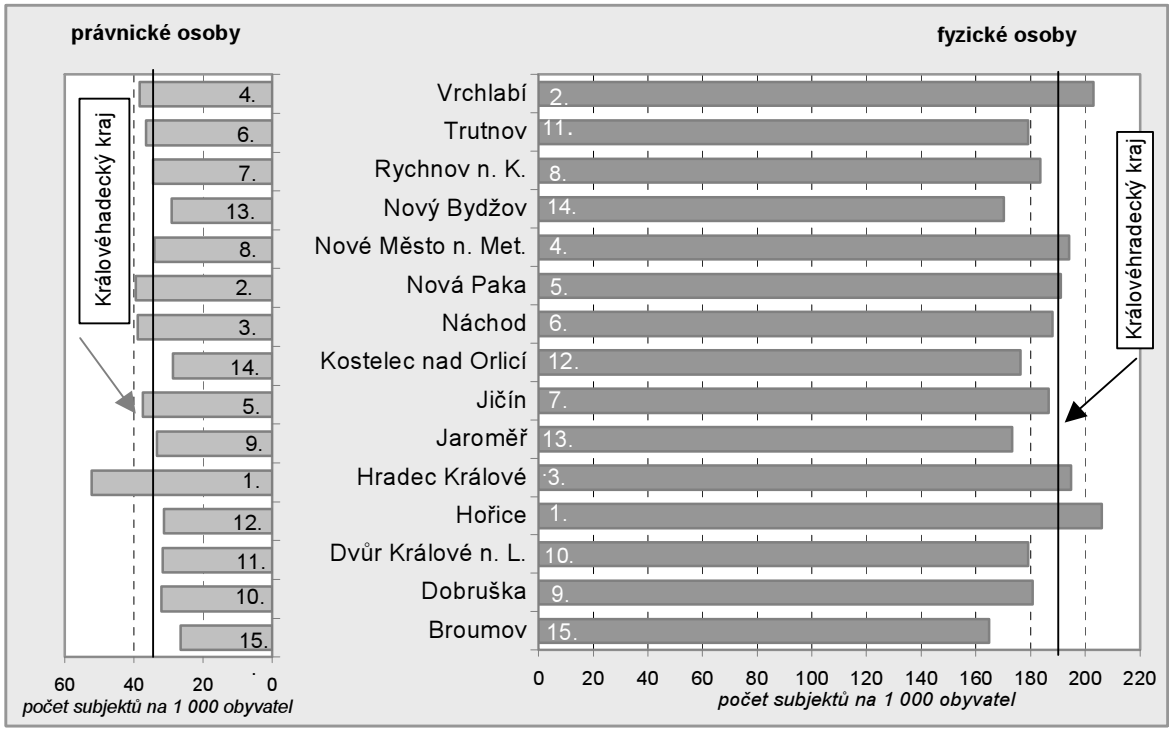

Místní jednotka je podnik nebo jeho část (dílna, obchod, kancelář, sklad apod.) trvale umístěný v identifikovatelném místě na území České republiky, vyjádřeném adresou. V tomto místě nebo z tohoto místa jsou vykonávány ekonomické činnosti, které provádějí jeden nebo více zaměstnanců téhož podniku. Každý podnik má alespoň jednu místní jednotku.

Pokud pohlížíme na místní jednotky jako na **součásti podniků**, které mají sídlo na území ORP, v jiném ORP v rámci kraje případně v jiném kraji můžeme konstatovat, že v Královéhradeckém kraji bylo v roce 2005 celkem 4 372 místních jednotek se 79 569 zaměstnanci. Z hlediska správních obvodů podíl místních jednotek sídlících na území ORP převažuje a pohybuje se od 41,3 % (v ORP Broumov) po 66,7 % (v ORP Dvůr Králové nad Labem). Podíl místních jednotek podniků se sídlem v jiném ORP v rámci kraje je nejvyšší ve správním obvodě Hořice (35 %) nejnižší ve správním obvodě Hradec Králové (7,1 %). Téměř 50% podíl místních jednotek se sídlem podniků mimo kraj je v ORP Hradec Králové (46,9 %) na rozdíl od ORP Dobruška, kde jejich podíl činí pouhou desetinu (11,3 %). Zhruba obdobné byly podíly i z hlediska zaměstnanců.

Jiný je pohled na místní jednotky, které mají sídlo **mateřského podniku na území ORP**, takových bylo v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2005 celkem 3 795 se 63 002 zaměstnanci. Z toho podíl místních

jednotek umístěných ve správním obvodu tvořil ve všech ORP více než 50 %, ve dvou správních obvodech Hořice a Vrchlabí přes 70 %. Místní jednotky na území ostatních ORP v rámci kraje měly největší podíl ve správním obvodě Nová Paka (42,2 %), naopak nejmenší ve správním obvodě Nový Bydžov (11 %). Třetinový podíl místních jednotek umístěných mimo kraj byl ve správním obvodě Hradec Králové (33,5 %) a Trutnov (32 %).

2.3.2. Zemědělství a lesnictví

Největší podíl zemědělské půdy na rozloze ORP mají správní obvody Jaroměř a Nový Bydžov, podíl orné půdy na zemědělské je nejvýraznější v okresech Hradec Králové a Nový Bydžov, směrem k podhorským a horským oblastem se podíl zemědělské a orné půdy snižuje. Více než polovina pracovníků v zemědělství ve všech okresech je starších 45 let, jen v průměru 5 % zaměstnanců je do 24 let. Třetinu zemědělské půdy obhospodařují v kraji fyzické osoby, dvě třetiny právnické osoby. Kategorie lesů a porostní plochy dřevin závisí na poloze jednotlivých správních obvodů v rámci kraje, liší se u hraničních horských správních obvodů a vnitrozemských rovinatých ORP.

Do odvětví zemědělství jsou zařazeny podnikatelské subjekty zemědělské prvovýroby, jejichž činností je rostlinná a živočišná výroba. Od roku 2002 Český statistický úřad zharmonizoval zjišťování dat za zemědělství s legislativou Evropské unie. Od tohoto roku se veškeré údaje šetří a dopočítávají pouze za zemědělský sektor bez domácích hospodářství obyvatelstva.

Z celkové výměry kraje zaujímá **zemědělská půda** necelých 60 procent rozlohy (58,7 %), většinu zemědělské půdy tvoří orná půda (69,1 %), čtvrtinu (25,2 %) trvalé travní porosty a necelých šest procent (5,7 %) zahrady a sady. Z pohledu správních obvodů více než 70% podíl zemědělské půdy na celkové rozloze správního obvodu má ORP Jaroměř a Nový Bydžov, naopak podhorské správní obvody (Trutnov a Vrchlabí) mají podíl jen okolo 40 %. Orná půda zaujímá z celkové zemědělské půdy zdaleka největší podíl ve správních obvodech Hradec Králové a Nový Bydžov (přes 83 %), na rozdíl od správního obvodu Vrchlabí, kde tvoří orná půda necelých 50 % půdy zemědělské.

V roce 2005 proběhlo Strukturální šetření v zemědělství 2005, které navazuje na obdobné šetření z roku 2003 a je druhým výběrovým šetřením mezi celoplošnými cenzy, které se konají každé desetiletí. Cílem těchto strukturálních šetření je zaktualizovat a doplnit údaje získané posledním plošným Agrocenzem v roce 2000.

Tab. 2.3.2.1. Bilance půdy podle správních obvodů ORP k 31. 12. 2005

	Výměra půdy celkem (ha)	v tom (%)							
		země-dělská půda	z toho			lesní pozemky	vodní plochy	zastavěné plochy	ostatní plochy
			orná půda	zahrady, sady	trvalé travní porosty				
Královéhradecký kraj	**475 835**	**58,7**	**69,1**	**5,7**	**25,2**	**30,9**	**1,5**	**1,9**	**6,9**
v tom správní obvody:									
Broumov	25 938	57,7	65,8	2,3	31,8	34,7	0,7	1,2	5,7
Dobruška	27 899	62,8	68,7	3,7	27,7	28,7	1,1	1,9	5,4
Dvůr Králové n. L.	25 782	56,5	67,3	8,2	24,5	33,9	1,3	1,7	6,7
Hořice	19 281	69,3	77,8	8,1	14,1	20,8	1,3	2,2	6,4
Hradec Králové	67 744	69,1	83,9	5,7	10,4	16,8	2,0	2,8	9,3
Jaroměř	13 849	77,3	76,3	6,3	17,4	10,7	1,9	2,8	7,3
Jičín	59 663	69,8	79,2	6,0	14,8	20,3	1,7	2,0	6,1
Kostelec nad Orlicí	22 348	45,2	64,2	6,6	29,2	44,4	1,9	2,0	6,4
Náchod	35 558	57,4	53,7	9,7	36,6	30,6	2,6	2,4	7,1
Nová Paka	9 719	58,2	51,3	7,7	41,0	30,9	0,7	2,1	8,1
Nové Město n. Met.	9 810	66,6	75,0	6,2	18,8	17,0	6,5	2,6	7,2
Nový Bydžov	21 415	74,8	83,6	3,5	12,8	16,0	1,5	2,2	5,6
Rychnov n. K.	47 936	53,3	55,7	4,9	39,4	39,2	0,8	1,5	5,2
Trutnov	59 550	41,7	51,8	4,3	43,9	48,6	0,7	1,3	7,6
Vrchlabí	29 344	37,1	46,2	3,8	50,0	53,6	1,1	1,3	6,9

Z výsledků strukturálního šetření v roce 2005, které jsou dispozici v členění do krajů a okresů, vyplývá že zemědělci v kraji obhospodařovali 237,9 tisíc hektarů zemědělské půdy, z toho 72,5 % byla půda orná. Ve srovnání s obdobným šetření v roce 2003 došlo k mírnému snížení rozlohy orné půdy (o 2,8 tisíc hektarů, tj. 1,6 %), výměra obhospodařované zemědělské půdy zůstala zhruba na stejné úrovni. Z pohledu okresů největší téměř devadesátiprocentní podíl orné půdy na obhospodařované zemědělské půdě má okres Hradec Králové, směrem na sever a východ k horám se podíl orné půdy snižuje, nejnižší je v okrese Trutnov (42,1 %).

Celkem 11,7 tisíc osob; tj. necelých 5 % ekonomicky aktivních v kraji bylo zaměstnáno v zemědělství. Nejvíce pracovníků, více než polovina, je ve **věkové kategorii** 45 – 64 let, třetina (34,4 %) v kategorii 25 – 44 let. V zemědělství pracuje pouze 5 % osob mladších 24 let, osob nad 65 let je 6,5 %. Z hlediska okresů největší podíl pracovníků ve věkové kategorii 45 – 64 byl v okrese Hradec Králové (58,3 %), ve věkové skupině 25 – 44 let v okrese Náchod (37,9 %). Podíl nejmladších pracovníků do 24 let byl nejvyšší také v okrese Náchod (5,9 %) a seniorů nad 65 let bylo nejvíce v okrese Rychnov nad Kněžnou (7,7 %). Nejvíce obhospodařované zemědělské a orné půdy na jednoho pracovníka připadlo v okrese Hradec Králové (22,3 ha, resp. 20 ha).

Tab. 2.3.2.2. Obhospodařovaná půda a počty pracovníků podle okresů v roce 2005

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2005

	Obhospodařovaná zemědělská půda celkem (ha)	z toho orná	Pracovníci v hlavním zaměstnání					Obhospodařovaná půda na 1 pracovníka (ha)	
			celkem	v tom ve věku (roky)					
				do 24	25 - 44	45 - 64	65 a více	zemědělská	orná
Královéhradecký kraj	**237 875**	**172 508**	**11 695**	**583**	**4 027**	**6 329**	**755**	**20,3**	**14,8**
v tom okresy:									
Hradec Králové	58 930	52 738	2 643	100	813	1 542	188	22,3	20,0
Jičín	54 273	45 288	2 592	126	938	1 405	122	20,9	17,5
Náchod	44 657	30 144	2 424	143	919	1 217	145	18,4	12,4
Rychnov nad Kněžnou	47 288	30 572	2 476	128	814	1 343	191	19,1	12,3
Trutnov	32 727	13 767	1 560	86	543	822	109	21,0	8,8

Graf 10 Obhospodařovaná zemědělská půda podle právní formy zemědělských podniků podle okresů v roce 2005

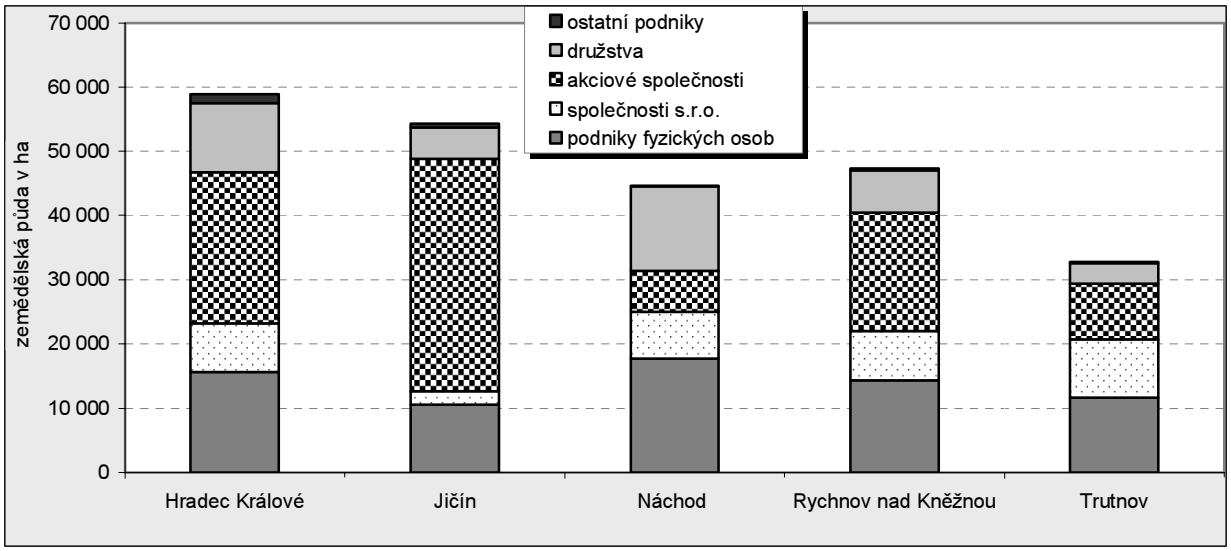

Graf 11 Výměra obhospodařované zemědělské půdy na 1 podnik podle okresů v roce 2005

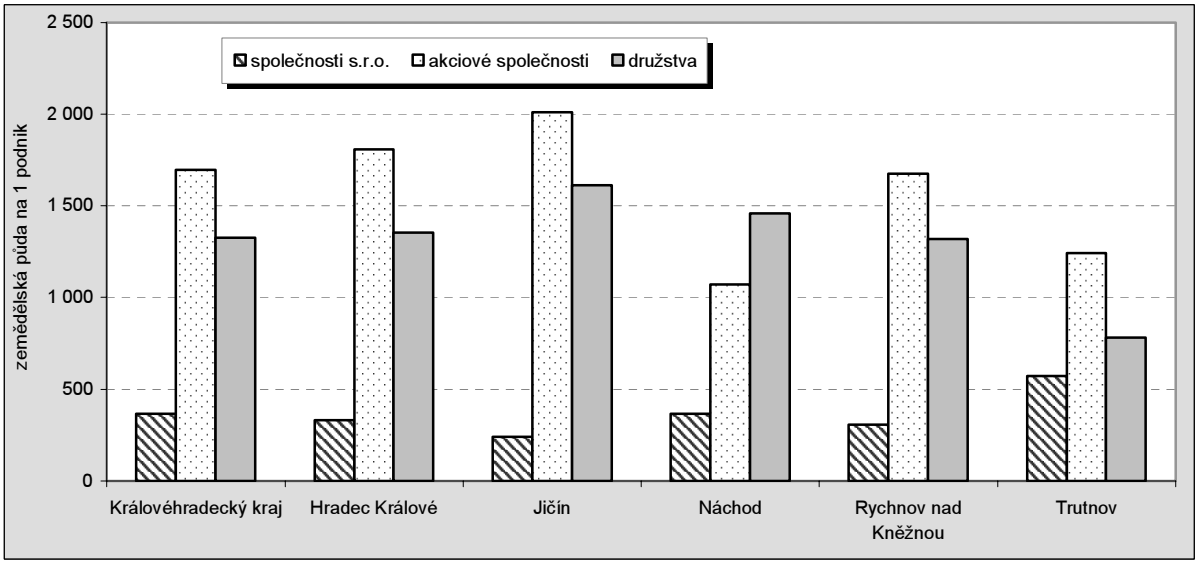

V roce 2005 bylo v kraji evidováno 2 544 zpravodajských jednotek, z nich představují **podniky fyzických osob** 92,7 %, zbylých 7,3 % byly **podniky právnických osob**. Oproti šetření v roce 2003 došlo k poklesu o 838 zpravodajských jednotek celkem, z toho 841 bylo fyzických osob, 3 právnické osoby naopak přibyly. Z fyzických osob celé tři čtvrtiny (76,3 %) jsou podnikatelské subjekty s vlastním identifikačním číslem, převážně evidované jako samostatně hospodařící rolníci nebo zemědělští podnikatelé – fyzické osoby

Podniky fyzických osob obhospodařují v kraji 29,3 % zemědělské půdy, v přepočtu na jeden podnik jí nejvíce (34,7 ha) připadá v okrese Hradec Králové. Podniky právnických osob obhospodařují 70,7 % zemědělské půdy v kraji, v přepočtu na 1 podnik jí nejvíce připadá v okrese Jičín (1 326,1 ha).

Z hlediska **vlastnictví půdy** podniky v kraji hospodaří zhruba z jedné osminy (13,9 %) na zemědělské půdě, kterou vlastní a ze sedmi osmin (86,1 %) na půdě pronajaté. Z okresního hlediska nejvíce obhospodařované půdy, na které si vlastníci hospodaří sami, je v okrese Trutnov (23,1 %).

Tab. 2.3.2.3. Obhospodařovaná půda fyzickými a právnickými osobami podle okresů v roce 2005

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2005

	Obhospodařovaná zemědělská půda (ha)							Obhospodařovaná orná půda (ha)		
	podniky fyzických osob		podniky právnických osob		celkem	z toho podle vlastnictví (%)		celkem	z toho podle vlastnictví (%)	
	celkem	na 1 podnik	celkem	na 1 podnik		vlastní	pronajatá od jiných		vlastní	pronajatá od jiných
Královéhradecký kraj	**69 788**	**29,6**	**168 087**	**903,7**	**237 875**	**13,9**	**86,1**	**172 508**	**10,7**	**89,3**
v tom okresy:										
Hradec Králové	15 594	34,7	43 337	963,0	58 930	15,0	85,0	52 738	13,3	86,7
Jičín	10 512	26,9	43 761	1 326,1	54 273	8,0	92,0	45 288	6,8	93,2
Náchod	17 698	32,7	26 959	748,9	44 657	16,3	83,7	30 144	12,8	87,2
Rychnov nad Kněžnou	14365	27,0	32922	765,6	47 288	10,4	89,6	30 572	6,3	93,7
Trutnov	11 619	26,3	21 109	727,9	32 727	23,1	76,9	13 767	19,0	81,0

V porovnání s výsledky šetření v roce 2003 došlo v kraji k nárůstu **osevních ploch** základních zemědělských plodin s výjimkou brambor a cukrovky. Z celkové obhospodařované orné půdy v kraji (172,5 tisíce hektarů) se na polovině výměry pěstovalo obilí, na pětině výměry pícniny, na sedmině olejniny, cukrovka na 5,4 % a brambory na necelém procentu (0,7 %) výměry orné půdy. Využití osevních ploch v okresech závisí na poloze jednotlivých okresů v rámci kraje. Zatímco v úrodném Polabí především v okrese Hradec Králové mají nadprůměrný podíl plodiny jako je pšenice ozimá, olejniny a cukrovka v horských a podhorských oblastech především v okresech Trutnov a Rychnov nad Kněžnou mají nadprůměrný podíl pícniny na orné půdě a brambory.

Tab. 2.3.2.4. Využití půdy podle okresů v roce 2005

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2005

	Obhospodařovaná orná půda celkem (ha)	z toho (%)								
		obiloviny	z toho		luskoviny	brambory	cukrovka	olejniny	pícniny na orné půdě	bez sklizně
			pšenice ozimá	ječmen jarní						
Královéhradecký kraj	**172 508**	**54,4**	**28,7**	**8,3**	**2,3**	**0,7**	**5,4**	**14,7**	**19,6**	**0,6**
v tom okresy:										
Hradec Králové	52 738	56,7	35,1	7,4	2,6	0,7	7,5	15,8	14,3	0,7
Jičín	45 288	53,9	32,1	7,4	2,2	0,4	7,0	14,4	20,5	0,3
Náchod	30 144	53,8	25,2	9,3	1,9	0,7	4,3	15,2	20,4	1,3
Rychnov nad Kněžn	30 572	51,2	20,1	10,0	2,2	0,9	2,6	13,9	23,6	0,4
Trutnov	13 767	55,1	19,4	8,7	2,4	1,0	0,7	12,0	26,3	0,8

Proti roku 2003 došlo v kraji k poklesu počtu chovaného skotu, prasat, koní i drůbeže, mírně vzrostl chov krav a významně chov ovcí. **Nejintenzivnější chov** skotu, krav a koní je v okrese Trutnov, kde připadá na 100 hektarů obhospodařované zemědělské půdy 55,7 kusů skotu, 27 kusů krav a 1,2 koní, nejvyšší intenzita chovu ovcí je na Rychnovsku (7,5 ovcí). Intenzita chovu prasat a prasnic se přepočítává na 100 hektarů orné půdy, z hlediska okresů nejvyšší je v okrese Trutnov, obdobný přepočet je i u drůbeže, nejvíce kusů připadá v okrese Hradec Králové, u slepic je nejintenzivnější chov v okrese Jičín.

Tab. 2.3.2.5. Hospodářská zvířata podle okresů k 30. 9. 2005

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2005

	Na 100 ha obhospodařované zemědělské půdy připadá				Na 100 ha obhospodařované orné půdy připadá			
	skotu	z toho krav	ovcí	koní	prasat	z toho prasnic	drůbeže	z toho slepic
Královéhradecký kraj	**46,5**	**19,4**	**4,4**	**0,7**	**125,4**	**13,8**	**899,6**	**322,1**
v tom okresy:								
Hradec Králové	34,0	13,1	3,1	0,3	132,0	14,1	1 361,1	246,4
Jičín	46,7	18,3	1,6	0,7	94,2	10,3	915,1	689,4
Náchod	47,3	19,1	7,2	0,7	106,4	13,0	456,1	14,4
Rychnov nad Kněžnou	54,8	23,7	7,5	0,6	170,4	16,8	906,2	344,6
Trutnov	55,7	27,0	3,3	1,2	145,2	18,9	36,7	27,8

Graf 12 Zemědělské stroje v Královéhradeckém kraji podle okresů v roce 2005

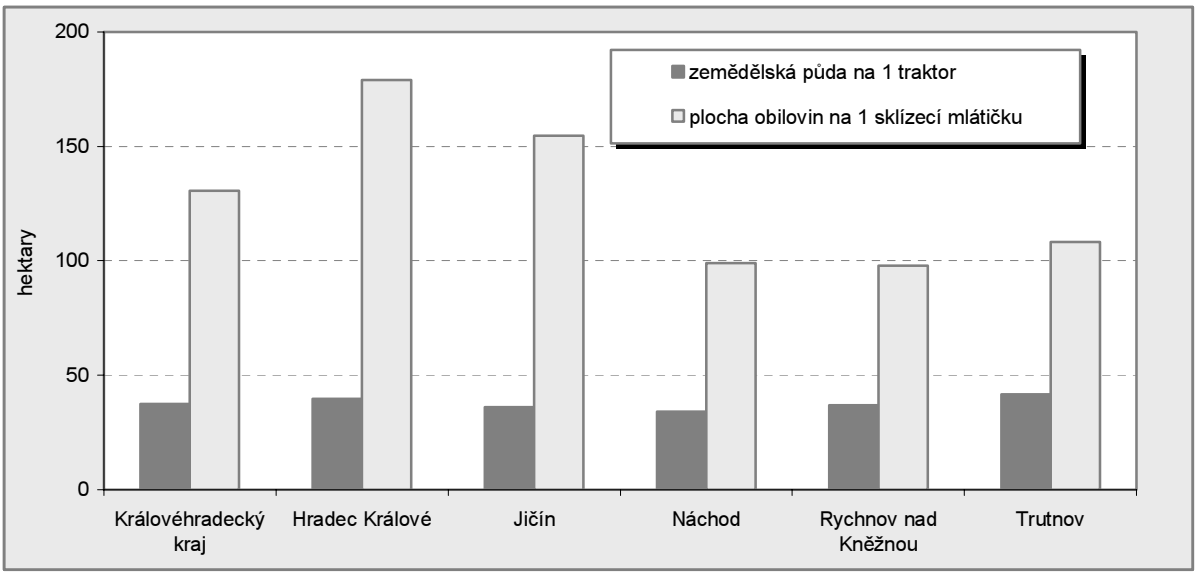

Podíl **lesní půdy** na výměře kraje se pohybuje okolo 30 % a dlouhodobě se výrazně nemění. Mezi správními obvody jsou značné rozdíly v závislosti na poloze ORP. Především horské a podhorské správní obvody mají až polovinu své rozlohy zalesněnou (správní obvod Vrchlabí 53,6 % a Trutnov 48,6 %) na rozdíl od správních obvodů v nížinatých, jižních částech kraje, kde lesní pozemky tvoří jen desetinu až pětinu rozlohy správního obvodu (Jaroměř 10,7 %, Nový Bydžov 16 %, Hradec Králové 16,8 % a Nové Město nad Metují 17 %).

Z Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů v Brandýse nad Labem jsem získali základní údaje o porosních plochách lesů a zásobách hroubí (nadzemí část dřevní hmoty s průměrem větším než 7 cm) k 31. 12. 2005 v členění do správních obvodů.

Lesy se dělí na tři kategorie. Porostní plochu lesů v kraji tvoří zhruba ze 70 % hospodářské lesy, z jedné pětiny jsou to lesy zvláštního určení a z desetiny ochranné lesy. Zastoupení jednotlivých kategorií lesů je ve správních obvodech značně odlišné a souvisí s polohou správního obvodu v rámci kraje.

Ochranné lesy se nachází na mimořádně nepříznivých stanovištích, na exponovaných hřebenech, kleče, chrání níže položené lesy. Největší podíl ochranných lesů mají na svém území především správní obvody v oblasti hraničních hor na severu a východě kraje Vrchlabí (29,4 %), Nové Město nad Metují (22,9 %), Broumov (17,7 %) a Trutnov (14,8 %).

Lesy zvláštního určení se nacházejí v pásmech hygienické ochrany vodních zdrojů, v ochranných pásmech zdrojů přírodních léčivých minerálních vod, na území národních parků a národních přírodních rezervací, lesy lázeňské a příměstské, lesy sloužící lesnickému výzkumu a výuce apod. Významné zastoupení této kategorie lesů mají na svém území opět hraniční správní obvody Vrchlabí (53,4 %), Trutnov (36 %), Dobruška (19,4 %), Rychnov nad Kněžnou (18,6 %) a také Hradec Králové (28,3 %) díky rozsáhlým příměstským lesům.

Tab. 2.3.2.6. Porostní plochy lesů a zásoby hroubí na území SO ORP k 31. 12. 2005

Zdroj: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem

	Porostní plocha lesů				Zásoba hroubí			Střední věk lesa (roky)	Bonita
	celkem (ha)	v tom kategorie lesů (%)			celkem mil. m^3 b. k.	z toho jehličnatá (%)	m^3 b. k. na 1 ha		
		hospodářské	ochranné	zvláštního určení					
Královéhradecký kraj	**143 629**	**68,3**	**9,3**	**22,4**	**35,2**	**84,2**	**245**	**63**	**3,32**
v tom správní obvody:									
Broumov	8 792	68,6	17,7	13,7	2,4	92,4	272	64	3,20
Dobruška	7 949	72,8	7,8	19,4	1,7	83,1	219	59	3,76
Dvůr Králové n. L.	8 585	93,2	0,2	6,6	2,5	92,7	294	65	2,96
Hořice	3 880	98,5	0,1	1,4	1,0	72,8	266	67	3,25
Hradec Králové	11 108	71,7	-	28,3	2,4	60,3	212	63	3,02
Jaroměř	1 463	95,5	0,4	4,0	0,4	75,9	250	58	2,46
Jičín	11 757	87,1	2,1	10,8	2,9	64,2	243	64	3,31
Kostelec nad Orlicí	9 750	86,0	0,1	13,9	2,1	86,2	220	56	2,68
Náchod	10 585	81,8	8,1	10,1	3,1	91,3	289	65	3,07
Nová Paka	2 941	99,7	0,1	0,3	0,8	91,6	288	66	3,24
Nové Město n. Met.	1 646	61,7	22,9	15,4	0,4	76,3	236	63	3,18
Nový Bydžov	3 399	99,0	-	1,0	0,6	15,4	173	63	4,27
Rychnov n. K.	18 315	76,1	5,3	18,6	4,5	88,3	244	57	3,07
Trutnov	28 263	49,3	14,8	36,0	7,2	92,0	255	67	3,60
Vrchlabí	15 197	17,2	29,4	53,4	3,2	92,5	208	66	3,86

Hospodářské lesy jsou ostatní lesy nezařazené ani do jedné z předchozích kategorií. Více než 90 % podíl hospodářských lesů na celkové porostní ploše lesů mají správní obvody, ležící více ve vnitrozemí, Nová Paka (99,7 %), Nový Bydžov (99 %), Hořice (98,5 %) a Jaroměř (95,5 %).

Přes 40 % zásob veškerého hroubí kraje se nachází na území tří hraničních horských správních obvodů – Trutnova, Rychnova nad Kněžnou a Vrchlabí. V přepočtu na jeden hektar má největší zásoby správní obvod Dvůr Králové nad Labem (294 m^3), Náchod a Nová Paka (289 m^3, resp. 288 m^3). Téměř ve všech správních obvodech mají jehličnany většinový podíl, který se pohybuje od 60,3 % (ve správním obvodě Hradec

Králové) po 92,7 % (ve správním obvodě Dvůr Králové nad Labem). Výjimkou je správní obvod Nový Bydžov, kde jehličnany tvoří jen 15,4 % zásob hroubí, většinu tvoří listnaté hroubí.

Tab. 2.3.2.7. Porostní plochy lesů podle dřevin na území SO ORP k 31. 12. 2005

Zdroj: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem

	Porostní plocha lesů (ha)	Jehličnaté dřeviny (%)				Listnaté dřeviny (%)				Holiny (%)
		smrk	borovice	modřín	ostatní	buk	dub	bříza	ostatní	
Královéhradecký kraj	**143 629**	**60,8**	**10,8**	**3,9**	**1,9**	**3,5**	**8,3**	**3,1**	**6,9**	**0,9**
v tom správní obvody:										
Broumov	8 792	72,3	9,3	5,3	0,2	4,4	0,3	4,0	3,3	0,8
Dobruška	7 949	72,5	1,7	2,0	1,5	5,6	5,2	1,8	8,6	1,0
Dvůr Králové n. L.	8 585	61,8	16,9	7,8	0,4	1,8	3,8	3,5	3,2	0,9
Hořice	3 880	42,9	14,0	5,1	0,3	2,8	19,6	4,0	9,7	1,6
Hradec Králové	11 108	16,5	35,7	2,8	0,3	0,4	29,3	3,7	10,2	1,0
Jaroměř	1 463	41,2	19,6	5,2	0,9	1,1	16,7	3,5	10,6	1,2
Jičín	11 757	36,7	13,0	4,9	0,2	2,1	26,4	4,8	10,9	0,9
Kostelec nad Orlicí	9 750	30,7	47,0	2,9	0,4	1,2	6,8	2,7	7,6	0,8
Náchod	10 585	73,2	5,6	5,7	0,9	3,7	2,2	2,9	4,3	1,4
Nová Paka	2 941	68,6	10,7	6,6	0,2	3,6	1,6	3,5	4,0	1,2
Nové Město n. Met.	1 646	57,3	4,4	4,3	2,7	7,0	8,4	1,3	12,3	2,3
Nový Bydžov	3 399	6,5	4,5	1,7	0,2	0,0	66,4	2,7	17,2	0,8
Rychnov n. K.	18 315	78,2	0,9	2,0	2,3	5,9	1,5	1,8	6,7	0,6
Trutnov	28 263	76,5	2,8	4,0	2,8	4,4	0,2	3,7	4,9	0,7
Vrchlabí	15 197	76,6	0,2	2,9	7,1	3,5	0,4	1,9	6,9	0,6

Zastoupení jednotlivých **druhů dřevin** na porostní ploše se ve správních obvodech značně lisí. Obecně lze říci, že ve správních obvodech tvořících na severu a východě kraje státní hranici s Polskem, především v horských oblastech tvoří smrky přes 70 % porostní plochy lesů. Ve správních obvodech Kostelec nad Orlicí a Hradec Králové tvoří významnou část porostní plochy lesů borovice (47 % resp. 35,7 %). Výjimkou je správním obvod Nový Bydžov, kde převládají listnaté dřeviny (86,3 %) a v nich především duby (66,4 % porostní plochy lesů).

2.3.3. Průmysl

Rozdíl mezi nejvyšší (v ORP Rychnov nad Kněžnou) a nejnižší mzdou (v ORP Hořice) v průmyslu činí téměř 6,5 tisíc Kč. Průmyslová produkce přepočtená na 1 zaměstnance je nejvyšší ve správním obvodě Vrchlabí a představuje dvanáctinásobek produkce správního obvodu Hořice, kde je průmyslová produkce na 1 zaměstnance v kraji nejnižší. Pro kraj tradiční textilní průmysl má nejvýznamnější postavení v sedmi z patnácti správních obvodů kraje.

Královéhradecký kraj má charakter zemědělsko-průmyslový, průmysl nepředstavuje tak silný ekonomický potenciál jako v převážně průmyslových krajích.

Údaje byly zjištěny pomoci ročního výkazu Prům 2-01, kde jsou zahrnuty místní jednotky s průmyslovou i neprůmyslovou činností ekonomických subjektů s převažující průmyslovou činností a z vybraných subjektů s významným podílem průmyslové činnosti.

Z celkového počtu 731 **místních jednotek**, které se v kraji zabývají průmyslovou činnosti se téměř třetina nachází ve správním obvodě Hradec Králové (24,4 %), necelá sedmina ve správním obvodě Náchod (13,5 %) a desetina ve správním obvodě Trutnov (10,9 %).

Průměrný evidenčního počtu zaměstnanců průmyslu v kraji představoval v roce 2005 více než 69 tisíc fyzických osob. Pětina z nich pracovala v ORP Hradec Králové (20,5 %), necelá šestina v ORP Náchod (15,6 %) a více než desetina v ORP Trutnov (11,1 %).

Průměrná hrubá měsíční mzda na 1 zaměstnance v průmyslu dosáhla v roce 2005 v kraji výše 16 620 Kč. Rozdíl mezi nejvyšší mzdou ve správním obvodě Rychnov nad Kněžnou (18 811 Kč) a nejnižší ve správním obvodě Hořice (12 355 Kč) činil téměř 6,5 tisíc korun, což souvisí s významným podílem textilního průmyslu v tomto ORP, kde jsou mzdy tradičně podprůměrné.

Celková vlastní **produkce místní jednotky přepočtená na jednoho zaměstnance** byla nejvyšší ve správním obvodě Vrchlabí(7 854 tisíc Kč) naopak nejnižší úroveň produkce v průmyslu, která nedosáhla ani výše 1 milionu na zaměstnance byla ve správním obvodě Hořice (650 tis. Kč) a Nová Paka (874 tis. Kč).

Tab. 2.3.3.1. Průmyslové podniky s 20 a více zaměstnanci podle SO ORP v roce 2005

	Počet místních jednotek	Průměrný evidenční počet zaměstnanců (fyzické osoby)	Průměrná hrubá měsíční mzda 1 zaměstnance	Produkce		Pořízení dlouhodobého hmotného majetku (mil. Kč)
				celkem (mil. Kč)	na 1 zaměst-nance (tis. Kč)	
Královéhradecký kraj	**731**	**69 082**	**16 620**	**167 106**	**2 419**	**9 091**
v tom správní obvody:						
Broumov	30	2 830	16 084	3 352	1 185	340
Dobruška	35	1 902	16 710	3 343	1 758	102
Dvůr Králové n. L.	43	3 733	15 236	5 323	1 426	568
Hořice	15	1 186	12 355	771	650	23
Hradec Králové	178	13 956	16 935	25 110	1 799	2 016
Jaroměř	24	2 147	14 727	3 576	1 665	205
Jičín	54	6 054	18 586	18 819	3 108	2 613
Kostelec nad Orlicí	25	2 663	17 394	4 365	1 639	895
Náchod	99	10 768	14 830	14 448	1 342	798
Nová Paka	20	1 514	12 476	1 323	874	54
Nové Město n. Met.	27	1 952	17 019	3 178	1 628	79
Nový Bydžov	13	1 457	17 212	6 442	4 421	97
Rychnov n. K.	44	5 401	18 811	18 465	3 419	200
Trutnov	80	7 669	17 035	12 649	1 649	725
Vrchlabí	44	5 850	17 672	45 944	7 854	376

Tab. 2.3.3.2. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo podle průmyslových odvětví podle SO ORP v roce 2001

Zdroj: SLDB 2001

	Průmysl celkem	z toho výroba (%)						
		potravinář-ských výrobků, nápojů	textilií, textilních a oděvních výrobků	dřevař-ských výrobků kromě nábytku	základních kovů, hut. a kovoděl. výrobků	výroba strojů a zařízení pro další výrobu	elektrických a optických přístrojů	dopravních prostředků a zařízení
Královéhradecký kraj	**92 587**	**9,2**	**18,6**	**6,1**	**10,7**	**14,4**	**7,5**	**6,5**
v tom správní obvody:								
Broumov	3 437	8,2	41,9	5,0	8,1	14,3	0,6	8,3
Dobruška	3 399	14,5	14,3	7,6	11,4	22,4	4,7	7,0
Dvůr Králové n. L.	5 690	7,2	47,6	3,8	6,9	8,8	2,1	2,5
Hořice	2 900	15,1	28,7	7,3	7,6	13,9	2,6	6,1
Hradec Králové	16 949	11,7	6,9	8,5	10,3	17,5	5,3	1,4
Jaroměř	3 188	12,8	25,3	3,4	9,1	10,2	2,8	3,7
Jičín	8 122	9,5	8,1	5,3	12,3	19,6	3,8	16,8
Kostelec nad Orlicí	4 165	8,1	9,0	17,3	14,7	17,3	1,4	5,0
Náchod	12 135	8,8	24,8	3,1	11,0	14,2	6,0	0,6
Nová Paka	2 771	6,1	30,7	4,8	12,3	12,8	17,1	3,6
Nové Město n. Met.	2 717	7,9	11,9	2,9	12,0	29,3	8,2	1,0
Nový Bydžov	2 487	18,2	12,8	9,2	10,5	6,9	3,8	1,0
Rychnov n. K.	6 266	9,6	8,6	7,8	26,9	10,5	0,8	19,4
Trutnov	12 201	5,4	24,0	5,0	6,1	10,7	23,0	3,2
Vrchlabí	6 160	3,3	12,2	2,8	4,0	8,4	14,1	23,6

Další data za průmysl v členění do správních obvodů z běžného výkaznictví k dispozici nejsou, proto jsem vycházeli v této kapitole i z dat zjištěných při SLDB 2001. Problém je v tom, že data nejsou k dispozici podle místa pracoviště, ale podle bydliště pracovníků. V kraji v době sčítání 2001 převažoval počet vyjíždějících do průmyslových podniků nad dojíždějícími mimo kraj o 622 osob. Mimo to tabulka zahrnuje všechny ekonomicky aktivní včetně nezaměstnaných zařazených do odvětví podle posledního zaměstnání (přes 3 tisíce nezaměstnaných osob).

Z tabulky vyplývá struktura ekonomiky aktivního obyvatelstva podle **průmyslových odvětví**. Z celkového počtu ekonomicky aktivních obyvatel pracujících v průmyslu v kraji (92,5 tisíce) jich nejvíce zaměstnával textilní průmysl (18,6 %), výroba strojů a zařízení pro další výrobu (14,4 %) a výroba základních kovů, hutnických a kovodělných výrobků (10,7 %). Z pohledu jednotlivých správních obvodů byla situace značně odlišná. Tradičně významný **textilní průmysl** zaměstnával téměř 50 % ekonomicky aktivního obyvatelstva ve správním obvodě Dvůr Králové nad Labem (47,6 %) a ještě v dalších šesti správních obvodech byl jeho podíl nadprůměrný - ve správním obvodě Broumov (41,9 %), Nová Paka (30,7 %), Hořice (28,7 %), Jaroměř (25,3 %), Náchod (24,8. %) a Trutnov (24 %). Průmyslové odvětví **výroba strojů a zařízení pro další výrobu** mělo největší zastoupení ve správním obvodě Nové Město nad Metují (29,3 %), Dobruška (22,4 %), Jičín (19,6 %) a Hradec Králové (17,5 %). Ve **výrobě kovů** (včetně hutního zpracování) měl nejvyšší podíl na ekonomicky aktivních správní obvod Rychnov nad Kněžnou (26,9 %), v ostatních správní obvodech se podíl pohyboval pod 15 %. **Potravinářský průmysl** měl nejvýznamnější podíl ve správním obvodě Nový Bydžov (18,2 %), průmysl elektrických a optických přístrojů ve správním obvodě Trutnov (23 %) a dřevařský průmysl (kromě výroby nábytků) ve správním obvodě Kostelec nad Orlicí(17,3 %), v ostatních správních obvodech se podíl tohoto odvětví pohyboval pod 10 %. Pro kraj z hlediska zaměstnanosti důležitý **automobilový průmysl** zaměstnával nejvíce ekonomicky aktivních v SO ORP Vrchlabí, Rychnov nad Kněžnou a Jičín.

2.3.4. Stavebnictví

Tři čtvrtiny stavebních prací v kraji realizují firmy se sídlem v okresech Hradec Králové a Trutnov. Ve dvou okresech kraje (v Jičíně a Trutnově) rostla produktivita práce ve stavebnictví rychleji než průměrná hrubá měsíční mzda. Stavební práce podle místa stavby vzrostly (v přepočtu na 1 obyvatele) oproti roku 2000 v okrese Jičín 2,5 x a v okrese Náchod o více než 50 %, v ostatních okresech poklesly nejvíce v okrese Rychnov nad Kněžnou o více než polovinu. Intenzita výstavby bytů byla nejvyšší ve správním obvodě Dobruška a Vrchlabí, nejnižší v obvodě Broumov. Největší byty se postavily v SO ORP Dvůr Králové nad Labem, v rodinných domech v SO ORP Nové Město nad Metují a nejdražší byty byly v SO ORP Hradec Králové a v rodinných domech také v SO ORP Nová Paka a Nové Město nad Metují.

Do odvětví stavebnictví jsou zařazeny podnikatelské subjekty se sídlem v kraji s převažující činností stavební (OKEČ 45) a počtem zaměstnanců 20 a více. **Stavební práce podle dodavatelských smluv** podle sídla podniku dosáhly roce 2005 v kraji výše 7,6 miliard, proti roku 2000 to představuje více než 10% nárůst. Drtivá většina dodávek se realizovala v tuzemsku. Ve struktuře stavebních prací dominuje **nová výstavba, rekonstrukce a modernizace,** v roce 2005 představuje 84,8 %, proti roku 2000 došlo k jejímu mírnému poklesu ve prospěch oprav a údržby a také ostatních prací. Na celkovém objemu stavebních prací v kraji se nejvíce podílejí stavební firmy se sídlem v okresech Hradec Králové a Trutnov, které dohromady realizovaly téměř 75 % všech stavebních prací podle dodavatelských smluv. Relativně nejvyšší dynamiku vykázaly podniky v okresech Jičín, Trutnov a Náchod, i když v absolutním vyjádření v okresech Jičín a Náchod byly realizovány nevýznamné objemy stavební produkce, které představují v kraji po desetině z celkového objemu. Zcela odlišný vývoj byl v okrese Rychnov nad Kněžnou, kde došlo ve sledovaném období k poklesu objemu stavebních prací až o 70 % při zrušení pouze tří, ale zřejmě významných vykazujících jednotek. (Firmy sídlící v okrese Rychnov nad Kněžnou realizují 5 % stavební produkce kraje).

Počet **zaměstnanců ve stavebních podnicích se sídlem v kraji** se v období 2000 – 2005 meziročně snižoval o 2,2 %, přičemž počet subjektů vzrostl o 13 jednotek. Došlo ke „zeštíhlení“ podniků, vznikaly menší firmy, event. počty svých zaměstnanců redukovaly. Radikální úbytek zaměstnanců zaznamenal okres Rychnov nad Kněžnou (o téměř 60 %), významný nárůst byl v okrese Náchod (o 11,8. %).

Klesající počet zaměstnanců a nárůst objemu stavebních prací ve sledovaném období ovlivnil i nárůst průměrné měsíční mzdy a produktivity práce ve stavebnictví. Průměrná hrubá měsíční mzda v kraji rostla rychleji (o 29,1 %) než produktivita práce (o 23,2 %). Pouze ve dvou okresech (Jičín a Trutnov) tomu bylo naopak.

Tab. 2.3.4.1. Vybrané ukazatele ve stavebnictví podle okresů

	Stavební práce podle dodavatelských smluv (mil. Kč b.c.)			Průměrný evidenční počet zaměstnanců (fyzické osoby)			Průměrná hrubá měsíční mzda (Kč)			Produktivita práce ze stavebních prací podle dodavatelských smluv (tis. Kč b.c.)		
	2000	2005	Index 2005/2000	2000	2005	Index 2005/2000	2000	2005	Index 2005/2000	2000	2005	Index 2005/2000
Královéhrad. kraj	**6 940**	**7 640**	**110,1**	**6 851**	**6 123**	**89,4**	**12 583**	**16 245**	**129,1**	**1 013**	**1 248**	**123,2**
v tom okresy:												
Hradec Králové	2 732	2 832	103,7	2 495	2 262	90,7	12 934	16 526	127,8	1 095	1 252	114,3
Jičín	415	800	192,8	578	598	103,5	12 122	16 098	132,8	718	1 338	186,3
Náchod	687	803	116,9	779	871	111,8	11 616	15 245	131,2	883	922	104,5
Rychnov n. Kn.	1 383	411	29,7	1 066	445	41,7	12 680	15 846	125,0	1 298	923	71,1
Trutnov	1 723	2 794	162,2	1 933	1 947	100,7	12 605	16 504	130,9	891	1 435	161,0

Z podkladů Ministerstva průmyslu a obchodu ČR o **územně členěných stavebních pracích podle dodavatelských smluv** vyplývá, že v roce 2005 byly v kraji realizovány stavební práce na stavbách se sídlem v kraji (podle místa stavby) v celkové výši 10,8 miliard Kč, v přepočtu na 1 obyvatele 19,7 tisíc Kč, proti roku 2000 tak došlo ke snížení o 2,6 tisíc Kč na 1 obyvatele, tj. o 11,7 %. Mezi jednotlivými okresy kraje jsou značné rozdíly. Stavební práce podle místa stavby vzrostly (v přepočtu na 1 obyvatele) oproti roku 2000 v okrese Jičín 2,5 x v okrese Náchod o více než 50 %, v ostatních okresech poklesly - nejvíce v okrese Rychnov nad Kněžnou o více než polovinu.

Tab. 2.3.4.2. Stavební práce podle místa stavby podle okresů v letech 2000 - 2005

tis. Kč na 1 obyvatele

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Královéhradecký kraj	**22,3**	**21,8**	**19,4**	**19,8**	**23,6**	**19,7**	**88,3**
v tom okresy:							
Hradec Králové	43,3	34,9	36,7	34,6	41,5	31,1	71,9
Jičín	7,6	11,7	11,3	10,9	18,6	26,7	348,9
Náchod	5,7	8,7	9,1	8,3	14,0	9,4	165,7
Rychnov n. Kn.	25,2	22,2	11,0	16,0	14,2	11,4	45,2
Trutnov	17,2	22,8	16,7	19,3	18,3	15,0	87,3

Graf 13 Stavební práce v tuzemsku podle okresu místa stavby

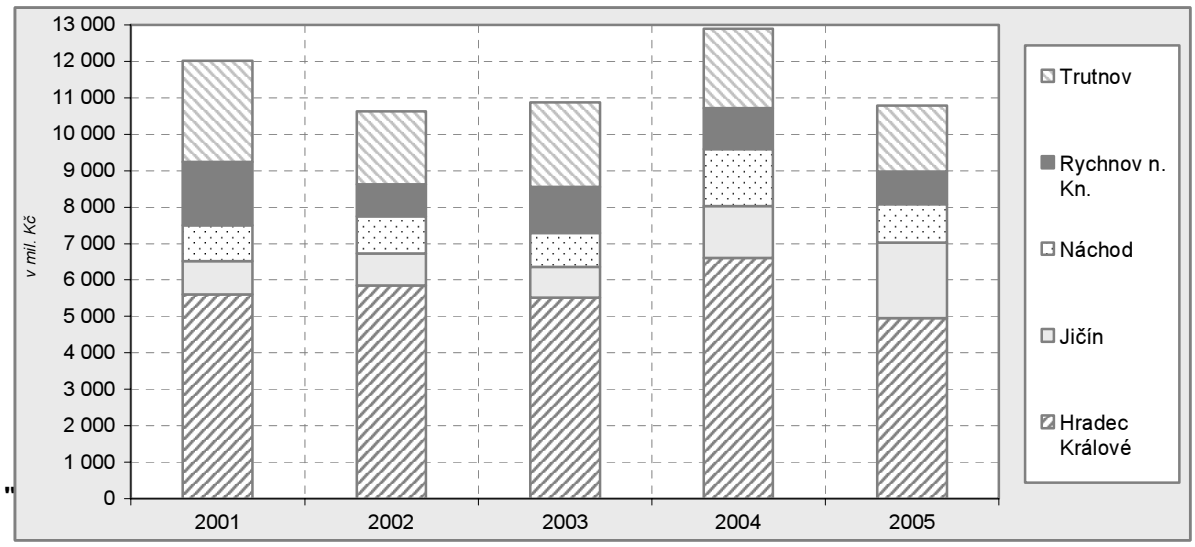

Podobně jako se na celkovém objemu stavebních prací v kraji nejvíce podílely firmy se sídlem v okresech Hradec Králové a Trutnov byly v těchto okresech spolu s okresem Jičín realizovány i největší objemy stavebních prací podle místa stavby (v okrese Hradec Králové 46 %, Jičín 19,1 % a Trutnov 16,7 %).

Data za stavebnictví jak z výkaznictví ČSÚ tak z Ministerstva průmyslu a obchodu ČR jsou k dispozici pouze v okresním členění.

V roce 2005 bylo v kraji vydáno 7,5 tisíc **stavebních povolení,** což je téměř o čtvrtinu méně než v roce 2000. V průběhu sledovaných let se změnila i struktura – zvyšoval se podíl stavebních povolení vydaných na budovy, převážně bytové, výrazně se snížil podíl povolení na stavby na ochranu životního prostření (ze 42,1 % v roce 2000 na 25,1 % v roce 2005). Z pohledu okresů nárůst vydaných stavebních povolení byl zaznamenán jen v okrese Jičín (o 2,8 %), naopak téměř 40% propad ve vydaných stavebních povoleních zaznamenaly okresy Hradec Králové a Náchod. Průměrná hodnota staveb na 1 stavení povolení v roce 2005 činila v kraji 1 683 tisíc korun, ve sledovaném období mírně vzrostla (relativně o desetinu a absolutně o 160 tisíc). Ve dvou okresech kraje (Jičín a Rychnov nad Kněžnou) doznala poklesu (o 6,2 % resp.o 4,8 %).

Graf 14 Bytová výstavba v roce 2005 podle okresů

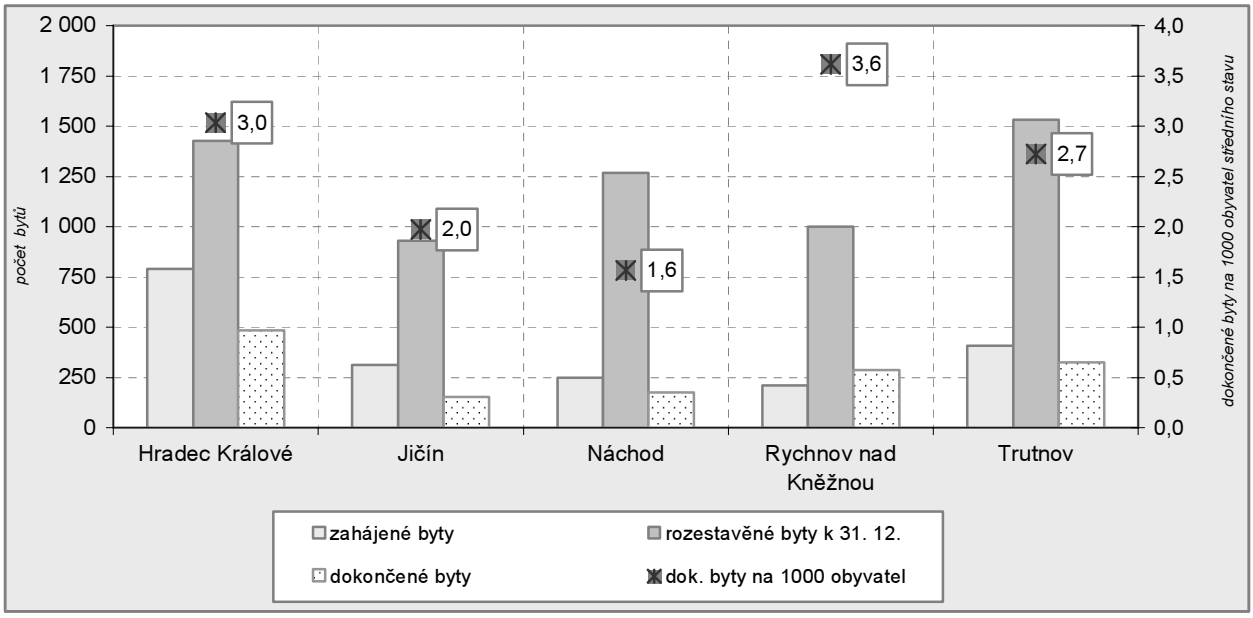

Reprodukci bytového fondu zajišťuje **bytová výstavba.** Počátkem nového století se v kraji zpomalila dynamika zahajované bytové výstavby oproti konci 90. let minulého století, nejvíce pak v okrese Rychnov nad Kněžnou (o třetinu) a Náchod (o šestinu). Dynamika dokončených bytů v období let 2001 – 2005 oproti konci 90. let (1997 – 2000) ve všech okresech, s výjimkou okresu Náchod, vzrostla. **Plynulost bytové výstavby** lze hodnotit na základě počtu dokončených bytů na 100 zahájených. Koeficient plynulosti se značně zvýšil v období 2001 – 2005 oproti konci 90. let, k jeho nárůstu došlo ve všech okresech kraje. Pouze v okrese Rychnov nad Kněžnou překročil hodnotu sto, což znamená vyšší počet dokončených bytů oproti zahájených.

Tab. 2.3.4.3. Bytová výstavba podle okresů

	Zahájené byty			Dokončené byty			Koeficient plynulosti bytové výstavby *)	
	roční průměr za období		Změna (%)	roční průměr za období		Změna (%)		
	1997-2000	2001-2005		1997 - 2000	2001 - 2005		1997 - 2000	2001 - 2005
Královéhrad. kraj	**1 762**	**1 494**	**-15,2**	**1 357**	**1 421**	**4,7**	77,0	95,1
v tom okresy:								
Hradec Králové	460	428	-6,9	390	397	2,0	84,8	92,9
Jičín	235	212	-9,5	184	199	8,4	78,4	93,9
Náchod	314	261	-16,7	255	253	-0,4	81,1	97,0
Rychnov n. Kn.	350	228	-34,8	239	239	0,4	68,1	104,9
Trutnov	404	364	-9,8	291	332	14,1	71,9	91,0

*) **Koeficient plynulosti bytové výstavby**=počet dokončených bytů na 100 zahájených

V období let 2001 – 2005 bylo v kraji dokončeno celkem 7 105 bytů, nejvíce ve správním obvodě Hradec Králové (čtvrtina), Trutnov (osmina) a po jedné desetině v obvodech Jičín a Náchod. Největší část **dokončených bytů** v kraji se nacházela v rodinných domech (40 %), další čtvrtina (26,6 %) v bytových domech, v nástavbách, vestavbách a přístavbách 15 % bytů a v domech s pečovatelskou službou a penzionech 5 % bytů. Z pohledu správních obvodů se struktura dokončených bytů značně lišila. Podíl bytů v **rodinných domech** na dokončených bytech celkem se pohyboval od 60,8 % (v ORP Nový Bydžov) po 24,9 % (v ORP Trutnov). Největší podíl bytů v **bytových domech** byl ve správním obvodu Vrchlabí (49,6 %) naopak nejnižší ve správním obvodu Hořice (5 %). Dokončené byty v **nástavbách**, **přístavbách a vestavbách** tvořily největší podíl na Hořicku (30,8 %) a nejmenší na Novopacku (6,5 %). Podíl bytů postavených v **domech s pečovatelskou službou a penzionech** byl nejvyšší na Broumovsku, v osmi z patnácti správních obvodů nebyl v tomto období dokončen ani jeden byt v tomto typu zařízení.

Tab. 2.3.4.4. Dokončené byty podle forem výstavby ve správních obvodech ORP v letech 2001 – 2005

	Dokončené byty celkem	z toho				
		v rodinných domech	v bytových domech	v nástavbách, přístavbách a vestavbách		v domech s peč.službou a penzionech
				k rodinným domům	k bytovým domům	
Královéhradecký kraj	**7 105**	**2 846**	**1 890**	**746**	**337**	**339**
v tom správní obvody:						
Broumov	97	32	19	3	18	13
Dobruška	441	123	99	30	2	51
Dvůr Králové n. L.	233	114	43	34	21	-
Hořice	120	56	6	37	-	-
Hradec Králové	1 817	887	508	149	114	80
Jaroměř	211	73	12	28	15	-
Jičín	707	301	282	56	24	-
Kostelec nad Orlicí	412	137	131	59	8	-
Náchod	767	331	95	105	39	95
Nová Paka	169	80	50	11	-	18
Nové Město n. Met.	192	58	14	41	-	-
Nový Bydžov	171	104	50	11	2	-
Rychnov n. K.	343	159	64	44	1	16
Trutnov	864	215	239	84	75	66
Vrchlabí	561	176	278	54	18	-

Dalším ukazatelem, kterým můžeme hodnotit je **intenzita bytové výstavby**, která vyplývá z objemu dokončených bytů na 1 000 obyvatel. Ve sledovaném období byla intenzita nejvyšší ve správních obvodech Dobruška a Vrchlabí, kde připadlo 22 resp. 20 dokončených bytů na 1 000 obyvatel, naopak nejnižší hodnota tohoto ukazatele byla dosažena ve správním obvodu Broumov (necelých 6 bytů).

Z porovnání krajských hodnot dokončených bytů mezi roky 2001 a 2005 vyplývá, že došlo k mírnému nárůstu počtu dokončených bytů (o 0,3 %), obytná plocha vzrostla o 3,7 %, užitková plocha o 2,8 % a o pětinu (22,9 %) se zvýšila celkové hodnota bytů. **Průměrná obytná plocha bytu** v letech 2001 – 2005 činila v kraji 65,4 m^2, v rodinných domech 93,9 m^2. Největší byla ve správním obvodu Dvůr Králové nad Labem (77,8 m^2), nad sedmdesát m^2 byla ještě ve správních obvodech Hradec Králové a Rychnov nad Kněžnou. Rodinné domy s největší obytnou plochou (nad 100 m^2) byly dokončeny ve správních obvodech Nové Město nad Metují, Broumov, Dvůr Králové nad Labem a Nová Paka. **Průměrná užitková plocha** bytů v kraji byla 100 m^2, nad touto hranicí byla plocha v šesti z 15 správních obvodů. V roce 2005 činila v kraji průměrná hodnota bytu 1,6 mil. Kč, v rodinných domech 2,3 mil. Kč. Průměrná hodnota jednoho dokončeného bytu byla nejvyšší ve správním obvodě Hradec Králové (1,9 mil. Kč) a v dalších pěti obvodech (Jičín, Vrchlabí, Nová Paka, Dvůr Králové nad Labem, Rychnov nad Kněžnou) dosáhla výše nad průměrem kraje, naopak nejnižší hodnota byla ve správním obvodu Nové Město nad Metují (1,2 mil. Kč). V rodinných domech dosáhla nejvyšší průměrná hodnota bytu výše 2,6 mil. Kč (v ORP Nová Paka a Nové Město nad Metují), nejnižší byla v ORP Nový Bydžov (1,7 mil. Kč).

Graf 15 Dokončené byty a intenzita bytové výstavby ve SO ORP letech 2001 – 2005

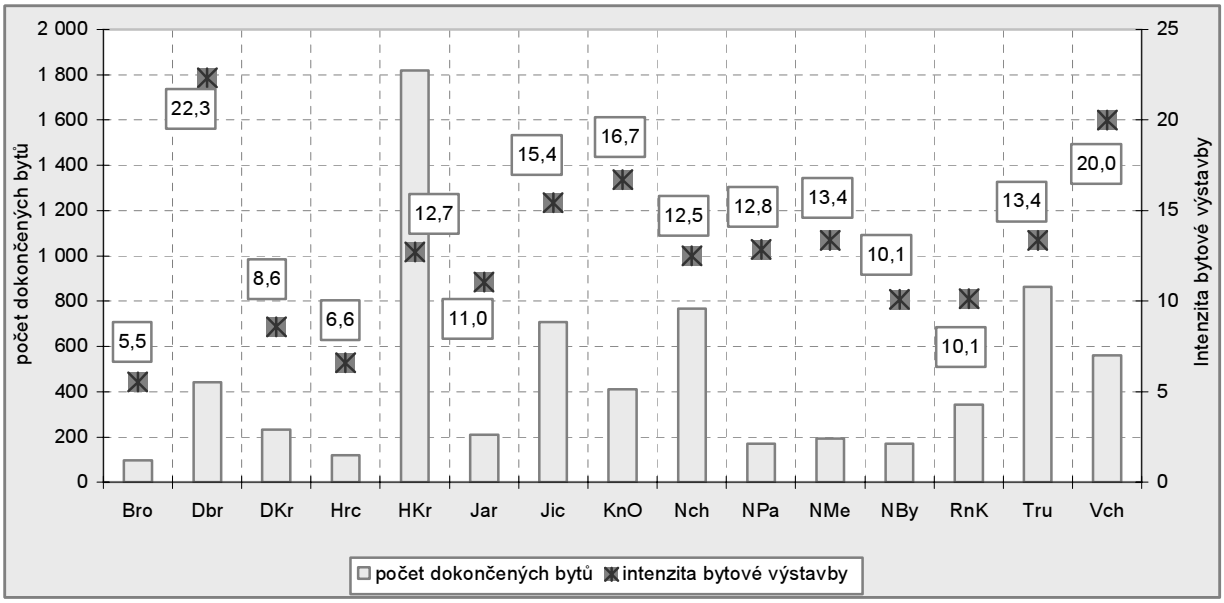

Tab. 2.3.4.5. Charakteristiky dokončených bytů ve správních obvodech ORP v letech 2001 – 2005

	Dokončené byty		Průměrná obytná plocha bytu (m^2)		Průměrná užitková plocha bytu (m^2)	Celková průměrná hodnota bytu (tis. Kč)	
	celkem	z toho v rodinných domech	celkem	z toho v rodinných domech		celkem	z toho v rodinných domech
Královéhradecký kraj	**7 105**	**2 846**	**65,4**	**93,9**	**100,0**	**1 581**	**2 348**
v tom správní obvody:							
Broumov	97	32	58,6	101,8	89,2	1 560	2 052
Dobruška	441	123	57,0	94,1	81,2	1 251	2 247
Dvůr Králové n. L.	233	114	77,8	100,6	112,3	1 660	2 151
Hořice	120	56	68,1	89,2	108,5	1 518	2 197
Hradec Králové	1 817	887	72,8	98,9	114,6	1 853	2 539
Jaroměř	211	73	59,4	93,2	92,2	1 280	2 278
Jičín	707	301	69,0	97,6	108,3	1 738	2 416
Kostelec nad Orlicí	412	137	58,8	88,8	93,6	1 231	2 125
Náchod	767	331	62,1	83,6	94,1	1 488	2 142
Nová Paka	169	80	67,3	100,3	107,4	1 677	2 577
Nové Město n. Met.	192	58	59,4	105,1	77,4	1 209	2 575
Nový Bydžov	171	104	66,6	82,1	98,4	1 388	1 661
Rychnov n. K.	343	159	70,2	97,3	115,4	1 608	2 428
Trutnov	864	215	53,1	84,6	78,6	1 373	2 226
Vrchlabí	561	176	67,4	90,1	97,6	1 703	2 460

Údaje o cenách vybraných druhů nemovitostí jsou čerpány z dat Ministerstva financí ČR. Zdrojem jsou přiznání k dani z převodu nemovitostí. V letech 2002 - 2004 došlo v kraji k 1 433 převodům bytů, nejvíce v okrese Hradec Králové, kde tvořily přes 40 % veškerých převodů. Cena zjištěná při oceňování nemovitosti, tj. **odhadní cena** bytu činila v tomto období v kraji 8 873 Kč v přepočtu na 1 m^2 . Z pohledu okresů byla zdaleka nejvyšší v okrese Hradec Králové (12 377 Kč/m^2) a proti nejnižší odhadní ceně v okrese Náchod byla více než dvojnásobná. Cena sjednaná za nemovitosti, tj. **kupní cena** bytu v kraji dosáhla výše 10 821 Kč/m^2, v okrese Hradec Králové se vyšplhala ještě o 40 % výš (15 233 Kč/m^2) a v ostatních okresech dosáhla zhruba poloviční úrovně okresu Hradec Králové. Odhadní ceny bytů v letech 2002 – 2004 v porovnání s roky 1998 - 2000 rostly v kraji rychleji než ceny kupní. Ve dvou okresech kraje (Jičín a Trutnov) tomu bylo naopak. **Vývoj indexu cen** (podíl kupní a odhadní ceny) se v letech 2002 – 2004 v kraji zpomalil oproti období 1998 – 2000, ale v okresech Jičín a Trutnov došlo k jeho dalšímu nárůstu.

Úroveň kupních a odhadních cen v letech 2002 – 2004 se k sobě nevíce přiblížila v okrese Rychnov nad Kněžnou, naopak nejvíce se vzdálila v okrese Náchod.

Tab. 2.3.4.6. Průměrné ceny bytů podle okresů a velikostních skupin obcí v letech 1998 - 2004

	Převody			Odhadní cena (Kč/m^2)			Kupní cena (Kč/m^2)			Index 2002-2004/1998-2000 (%)		Index cen[1)] (%)	
	1998 - - 2000	2000 - - 2002	2002 - - 2004	1998 - - 2000	2000 - - 2002	2002 - - 2004	1998 - - 2000	2000 - - 2002	2002 - - 2004	odhadní ceny	kupní ceny	1998 - - 2000	2002 - - 2004
Královéhrad. kraj	**232**	**951**	**1 433**	**4 751**	**4 429**	**8 873**	**6 618**	**6 839**	**10 821**	**186,7**	**163,5**	**139,3**	**122,0**
v tom okresy:													
Hradec Králové	88	381	608	5 470	5 862	12 377	8 025	8 954	15 233	226,3	189,8	146,7	123,1
Jičín	30	80	116	5 103	4 272	6 824	5 620	5 634	8 444	133,7	150,2	110,1	123,7
Náchod	49	254	272	3 826	3 176	5 750	5 967	5 676	7 382	150,3	123,7	156,0	128,4
Rychnov n. Kn.	41	147	211	4 142	3 810	6 461	5 939	5 433	7 205	156,0	121,3	143,4	111,5
Trutnov	24	89	226	4 604	3 035	6 506	5 191	4 507	7 689	141,3	148,1	112,7	118,2
s počtem obyvatel:													
do 1 999	24	56	106	2 850	2 461	3 818	3 493	3 520	4 599	134,0	131,6	122,6	120,5
2 000 - 9 999	47	169	278	4 061	3 554	6 025	5 081	4 828	6 978	148,4	137,3	125,1	115,8
10 000 - 49 999	89	371	479	4 671	3 603	6 947	6 571	6 046	8 587	148,7	130,7	140,7	123,6
50 000 a více	72	355	570	5 935	6 019	12 820	8 719	9 148	15 730	216,0	180,4	146,9	122,7

[1)] podíl kupní a odhadní ceny v %

Z hlediska **velikostních skupin obcí** se téměř 40 % převodů bytů v letech 2002 – 2004 uskutečnilo v jediném městě nad 50 tisíc obyvatel – v krajském městě Hradec Králové, třetina ve městech s 10 – 50 tisíci obyvateli a pětina v obcích se 2 – 10 tisíci obyvateli. Stejně jako u počtu převodů platí přímá úměra i u cen. Čím větší obec tím vyšší odhadní a kupní ceny bytů. Index odhadní a kupní ceny bytů ve dvou porovnávaných obdobích rostl nejrychleji v Hradci Králové. Podíl kupní a odhadní ceny byl v období 2002 – 2004 nejvyšší ve městech s 10 – 50 tisíci obyvateli (123,6 %), ale proti srovnatelnému období 1998 – 2000 došlo u všech velikostních skupin obcí k přiblížení se obou cenových úrovní.

2.3.5. Doprava

Nejhustší silniční síť najdeme v okrese Jičín a naopak nejnižší v okrese Trutnov. Nejvíce vozidel na 1 000 obyvatel je evidováno v okrese Hradec Králové a nejméně v okrese Náchod.

Silniční síť byla v roce 2005 v Královéhradeckém kraji tvořena 3 755 km silnic I. až III. tříd bez km zprovozněných dálnic či rychlostních komunikací a od roku 2000 nedošlo ke změně. Ze dvou třetin jsou to silnice III. tříd, čtvrtinu tvoří silnice II. tříd a přes deset procent zbývá na I. třídu. Dostupná data máme k dispozici pouze za území okresů. Ke konci roku 2005 bylo nejvíc km silnic v okrese Jičín (23,6 %) dále v okrese Rychnov nad Kněžnou (21,2 %) a Hradec Králové (20,8 %), nejméně v okrese Náchod (16,8 %) a zbývající Trutnov se podílel 17,5 %. Očekávaného otevření dálnice se kraj dočkal až na konci roku 2006.

Hustota silniční sítě v rozsahu 78,9 km na 100 km^2 území patří mírně nad průměr České republiky. Z územního pohledu najdeme nejhustší síť silnic v okrese Jičín ovlivněnou i největším počtem sídel v rámci kraje. Nejnižší naopak připadá na okres Trutnov

Tab. 2.3.5.1. Délka silniční sítě podle okresů k 31. 12. 2005

Zdroj: Ministerstvo dopravy a spojů ČR

	Délka silnic a dálnic celkem (km)	v tom					Délka silnic a dálnic v km na 100 km^2
		dálnice v provozu	silnice I. třídy	z toho rychlostní komunikace	silnice II. třídy	silnice III. třídy	
Královéhradecký kraj	**3 755**	**-**	**431**	**-**	**901**	**2 423**	**78,9**
v tom okresy:							
Hradec Králové	782	-	99	-	150	534	89,4
Jičín	888	-	91	-	154	642	100,1
Náchod	631	-	59	-	152	420	74,1
Rychnov nad Kněžnou	796	-	68	-	264	464	79,7
Trutnov	658	-	114	-	180	364	57,4

Počet evidovaných vozidel dosáhl v Královéhradeckém kraji ke konci roku 2005 počtu téměř 370 tisíc, což představuje oproti roku 2000 zvýšení o více než desetinu, tj. 35 tisíc vozidel navíc. V územním srovnání je nejvíce vozidel na 1 000 obyvatel evidováno v okrese Hradec Králové a nejméně v okrese Náchod.

Z hlediska druhu vozidla má nejvíce osobních automobilů okres Trutnov a Hradec Králové (61,5 % resp. 61,2 %) a nejméně okres Jičín (53,3 %), ten má zase výrazně nejvíce motocyklů (18,6 %). Nejméně motocyklů je v okrese Hradec Králové (12,8 %). Největší podíl nákladních aut má Hradec Králové (7,3 %) a nejméně okres Rychnov nad Kněžnou (4,3 %). Traktorů je evidováno nejvíce v okrese Jičín (4,4 %) a nejméně v okrese Trutnov (2,0 %).

Tab. 2.3.5.2. Dopravní prostředky podle okresů k 31. 12. 2005

Zdroj: Policejní prezidium ČR

	Dopravní prostředky celkem	z toho							Osobní automobily na 1 000 obyvatel
		motocykly	osobní automobily	nákladní vozidla	silniční tahače	návěsy	autobusy	traktory	
Královéhradecký kraj	**368 761**	**56 648**	**217 732**	**21 098**	**1 200**	**1 646**	**898**	**10 351**	**397**
v tom okresy:									
Hradec Králové	108 729	13 905	66 551	7 923	316	430	263	2 442	417
Jičín	59 601	11 083	31 751	2 986	290	313	150	2 606	411
Náchod	71 362	11 094	42 075	3 667	233	377	179	1 941	375
Rychnov nad Kněžnou	53 423	8 472	30 823	2 301	162	276	92	1 843	389
Trutnov	75 646	12 094	46 532	4 221	199	250	214	1 519	388

Dopravní nehodovost se v Královéhradeckém kraji zvyšovala až do roku 2004 a v roce 2005 se růst zastavil. Podobně tomu bylo i na území jednotlivých okresů, kromě okresu Náchod. Mírný pokles počtu dopravních nehod mezi roky 2001 a 2002 nastal v okresech Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov. V přepočtu na 1 000 obyvatel je nehodovost vyšší než průměr kraje v okresech Hradec Králové, Jičín a Trutnov. V okrese Hradec Králové je v průměru sledovaných let evidován nejvyšší počet usmrcených a zraněných osob ročně v důsledku dopravní nehody. Věcná škoda v přepočtu na 1 nehodu byla nejvyšší v okrese Jičín.

Tab. 2.3.5.3. Dopravní nehodovost podle okresů v letech 2001 - 2005 (roční průměry)

Zdroj: Policejní prezidium ČR

	Dopravní nehody		Osoby		Věcné škody	
	celkem	na 1 000 obyvatel	usmrcené	zraněné	celkem (mil. Kč)	na 1 nehodu (tis. Kč)
Královéhradecký kraj	**9 549**	**17,4**	**81**	**1 737**	**445,5**	**46,7**
v tom okresy:						
Hradec Králové	3 545	**22,2**	25	502	178,2	50,3
Jičín	1 478	**19,1**	15	291	82,7	55,9
Náchod	1 461	**13,0**	13	286	48,9	33,4
Rychnov nad Kněžnou	957	**12,1**	10	241	49,3	51,6
Trutnov	2 109	**17,6**	18	417	86,4	41,0

Sousedstvím Královéhradeckého kraje s Polskem je z hlediska dopravy zabezpečeno hraničními přechody, a to šesti silničními hraničními přechody a jedním železničním.

Železniční hraniční přechod na hranicích s Polskem se nachází v Meziměstí a náleží do správního obvodu ORP Broumov. V roce 2005 překročilo státní hranici po železnici 1 089 osob, což je jen nepatrný zlomek republikového počtu více než 4 milionů osob na 26 železničních přechodech.

Silničních hraničních přechodů s Polskem má kraj šest z celkového počtu 96 silničních přechodů na státní hranici České republiky. Nacházejí se v severních správních obvodech ORP Trutnov, Broumov, Náchod a Rychnov nad Kněžnou a v roce 2005 přes ně překročilo státní hranici Královéhradeckého kraje do Polska po silnici téměř tři a půl milionů osob tam i zpět. Tento počet představoval 2,8 % z republikového počtu osob na vjezdu i na výjezdu přes státní hranici na všech silničních přechodech v České republice.

2.3.6. Cestovní ruch

Hromadná ubytovací zařízení kraje jsou ze dvou třetin soustředěna ve dvou správních obvodech na území Krkonoš, a to SO ORP Trutnov (40 %) a Vrchlabí (27 %).

Královéhradecký kraj se řadí mezi významné turistické oblasti České republiky. To dokládá i druhý nejvyšší počet hromadných ubytovacích zařízení po kraji Jihočeském. Kapacitou pokojů a lůžek je na třetím místě, kde první je hl. m. Praha.

Vzhledem k nedostatku podrobnějších dat o cestovním ruchu menších území byly správní obvody ORP hodnoceny podle počtu a kapacit **hromadných ubytovacích zařízení**, které připravil ČSÚ v časové řadě let 2000 až 2005 za jednotlivé obce. Podle počtu hromadných ubytovacích zařízení k 31. 12. 2005 jsou to zejména správní obvody Trutnov, Vrchlabí a Rychnov nad Kněžnou, kde se nachází nejvíce těchto ubytovacích kapacit. Jsou to správní obvody s pohořími Krkonoše a Orlické hory. Dále navazují správní obvody v jejich podhůří, a to Dobruška, Jičín a Náchod. Málo atraktivní lokality z hlediska hromadného cestovního ruchu pak nacházíme ve správních obvodech Nový Bydžov a Jaroměř.

Pro letní turistický ruch se v kraji nabízí více než 5 tisíc **míst pro stany a karavany**, nejvíce jich v roce 2005 mohli využít návštěvníci správního obvodu Vrchlabí, Náchod a Jičín.

Průměrná cena za ubytování v hromadném ubytovacím zařízení Královéhradeckého kraje v částce 263 Kč se pohybovala od 196 Kč v SO ORP Hořice po 573 Kč v SO ORP Kostelec nad Orlicí. V České republice tato částka představovala pro srovnání v průměru 356 Kč. Největší **intenzitu lůžek na 1 000 obyvatel** má správní obvod Vrchlabí, Trutnov a Dobruška.

Tab. 2.3.6.1. Hromadná ubytovací zařízení cestovního ruchu podle SO ORP k 31. 12. 2005

	Hromadná ubytovací zařízení	Pokoje	Lůžka	Místa pro karavany a stany	Průměrná cena za ubytování (Kč)	Hromadná ubytovací zařízení		Lůžka	
						rozdíl 2005-2000	index 2005/ 2000	rozdíl 2005-2000	index 2005/ 2000
Královéhradecký kraj	**986**	**15 869**	**47 123**	**5 365**	**263**	**7**	**100,7**	**-670**	**98,5**
v tom správní obvody:									
Broumov	21	409	1 505	150	227	0	100,0	237	118,7
Dobruška	52	816	2 613	128	240	1	102,0	261	111,1
Dvůr Králové nad Labem	13	286	852	115	320	4	144,4	359	157,7
Hořice	13	274	874	225	196	2	118,2	-23	97,4
Hradec Králové	28	1 112	2 522	473	414	1	103,7	-341	88,1
Jaroměř	6	i.d.	i.d.	-	416	-1	85,7	-145	76,6
Jičín	51	1 242	3 602	900	230	-4	92,7	-144	96,2
Kostelec nad Orlicí	8	137	413	68	573	1	114,3	72	121,1
Náchod	51	808	2 412	1 137	237	-6	89,5	-582	80,6
Nová Paka	10	141	399	-	275	0	100,0	-49	89,1
Nové Město nad Metují	13	254	760	-	217	2	118,2	71	110,3
Nový Bydžov	1	i.d.	i.d.	-	i.d.	0	100,0	14	153,8
Rychnov nad Kněžnou	54	661	2 098	-	240	3	105,9	35	101,7
Trutnov	394	5 031	14 622	571	238	5	101,3	-317	97,9
Vrchlabí	271	4 698	14 451	1 598	297	-1	99,6	-118	99,0

Detailní pohled na rozmístění kapacit ubytovacích zařízení nabízejí následující tabulky zpracované podle kategorie hromadného ubytovacího zařízení, kde v kraji největší podíl 37,3 % připadá na **penziony**, 30,7 % na ostatní zařízení a **hotely** tvoří 17,3 %. Mezi **ostatní hromadná ubytovací zařízení** patří např. léčebné lázně, rekreační zařízení podniků (odborových svazů), školící střediska podniků (odborových svazů), ubytování apartmánového typu a jiná ubytovací zařízení, která vyčleňují lůžkovou kapacitu pro cestovní ruch (např. domovy mládeže, vysokoškolské koleje, podnikové ubytovny apod.).

Dvě pětiny hromadných ubytovacích zařízení připadají na **správní obvod Trutnov,** který se dále podílí více než polovinou na ostatních zařízeních kraje, 46,3 % na penzionech a 24,0 % na hotelích kraje. Nejčetnějším druhem zařízení jsou ve struktuře ubytovacích zařízení tohoto turisticky zaměřeného správního obvodu penziony (43,4 %), ostatní zařízení tvoří téměř dvě pětiny a hotely se podílejí desetinou. Spolu se správním obvodem Vrchlabí se u obou nachází shodně po 26,5 % turistických ubytoven. Největší podíl chatových osad v kraji (celkem tři desetiny) a kempů (24,4 %) najdeme ve správním obvodu Jičín.

Tab. 2.3.6.2. Hromadná ubytovací zařízení podle kategorie a SO ORP k 31. 12. 2005

	Hromadná ubytovací zařízení celkem	v tom						Lůžka	
		hotely	penziony	kempy	chatové osady	turistické ubytovny	ostatní	celkem	na 1 000 obyvatel
Královéhradecký kraj	**986**	**171**	**368**	**41**	**20**	**83**	**303**	**45 132**	**82,3**
v tom správní obvody:									
Broumov	21	3	8	1	1	3	5	1 505	86,9
Dobruška	52	8	18	2	1	5	18	2 613	131,3
Dvůr Králové nad Labem	13	3	4	2	2	-	2	981	36,1
Hořice	13	3	3	4	2	1	-	874	48,2
Hradec Králové	28	9	9	3	-	1	6	2 522	17,6
Jaroměř	6	3	-	-	-	-	3	i.d.	i.d.
Jičín	51	15	8	10	6	7	5	3 602	78,5
Kostelec nad Orlicí	8	3	2	1	-	-	2	413	16,7
Náchod	51	7	17	5	2	6	14	2 412	39,2
Nová Paka	10	2	2	-	-	-	6	399	30,1
Nové Město nad Metují	13	3	4	-	2	1	3	760	52,9
Nový Bydžov	1	1	-	-	-	-	-	i.d.	i.d.
Rychnov nad Kněžnou	54	8	16	-	1	15	14	2 098	61,7
Trutnov	394	41	171	6	1	22	153	14 493	224,6
Vrchlabí	271	62	106	7	2	22	72	11 945	421,4

Ústav územního rozvoje Brno se v roce 2001 zabýval potenciálem jednotlivých obcí z hlediska cestovního ruchu. Detailní hodnocení, vycházející z posouzení vhodnosti území jednotlivých obcí pro konkrétní aktivity z oblasti cestovního ruchu, bylo agregováno do dvou základních subsystémů. Kulturní subsystém ukázal na vysoký potenciál jednotlivých měst a obcí, přírodní subsystém zohlednil předpoklady využití území pro sportovní a turistické aktivity. Celkový **potenciál cestovního ruchu** je patrný z následující tabulky.

Tab. 2.3.6.3. Ukazatele potenciálu cestovního ruchu podle SO ORP

	přírodní subsystém													
	přírodní pozoruhodnosti	pěší turistika	cykloturistika	sjezdové zimní sporty	lyžařská turistika	rekreace u vody	rekreace hory/lesy	venkovská turistika	vodní turistika	horolezectví	závěsné létání	myslivost	rybolov	pozorování vodních ptáků
Královéhradecký kra	**495**	**2 375**	**7 260**	**1 202**	**837**	**320**	**2 110**	**2 499**	**166**	**54**	**96**	**706**	**420**	**9**
v tom správní obvody:														
Broumov	170	170	270	71	57	-	176	127	-	18	20	28	16	2
Dobruška	10	240	330	171	88	10	288	158	-	-	-	34	34	-
Dvůr Král.n. L.	-	200	420	56	83	20	91	198	-	-	14	56	14	-
Hořice	-	60	445	-	9	-	-	130	-	-	2	46	14	-
Hradec Králové	-	25	1525	-	-	10	-	233	21	-	-	86	76	3
Jaroměř	-	35	225	-	3	10	-	50	12	-	-	20	24	-
Jičín	90	215	1445	-	9	50	7	404	18	4	18	120	18	-
Kostelec n. O.	-	150	430	-	-	20	117	86	77	-	-	38	30	3
Náchod	175	310	445	127	109	110	394	278	6	18	18	72	46	-
Nová Paka	-	50	80	14	15	10	14	40	-	-	2	10	-	-
Nové Město n. M.	20	105	155	21	19	40	120	91	18	-	-	26	20	-
Nový Bydžov	-	-	430	-	-	-	-	88	-	-	-	26	18	-
Rychnov n. K.	10	330	410	192	111	-	451	206	14	-	8	54	54	1
Trutnov	10	310	440	352	219	30	269	266	-	8	12	60	30	-
Vrchlabí	10	175	210	198	115	10	183	144	-	6	2	30	26	-

dokončení

	kulturní subsystém										souhrny		
	lázeňská funkce	kulturně-historické památky	skanzeny a muzea	kongresy a konference	kulturní akce	sportovní akce	církevní akce	veletrhy a tématické trhy	místní produkty	příhraniční specifika	přírodní subsystém	kulturní subsystém	celkem oba subsystémy
Královéhradecký kraj	55	905	425	50	660	210	54	140	80	0	18 549	2 579	21 128
v tom správní obvody:													
Broumov	-	50	5	-	50	2	10	5	-	-	1 125	122	1 247
Dobruška	-	35	10	2	20	9	12	10	15	-	1 363	113	1 476
Dvůr Král.n. L.	-	80	20	2	20	-	4	5	10	-	1 152	141	1 293
Hořice	-	10	15	-	20	7	-	-	10	-	706	62	768
Hradec Králové	-	80	90	12	110	44	6	60	10	-	1 979	412	2 391
Jaroměř	15	50	35	-	30	4	2	-	-	-	379	136	515
Jičín	20	180	45	-	120	27	2	-	-	-	2 398	394	2 792
Kostelec n. O.	-	30	5	-	-	-	-	5	-	-	951	40	991
Náchod	5	60	40	-	140	24	2	5	-	-	2 108	276	2 384
Nová Paka	-	30	10	-	20	2	2	-	-	-	235	64	299
Nové Město n. M.	-	60	15	-	20	2	4	20	-	-	635	121	756
Nový Bydžov	-	35	15	-	-	20	-	5	5	-	562	80	642
Rychnov n. K.	-	50	60	-	30	22	2	25	30	-	1841	219	2 060
Trutnov	15	95	40	12	50	20	6	-	-	-	2 006	238	2 244
Vrchlabí	-	60	20	22	30	27	2	-	-	-	1109	161	1270

2.3.7. Veřejná ekonomika

Veřejná ekonomika je v této kapitole zastoupena prostřednictvím **rozpočtů obcí**, neboť ty lze sumarizovat na úrovni správních obvodů obcí s rozšířenou působností, kterým je věnována tato publikace. V posledních třech letech sledovaného období byl z regionálních veřejných rozpočtů největší objem prostředků právě v rozpočtech obcí, kde byly výdaje v úhrnu obcí Královéhradeckého kraje přes 8,6 mld. Kč v roce 2005.

Objem prostředků alokovaných v jednotlivých obecních rozpočtech se značně liší v závislosti na místních podmínkách. Je nutné poznamenat, že daňové příjmy obecních rozpočtů silně závisí na počtu obyvatel obce[15]. Tyto příjmy tvoří v průměru 55 % všech příjmů obecních rozpočtů na území kraje, což v přepočtu na obyvatele znamená průměrně 9 tis. Kč na obyvatele na území Královéhradeckého kraje v roce 2005, s nejvyšší hodnotou ve správním obvodu ORP Hradec Králové (10 275 Kč). Celkové příjmy[16] obecních rozpočtů proti předchozímu roku 2004 poklesly ve všech správních obvodech Královéhradeckého kraje. V roce 2004 činily průměrné příjmy obecních rozpočtů v Královéhradeckém kraji 19 225 Kč na obyvatele, zatímco v roce 2005 pouze 16 297 Kč. V tomto roce měly nejvyšší příjem na obyvatele obecní rozpočty obcí ve správních obvodech Broumov (17 672) a Hradec Králové (17 314).

Tab. 2.3.7.1. Příjmy a výdaje obecních rozpočtů podle správních obvodů ORP k 31. 12.

v Kč

	Příjmy obecních rozpočtů na 1 obyvatele			Výdaje obecních rozpočtů na 1 obyvatele			Saldo obecních rozpočtů na 1 obyvatele		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Královéhradecký kraj	**18 209**	**19 225**	**16 297**	**17 877**	**19 231**	**15 805**	**332**	**-6**	**492**
v tom správní obvody:									
Broumov	21 379	21 795	17 672	20 231	20 941	18 195	1 148	854	-523
Dobruška	19 368	18 527	16 503	21 737	18 016	15 743	-2 369	511	760
Dvůr Králové nad Labem	18 802	20 057	15 871	19 120	20 250	15 033	-318	-193	838
Hořice	18 334	17 862	15 550	18 124	19 291	15 552	210	-1 429	-2
Hradec Králové	17 701	18 632	17 314	16 764	18 472	16 389	937	160	925
Jaroměř	17 639	18 481	16 791	18 839	18 106	15 765	-1 200	375	1 026
Jičín	17 795	20 904	17 219	17 323	21 493	16 483	472	-589	736
Kostelec nad Orlicí	16 522	17 148	14 022	16 601	17 231	13 228	-79	-83	794
Náchod	16 406	17 232	13 750	16 070	17 365	13 904	336	-133	-154
Nová Paka	18 875	20 523	14 474	18 422	19 840	14 236	453	683	238
Nové Město nad Metují	16 742	16 355	12 808	15 451	18 749	11 604	1 291	-2 394	1 204
Nový Bydžov	19 022	19 917	15 978	19 154	19 741	15 252	-132	176	726
Rychnov nad Kněžnou	20 017	20 599	17 146	19 017	20 408	16 831	1 000	191	315
Trutnov	19 356	20 423	16 861	19 435	20 268	16 176	-79	155	685
Vrchlabí	18 962	21 205	17 265	18 571	20 650	18 763	391	555	-1 498

Výdaje[17] obecních rozpočtů v přepočtu na obyvatele činily v roce 2005 průměrně 15 805 Kč a pohybovaly se v rámci Královéhradeckého kraje od 11 604 Kč v SO ORP Nové Město nad Metují po 18 763 Kč na obyvatele v SO ORP Vrchlabí. Míra investování, vyjádřená jako podíl kapitálových výdajů na celkových výdajích, má v rámci Královéhradeckého kraje rostoucí tendenci (22,2 % v roce 2003; v roce 2005 již 28,8 %), přičemž v roce 2005 byla nejvyšší ve správních obvodech Vrchlabí (39,7 %), Hořice (38,7 %) a Nový Bydžov (37,2 %). Naopak nejnižší podíl kapitálových výdajů byl zaznamenán v tomto roce ve správních obvodech Nové Město nad Metují (13,3 %), Jaroměř (19,9 %) a Dvůr Králové nad Labem (21,0 %).

Při pohledu na saldo obecních rozpočtů v posledních třech letech (2003 až 2005) sledovaného období je zřejmé, že většina obecních rozpočtů sumarizovaných do územní struktury správních obvodů obcí s rozšířenou působností **je mírně přebytkových**, výjimku tvoří rok 2004, kdy v rámci kraje bylo saldo na obyvatele záporné (6 Kč; při příjmech obecních rozpočtů ve výši 19 225 Kč na obyvatele a výdajích 19 231 Kč na obyvatele).

---

[15] viz zákon č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení daní

[16] daňové příjmy, dotace, příjmy z pronájmu majetku, z vlastní činnosti atd.

[17] nákupy energií a služeb, platy zaměstnanců, transfery a dotace atd.

2.4. Sociální vývoj

2.4.1. Bydlení

Průměrné stáří trvale obydlených domů bylo v roce 2001 v Královéhradeckém kraji přes 48 let. Trvale se zvyšuje kvalitativní úroveň obydlených bytů. Snížil se podíl nájemních bytů ve vlastnictví obce nebo států ve prospěch bytů ve vlastnictví soukromé fyzické osoby.

Poměrně podrobnou charakteristiku domovního a bytového fondu nám poskytuje Sčítání lidu, domů a bytů, které je mimo jiné i rozsáhlou inventarizací domovního a bytového fondu a přináší podrobné údaje o počtu, kvalitě a vybavení domů a bytů.

K rozhodnému okamžiku sčítání, tedy k 1. 3 . 2001, bylo na území Královéhradeckého kraje sečteno 128 770 domů, z nichž bylo 101 662 trvale obydlených (tj. 79 %). V dlouhodobém vývoji se počet domů v kraji zvýšil od roku 1970 o více než desetinu. Nejvyšší nárůst o 4,8 % byl zaznamenán v 90. letech, kdy došlo ke změně trendu snižování podílu rodinných domů. Po společensko-ekonomických změnách v roce 1989 byla částečně **utlumena výstavba bytových domů ve prospěch výstavby rodinných domů**. Jejich počet se mezi roky 1991 a 2001 zvýšil o více než 3 tisíce (o 3,6 %), zatímco bytových domů ubylo 2,4 tisíce (úbytek 18,4 %). Podíl rodinných domů na trvale obydlených domech byl v roce 2001 přes 87 %. Vysokým podílem obydlených rodinných domů na domovním fondu jsou charakteristické zejména správní obvody Nový Bydžov (93,9 %), Hořice (92,2 %) a Nová Paka (91,7 %), naopak nízký podíl obydlených rodinných domů má v rámci Královéhradeckého kraje správní obvod Trutnov (78,4 %), Broumov (80,6 %) a Vrchlabí (81,1 %).

Tab. 2.4.1.1. Domovní a bytový fond podle správních obvodů ORP v roce 2001

Zdroj: SLDB 2001

	Trvale obydlené domy			Neobydlené domy celkem	Trvale obydlené byty		Neobydlené byty	
	celkem	z toho rodinné domy (%)	průměrné stáří domu (roky)		celkem	z toho v rodinných domech (%)	celkem	z toho sloužící k rekreaci (%)
Královéhradecký kraj	**101 662**	**87,1**	**48,3**	**27 108**	**204 529**	**51,2**	**37 170**	**43,5**
v tom správní obvody:								
Broumov	3 101	80,6	60,1	929	6 614	44,6	1 226	52,8
Dobruška	4 099	88,4	48,1	1 391	7 046	61,0	1 688	46,4
Dvůr Králové nad Labem	5 663	87,9	52,9	1 451	10 067	58,8	1 920	45,5
Hořice	4 431	92,2	47,4	1 602	6 478	70,2	1 939	53,0
Hradec Králové	21 819	85,9	45,7	3 836	54 292	41,0	6 361	22,9
Jaroměř	3 487	86,1	52,2	835	7 008	51,4	1 291	29,7
Jičín	10 556	90,8	49,3	4 971	17 210	62,9	5 865	61,0
Kostelec nad Orlicí	5 309	90,6	47,2	1 136	8 979	62,2	1 472	34,3
Náchod	11 852	88,5	48,3	3 396	23 064	55,1	4 604	48,4
Nová Paka	2 986	91,7	46,4	1 036	4 861	66,3	1 290	56,0
Nové Město nad Metují	2 773	89,4	43,0	543	5 229	58,5	807	34,0
Nový Bydžov	4 456	93,9	47,0	1 512	6 045	78,0	1 687	53,9
Rychnov nad Kněžnou	6 528	89,1	44,5	1 909	12 363	55,6	2 489	48,3
Trutnov	9 813	78,4	51,8	1 797	24 846	37,9	2 974	36,6
Vrchlabí	4 789	81,1	48,3	764	10 427	45,5	1 557	32,3

Průměrné stáří trvale obydlených domů bylo v roce 2001 v Královéhradeckém kraji přes 48 let[18]. Nejstarší domovní fond byl zaznamenán ve správních obvodech Broumov (60,1), Dvůr Králové nad Labem a Jaroměř (52,9, resp. 52,2 let v SO ORP Jaroměř). Nejmladší bytový fond byl k datu sčítání ve správních obvodech Nové Město nad Metují (43), Rychnov nad Kněžnou (44,5) a Hradec Králové (45,7).

[18] zohledňuje období výstavby nebo rekonstrukce

V Královéhradeckém kraji se projevuje v dlouhodobém vývoji trend **růstu podílu neobydlených domů**[19], kdy k 1. 3. 2001 jich bylo na území kraje sečteno 27 108. Největší podíl neobydlených domů na celkovém počtu domů byl v SO ORP Jičín, kde z 15 527 domů jich bylo přes 32 % neobydlených (tj. 4 971 domů). Vyšší než čtvrtinový podíl neobydlených domů byl též ve správních obvodech Hořice, Nová Paka, Dobruška a Nový Bydžov. V rámci kraje měly nejnižší podíl neobydlených domů správní obvody Vrchlabí, Hradec Králové a Trutnov, kde se podíly pohybovaly od 13,8 % do 15,5 %.

K 1. 3. 2001 bylo v Královéhradeckém kraji celkem 241 699 bytů, z nichž 85 % bylo obydleno[20]. Počty bytů dlouhodobě rostou - nejdynamičtěji v sedmdesátých letech minulého století v souvislosti s výstavbou velkých sídlišť. V období let 1991 až 2001 se díky již zmíněnému růstu podílu rodinných domů zvýšil počet bytů v těchto domech o 5,9 %, zatímco u bytových domů došlo k mírnému poklesu. Nejvyšší podíl bytů v rodinných domech byl v roce 2001 ve správních obvodech Nový Bydžov (78,0 %) a Hořice (70,2 %).

V posledním desetiletí 20. století se vlivem privatizace značně změnila struktura bytů **podle právního důvodu užívání bytu**. V rámci kraje se v letech 1991 až 2001 podstatně snížil podíl nájemních bytů ve vlastnictví obce nebo státu ve prospěch bytů ve vlastnictví soukromé fyzické osoby. V roce 2001 tvořil podíl bytů ve vlastním domě nebo osobním vlastnictví 52,5 % všech trvale obydlených bytů. Nejvyšší podíl bytů v této kategorii bylo ve správních obvodech Hořice, Nový Bydžov a Rychnov nad Kněžnou, kde se podíl bytů ve vlastním domě nebo osobním vlastnictví pohyboval od 69,2 % v SO ORP Hořicích po 63,0 % v Rychnově nad Kněžnou. Naopak nejmenší podíl v této kategorii bytů byl v roce 2001 v SO ORP Trutnov (39,0 %) a v SO ORP Hradec Králové (44,1 %). Kategorie bytů nájemních byla k datu sčítání nejsilněji zastoupena ve správních obvodech Trutnov (35,8 %), Broumov (33,4 %) a Jaroměř (25,2 %), nejméně pak v SO ORP Hořice a Nová Paka s 13 % podílem.

Tab. 2.4.1.2. Vybrané charakteristiky bytového fondu podle správních obvodů ORP v roce 2001

Zdroj: SLDB 2001

	Trvale obydlené byty	z toho právní důvod užívání bytu (%)		Obytná plocha v m^2 na 1 byt	Počet obytných místností ($8\ m^2$ a více) na 1 byt	Trvale obydlené byty vybavené (%)				
		byt ve vlastním domě nebo v osob. vlastnictví	byt nájemní			vodovodem	připojením na plyn ze sítě	koupelnou nebo sprchovým koutem v bytě	splachovacím záchodem v bytě	ústředním nebo etážovým topením
Královéhradecký kraj	**204 529**	**52,5**	**23,0**	**51,2**	**2,8**	**98,3**	**48,0**	**93,7**	**91,2**	**76,6**
v tom správní obvody:										
Broumov	6 614	49,2	33,4	49,4	2,6	98,6	7,1	91,7	87,6	68,3
Dobruška	7 046	57,2	18,9	53,1	2,8	98,1	2,9	93,9	91,0	72,4
Dvůr Králové nad Labem	10 067	60,9	23,1	51,8	2,7	97,9	52,8	90,0	86,8	70,0
Hořice	6 478	69,2	13,4	56,3	3,0	98,1	23,3	93,7	91,1	65,9
Hradec Králové	54 292	44,1	23,9	50,3	2,7	98,4	71,3	96,0	94,6	84,4
Jaroměř	7 008	51,8	25,2	51,7	2,7	98,0	59,2	93,0	89,8	73,6
Jičín	17 210	56,5	22,4	54,2	2,9	97,1	45,6	92,8	89,2	68,4
Kostelec nad Orlicí	8 979	61,0	16,0	52,9	2,9	98,6	43,0	94,8	93,8	74,4
Náchod	23 064	56,4	19,2	50,7	2,7	98,7	37,8	92,1	88,7	77,1
Nová Paka	4 861	61,9	13,5	53,4	2,9	98,3	63,1	92,3	89,8	75,3
Nové Město nad Metují	5 229	62,2	13,7	53,1	2,9	98,7	45,3	94,2	92,9	79,4
Nový Bydžov	6 045	66,8	15,2	56,4	3,0	96,1	49,1	91,5	88,2	72,1
Rychnov nad Kněžnou	12 363	63,0	16,2	50,7	2,7	98,5	10,5	95,0	92,8	74,9
Trutnov	24 846	39,0	35,8	47,1	2,5	98,9	44,9	93,2	90,3	76,5
Vrchlabí	10 427	56,1	24,6	51,3	2,7	98,6	61,9	92,7	89,9	78,3

[19] tj. bez trvale hlášených osob

[20] alespoň jednou osobou s trvalým nebo dlouhodobým pobytem

Trvale se, v souladu s celorepublikovým trendem, zvyšuje kvalitativní úroveň obydlených bytů ve správních obvodech Královéhradeckého kraje. V roce 2001 bylo připojením na plyn ze sítě vybaveno 48 % trvale obydlených bytů v Královéhradeckém kraji. Nejvyšší podíl připojení na plyn ze sítě měly trvale obydlené byty ve správních obvodech Hradec Králové (71,3 %), Nová Paka (63,1 %) a Vrchlabí (61,9 %). Velmi nízký byl podíl vybavení přípojkou na plyn v obcích správních obvodů Dobruška a Broumov. V případě SO ORP Dobruška bylo přípojkou na plyn ze sítě vybaveno z 7 046 trvale obydlených bytů pouze 2,9 % bytů. V ostatních ukazatelích technické vybavenosti trvale obydlených bytů[21] nejsou v rámci kraje větší rozdíly (viz tabulka *Vybrané charakteristiky bytového fondu podle správních obvodů ORP v roce 2001*).

Důležitým kvalitativním ukazatelem je **průměrná obytná plocha bytů**, která se v letech 1991 až 2001 zvýšila v Královéhradeckém kraji o 7,3 % na 51,2 m^2, přičemž u bytů v rodinných domech to bylo v roce 2001 průměrně 61,5 m^2 a u bytových domů 40,2 m^2. Nadprůměrnou obytnou plochou jsou charakteristické správní obvody Nový Bydžov (56,4 m^2), Hořice (56,3 m^2) a Jičín (54,2 m^2), což je způsobeno právě vyšším podílem rodinných domů v domovním fondu těchto správních obvodů. Nejmenší byty jsou pak ve správních obvodech Trutnov (47,1 m^2), Broumov (49,4 m^2) a Hradec Králové (50,3 m^2).

Počet neobydlených bytů[22] vzrostl v letech 1991 až 2001 v Královéhradeckém kraji o 38,1 % a v roce 2001 tak tvořil 15,4 % podíl všech bytů, což představuje 37 170 neobydlených bytů. Převážná část těchto bytů byla využívána k rekreaci (43,5 %)[23] nebo k přechodnému bydlení (17,8 %). Poměrně vysoký podíl (více než desetinu) tvořily byty nezpůsobilé k bydlení. Správní obvody s vysokým podílem neobydlených bytů jsou především SO ORP Jičín, kde podíl neobydlených bytů tvoří 25,4 % - především díky vysokému počtu bytů určených k rekreaci (61 % všech neobydlených bytů – tj. nejvíce v kraji), dále Hořice a Nový Bydžov, kde podíl neobydlených bytů na bytovém fondu tvoří 23,0 %, resp. 21,8 %. Naopak poměrně nízky podíl neobydlených bytů byl k datu Sčítání lidu, domů a bytů 2001 zaznamenán v SO ORP Hradec Králové a Trutnov (10,5 %, resp. 10,7 %).

Údaje poskytnuté Sčítáním lidu, domů a bytů z roku 2001 lze doplnit z **Registru sčítacích obvodů a budov**, který spravuje Český statistický úřad. Ten obsahuje v územní hierarchii evidenci všech budov včetně jejich částí s přidělenými čísly popisnými či evidenčními a je aktualizován nejen na základě Sčítání lidu, domů a bytů, ale i dalšími zdroji (výkazy stavebních úřadů, z katastru nemovitostí, šetření na obcích apod.). Podle stavu registru k 31. 12. 2005 bylo na území Královéhradeckého kraje 130 217 budov s byty, z nichž bylo 105 976 obydleno a nacházelo se v nich 215 664 bytů obydlených a 5 282 bytů neobydlených.

2.4.2. Ekonomická aktivita

Nejvyšší ekonomické zatížení bylo v SO ORP Nový Bydžov naopak nejnižší v SO ORP Vrchlabí. Největší celková disproporce regionu ve sledovaných odvětvích (sektorech) od podílu ekonomicky aktivních byla zjištěna v SO ORP Nový Bydžov, naopak nejproporcionálnější zastoupení všech sektorů bylo v SO ORP Nové Město nad Metují. Nejmenší podíl zaměstnaných v zemědělství, lesnictví byl v SO ORP Trutnov a nejvyšší podíl v kraji v SO ORP Nový Bydžov a Hořice. Podíl zaměstnaných ve službách byl zdaleka nejvyšší v SO ORP Hradec Králové (62,3 %) ve zbývajících 14 správních obvodech byl podíl pod průměrem kraje (50,3 %). Kladné saldo dojížďky mají v kraji čtyři správní obvody (Vrchlabí, Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou a Náchod).

Zaměstnanost patří k pravidelně sledovaným ekonomickým ukazatelům, který výrazně ovlivňuje sociální oblast života v kraji, ale zejména ekonomický stav a perspektivu rozvoje každého regionu. V rámci kraje lze v současně době posoudit postavení jednotlivých správních obvodů z hlediska zapojení jejich obyvatelstva na trhu práce především na základě výsledků Sčítání lidu, domů a bytů 2001, kdy za jednotlivé obce byly zjištěny údaje o ekonomické aktivitě obyvatelstva.

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo (pracovní síla) jsou osoby patnáctileté a starší, které splňují požadavky na zařazení mezi zaměstnané a nezaměstnané. V kraji bylo při SLDB 2001 zjištěno celkem 279 tisíc ekonomicky aktivních, což je 50,7 % z celkového počtu obyvatelstva kraje, proti SLDB 1991došlo k jejich poklesu o 14 tisíc (o 4,8 %). Počet ekonomicky aktivních mužů mírně vzrostl o 1,3 tisíc osob (o 0,9 %), počet žen naopak poklesl o 15,5 tisíce (o 11 %).

Z hlediska jednotlivých ORP měl nejvyšší podíl ekonomicky aktivních na počtu obyvatel správní obvod Vrchlabí (52,4 %), nad krajským průměrem byly správní obvody Hradec Králové, Dvůr Králové nad Labem a

---

[21] vybavení vodovodem, koupelnou, splachovacím záchodem apod.

[22] tj. bez trvale hlášených osob

[23] zpravidla byty v rodinných domech

Jičín. Méně než 50% podíl ekonomiky aktivních mělo šest správních obvodů, nejnižší podíl (48,1 %) byl v ORP Nový Bydžov. Rozhodující měrnou se na ekonomicky aktivním obyvatelstvu podílejí **zaměstnané osoby, zaměstnavatelé a samostatně činní** (z 88,1 % v kraji), v jednotlivých správních obvodech byl jejich podíl nejvyšší v SO ORP Nové Město nad Metují (90,7 %), nejnižší v SO ORP Broumov (85,6 %). Podíl pracujících důchodců se pohyboval od 5 % v SO ORP Hradec Králové po 3 % v SO ORP Nový Bydžov, nejvyšší podíl žen na mateřské dovolené byl v SO ORP Jaroměř (1,7 %), nejnižší v SO ORP Nová Paka (1,1 %).

Tab. 2.4.2.1. Míra ekonomické aktivity podle správních obvodů ORP v letech 1991 a 2001

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů

	Míra ekonomické aktivity													Index ekonomického zatížení	
	celkem		rozdíl 2001-1991	z toho				z toho ve věku							
				muži		ženy		15-29 let		30-49 let		50-59 let			
	1991	2001		1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001
Královéhradecký kraj	**66,9**	**60,5**	**-6,4**	**72,7**	**69,0**	**61,7**	**52,7**	**69,9**	**61,3**	**96,6**	**91,5**	**73,9**	**70,1**	**64,1**	**60,7**
v tom SO ORP:															
Broumov	69,6	61,3	-8,3	75,2	70,3	64,5	52,9	73,5	63,3	96,4	92,1	71,9	65,8	60,7	61,8
Dobruška	66,0	59,8	-6,2	72,4	69,4	60,1	50,8	69,0	60,9	95,9	91,6	75,5	68,3	68,6	64,1
Dvůr Králové n. L.	65,8	60,5	-5,3	72,0	69,1	60,2	52,4	68,8	63,5	96,9	91,3	74,4	68,7	63,7	59,7
Hořice	64,9	60,1	-4,8	71,4	69,6	59,0	51,3	70,1	60,8	96,6	91,6	74,3	71,7	68,2	62,4
Hradec Králové	67,4	60,9	-6,4	72,9	68,8	62,4	53,7	67,6	60,3	96,8	91,6	74,8	73,0	61,1	58,9
Jaroměř	66,8	60,8	-6,0	73,4	70,1	60,9	52,2	72,7	61,0	96,3	92,0	71,9	68,9	68,5	63,0
Jičín	65,2	61,1	-4,1	71,5	70,0	59,5	52,7	70,2	63,0	97,6	93,3	73,1	73,4	69,6	61,5
Kostelec nad Orlicí	66,0	59,0	-7,0	72,8	68,7	59,9	49,8	71,1	62,8	97,0	91,5	75,0	67,1	65,6	64,4
Náchod	65,5	59,6	-5,9	71,6	68,3	60,2	51,7	69,9	60,5	96,3	91,6	73,3	69,5	66,9	63,8
Nová Paka	67,7	59,7	-8,0	74,2	68,5	61,8	51,4	72,1	57,7	97,6	93,4	78,2	71,3	66,5	62,7
Nové Město n. Met.	68,9	60,8	-8,1	74,3	70,0	63,8	52,2	69,6	59,3	97,0	92,4	77,9	71,9	61,4	60,2
Nový Bydžov	63,9	58,0	-5,9	70,6	66,4	57,9	50,1	70,6	61,3	94,5	89,6	73,5	66,6	70,1	68,1
Rychnov n. K.	67,4	61,0	-6,4	73,0	69,6	62,2	52,8	69,8	60,4	96,5	90,6	74,2	68,6	66,4	59,4
Trutnov	68,1	60,6	-7,5	72,9	67,9	63,8	53,8	71,6	62,6	95,5	89,9	69,8	65,8	61,3	58,6
Vrchlabí	70,5	62,4	-8,1	75,2	69,9	66,2	55,4	71,5	62,9	97,6	91,1	76,8	72,2	58,8	55,9

Index ekonomického zatížení - počet dětí ve věku 0-14 let a počet osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 15-64 let

Největší podíl na **ekonomicky neaktivních osobách** mají **nepracující důchodci** (46,7 %), proti průměru za Českou republiku je jejich podíl v kraji vyšší (o 0,8 procentního bodu). Z jednotlivých správních obvodů žije nejvyšší podíl nepracujících důchodců v SO ORP Nový Bydžov (49,1 %), nad hranicí 48 % jich je v SO ORP Kostelec nad Orlicí a Dvůr Králové nad Labem. Naopak nejmenší podíl nepracujících důchodců žije v SO ORP Rychnov nad Kněžnou 43,3 %, méně než 45 % jich je v SO ORP Jaroměř a Broumov. V porovnání se SLDB 1991 počet nepracujících důchodců vzrostl o 17 tisíc (o 14 %). Druhou nejpočetnější skupinou ekonomicky neaktivních osob byli děti předškolního věku, žáci, studenti a učni s podílem 35,4 % v kraji. Jejich nejvyšší podíl byl v SO ORP Rychnov nad Kněžnou a Nová Paka (shodně 37,6 %), nejnižší v SO ORP Nový Bydžov (33,3 %), podíl nižší než 34 % byl ještě v SO ORP Dvůr Králové nad Labem.

Míra ekonomické aktivity (počet ekonomicky aktivních na 100 osob ve věku 15 a více let) v roce 2001 dosáhla 60,5 %, proti SLDB 1991 došlo k poklesu o 6,4 procentního bodu. U mužů klesla o 3,7 procentního bodu, u žen byl pokles daleko výraznější (o 9 procentních bodů) na 52,7 %. V porovnání s hodnotami za Českou republiku byla míra ekonomické aktivity v kraji celkem i u obou pohlaví nižší než je republikový průměr. Z hlediska správních obvodů byla u mužů nejvyšší míra ekonomické aktivity v SO ORP Broumov a Jaroměř (70,3 %, resp. 70,1 %), nejnižší v SO ORP Nový Bydžov (66,4 %). Míra ekonomické aktivity žen se pohybovala od nejvyšší úrovně v ORP Vrchlabí (55,4 %) po nejnižší v ORP Kostelec nad Orlicí (49,8 %).

Ekonomická aktivita obyvatel ve věkové skupině 30 – 49 byla zdaleka nejvyšší, dosáhla téměř ve všech správních obvodech hodnoty přes 90 % s výjimkou SO ORP Nový Bydžov a Trutnov (89,6 %, resp. 89,9 %). Míra ekonomické aktivity ve věkové skupině 50 – 59 se pohybovala od nejnižší úrovně v SO ORP Trutnov a Broumov (shodně 65,8 %) po nejvyšší v SO ORP Jičín (73,4 %). S rostoucím věkem se intenzita ekonomické aktivity snižuje.

Index ekonomického zatížení, který vyjadřuje kolik osob ve věku 0 - 14 a 65 a více připadá na 100 osob ve věku 15-64 let, v období mezi dvěma sčítáními ve všech správních obvodech, s výjimkou SO ORP Broumov, poklesl. Snížení ukazatele v 90. letech je důsledkem klesajícího počtu dětí v populaci vlivem nízké porodnosti. Nárůst ekonomického zatížení v SO ORP Broumov je dán přírůstkem dětské složky populace v tomto regionu. Největší ekonomická zátěž obyvatelstva v roce 2001 byla v SO ORP Nový Bydžov, kde je vysoké zastoupení starší generace, naopak nejnižší byla ve správním obvodě Vrchlabí, s vysokým podílem obyvatel produktivního věku.

Zaměstnanost a její trendy souvisí s lokalizační regionální analýzou jako jedním z důležitých vstupních faktorů procesu stanovení investičních a rozvojových záměrů. Jednou z jednoduchých a výstižných metod lokalizační analýzy je použití **indexu lokalizace** (IL**)**. Ten může sloužit k hodnocení poměru zastoupení odvětví k počtu obyvatel. Platí následující:

IL $<$ 1 jde o podproporcionální zastoupení odvětví k počtu obyvatel

IL = 1 zastoupení odvětví je proporcionální

IL $>$ 1 odvětví je v oblasti zastoupeno nadproporcionálně

Čím více se IL liší od 1, tím větší je odchylka od ideální proporcionality. IL se stanovuje jako podíl koeficientu specializace P_{ij} a koeficientu osídlení $SP_{j,}$ kde $_i$ je odvětví a $_j$ je region. **Koeficient specializace** je podílem počtu zaměstnaných v i-tém odvětví a j-tém regionu a počtu zaměstnaných v i-odvětví v kraji. **Koeficient osídlení** byl modifikován a místo počtu obyvatel bylo použito počtu ekonomicky aktivních v j-tém regionu na celkovém počtu ekonomicky aktivních v kraji. Pro možnost celkového porovnání jednotlivých regionů je použita metoda součtu kvadratických odchylek od optimální hodnoty (= 1).

Z vypočtených výsledků vyplývá, že **primární sektor** je zastoupen v kraji nadproporcionálně a jeho postavení se proti SLDB 1991 nadále posílilo a tak se více vzdálilo od proporcionality. S hlediska správních obvodů se proporcionálnímu zastoupení nejvíce blíží SO ORP Dvůr Králové nad Labem a Broumov, nadproporcionálně je zastoupen v dalších osmi správních obvodech a nejvyšší hodnoty dosáhl v SO ORP Nový Bydžov, podporoporcionálně je zastoupen především v horských správních obvodech Vrchlabí a Trutnov a také v SO ORP Hradec Králové. Oproti roku 1991 klesla hodnota indexu lokalizace v zemědělství celkem v sedmi správních obvodech, největší nárůst zaznamenal SO ORP Hořice.

Tab. 2.4.2.2. Indexy lokalizace odvětví (sektorů) ekonomické činnosti SO ORP v letech 1991 a 2001

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů

	Index ekonomicky aktivních obyvatel celkem 2001/1991	Index lokalizace odvětví (sektor) ekonomické činnosti										Kvadratická odchylka indexů lokalizace sektorů	
		prim. sektor		sekundární sektor				terciární sektor					
		1991	2001	průmysl		stavebnictví		celkem		z toho M,N			
				1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001	1991	2001
Královéhradecký kraj	**95,2**	**1,185**	**1,232**	**1,090**	**1,178**	**0,769**	**0,954**	**0,907**	**0,944**	**0,955**	**1,034**	**0,104**	**0,091**
v tom SO ORP:													
Broumov	92,7	1,179	1,099	1,142	1,163	0,677	0,771	0,827	0,820	0,776	0,783	0,186	0,121
Dobruška	95,2	1,644	1,784	0,853	1,066	1,042	0,884	0,916	0,934	0,906	0,974	0,445	0,636
Dvůr Králové n. L.	94,4	0,903	0,983	1,183	1,232	0,946	1,179	0,843	0,801	0,911	0,804	0,070	0,126
Hořice	96,3	1,481	1,851	0,957	0,966	0,807	1,082	0,898	0,905	0,989	0,976	0,281	0,740
Hradec Králové	94,9	0,796	0,737	0,820	0,678	1,290	1,066	1,229	1,225	1,234	1,259	0,211	0,228
Jaroměř	98,5	1,137	1,222	0,945	1,002	1,231	0,960	0,973	0,922	0,864	0,802	0,076	0,057
Jičín	98,4	1,703	1,632	0,862	1,028	0,635	0,810	0,947	0,969	0,897	0,954	0,650	0,437
Kostelec nad Orlicí	92,6	0,980	1,210	0,969	1,038	0,949	1,121	1,050	0,951	0,756	0,831	0,006	0,063
Náchod	95,7	0,688	0,743	1,226	1,205	0,828	0,879	0,894	0,914	0,879	0,906	0,189	0,130
Nová Paka	91,9	0,701	0,629	1,321	1,264	0,597	0,898	0,820	0,892	0,856	0,945	0,387	0,229
Nové Město n. Met.	93,2	0,888	1,120	1,248	1,147	0,616	0,935	0,828	0,974	0,899	0,875	0,252	0,041
Nový Bydžov	94,6	1,950	1,965	0,821	0,899	1,300	1,295	0,795	0,826	0,866	1,022	1,066	1,058
Rychnov n. K.	98,1	1,422	1,358	0,923	1,109	1,045	1,022	0,920	0,902	0,901	0,924	0,193	0,150
Trutnov	94,3	0,651	0,511	1,118	1,105	0,995	1,077	1,000	0,977	1,066	0,974	0,136	0,256
Vrchlabí	93,4	0,743	0,681	1,206	1,283	0,887	0,861	0,886	0,906	0,980	0,795	0,135	0,210

Rozhodující složku sekundárního sektoru tvoří **průmyslu,** jeho zastoupení je v kraji mírně nadproporcionální a proti předchozímu sčítání se proporcionalitě ještě více vzdálilo. Nejvýraznější pokles indexu lokalizace průmyslu v období mezi dvěma sčítáními byl zaznamená v ORP Hradec Králové, nárůst byl nejvyšší ve ORP Dobruška, kde se hodnota indexu přehoupla mírně přes 1, což představuje téměř proporcionální zastoupení. Proporcionalitě se dle hodnot indexu nejvíce blíží zastoupení průmyslu v ORP Jaroměř a Hořice, nadproporcionálně je zastoupen především v ORP Vrchlabí a Nová Paka, pouze ve třech správních obvodech kraje (v ORP Hradec Králové, Nový Bydžov a Hořice) je jeho zastoupení podproporcionální. Hodnota indexu lokalizace za **odvětví stavebnictví** se v kraji v období mezi dvěma posledními sčítáními posunula blíž k hodnotě 1, což představuje téměř proporcionální zastoupení. Z hlediska správních obvodů se proporcionálnímu zastoupení odvětví stavebnictví nejvíce blíží SO ORP Rychnov nad Kněžnou a Jaroměř. Výrazně nadproporcionální zastoupení má toto odvětví v SO ORP Nový Bydžov a Dvůr Králové nad Labem.

Co se týče **terciárního sektoru** v kraji bylo jeho zastoupení dle posledního sčítání 2001 mírně podproporcionální, oproti SLDB 1991 se jeho zastoupení zvýšilo a přiblížilo se proporcionalitě. S výjimkou správního obvodu Hradec Králové ve všech zbývajících 14 správních obvodech je jeho zastoupení podproporcionální, nejvíce v SO ORP Dvůr Králové nad Labem, Broumov a Nový Bydžov. Významná odvětví terciárního sektoru **školství a zdravotnictví** jsou dle indexu lokalizace v kraji zastoupeny mírně nadproporcionálně a proti sčítání 1991 jejich podíl vzrostl. Největší nárůst mezi dvěma sčítáními byl v SO ORP Nový Bydžov, nejvýraznější pokles v SO ORP Vrchlabí. Nadproporcionální zastoupení tohoto odvětví je pouze ve správních obvodech Hradec Králové a Nový Bydžov, v ostatních správních obvodech je více či méně podproporcionální. Od proporcionality se nevíce vzdaluje v SO ORP Broumov a Vrchlabí.

Tab. 2.4.2.3. Zaměstnanost podle sektoru a odvětví ekonomické činnosti v SO ORP 2001

Zdroj: SLDB 2001

	Zaměst-nané osoby celkem	z toho s uvedeným odvětvím ekonomické činnosti									
		celkem	z toho odvětví (sektor) ekonomické činnosti (v %)								
			prim.s.	sekundární sektor		terciární sektor					
			A,B	C,D,E	F	G	H	I	L	M,N	ostatní
Královéhradecký kraj	**262 014**	**250 154**	**13 988**	**89 330**	**21 042**	**28 162**	**9 335**	**15 584**	**16 761**	**30 594**	**25 358**
podíl odvětví (%)	**x**	**95,5**	**5,6**	**35,7**	**8,4**	**11,3**	**3,7**	**6,2**	**6,7**	**12,2**	**10,1**
v tom SO ORP (absolutně, podíl odvětví v %):											
Broumov	7 973	7 548	6,4	43,5	6,8	9,3	4,1	7,9	5,8	10,0	6,1
Dobruška	9 284	8 988	9,7	37,2	7,3	9,8	3,5	4,3	7,6	11,6	9,0
Dvůr Králové n. L.	12 929	12 388	5,5	44,1	9,9	10,9	3,5	4,4	3,6	9,9	8,2
Hořice	8 648	8 200	10,4	34,7	9,1	11,9	2,4	7,4	4,4	12,0	7,7
Hradec Králové	69 651	65 945	4,2	24,5	9,1	14,4	3,4	6,9	8,0	15,6	14,1
Jaroměř	8 913	8 342	7,0	36,9	8,3	10,8	3,2	6,6	9,1	10,1	8,0
Jičín	22 283	21 540	9,0	36,2	6,7	10,7	3,1	6,8	7,7	11,5	8,3
Kostelec nad Orlicí	11 374	10 964	6,7	36,7	9,3	10,7	2,5	8,1	7,3	10,1	8,7
Náchod	29 050	27 619	4,1	42,8	7,4	10,4	3,5	4,9	6,1	11,0	9,8
Nová Paka	6 269	6 008	3,5	44,7	7,5	11,6	2,7	6,9	3,8	11,4	8,1
Nové Město n. Met.	6 977	6 747	6,0	39,4	7,6	13,0	3,5	4,5	5,3	10,3	10,4
Nový Bydžov	7 551	7 024	11,5	33,6	11,4	9,4	2,9	5,8	4,9	13,1	7,3
Rychnov n. K.	16 192	15 547	7,5	39,1	8,5	8,4	2,9	5,7	7,6	11,2	9,2
Trutnov	30 702	29 635	2,8	39,3	9,0	9,5	5,2	6,8	6,5	11,8	9,0
Vrchlabí	14 218	13 659	3,7	44,7	7,1	8,3	8,0	5,0	4,3	9,5	9,3

Základní kategorie odvětvové klasifikace použité v tab. 2.4.2.3, tab. 2.4.2.4 a tab. 2.4.2.5:

A + B zemědělství, myslivost, lesnictví, rybolov a chov ryb
C - E průmysl celkem
F stavebnictví
G obchod, opravy motor. vozidel a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost
H ubytování a stravování
I doprava, skladování a spoje
L veřejná správa a obrana, sociální zabezp.
M vzdělávání
N zdravotní a sociální péče; veterinární činnosti
ostatní - jinde nezahrnuté

Ideální hodnota indexu lokalizace by byla 1,0 pro všechna odvětví při **kvadratické odchylce** 0,0. Zpracovaný výsledek vyjadřuje celkovou disproporci zastoupení jednotlivých regionů ve sledovaných sektorech (odvětvích) od podílu ekonomicky aktivních obyvatel regionů na celém území.

Podle součtu kvadratických odchylek indexů lokalizace sektorů v jednotlivých správních obvodech byla její hodnota zdaleka nejvyšší (tedy největší disproporce) ve správním obvodě Nový Bydžov, především díky vysoké lokalizaci v zemědělství, naopak nejproporcionálnější zastoupení všech sektorů bylo v SO ORP Nové Město nad Metují, Jaroměř a Kostelec nad Orlicí. V porovnání s rokem 1991 došlo v sedmi z 15 správních obvodů k prohloubení disproporcionality zastoupení sektorů, situace se nejvíce zhoršila v ORP Hořice vlivem dalšího posílení postavení především primárního sektoru (zemědělství).

K výrazným změnám došlo ve **struktuře zaměstnaných podle sektorů a odvětví** v období mezi dvěma posledními sčítáními. V kraji došlo k významnému odlivu zaměstnaných z primárního sektoru a mírnějšímu úbytku ze sektoru sekundárního ve prospěch terciárního sektoru. V dalším textu je hodnocena odvětvová struktura zaměstnaných, kteří odvětví činnosti uvedli.

Z jednotlivých odvětví pracovalo v **zemědělství, lesnictví a chovu ryb** v kraji 5,6 % zaměstnaných osob, nejvíce ve správním obvodě Nový Bydžov (11,5 %) a Hořice (10,4 %). Nejmenší podíl byl ve správním obvodě Trutnov (2,8 %) a v dalších pěti správních obvodech byl pod průměrem kraje (Nová Paka, Vrchlabí, Náchod, Hradec Králové a Dvůr Králové nad Labem).

V průmyslu pracovalo 35,7 % zaměstnaných osob kraje, nejvyšší podíl byl ve správním obvodě Vrchlabí a Nová Paka, více než 40% podíl byl v SO ORP Dvůr Králové nad Labem, Broumov a Náchod. Méně než 35 % jich pracovalo ve správních obvodech Hradec Králové, Nový Bydžov a Hořice. Podíl zaměstnaných ve **stavebnictví** činil v kraji 8,4 %, nejvyšší byl v SO ORP Nový Bydžov (11,4 %), Dvůr Králové nad Labem (9,9 %) a Kostelec nad Orlicí (9,3 %), nejnižší v SO ORP Broumov (6,8 %) a Vrchlabí (7,1 %).

Rozhodující podíl pracujících byl zaměstnán ve **všech druzích služeb** (pro obyvatelstvo i podniky). Nejvyšší podíl byl v SO ORP Hradec Králové (62,3 %), v ostatních správních obvodech byl podíl pracujících pod průměrem kraje (50,3 %) a nejnižší byl v SO ORP Dvůr Králové nad Labem (40,4 %).

Při SLDB 2001 bylo v kraji sečteno 262 tisíc zaměstnaných, přitom obsazených pracovních míst bylo 259,7 tisíc. Za prací tak z kraje vyjíždělo o 2,3 tisíce zaměstnaných osob více než jich dojíždělo. Mezi správními obvody jsou podstatné rozdíly, pouze ve čtyřech správních obvodech mají **kladné saldo dojížďky** (Hradec Králové, Vrchlabí, Rychnov nad Kněžnou a Náchod), kdy dojížďka za prací převyšuje vyjížďku.

Tab. 2.4.2.4. Saldo dojížďky za prací podle odvětví ekonomické činnosti podle SO ORP v roce 2001

Zdroj: SLDB 2001

	Rozdíl mezi vyjiždějícími a dojíždějícími zaměstnanými v SO ORP	z toho s uvedeným odvětvím ekonomické činnosti									
		celkem	z toho odvětví (sektor) ekonomické činnosti								
			primár. sektor	sekundární sektor		terciární sektor					
			A,B	C,D,E	F	G	H	I	L	M,N	ostatní
Královéhradecký	**-2 351**	**-2 103**	**59**	**-622**	**-76**	**-73**	**876**	**-358**	**-848**	**25**	**-1 086**
v tom SO ORP:											
Broumov	-327	-295	16	11	-115	-40	-19	-30	-67	-3	-48
Dobruška	-1 345	-1 329	28	-662	-113	-101	13	-91	-189	-48	-166
Dvůr Králové nad Labem	-1 032	-980	-25	-169	-107	-114	-87	-103	-113	-140	-122
Hořice	-1 345	-1 288	-38	-322	-123	-142	-36	-211	-166	-96	-154
Hradec Králové	5 569	5 487	190	1 045	923	902	-41	682	640	599	547
Jaroměř	-764	-753	-24	-132	-51	-104	-27	-106	-156	-21	-132
Jičín	-1 482	-1 442	6	-915	-60	-124	-42	24	-108	-89	-134
Kostelec nad Orlicí	-2 276	-2 190	-15	-856	-248	-194	-32	-243	-94	-228	-280
Náchod	225	232	-12	527	-54	60	-82	-53	-20	-62	-72
Nová Paka	-494	-460	-18	-192	-47	7	-32	11	-79	-46	-64
Nové Město nad Metují	-960	-943	-16	-166	-38	-120	-50	-75	-199	-53	-226
Nový Bydžov	-1 034	-969	-39	-180	-187	-145	-33	-149	-143	61	-154
Rychnov nad Kněžnou	1 267	1 248	-1	901	235	10	33	-24	18	75	1
Trutnov	-750	-744	-9	-706	-121	-61	438	-41	-125	49	-168
Vrchlabí	2 397	2 323	16	1 194	30	93	873	51	-47	27	86

Nejvyšší záporné saldo dojížďky v absolutním vyjádření má SO ORP Kostelec nad Orlicí (- 2 276 osob). Při přepočtu salda dojížďky na zaměstnané nebo pracovní místa ve správním obvodě dosahují kladných hodnot stejné SO ORP jako v absolutním vyjádření.

Nejvíce dojíždějících za prací na 100 zaměstnaných správního obvodu připadlo v SO ORP Vrchlabí (16,9 osob), naopak nejvíce vyjíždějících osob za prací bylo v SO ORP Kostelec nad Orlicí (20 osob na 100 osob zaměstnaných). V přepočtu salda dojížďky a vyjížďky na 100 pracovních míst jsou výsledky obdobné, nejvíc osob dojíždí do správního obvodu Vrchlabí (14,4) a nejvíc osob vyjíždí ze správního obvodu Kostelec nad Orlicí (25).

Z hlediska **odvětví** nejvíce osob **dojíždělo** za prací do automobilového průmyslu do SO ORP Vrchlabí a Rychnov nad Kněžnou. Kladné saldo dojížďky do průmyslových podniků měl i SO ORP Hradec Králové, kde s výjimkou odvětví ubytování a stravování ve všech ostatních odvětvích převyšovala vždy dojížďka za prací vyjížďku, což lze vysvětlit sídlem krajského města a větším množstvím pracovních příležitostí (především ve službách).

Odvětvová specializace jednotlivých regionů ve spojitosti s dojížďkou za prací se odráží v počtu **obsazených pracovních míst**, který je vypočten jako součet počtu zaměstnaných bydlících v daném správním obvodě a salda dojížďky.

Intenzitu salda pracovní dojížďky je možno vyjádřit počtem obsazených pracovních míst připadajících na 1 000 zaměstnaných bydlících v daném regionu. Pokud je hodnota vyšší než 1 000, má dané území kladné saldo. V rámci Královéhradeckého kraje převyšují tuto hranici čtyři správní obvody (Vrchlabí, Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou a Náchod) a to znamená, že tyto správní obvody nabízejí více pracovních příležitostí než je počet bydlících zaměstnaných na příslušném území. Naproti tomu ve správním obvodě Kostelec nad Orlicí připadlo na každých 1 000 bydlících zaměstnaných pouze 800 pracovních míst.

Tab. 2.4.2.5. Pracovní místa podle sektoru a odvětví ekonomické činnosti v SO ORP v roce 2001

Zdroj: SLDB 2001

	Pracovní místa celkem	z toho s uvedeným odvětvím ekonomické činnosti									
		celkem	z toho odvětví (sektor) ekonomické činnosti (absolutně)								
			prim.s.	sekundární sektor		terciární sektor					
			A,B	C,D,E	F	G	H	I	L	M,N	ostatní
Královéhradecký kraj	**259 663**	**248 051**	**14 047**	**88 708**	**20 966**	**28 089**	**10 211**	**15 226**	**15 913**	**30 619**	**24 272**
v tom SO ORP:	**x**	**95,5**	**5,7**	**35,8**	**8,5**	**11,3**	**4,1**	**6,1**	**6,4**	**12,3**	**9,8**
Broumov	7 646	7 253	6,9	45,5	5,5	9,1	4,0	7,9	5,1	10,4	5,7
Dobruška	7 939	7 659	11,8	35,0	7,0	10,1	4,3	3,9	6,5	13,0	8,3
Dvůr Králové nad Labem	11 897	11 408	5,8	46,4	9,9	10,8	3,1	3,8	2,9	9,5	7,8
Hořice	7 303	6 912	11,8	36,5	9,1	12,0	2,3	5,7	2,8	12,8	6,9
Hradec Králové	75 220	71 432	4,1	24,1	9,7	14,5	3,1	7,3	8,3	15,2	13,8
Jaroměř	8 149	7 589	7,4	38,8	8,5	10,5	3,1	5,8	8,0	10,8	7,1
Jičín	20 801	20 098	9,7	34,3	6,9	10,9	3,1	7,4	7,7	11,9	8,2
Kostelec nad Orlicí	9 098	8 774	8,2	36,1	8,8	11,2	2,7	7,3	8,0	10,0	7,7
Náchod	29 275	27 851	4,1	44,3	7,1	10,6	3,2	4,7	6,0	10,7	9,4
Nová Paka	5 775	5 548	3,4	44,9	7,2	12,7	2,3	7,6	2,6	11,6	7,6
Nové Město nad Metují	6 017	5 804	6,7	42,9	8,1	13,1	3,3	4,0	2,8	11,0	8,1
Nový Bydžov	6 517	6 055	12,7	36,0	10,1	8,6	2,9	4,2	3,4	16,2	5,9
Rychnov nad Kněžnou	17 459	16 795	6,9	41,6	9,3	7,9	2,8	5,1	7,1	10,8	8,5
Trutnov	29 952	28 891	2,9	37,8	8,8	9,6	6,9	6,8	6,2	12,3	8,6
Vrchlabí	16 615	15 982	3,3	45,7	6,2	7,7	12,3	4,6	3,4	8,3	8,5

2.4.3. Nezaměstnanost

Nejvyšší nezaměstnanost byla v SO ORP Broumov a v dalších dvou správních obvodech kraje (Nový Bydžov a Dobruška) překročila hranici 10 %. Více než 50% nárůst uchazečů o zaměstnání oproti roku 2000 byl v SO ORP Nové Město nad Metují, Náchod, Hořice, Dvůr Králové nad Labem a Vrchlabí. Povzbudivý je pokles podílu osob ve věku do 24 let na uchazečích o to ve všech správních obvodech, naopak nelichotivý je nárůst podílu osob ve věku 50 a více let a to především v SO ORP Dobruška a Jičín. Pouze v SO ORP Dvůr Králové nad Labem došlo oproti roku 2002 k nárůstu krátkodobě nezaměstnaných (do 6 měsíců), podíl dlouhodobě nezaměstnaných (déle než 12 měsíců) ve všech SO ORP kraje

vzrostl. Nejvyšší podíl žen z uchazečů o zaměstnání je v SO ORP Kostelec nad Orlicí a Nový Bydžov.

Vývoj nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji od roku 2000 není bilancí příznivou, neboť většina ukazatelů spojených s nezaměstnaností vykázala zhoršení. Na druhou stranu je třeba uvést, že ve srovnání s ostatními kraji republiky a průměrem za ČR, je situace s nezaměstnaností v kraji spíše příznivá.

V kraji bylo k 31. 12. 2005 evidováno **22 tisíc uchazečů o zaměstnání, registrovaná míra nezaměstnanosti** dosáhla hodnoty **7,88 %** (muži 6,94 %, ženy 9,02 %). Ženy se na celkovém počtu registrovaných uchazečů o zaměstnání podílely 51,7 %. Míra nezaměstnanosti byla mezi kraji pátá nejnižší; o 1,84 procentního bodu pod průměrem České republiky. Z jednotlivých správních obvodů byla nezaměstnanost nejvyšší v SO ORP Broumov (11,55 %), vyšší než 10 % byla v SO ORP Dvůr Králové nad Labem a Nový Bydžov. Nejnižší míra nezaměstnanosti byla v SO ORP Nové Město nad Metují a Dobruška (shodně 6,00 %), nižší než je průměr kraje byla v dalších pěti správních obvodech.

Tab. 2.4.3.1. Vývoj nezaměstnanosti v SO ORP v letech 2000 – 2005 (k 31. 12.)

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

	Index uchazečů o zaměstnání k 31.12.2005 v % k roku		Rozdíl podílů z celkového počtu uchazečů k 31.12.2005 - 2002 v procentních bodech					Rozdíl míry nezaměstnanosti k 31.12.2005 v proc.bodech k roku	
			osob ve věku		osob s délkou evidence		žen		
	2000	2002	do 24 let	50 a více let	do 6 měsíců	nad 12 měsíců		2000	2002
Kraj celkem	**132,1**	**107,3**	**-8,1**	**6,5**	**-4,0**	**7,4**	**0,6**	**1,92**	**0,53**
v tom SO ORP:									
Broumov	126,0	109,6	-3,2	2,7	-4,7	5,7	4,4	2,38	1,01
Dobruška	126,0	98,3	-12,6	9,6	-8,4	7,1	4,8	1,24	-0,10
Dvůr Králové n. L.	162,1	123,0	-8,8	5,3	1,2	6,4	0,5	4,18	2,04
Hořice	166,0	118,7	-11,0	5,5	-13,1	12,9	-2,6	3,71	1,47
Hradec Králové	102,5	103,3	-8,0	8,4	-3,9	7,3	-0,9	0,16	0,21
Jaroměř	133,2	124,8	-7,8	6,5	-6,0	7,6	0,3	2,41	1,92
Jičín	138,7	105,3	-9,8	9,2	-5,8	8,1	2,3	2,25	0,41
Kostelec nad Orlicí	123,3	119,9	-8,0	7,4	-10,0	7,5	3,0	1,24	1,09
Náchod	169,4	122,2	-10,2	8,2	-2,6	7,0	2,7	2,99	1,33
Nová Paka	146,6	105,1	-10,0	8,3	-1,1	9,7	-4,4	2,58	0,39
Nové Město n. Met.	175,0	118,3	-10,8	5,4	-5,3	8,8	6,8	2,57	0,93
Nový Bydžov	116,7	103,9	-5,6	5,7	-2,4	5,2	1,2	1,55	0,40
Rychnov n. K.	149,7	120,2	-10,0	6,0	-9,9	10,8	1,9	2,39	1,21
Trutnov	137,7	91,2	-5,9	3,6	-1,9	6,6	-2,3	2,61	-0,92
Vrchlabí	157,4	99,1	-6,9	5,8	-2,7	8,1	1,8	2,65	-0,07

V porovnání se stavem k 31. 12. 2000 vzrostla míra nezaměstnanosti v kraji o 1,92 procentního bodu a nárůst byl ve všech správních obvodech. Nejvýraznější nárůst zaznamenaly správní obvody Dvůr Králové nad Labem a Hořice, naopak zdaleka nejpomaleji rostla nezaměstnanost v SO ORP Hradec Králové.

Nárůst **uchazečů o zaměstnání** v porovnání s rokem 2000 je v kraji téměř třetinový, ve čtyřech správních obvodech byl nárůst více než padesátiprocentní, nejvyšší v SO ORP Nové Město nad Metují (o 75 %), naopak zdaleka nejnižší v SO ORP Hradec Králové (o 2,5 %). V porovnání s rokem 2002 již nebyl nárůst uchazečů o zaměstnání tak dramatický (nejvyšší téměř o čtvrtinu byl v ORP Jaroměř a Dvůr Králové nad Labem) ve třech správních obvodech došlo k poklesu (Trutnov, Dobruška a Vrchlabí).

Zvlášť sledovanou skupinou jsou **uchazeči o zaměstnání do 24 let**, kteří tvořili k 31. 12. 2005 v kraji pětinu uchazečů o zaměstnání. Z hlediska správních obvodů měli nejvyšší zastoupení ve správních obvodech Broumov, Nové Město nad Metují a Jaroměř, naopak nejnižší podíl měli ve správních obvodech Jičín, Nový Bydžov a Hořice. V porovnání s rokem 2002 došlo ve všech správních obvodech kraje k poklesu podílu této skupiny uchazečů o zaměstnání, což je zřejmě i výsledkem aplikace vládního programu, který umožňuje absolventy v novém zaměstnání dva roky dotovat.

Graf 16 Míra nezaměstnanosti k 31. 12.

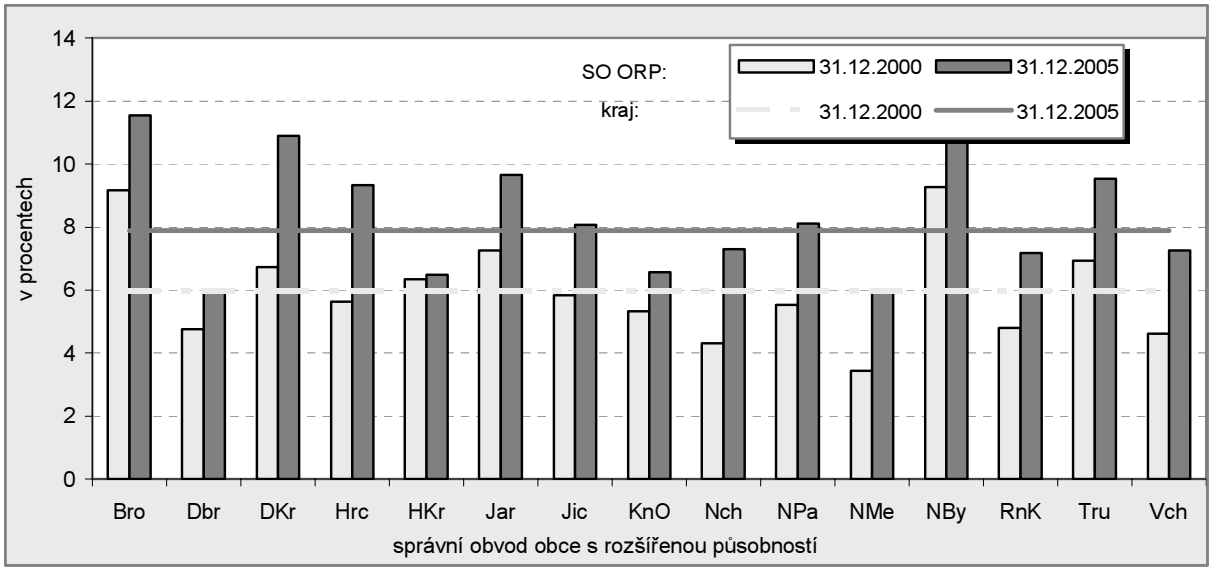

Další problematickou skupinou **uchazečů o zaměstnání jsou osoby 50-leté a starší**, které tvořily v kraji více než čtvrtinu z uchazečů. Jejich nejvyšší podíl, který se blížil k hranici 30 %, byl v SO ORP Jičín, naopak nejnižší (pětinový) podíl byl v SO ORP Broumov. Oproti roku 2002 došlo u této skupiny uchazečů ve všech správních obvodech kraje k nárůstu jejich podílu, nejvyšší byl v SO ORP Dobruška a Jičín (o 9,6; resp. 9,2 procentního bodu), naopak nejnižší v SO ORP Broumov (2,7 procentního bodu).

Tab. 2.4.3.2. Nezaměstnanost v SO ORP k 31. 12 2005

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

	Uchazeči o zaměstnání	z toho uchazeči (%)						Míra nezaměstnanosti v % [1]	
		dasažitelní	ve věku		s délkou evidence		ženy	uchazeči o zaměstnání	
			do 24 let	50 a více let	do 6 měsíců	nad 12 měsíců		celkem	dosažitelní
Kraj celkem	**21 989**	**20 840**	**4 277**	**5 735**	**11 027**	**7 301**	**11 375**	**7,88**	**7,47**
podíl v %	**x**	**94,8**	**19,5**	**26,1**	**50,1**	**33,2**	**51,7**	**x**	**x**
v tom správní obvody:									
Broumov	1 019	94,3	23,6	20,1	45,6	37,6	46,5	11,55	10,89
Dobruška	587	93,2	17,9	25,9	60,6	22,7	55,2	6,00	5,59
Dvůr Králové n. L.	1 511	95,4	17,5	28,8	47,3	38,5	53,6	10,90	10,40
Hořice	858	96,5	16,7	26,3	47,3	34,6	53,0	9,33	9,00
Hradec Králové	4 834	94,5	20,0	26,6	52,8	30,5	49,6	6,50	6,14
Jaroměř	926	95,6	22,7	23,7	52,6	28,9	52,2	9,66	9,23
Jičín	1 915	96,7	16,5	29,4	46,4	36,7	53,4	8,08	7,81
Kostelec nad Orlicí	794	93,8	20,5	25,2	53,4	29,0	58,6	6,56	6,16
Náchod	2 234	93,5	20,5	23,8	55,2	29,4	50,5	7,29	6,82
Nová Paka	538	96,5	17,1	28,6	48,5	36,4	48,5	8,11	7,83
Nové Město n. Met.	434	93,1	23,5	22,6	57,4	27,6	56,9	6,00	5,59
Nový Bydžov	888	95,7	16,6	27,4	46,8	40,0	58,6	10,82	10,36
Rychnov n. K.	1 232	94,7	19,6	23,9	54,1	29,6	57,1	7,18	6,81
Trutnov	3 139	94,9	19,6	26,7	43,7	38,1	48,5	9,54	9,06
Vrchlabí	1 080	93,1	19,7	26,9	49,7	31,8	51,9	7,26	6,76

1) míra nezaměstnanosti je vypočtena jako podíl registrovaných uchazečů o zaměstnání celkem (od roku 2005 pouze dosažitelných) a obyvatel ekonomicky aktivních (podle sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001)

Možnost uplatnění se v novém zaměstnání se projevuje **v délce evidence uchazečů o zaměstnání** na úřadech práce. Z celkového počtu uchazečů o zaměstnání jich byla polovina evidována méně než 6 měsíců. **Více než 12 měsíců** byla v evidenci úřadů práce **třetina uchazečů o zaměstnání** v kraji. V jednotlivých správních obvodech nejvyšší podíl dlouhodobě nezaměstnaných byl v SO ORP Nový Bydžov (40 %), přes 38 % byl ještě v SO ORP Dvůr Králové nad Labem a Trutnov. Zdaleka nejnižší podíl byl v SO ORP

Dobruška (22,7 %), který se liší od ostatních správních obvodů tím, že naopak krátkodobě nezaměstnaní (do 6 měsíců) převyšují hodně krajský průměr (o 10,1 procentních bodů).

Ženy tvoří mezi uchazeči o zaměstnání více než polovinu (51,7 %), což je mírně pod průměrem České republiky (52 %). Rozdíly mezi správními obvody jsou více než 10 procentních bodů. Nejvyšší procento žen z uchazečů o zaměstnání je v SO ORP Nový Bydžov a Kostelec nad Orlicí (shodně 58,6 %), naopak nejnižší v SO ORP Broumov (46,5 %). V porovnání s rokem 2002 došlo s výjimkou čtyř správních obvodů (Nová Paka, Hořice, Trutnov a Hradec Králové) v ostatních správních obvodech k nárůstu podílu žen na uchazečích o zaměstnání

2.4.4. Školství, zdravotnictví, sociální péče

Mateřské a základní školy poskytují výuku ve všech správních obvodech, zastoupeny jsou i základní školy pouze s 1. stupněm (1. – 5. třída). Těch je nejvíce v SO ORP Náchod a Hradec Králové. Střední školy jsou zastoupeny také ve všech správních obvodech, pouze SO ORP Kostelec nad Orlicí a Nové Město nad Metují nemají gymnázium a střední odbornou školu nemá SO ORP Broumov. Ve všech správních obvodech najdeme i zdravotnické ordinace praktických lékařů a zařízení sociální péče, především domy s pečovatelskou službou.

Stupeň **mateřských a základních škol** je přímo ovlivněn demografickým vývojem daného správního obvodu. Zatímco v kraji počet žáků základních škol ve sledovaném období v souladu s delším trendem klesal, u mateřských škol se již projevilo zvýšení porodnosti z několika posledních let. V regionálním pohledu nejvyšší počet **žáků mateřských škol** na 1 000 obyvatel ve školním roce 2004/2005 zaznamenal správní obvod Nový Bydžov (36 dětí na 1 000 obyvatel) a Dobruška (32 dětí na 1 000 obyvatel). Nejnižší pak správní obvody Dvůr Králové nad Labem (26 dětí na 1 000 obyvatel) a Nová Paka a Kostelec nad Orlicí (27 dětí na 1 000 obyvatel). Relativně nejvíce dětí v mateřských školách přibylo od školního roku 2000/2001 ve správním obvodu Nový Bydžov (8,2 %), Kostelec nad Orlicí (4,2 %) a Jaroměř (4,1 %). Ve třech správních obvodech dětí ubylo, a to zhruba o tři procenta v SO ORP Nová Paka a Broumov a nepatrně v SO ORP Trutnov (o 0,7 %). Průměrný počet dětí na třídu se ve správních obvodech pohyboval od 12 do 17 dětí.

Tab. 2.4.4.1. Žáci mateřských a základních škol podle správních obvodů ORP

	Mateřské školy		Základní školy (1. - 5. ročník)		Základní školy (1. - 9. ročník)	
	2000/2001	2004/2005	2000/2001	2004/2005	2000/2001	2004/2005
Královéhradecký kraj	**15 379**	**15 695**	**4 956**	**3 898**	**51 992**	**46 355**
v tom správní obvody:						
Broumov	529	514	313	241	1 722	1 488
Dobruška	617	627	154	110	2 068	1 885
Dvůr Králové nad Labem	717	718	146	84	2 595	2 381
Hořice	491	509	165	145	1 840	1 662
Hradec Králové	3 588	3 720	682	511	13 556	11 949
Jaroměř	533	555	251	187	1 835	1 766
Jičín	1 346	1 375	370	292	4 256	3 809
Kostelec nad Orlicí	649	676	367	283	2 240	2 017
Náchod	1 750	1 792	1 031	889	5 337	4 802
Nová Paka	370	359	13	12	1 485	1 229
Nové Město nad Metují	436	448	171	143	1 278	1 108
Nový Bydžov	556	603	155	113	1 684	1 637
Rychnov nad Kněžnou	1 051	1 053	388	323	3 266	2 954
Trutnov	1 886	1 872	365	263	6 269	5 467
Vrchlabí	860	874	385	302	2 561	2 201

Počet **žáků základních škol** v Královéhradeckém kraji mezi školními roky 2000/2001 a 2004/2005 poklesl téměř o 12 %. Nejvyšší úbytek žáků základních škol měl správní obvod Nová Paka (o 17,2 %) naopak nejnižší SO ORP Nový Bydžov (4,8 %). Ve školním roce 2004/2005 bylo nejvíce žáků základních škol na 1 000 obyvatel v SO ORP Nový Bydžov (103 dětí), Jaroměř (102 dětí) a Dobruška (101 dětí) a nejméně (87 dětí) v SO ORP Hradec Králové a Nové Město nad Metují. Průměrný počet žáků na třídu se pohyboval od 20 do 24 žáků.

Základní školy, které poskytují vzdělání jen na 1. stupni (1. až 5. třída) navštěvovalo v kraji 7,8 % žáků ve školním roce 2004/2005. Více než desetina žáků navštěvovalo tento typ škol ve správních obvodech Náchod (15,6 %), Broumov 13,9 %), Kostelec nad Orlicí (12,3 %), Vrchlabí (12,1 %), Nové Město nad Metují (11,4 %). Méně než pět procent bylo žáků v těchto školách v SO ORP Nová Paka, Dvůr Králové nad Labem, Hradec Králové a Trutnov.

Pro síť středních škol je typické, že ji nelze posuzovat v podrobném územním detailu. Mnoho žáků dojíždí do škol v jiné části kraje či celé republiky v závislosti na specializaci a dostupnosti škol. Následující tabulka zohledňuje dostupnost středních škol ve správních obvodech v kraji. Střední školství se poměrně dynamicky rozvíjí již od počátku 90. let. Roste poptávka po kvalitnějším středoškolském vzdělání a školy nabízejí široké spektrum oborů. Počet studentů gymnázií a středních odborných škol rostl, zatímco zájem o učební obory stagnoval a byl ve srovnání s počátkem 90. let poměrně malý.

Tab. 2.4.4.2. Studenti středních škol podle správních obvodů ORP

	Střední odborná učiliště		Gymnázia		Střední odborné školy	
	2000/2001	2004/2005	2000/2001	2004/2005	2000/2001	2004/2005
Královéhradecký kraj	**9 989**	**10 031**	**7 310**	**7 535**	**11 426**	**12 088**
v tom správní obvody:						
Broumov	297	264	310	340	-	-
Dobruška	311	78	324	352	312	252
Dvůr Králové nad Labem	231	223	268	295	392	363
Hořice	217	241	280	300	507	539
Hradec Králové	3 249	3 270	2 258	2 044	4 030	4 847
Jaroměř	356	307	380	395	120	114
Jičín	394	436	394	365	1 202	1 162
Kostelec nad Orlicí	170	104	-	-	508	629
Náchod	899	958	624	690	1 455	1 487
Nová Paka	661	767	317	358	256	282
Nové Město nad Metují	765	846	-	-	327	298
Nový Bydžov	560	536	276	296	474	203
Rychnov nad Kněžnou	462	503	480	498	241	211
Trutnov	1 174	1 272	944	1 031	1 434	1 582
Vrchlabí	243	226	455	571	168	119

Ve školním roce 2004/2005 navštěvovalo **gymnázia** v Královéhradeckém kraji v přepočtu 14 studentů na 1 000 obyvatel, přitom nejvíce v SO ORP Nová Paka (27 studentů), Jaroměř (téměř 21 studentů), Vrchlabí a Broumov (po 20 studentech) a nejméně v SO ORP Jičín (8 studentů). Gymnázia nemají správní obvody Kostelec nad Orlicí a Nové Město nad Metují. Počet studentů gymnázií se v kraji zvýšil o tři procenta, z toho o čtvrtinu v SO ORP Vrchlabí a naopak v SO ORP Hradec Králové a Jičín počet studentů gymnázií proti školnímu roku 2000/2001 poklesl (o 9,5 %, resp. o 7,4 %).

Střední odborné školy studovalo v Královéhradeckém kraji ve školním roce 2004/2005 více než 12 tisíc studentů a v průměru tak připadlo na 1 000 obyvatel kraje 22 studentů středních škol. V přepočtu na 1 000 obyvatel správního obvodu to bylo nejvíce v SO ORP Hradec Králové (téměř 34 studentů) a Hořice (30 studentů). Střední odbornou školu nemá SO ORP Broumov. Největší nárůst počtu studentů středního školství byl právě u středních odborných škol, a to o 5,8 % v průměru za kraj. Počet studentů se zvýšil v šesti správních obvodech, což ovlivnil zejména nárůst počtu studentů v SO ORP Hradec Králové.

Střední odborná učiliště se vyskytují ve všech správních obvodech Královéhradeckého kraje. Absolutně nejvíce je učilišť ve správním obvodu Hradec Králové a Náchod. Učňů na 1 000 obyvatel bylo v kraji více než 18), z toho nejvíce učňů v přepočtu na 1 000 obyvatel správního obvodu se učilo v oborech středních odborných učilišť SO ORP Nové Město nad Metují a Nová Paka (téměř 60 učňů).

Síť zdravotnických zařízení tvoří nemocnice, odborné léčebné ústavy, samostatné ordinace lékařů (praktických pro dospělé, pro děti a dorost, stomatologů, gynekologů a specialistů), lékáren a výdejen léků a dalších zdravotnických zařízení. Zdravotnické služby byly v roce 2005 v Královéhradeckém kraji provozovány ve 12 nemocnicích, 14 odborných léčebných ústavech, 1 105 samostatných ordinacích lékařů a 232 ostatních samostatných zdravotnických zařízeních. Lékáren a výdejen léků bylo na území kraje celkem 142.

Za správní obvody ORP jsou dostupné ukazatele za poskytování lékařské péče praktických lékařů. Ukazatel počtu registrovaných pacientů na 1 praktického lékaře je ve správních obvodech dosti odlišný a odráží dostupnost lékařské péče na jeho území.V Královéhradeckém kraji působilo v roce 2005 v přepočteném počtu 274 **praktických lékařů pro dospělé**, z nichž každý provedl průměrně denně téměř padesát ošetření či vyšetření pacientů. Dostupnost péče je ve všech správních obvodech kraje a v průměru je registrováno u praktického lékaře pro dospělé 1 583 pacientů, od nejnižšího počtu v SO ORP Hradec Králové a Jičín po nejvyšší v SO ORP Dvůr Králové nad Labem a Broumov.

Praktických lékařů pro děti a dorost působilo v kraji v přepočteném počtu 119 s průměrným denním ošetřením či vyšetřením v počtu téměř třiceti pacientů. Nejvíce pacientů bylo v roce 2005 zaregistrováno na jednoho lékaře pro děti a dorost v SO ORP Dvůr Králové nad Labem a Nový Bydžov, naopak nejméně v SO ORP Nová Paka a Vrchlabí.

Tab. 2.4.4.3. Praktičtí lékaři podle správních obvodů ORP v roce 2005

Zdroj: ÚZIS

	Praktičtí lékaři pro dospělé [1]			Praktičtí lékaři pro děti a dorost [1]		
	lékaři vč. smluvních	registrovaní pacienti na 1 lékaře	ošetření - - vyšetření na 1 lékaře a den	lékaři vč. smluvních	registrovaní pacienti na 1 lékaře	ošetření - - vyšetření na 1 lékaře a den
Královéhradecký kraj	**274**	**1 583**	**49**	**119**	**926**	**29**
v tom správní obvody:						
Broumov	7	1 844	55	4	997	22
Dobruška	10	1 645	57	5	939	27
Dvůr Král.n. L.	9	1 875	49	4	1 307	48
Hořice	9	1 557	42	4	1 010	31
Hradec Králové	87	1 434	45	35	831	27
Jaroměř	8	1 695	45	5	882	31
Jičín	27	1 474	49	10	875	26
Kostelec n. O.	9	1 663	60	6	975	29
Náchod	31	1 580	44	12	1 075	29
Nová Paka	5	1 828	46	4	719	22
Nové Město n. M.	6	1 808	54	3	915	30
Nový Bydžov	6	1 755	49	2	1 212	48
Rychnov n. K.	17	1 635	51	6	921	27
Trutnov	30	1 669	57	12	1 056	32
Vrchlabí	14	1 742	50	8	744	22

[1] počet lékařů, vč. smluvních - uveden vždy v přepočteném počtu, tj. součet úvazků

Graf 17 Registrovaní pacienti na 1 lékaře v SO ORP Královéhradeckého kraje v roce 2005

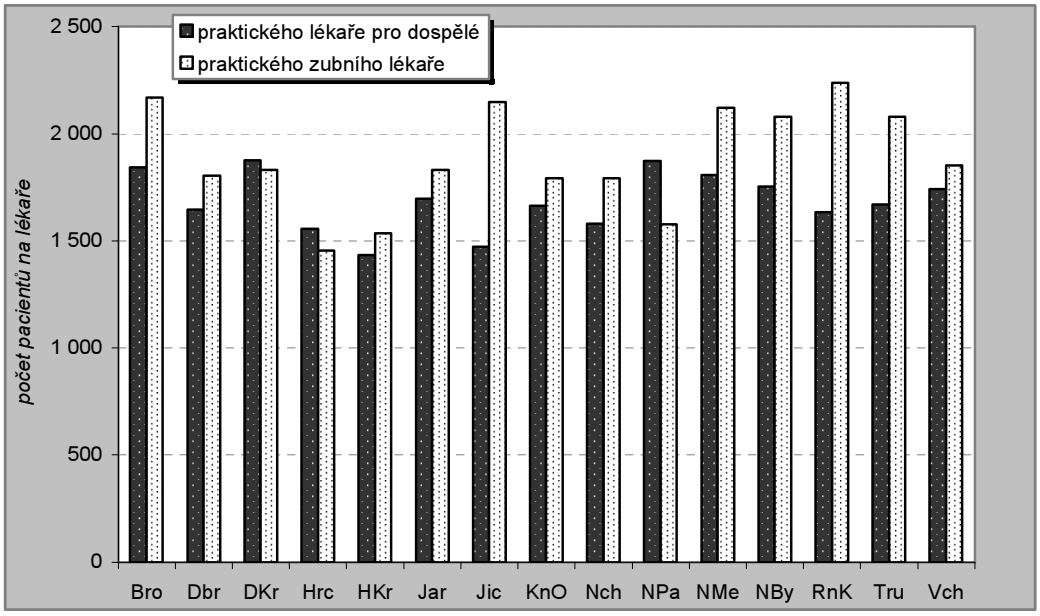

Zubních praktických lékařů ordinovalo v kraji v roce 2005 v přepočteném počtu 333 a v průměru vyšetřili či ošetřili za jeden den 14 pacientů. Nejvíce pacientů na 1 lékaře bylo registrováno v SO ORP Rychnov nad Kněžnou, Broumov a Jičín a nejméně v SO ORP Hořice, Hradec Králové a Nová Paka.

Přepočtený počet **praktických ženských lékařů** dosáhl v roce 2005 v kraji 56 s průměrně 40 ošetřeními či vyšetřeními pacientek denně. Na 1 ženského praktického lékaře je registrováno v průměru 3 760 pacientek, z toho nejvíce v SO ORP Vrchlabí a nejméně v SO ORP Nový Bydžov a Broumov.

Tab. 2.4.4.4. Praktičtí lékaři podle správních obvodů ORP v roce 2005

Zdroj: ÚZIS dokončení

	Praktičtí zubní lékaři [1]			Praktičtí ženští lékaři [1]		
	lékaři vč. smluvních	registrovaní pacienti na 1 lékaře	ošetření - - vyšetření na 1 lékaře a den	lékaři vč. smluvních	registrovaní pacienti na 1 lékaře [2]	ošetření - - vyšetření na 1 lékaře a den
Královéhradecký kraj	**333**	**1 799**	**14**	**56**	**3 760**	**40**
v tom správní obvody:						
Broumov	6	2 168	14	4	1 866	25
Dobruška	11	1 806	15	2	3 130	41
Dvůr Král.n. L.	15	1 830	15	4	3 546	35
Hořice	14	1 456	12	2	4 549	46
Hradec Králové	106	1 535	13	15	4 498	43
Jaroměř	12	1 831	14	2	3 905	35
Jičín	21	2 148	16	4	3 687	45
Kostelec n. O.	12	1 792	17	3	3 216	36
Náchod	37	1 793	13	8	2 956	31
Nová Paka	10	1 578	13	2	3 077	36
Nové Město n. M.	8	2 121	15	1	4 890	51
Nový Bydžov	9	2 078	19	2	1 863	27
Rychnov n. K.	17	2 237	16	3	3 789	56
Trutnov	39	2 080	15	5	4 855	52
Vrchlabí	17	1 851	17	2	5 517	30

[1] počet lékařů, vč. smluvních - uveden vždy v přepočteném počtu, tj. součet úvazků

[2] část žen je registrována i u ženských lékařů - specialistů

V oblasti **sociální péče** lze na úrovni správních obvodů sledovat pouze počty zařízení, které tuto péči poskytují a jejich kapacitu. V roce 2004 působilo v kraji 72 domů s pečovatelskou službou s 2 162 bytovými jednotkami a 29 domovů důchodců s 2 354 místy. Ostatních zařízení sociální péče, které zahrnují domovy-penziony pro důchodce, dětské domovy, ústavy sociální péče pro mládež, pro dospělé a další bylo v kraji celkem 49 s 2 278 místy.

Z hlediska zařízení sociální péče se ve všech správních obvodech nacházejí domy s pečovatelskou službou, jejichž kapacity postupně přibývají (v roce 2000 to bylo např. 62 domů s pečovatelskou službou s 1 946 bytovými jednotkami). Domovy důchodců nejsou v SO ORP Jaroměř, Nové Město nad Metují a Rychnov nad Kněžnou.

2.4.5. Kriminalita

Největší intenzita kriminality byla ve správních obvodech Jaroměř, Jičín a Náchod, nejnižší ve správních obvodech Nové Město nad Metují, Dobruška a Nová Paka. U jednotlivých typů trestné činnosti se značně lišila. Objasněnost trestných činů byla v kraji v průměru 53 %, nejvyšší v SO ORP Broumov a v dalších osmi SO ORP byla nad průměrem kraje, nejnižší v SO ORP Dvůr Králové nad Labem.

Počet zjištěných trestných činů v Královéhradeckém kraji stejně jako v celé republice v posledních letech postupně klesal. V roce 2005 bylo v kraji evidováno 11 674 zjištěných trestných činů, tj. o 13 % méně než v roce 2000. V následující části se zaměříme na strukturu trestných činů v roce 2005 podle druhu, pachatele, objasněnosti ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností. Data pocházejí z evidence služeben Policie České republiky.

Při prostorovém srovnání intenzity trestné činnosti je třeba zohlednit nejen počet bydlících obyvatel, ale i obyvatel dojíždějících za prací či do škol, tj. obvykle přítomných (faktických) obyvatel. **Průměrný počet zjištěných trestných činů na 1 000 faktických obyvatel** dosáhl v roce 2005 v Královéhradeckém kraji 19,5 případů. S nejvyšší intenzitou kriminality se potýká správní obvod Jaroměř (26 trestných činů na 1 000 obvykle přítomných obyvatel), Jičín a Náchod, s nejnižší správní obvod Nové Město nad Metují (14 případů na 1 000 faktických obyvatel), Dobruška a Nová Paka.

Mezi správními obvody existují rozdíly nejen v intenzitě kriminality, ale i ve struktuře spáchaných trestných činů. Zjištěné případy spadají nejčastěji do kategorie majetkových trestných činů (57 % z celkového počtu zjištěných trestných činů), z toho 34 % představují krádeže prosté a 19 % krádeže vloupáním. Téměř 18 % z celkového počtu případů tvoří hospodářské činy a násilné a mravnostní pak necelých 8 %.

Nejvyšší **podíl majetkových trestných činů** byl v roce 2005 zjištěn ve správním obvodě Vrchlabí (67 %) a převýšil o dvacet procentních bodů správní obvod Broumov (46 %), kde byl podíl tohoto druhu kriminality nejnižší. Procento zjištěných **hospodářských trestných činů** bylo nejvyšší ve správním obvodě Náchod (29 %) a Jaroměř (28 %), nejnižší pak ve správním obvodě Vrchlabí (11 %). Nejvyšší podíl **násilných a mravnostních trestných činů** byl evidován ve správním obvodě Broumov (15 %), Hořice a Nová Paka, nejnižší ve správním obvodě Nové Město nad Metují a Jičín (5% resp. 6 %).

Struktura pachatelů objasněných trestných činů se v různých částech kraje rovněž značně lišila. V roce 2005 byla v kraji spáchána plná čtvrtina trestných činů **recidivisty**, nejvíce ve správních obvodech Broumov a Nová Paka a nejméně ve správním obvodě Nový Bydžov. Podíl **mladistvých** pachatelů na trestné činnosti v kraji byl pětiprocentní, dvakrát vyšší než je průměr kraje byl ve správním obvodě Broumov (11 %), naopak nejnižší byl ve správním obvodu Dvůr Králové nad Labem (2 %).

Tab. 2.4.5.1. Kriminalita v roce 2005*)

Zdroj: Policejní prezidium ČR

	Zjištěné trestné činy na 1 000 faktických obyvatel[1)]				Podíl pachatelů (%)	
	celkem	násilné a mravnostní	majetkové	hospodářské	recidivistů	mladistvých
Královéhradecký kraj	**19,5**	**1,5**	**11,2**	**3,5**	**25,7**	**5,0**
v tom správní obvody:						
Broumov	19,8	3,0	9,1	3,6	37,5	10,7
Dobruška	14,1	1,0	8,5	1,7	16,5	2,6
Dvůr Králové n. L.	20,1	1,9	12,0	2,2	30,1	2,1
Hořice	15,6	1,9	9,0	1,8	32,9	7,2
Hradec Králové	19,7	1,3	11,5	3,9	12,9	4,2
Jaroměř	25,7	1,8	13,8	7,2	27,3	9,4
Jičín	22,5	1,3	13,4	3,2	34,8	2,9
Kostelec nad Orlicí	18,6	1,7	10,4	2,2	22,8	4,4
Náchod	22,0	1,5	11,3	6,3	32,2	4,6
Nová Paka	16,8	1,9	8,8	2,2	35,1	3,5
Nové Město n. Met.	13,9	0,7	8,7	2,4	29,4	5,7
Nový Bydžov	21,7	2,1	10,4	4,8	7,5	5,1
Rychnov n. K.	19,7	1,5	10,6	3,9	27,5	3,2
Trutnov	18,1	1,3	11,2	2,2	33,5	8,3
Vrchlabí	18,8	1,4	12,7	2,0	32,8	5,0

*) sumarizace za správní obvody z dat služeben PČR

1) odhad počtu skutečně přítomného obyvatelstva (nejen bydlící osoby)

Objasněnost trestných činů závisí na druhu trestné činnosti a mezi jednotlivými správními obvody se významně liší. Podíl objasněných prostých krádeží dosáhl v roce 2005 v kraji 27,5 %, nejúspěšnější byli policisté ve správním obvodě Jaroměř (34 %), nejméně úspěšní ve správní obvodu Nový Bydžov (18 %). Podobně tomu bylo i u krádeží vloupáním (v kraji 28 %, ve správní obvodě Rychnov nad Kněžnou 45 %, ve správní obvodě Nový Bydžov 10 %). Objasněnost hospodářských trestných činů dosáhla v kraji 75 %, nejvyšší (devadesátiprocentní) byla v SO Nová Paka, nejnižší v SO Dvůr Králové nad Labem (55 %). Stoprocentní objasnění případů násilných a mravnostních zaznamenali policisté ve správním obvodě Nové Město nad Metují, nejnižší podíl objasněnosti byl ve správním obvodu Trutnov (75 %), když průměr kraje představoval 84 % objasněných násilných a mravnostních trestných činů.

2.4.6. Volby

Ve všech správních obvodech se zvýšila volební účast při volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2006 proti roku 2002 v průměru o 5,8 procentního bodu. Jsou to zároveň i volby s nejvyšší účastí voličů a mezi správními obvody existují výraznější rozdíly. Dvoutřetinová volební účast do PSP ČR v Královéhradeckém kraji kontrastuje s poloviční účastí při volbách do obecních zastupitelstev a třetinovou do krajských zastupitelstev.

Samostatnou kapitolu věnovanou sociálnímu vývoji uzavírá pohled na změny a regionální rozdíly ve volební účasti a výsledcích voleb, které proběhly v letech 2000 – 2006. Vzhledem k odlišné územní organizaci, resp. specifickému postavení nejsou předmětem této analýzy volby do Senátu Parlamentu ČR, Referendum o přistoupení ČR k EU, ani volby do Evropského parlamentu, které se ve sledovaném období rovněž konaly.

Údaje o volební účasti dokumentují, že v České republice přikládají občané největší význam **volbám do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR** (zkráceně PSP ČR). Při posledních volbách, které proběhly ve dnech 2. – 3. června 2006, byla v kraji zaznamenána o 5,8 procentního bodu vyšší účast voličů ve srovnání s předchozími volbami (14. – 15. června 2002). Pořadí mezi kraji se však snížilo, když v roce 2002 byla v kraji třetí nejvyšší volební účast a v roce 2006 již pátá. Stejně tomu tak bylo i v jednotlivých správních obvodech, z toho v šesti byl nárůst vyšší než průměr kraje. V roce 2006 se projevila vyšší volební účast proti předchozím volbám nejvíce ve správních obvodech Nová Paka (o 8,6 procentního bodu) a Nové Město nad Metují (o 7,2 procentního bodu a naopak nejnižší byl nárůst v SO ORP Nový Bydžov (o 1,5 procentního bodu) a Dobruška (o 4,3 procentního bodu).

Mezi správními obvody ORP v kraji se dlouhodobě projevuje nejvyšší účast při volbách do PSP ČR v SO ORP Dobruška a Nové Město nad Metují, naopak nejméně voličů, kteří se účastní voleb je v SO ORP Broumov, Dvůr Králové nad Labem a Jaroměř. Následující tabulka dává přehled o výsledcích podle vybraných volebních stran.

Tab. 2.4.6.1. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

	Účast voličů (%)		Podíl hlasů pro vybrané volební strany z celkového počtu hlasů (%)									
			ODS		ČSSD		KSČM		KDU-ČSL[1)]		SZ	
	2002	2006	2002	2006	2002	2006	2002	2006	2002	2006	2002	2006
Královéhradecký kraj	**60,8**	**66,7**	**26,6**	**37,7**	**27,5**	**30,1**	**16,1**	**11,5**	**14,5**	**6,7**	**2,3**	**6,7**
v tom správní obvody:												
Broumov	53,5	60,1	22,9	31,7	29,8	33,3	18,8	13,7	12,2	6,4	1,8	5,0
Dobruška	65,9	70,2	21,7	32,8	25,5	29,9	14,5	10,7	21,2	12,3	1,9	5,7
Dvůr Králové n. L.	55,8	62,5	26,1	38,5	26,3	30,0	18,3	12,3	12,8	5,0	2,8	6,8
Hořice	61,7	67,2	25,9	36,2	28,4	30,5	16,9	12,6	13,1	5,2	2,6	6,5
Hradec Králové	63,6	69,7	27,6	40,1	29,6	29,9	15,5	11,2	13,9	5,7	2,1	6,9
Jaroměř	55,9	61,4	24,2	34,5	28,1	31,8	17,9	12,0	13,4	6,2	2,4	6,6
Jičín	58,4	63,7	25,1	36,2	28,1	31,9	18,6	13,3	12,0	5,4	2,3	6,0
Kostelec nad Orlicí	62,3	67,9	24,5	33,8	27,2	31,5	20,5	14,9	12,2	5,5	1,9	6,9
Náchod	61,2	67,8	29,2	39,3	24,4	27,7	11,0	8,3	19,6	11,3	2,0	6,3
Nová Paka	59,3	67,9	24,9	39,3	27,7	30,0	15,0	10,0	16,2	7,2	2,3	6,8
Nové Město nad Metují	63,4	70,5	27,0	38,3	24,4	27,6	10,9	8,5	21,2	11,1	1,9	6,7
Nový Bydžov	60,7	62,1	23,2	30,9	29,0	35,4	20,7	15,6	9,8	5,1	1,9	5,6
Rychnov nad Kněžnou	60,2	67,0	25,3	34,1	26,5	30,9	15,6	11,6	15,7	8,5	2,1	6,6
Trutnov	58,9	64,1	27,2	38,5	26,9	30,0	17,5	12,0	12,5	4,9	2,5	7,5
Vrchlabí	62,2	67,5	30,0	40,8	25,4	27,8	16,0	10,8	12,7	4,5	4,0	8,0

[1)] v roce 2002 koalice KDU-ČSL, US-DEU

Přesnější hodnocení přináší srovnání aktivní účasti, která zohledňuje odevzdané platné hlasy a tím je nepatrně nižší než výše uvedená volební účast. V následující tabulce je možné porovnat výsledky samotných voleb v roce 2006 i s mírou nezaměstnanosti. Podíl voličů, kteří odevzdali platné hlasy je v členění podle správních obvodů značně rozdílný. Rozpětí činí téměř 11 procentních bodů.

Tab. 2.4.6.2. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 2006

Název ORP	Odevzdané platné hlasy celkem	Podíl na zapsaných voličích (%) - aktivní účast	z toho podíl na hlasech celkem podle volebních stran (%)					Míra nezaměst-nanosti (%) k 31.12.2005
			ODS	ČSSD	KSČM	KDU-ČSL	SZ	
Královéhradecký kraj	**295 931**	**66,45**	**37,66**	**30,14**	**11,52**	**6,72**	**6,69**	**7,88**
v tom správní obvody:								
Broumov	8 298	59,93	31,71	33,35	13,68	6,42	4,95	11,55
Dobruška	11 191	69,96	32,76	29,94	10,72	12,28	5,75	6,00
Dvůr Králové nad Labem	13 743	62,19	38,50	30,04	12,34	4,98	6,79	10,90
Hořice	9 817	66,88	36,18	30,46	12,63	5,16	6,53	9,33
Hradec Králové	81 365	69,53	40,12	29,94	11,24	5,74	6,93	6,50
Jaroměř	9 433	61,12	34,51	31,75	11,97	6,20	6,57	9,66
Jičín	24 716	63,40	36,15	31,88	13,29	5,38	5,96	8,08
Kostelec nad Orlicí	13 213	67,60	33,81	31,47	14,95	5,49	6,90	6,56
Náchod	33 501	67,60	39,29	27,72	8,29	11,32	6,30	7,29
Nová Paka	7 265	67,51	39,28	30,01	10,02	7,19	6,79	8,11
Nové Město nad Metují	8 120	70,38	38,33	27,56	8,55	11,13	6,69	6,00
Nový Bydžov	8 438	61,94	30,87	35,42	15,62	5,08	5,64	10,82
Rychnov nad Kněžnou	17 980	66,74	34,11	30,87	11,62	8,46	6,59	7,18
Trutnov	33 506	63,79	38,49	30,03	12,00	4,86	7,51	9,54
Vrchlabí	15 345	67,24	40,79	27,79	10,80	4,45	7,99	7,26

Zajímavé srovnání nabízí grafické znázornění polohy jednotlivých správních obvodů z hlediska volební účasti a míry nezaměstnanosti. Vidíme zde zřetelnou nepřímou závislost mezi hodnotami obou ukazatelů. Vyšší nezaměstnanost a s ní spojená sociální nejistota obyvatel v SO ORP Broumov, Nový Bydžov, Dvůr Králové nad Labem a dále i Jaroměř a Trutnov tlumí zájem potenciálních voličů spolurozhodovat o politickém dění.

Graf 18 **Účast ve volbách do PS Parlamentu ČR 2006 a míra nezaměstnanosti**

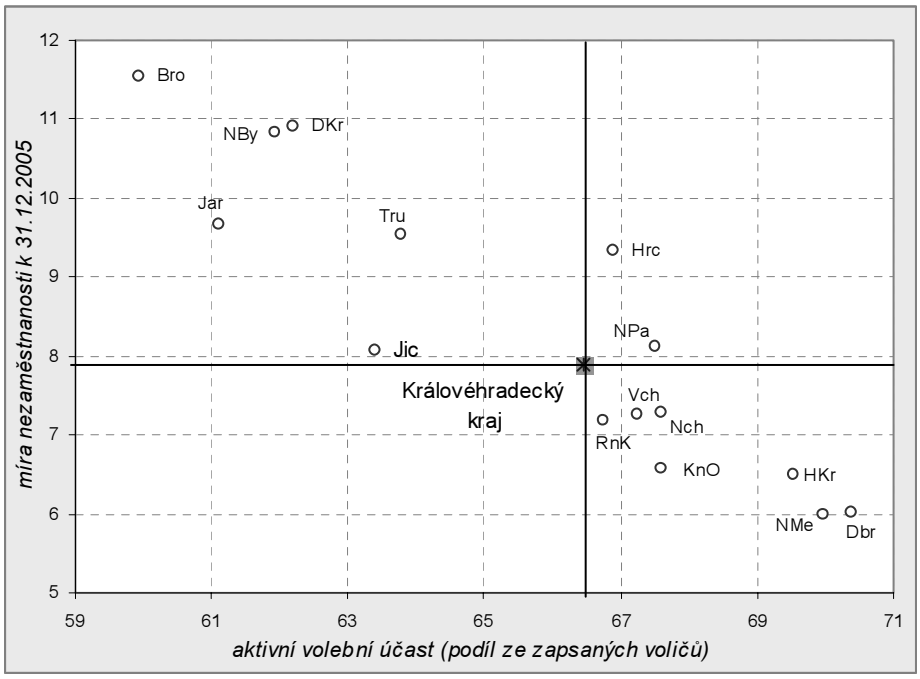

V roce 2006 došlo proti roku 2002 k nezanedbatelnému nárůstu účasti voličů. Zvýšení zájmu o účast ve volbách podle jednotlivých správních obvodů ORP dokumentuje následující tabulka s uvedením změn ukazatelů v předchozí tabulce proti volbám v roce 2002. Ve všech správních obvodech se zvýšila volební účast i podíl hlasů přidělených parlamentním stranám. Shodný vývoj byl zaznamenám i u podílu hlasů vybraných volebních stran, ať již s přírůstkem, či úbytkem podílu hlasů.

Tab. 2.4.6.3. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR - rozdíl roku 2006 proti 2002

procentní body

Název ORP	Rozdíl podílu na zapsaných voličích - aktivní účast	Strany zvolené do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR	rozdíl podílů na hlasech celkem podle volebních stran					Rozdíl míry nezaměstnanosti k 31.12. 2006 - 2002
			ODS	ČSSD	KSČM	KDU-ČSL US-DEU	SZ	
Královéhradecký kraj	**6,94**	**7,83**	**10,43**	**0,45**	**-4,66**	**-3,80**	**3,63**	**1,39**
v tom správní obvody:								
Broumov	6,69	6,35	8,78	3,59	-5,16	-5,24	3,17	2,44
Dobruška	4,23	8,51	11,07	4,43	-3,80	-8,45	3,84	1,29
Dvůr Králové nad Labem	6,68	9,06	12,36	3,70	-5,92	-7,50	3,99	4,11
Hořice	5,58	6,71	10,32	2,08	-4,25	-7,64	3,89	4,03
Hradec Králové	6,25	7,36	12,49	0,32	-4,23	-7,79	4,83	0,54
Jaroměř	5,56	7,30	10,26	3,63	-5,94	-5,29	4,20	3,45
Jičín	5,36	8,93	11,09	3,75	-5,29	-6,30	3,61	1,97
Kostelec nad Orlicí	5,48	8,30	9,32	4,32	-5,52	-6,40	5,02	1,19
Náchod	6,68	8,71	10,05	3,37	-2,75	-7,81	4,32	2,27
Nová Paka	8,43	9,54	14,39	2,35	-5,01	-8,70	4,51	1,76
Nové Město nad Metují	7,22	8,76	11,31	3,21	-2,34	-9,61	4,75	1,92
Nový Bydžov	2,19	9,97	7,70	6,44	-5,11	-4,48	3,72	1,32
Rychnov nad Kněžnou	6,82	8,45	8,78	4,33	-4,00	-6,81	4,54	1,98
Trutnov	5,25	8,74	11,31	3,09	-5,51	-7,05	4,98	0,91
Vrchlabí	5,47	7,70	10,83	2,38	-5,21	-7,34	4,00	1,54

1) - v roce 2002 kandidovala koalice KDU-ČSL a US-DEU - stala se parlamentní stranou
- v roce 2006 kandidovaly KDU-ČSL a US-DEU samostatně, pro porovnání použit součet hlasů obou stran

Volby do zastupitelstev obcí provází na rozdíl od voleb do PSP ČR poněkud nižší a mírně klesající zájem voličů. Z jednotlivých správních obvodů byla vyšší účast proti předchozím volbám jen v SO ORP Hradec Králové a Kostelec nad Orlicí.

Tab. 2.4.6.4. Volby do zastupitelstev obcí

	Účast voličů (%)		Podíl hlasů pro vybrané volební strany z celkového počtu hlasů (%)											
			ODS		ČSSD		KSČM		KDU-ČSL		NK[1)]		SNK[2)]	
	2002	2006	2002	2006	2002	2006	2002	2006	2002	2006	2002	2006	2002	2006
Královéhradecký kraj	**50,7**	**50,0**	**22,4**	**28,8**	**11,6**	**11,4**	**11,6**	**9,8**	**9,2**	**7,2**	**3,0**	**2,5**	**16,3**	**16,7**
v tom správní obvody:														
Broumov	54,4	49,4	12,1	16,8	18,4	14,2	6,9	6,4	9,1	10,2	1,1	0,5	43,1	31,1
Dobruška	61,0	60,7	16,3	17,2	9,1	10,6	13,6	9,1	19,3	18,3	5,9	5,4	24,0	23,2
Dvůr Králové n. L.	51,3	48,6	15,9	21,3	9,3	10,8	8,9	8,3	1,8	4,6	3,4	2,7	40,2	17,2
Hořice	58,7	56,5	21,0	19,8	10,1	9,1	9,6	7,3	4,3	3,1	8,7	9,7	29,8	17,3
Hradec Králové	44,1	46,2	27,4	38,9	13,5	14,0	13,7	11,7	8,1	6,3	2,7	2,3	6,3	5,8
Jaroměř	47,2	45,0	14,6	17,0	15,8	8,9	9,7	8,1	0,3	0,2	0,7	0,1	24,6	19,8
Jičín	56,1	53,4	19,2	24,7	8,7	9,2	9,5	7,1	12,0	7,9	9,2	8,1	27,8	29,8
Kostelec nad Orlicí	54,7	54,9	30,2	27,7	9,1	5,8	20,3	16,4	4,2	4,7	4,0	1,9	10,7	11,7
Náchod	51,5	49,5	21,2	26,2	12,0	12,0	7,6	6,7	18,3	14,1	1,9	1,2	13,3	17,8
Nová Paka	57,3	56,3	18,8	19,6	8,1	10,7	10,3	7,0	5,9	4,9	0,0	0,0	24,5	34,7
Nové Město nad Metují	53,4	52,9	29,1	26,5	12,5	7,9	10,1	7,9	14,8	3,5	2,4	5,0	7,9	19,7
Nový Bydžov	55,6	53,3	14,7	21,6	6,5	9,9	11,6	9,0	3,7	0,0	7,1	6,1	25,1	29,7
Rychnov nad Kněžnou	53,9	51,8	11,3	14,2	9,0	7,2	12,2	11,0	15,5	12,6	1,9	0,7	27,1	28,3
Trutnov	47,2	46,7	23,6	28,9	12,4	10,7	11,8	10,6	5,5	4,6	0,7	0,8	14,4	19,0
Vrchlabí	54,7	53,9	18,6	19,7	6,7	8,4	8,9	6,1	8,9	7,7	1,5	0,7	19,1	34,0

1) Nezávislí kandidáti 2) Sdružení nezávislých kandidátů

Při posledních komunálních volbách, které se konaly ve dnech 20. – 21. října 2006, byla v kraji ve srovnání s volbami ve dnech 1. – 2. listopadu 2002 nižší voličská účast o 0,66 procentního bodu a proti parlamentním volbám do PSP ČR je krajským průměrem 50,0 % o více než 16 procentních bodů nižší. V územním srovnání je typická nejvyšší volební účast ve správním obvodu Dobruška (60,7 %) a nejnižší pro SO ORP Jaroměř (44,96 %).

Rozložení politických sil v komunální politice je poněkud odlišné od politiky parlamentní. Významné zastoupení v obecních zastupitelstvech mají kromě tradičních politických stran nejrůznější sdružení nezávislých kandidátů (SNK) a jednotliví nezávislí kandidáti (NK). V úhrnu všichni tito nezávislí obdrželi v roce 2006 v Královéhradeckém kraji téměř pětinu celkového počtu přidělených hlasů.

Vzájemným propojením registru kandidátů spravovaným ČSÚ a seznamu starostů získaných od oddělní vnitřní správy Krajského úřadu Hradec Králové byly získány údaje o zastoupení žen mezi starosty v kraji po komunálních volbách v roce 2006. Jestliže mezi kandidáty byly v kraji v roce 2006 ženy zastoupeny 29,5 % a mezi zvolenými zastupiteli 25,3 %, pak podíl žen starostek z celkového počtu 448 obcí činí 18,8 %.

Graf 19 Podíl žen na celkovém počtu zvolených starostů podle správních obvodů v roce 2006

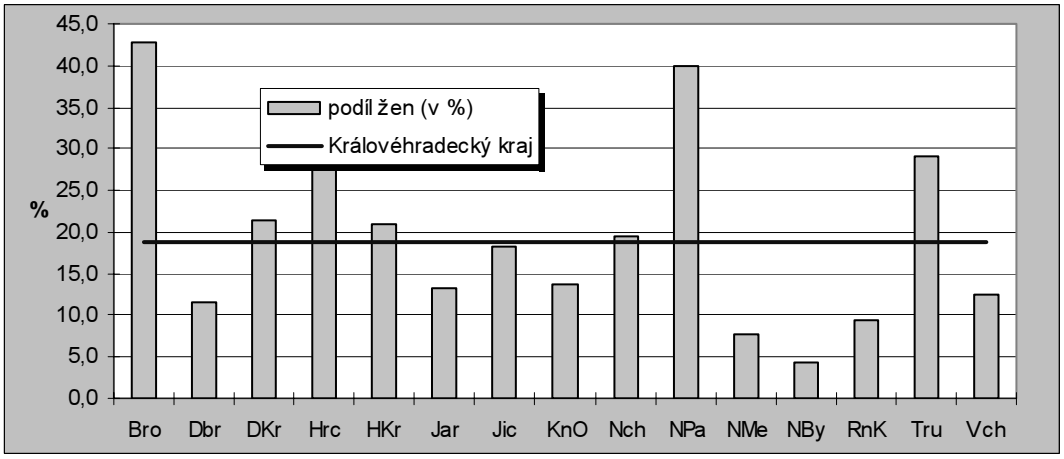

V návaznosti na územně-správní reformu proběhly dne 12. 11. 2000 historicky první **volby do zastupitelstev krajů** České republiky. Vzhledem k poměrně krátké tradici se tyto volby vyznačují relativně nízkou účastí voličů, navíc s klesající tendencí. Těchto voleb se v kraji účastní průměrně třetina voličů. Při posledních volbách konaných ve dnech 5. – 6. 11. 2004, byla v kraji zaznamenána o 2,18 procentního bodu nižší voličská účast oproti předchozím volbám. Nejvyšší účast provázela správní obvody Hradec Králové, Nové Město nad Metují a Dobrušku.

Tab. 2.4.6.5. Volby do zastupitelstva Královéhradeckého kraje

	Účast voličů (%)		Podíl hlasů pro vybrané volební strany z celkového počtu hlasů (%)							
			ODS		ČSSD		KSČM		KDU-ČSL [1]	
	2000	2004	2000	2004	2000	2004	2000	2004	2000	2004
Královéhradecký kraj	**34,7**	**32,6**	**26,9**	**39,3**	**13,2**	**12,0**	**18,0**	**16,7**	**26,2**	**10,4**
v tom správní obvody:										
Broumov	28,1	25,8	24,2	27,9	16,1	14,1	20,2	17,3	28,0	8,7
Dobruška	36,9	34,0	20,8	32,4	11,8	9,9	15,6	15,7	41,6	21,0
Dvůr Králové n. L.	29,5	28,4	28,6	39,6	14,1	13,7	19,8	17,8	23,4	6,6
Hořice	33,5	32,5	33,7	35,3	15,3	11,2	18,2	16,5	21,6	6,4
Hradec Králové	38,6	37,0	26,8	41,1	12,1	11,6	18,1	16,8	21,7	10,3
Jaroměř	28,8	29,7	24,8	35,9	16,2	14,0	18,8	18,0	25,9	6,9
Jičín	28,8	29,8	27,1	40,8	16,0	13,4	21,4	18,1	22,1	7,8
Kostelec nad Orlicí	37,6	33,2	21,3	37,7	9,9	9,9	27,5	25,1	22,4	7,8
Náchod	38,3	33,8	29,6	41,8	13,2	11,0	11,0	11,3	36,9	15,1
Nová Paka	30,8	30,9	31,0	45,9	11,9	12,5	19,4	16,3	27,8	10,5
Nové Město nad Metují	37,5	34,3	27,1	41,8	11,4	11,7	11,6	12,7	39,9	14,9
Nový Bydžov	31,9	28,9	28,4	30,1	14,0	13,5	21,8	18,3	19,1	10,4
Rychnov nad Kněžnou	34,2	31,8	23,1	34,5	12,7	11,8	17,9	17,6	35,5	11,0
Trutnov	33,1	29,4	28,2	41,4	14,7	13,7	19,3	18,0	21,0	6,7
Vrchlabí	33,6	30,5	25,6	38,7	13,0	10,1	16,6	14,6	27,8	10,9

[1] v roce 2000 Čtyřkoalice (KDU-ČSL, ODA, DEU, US)

Z následujícího grafu je zřejmý výše popsaný **rozdílný zájem voličů o účast v různých typech voleb**. Při volbách do zastupitelstva Královéhradeckého kraje v roce 2004 dosáhla voličská účast jedné třetiny, u voleb

do zastupitelstev obcí v roce 2006 poloviny a u voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR více než dvou třetin zapsaných voličů.

Graf 20 Účast voličů ve volbách ve správních obvodech ORP podle typu voleb

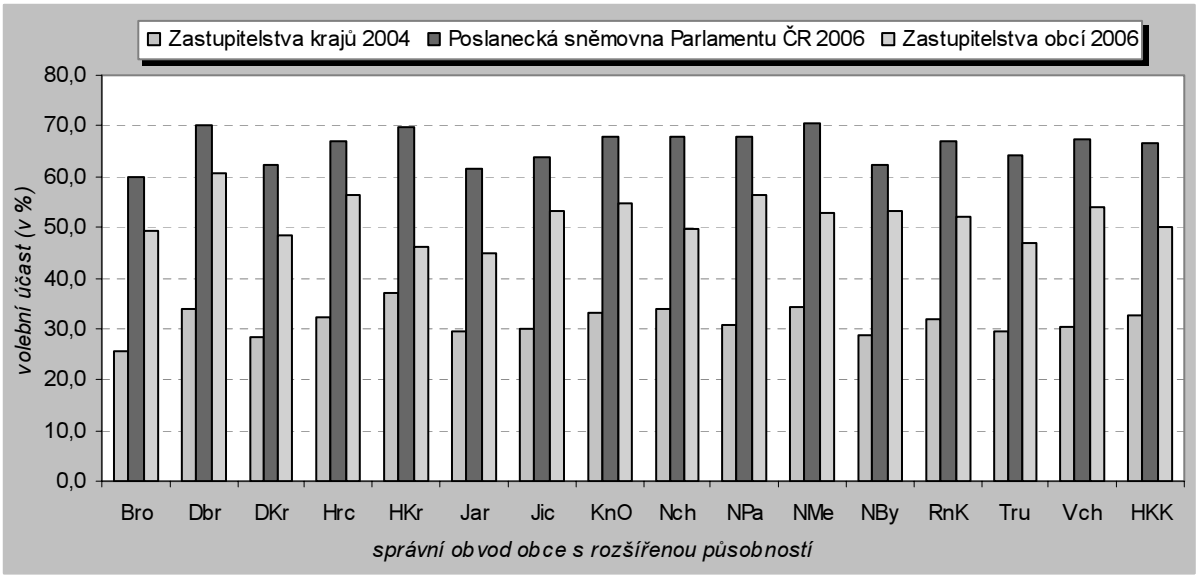

Jednoznačný nárůst voličského zájmu ve všech správních obvodech se projevil pouze v případě voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR (viz další graf). V největším rozsahu přitom klesla účast u voleb krajských zastupitelů, nejvíce ve správním obvodu Náchod a Kostelec nad Orlicí. Zvýšenou volební účast při těchto volbách zaznamenaly pouze SO ORP Jičín, Jaroměř a Nová Paka.

Graf 21 Změna účasti voličů ve volbách ve správních obvodech ORP podle typu voleb

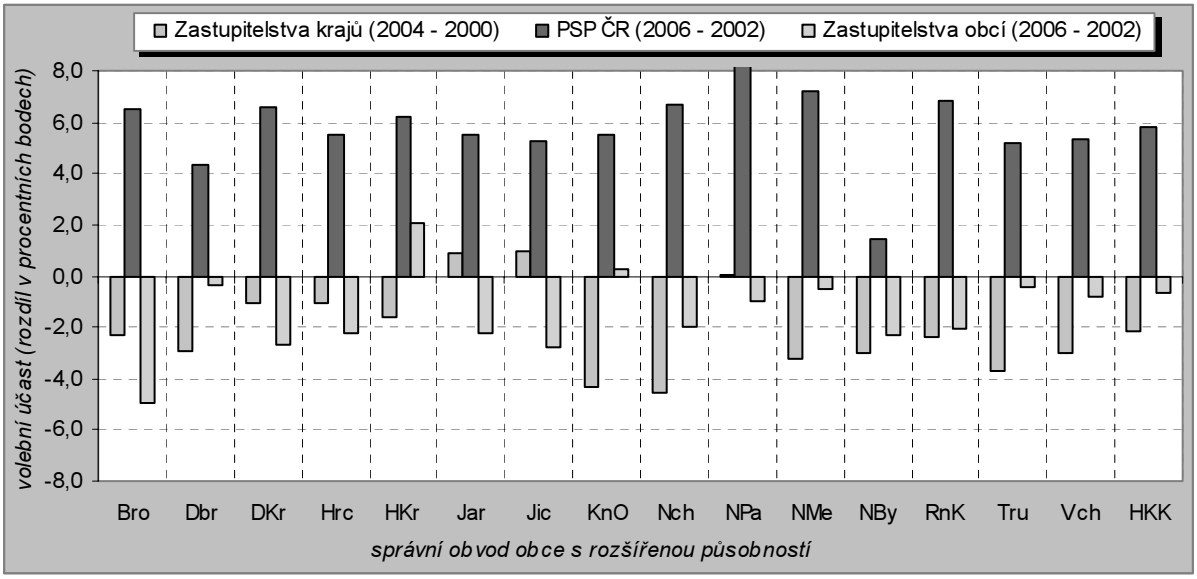

2.5. Životní prostředí, infrastruktura, poloha, dostupnost

Výrazně nejpříznivější ekologickou stabilitu mají horské hraniční obvody na severu a východě kraje (SO ORP Vrchlabí, Trutnov a Rychnov nad Kněžnou), nejvíce nestabilní oblasti tvoří SO ORP Nový Bydžov, Hradec Králové a Jaroměř. Chráněná území pokrývají pětinu rozlohy celého kraje, největší jsou v SO ORP Broumov (celá rozloha), Vrchlabí a Náchod (40 % rozlohy), Rychnov nad Kněžnou (třetina rozlohy), Trutnov (čtvrtina rozlohy) a Dobruška (pětina rozlohy).

2.5.1. Ovzduší

Statistická data k rozsáhlé problematice životní prostředí jsou většinou k dispozici pouze v členění do okresů, do nižších územně správních celků ČSÚ zatím data nezjišťuje. Strukturu pozemků podle správních obvodů ORP a některá další data přebíráme ze zdrojů mimo ČSÚ.

Hodnocení úrovně znečištění ovzduší vychází z monitorování koncentrací znečišťujících látek pomocí sítě měřících stanic (imise) a plošné hodnocení emisí se provádí u vybraných znečišťujících látek z velkých, středních a malých zdrojů (REZZO 1 – 3).

Kraj se dlouhodobě vyznačuje nižší úrovní emisí a zatížení ovzduší ve srovnání s průměrem České republiky. Pouze v okrese Trutnov v roce 2004 překročily emise oxidu siřičitého o 28 % republikový průměr a v okresech Rychnov nad Kněžnou a Trutnov se tuhé emise dostaly mírně nad průměrem ČR.

Tab. 2.5.1.1. Měrné emise oxidu siřičitého a oxidů dusíku REZZO 1 – 3 podle okresů

t/km^2/rok

	oxid siřičitý						oxid dusíku					
	2000	2001	2002	2003	2004	Index 2004/2000 (%)	2000	2001	2002	2003	2004	Index 2004/2000 (%)
Královéhradecký kraj	**2,11**	**2,00**	**1,55**	**1,79**	**1,93**	**91,2**	**0,65**	**0,68**	**0,59**	**0,70**	**0,61**	**94,3**
v tom okresy :												
Hradec Králové	1,02	0,96	0,88	0,86	0,79	77,7	0,44	0,41	0,40	0,40	0,41	92,3
Jičín	1,19	1,07	0,92	0,86	0,86	72,5	0,34	0,33	0,30	0,31	0,29	86,6
Náchod	2,95	2,37	2,11	1,75	2,45	83,0	0,69	0,73	0,64	0,61	0,66	96,2
Rychnov n. Kn.	1,81	1,83	1,49	1,43	1,48	81,8	0,47	0,52	0,48	0,51	0,50	106,2
Trutnov	3,30	3,40	2,21	3,57	3,61	109,6	1,16	1,25	1,03	1,44	1,06	91,4

Z hlediska **imisí** se na základě měření jeví jako největší problém překročení imisních limitů suspendovaných části frakce PM_{10}, především na stanicích ve Velichovkách (v okrese Náchod) a v Hradci Králové-Brněnská. Je-li maximální tolerovaný počet 35 překročení limitní hodnoty 50 mikrogramů na m^3/24 hodin za rok, zde byla 36. naměřená hodnota v roce 2005 celkem 62 μg/m^3, resp. 57,7μg/m^3. Z dat publikovaných ve Statistické ročence životního prostředí ČR 2006 (tab. B1.2.21) vyplývá, že uvedené imisní limity byly překročeny téměř na celém území správních obvodů Hradec Králové, Jaroměř a Kostelec nad Orlicí, na dvou třetinách rozlohy správních obvodů Jičín, Hořice, Nové Město nad Metují a přibližně na polovině rozlohy správních obvodů Dobruška, Rychnov nad Kněžnou a Dvůr Králové nad Labem.

V ročence najdeme mimo jiné i údaje o překročení maximálních denních osmihodinových klouzavých průměrů koncentrací **ozonu** v roce 2005 (120 μg/m^3 k 1. lednu 2010, maximálně tolerováno 25 překročení za rok). Nejvyšší hodnoty byly naměřeny v horských oblastech. V Krkonoších – Rýchorách (okres Trutnov) bylo za období 2003 - 2004 zjištěno v průměru 75 překroční cílového limitu, v Orlických horách na Šerlichu (okres Rychnov nad Kněžnou) za období let 2003 – 2005 pak 51 překročení.

2.5.2. Voda

Naposledy bylo hospodaření s vodou a nakládání s odpadními vodami podrobně zjišťováno za rok 2001, v dalších letech nejsou regionálně členěná data k dispozici. My jsme vycházeli z výsledků Cenzu veřejných vodovodů a kanalizací 2002.

Z výsledku cenzu vyplývá, že pětina obcí v kraji nebyla vybavena veřejným vodovodem, v okrese Jičín dokonce více než 40 % obcí, což je částečně dáno velkou sídelní rozdrobeností obcí okresu. Podíl obyvatel

zásobovaných vodou z veřejného vodovodu zde byl 72,2 %, krajský průměr činil 88,2 %, nejvyšší byl v okrese Náchod 94,9 %. Nejvyšší specifická potřeba vody na den byla v domácnostech okresu Trutnov, nejnižší v domácnostech okresu Jičín.

S výjimkou malých a středních obcí lze konstatovat, že s rostoucí velikostí obce roste i specifická potřeba vody na jednoho obyvatele. V malých a středních obcích ovlivňuje spotřebu vody i domácí hospodářství (hospodářská zvířata, záhumenky). Specifická potřeba vody je druhá nejvyšší v jediném městě s počtem obyvatel nad 50 tisíc, v krajském městě Hradec Králové.

Tab. 2.5.2.1. Vyrobená voda, odpadní vody a jejich čištění podle okresů za rok 2001

Zdroj : Cenzus veřejných vodovodů a kanalizací ČR 2002

	Voda (tis. m^3)			Specifická potřeba vody na 1 obyvatele v domácnosti na 1 den (l)	Vypouštěné odpadní vody do kanalizace (tis.m^3)	Čištěné odpadní vody bez srážkových vod (tis. m^3)	Podíl čistěných odpadních vod (%)
	vyrobená pitná	fakturovaná celkem	z toho pro domácnosti				
Královéhradecký kraj	**39 472**	**27 529**	**16 945**	**95,8**	**36 129**	**32 909**	**91,1**
v tom okresy :							
Hradec Králové	9 633	7 817	4 820	94,1	7 513	7 350	97,8
Jičín	4 324	3 345	1 590	77,7	3 184	2 516	79,0
Náchod	8 073	6 136	3 883	99,6	13 750	12 078	87,8
Rychnov n. Kněžnou	5 222	3 475	2 321	89,7	2 935	2 357	80,3
Trutnov	12 221	6 755	4 333	107,4	8 746	8 607	98,4

Podíl obyvatel žijících v domech napojených na veřejnou kanalizaci činil k 31. 12. 2001 v kraji 72,1 %. Nejvyšší byl v okrese Hradec Králové (81,9 %) a nejnižší v okrese Trutnov (61,4 %). Podíl obyvatel žijících v domech s kanalizací napojenou na čistírnu odpadních vod byl v kraji 62,7 %. V okrese Hradec Králové přesáhl 70% hranici zatímco v okrese Jičín nedosáhl ani 50 %. Kapacita čistíren odpadních vod byla nejlépe využita v okrese Náchod (téměř z 80 %), naopak zcela nedostatečně (málo přes 50 %) byla využita v okrese Jičín a Rychnov nad Kněžnou.

Tab. 2.5.2.2. Vyrobená voda, odpadní vody a jejich čištění podle velikostních skupin obcí za rok 2001

Zdroj : Cenzus veřejných vodovodů a kanalizací ČR 2002

	voda (tis. m^3)			Specifická potřeba vody na 1 obyvatele na 1 den (l)	Vypouštěné odpadní vody do kanalizace (tis.m^3)	Čištěné odpadní vody bez srážkových vod (tis. m^3)	Podíl čistěných odpadních vod (%)
	vyrobená pitná	fakturovaná celkem	z toho pro domácnosti				
Královéhradec. kraj	**39 472**	**27 529**	**16 945**	**156**	**36 129**	**32 909**	**91,1**
v tom velikostní skupiny obcí podle počtu obyvatel							
1 - 500	2 433	1 817	1 322	121	1 066	154	14,5
501 - 1 000	3 222	2 389	1 502	152	1 792	909	50,7
1 001 - 2 000	2 832	2 140	1 209	180	1 899	1 342	70,7
2 001 - 5 000	4 567	2 813	1 872	145	3 243	2 903	89,5
5 001 - 10 000	6 229	4 769	2 852	148	7 321	6 874	93,9
10 001 - 50 000	12 882	7 658	4 547	161	15 165	15 085	99,5
50 001 - 100 000	7 306	5 942	3 641	169	5 642	5 642	100,0

2.5.3. Půda

Struktura pozemků závisí na fyzicko-geografických podmínkách jednotlivých správních obvodů. Zatímco zemědělská půda dominuje v nížinatých správních obvodech, především na jihu kraje a podél řek (SO ORP Jaroměř a Nový Bydžov), lesní půda je nejvíce zastoupena v horských správních obvodech podél hranice s Polskem na severu a východě kraje (SO ORP Vrchlabí a Dobruška) a také podél toku Divoké Orlice a Orlice (SO ORP Kostelec nad Orlicí). Největší podíl vodních ploch je ve správním obvodu Nové Město nad

Metují, na jehož území se částečně nachází největší vodní nádrž v kraji Rozkoš, která zasahuje i na území sousedního správního obvodu Náchod. Nadprůměrný podíl vodních ploch má na svém území i správní obvod Hradec Králové, díky četným písníkům v okolí krajského města, správní obvod Kostelec nad Orlicí s četnými slepými rameny řeky Orlice a také správní obvody Jaroměř a Jičín. Na vodní plochy jsou chudé správní obvody na severu v horských a podhorských oblastech (SO ORP Broumov, Trutnov a Vrchlabí). Správní obvod Hradec Králové a Jaroměř mají nejvyšší podíl zastavěných ploch. Podíl ostatních ploch (např. doprava, těžba, garáže) tvoří v kraji v průměru 6,9 % výměry, nejvíce nad průměrem kraje jsou správní obvody Hradec Králové, Nová Paka a Trutnov.

Tab. 2.5.3.1. Pozemky podle druhu k 31. 12. 2005

	Výměra půdy celkem (ha)	v tom (%)					Ekologická stabilita krajiny
		země-dělská půda	lesní pozemky	vodní plochy	zastavěné plochy	ostatní plochy	
Královéhradecký kraj	**475 835**	**58,7**	**30,9**	**1,5**	**1,9**	**6,9**	**1,02**
v tom správní obvody:							
Broumov	25 938	57,7	34,7	0,7	1,2	5,7	1,23
Dobruška	27 899	62,8	28,7	1,1	1,9	5,4	0,98
Dvůr Králové n. L.	25 782	56,5	33,9	1,3	1,7	6,7	1,16
Hořice	19 281	69,3	20,8	1,3	2,2	6,4	0,60
Hradec Králové	67 744	69,1	16,8	2,0	2,8	9,3	0,43
Jaroměř	13 849	77,3	10,7	1,9	2,8	7,3	0,45
Jičín	59 663	69,8	20,3	1,7	2,0	6,1	0,58
Kostelec nad Orlicí	22 348	45,2	44,4	1,9	2,0	6,4	1,67
Náchod	35 558	57,4	30,6	2,6	2,4	7,1	1,48
Nová Paka	9 719	58,2	30,9	0,7	2,1	8,1	1,49
Nové Město n. Met.	9 810	66,6	17,0	6,5	2,6	7,2	0,67
Nový Bydžov	21 415	74,8	16,0	1,5	2,2	5,6	0,42
Rychnov n. K.	47 936	53,3	39,2	0,8	1,5	5,2	1,75
Trutnov	59 550	41,7	48,6	0,7	1,3	7,6	2,27
Vrchlabí	29 344	37,1	53,6	1,1	1,3	6,9	2,94

Ekologická stabilita krajiny byla zařazena mezi ukazatele pro multikriteriální hodnocení postavení správních obvodů v rámci kraje, protože porovnává rozlohu ploch ekologicky pozitivně využívaných (sady, zahrady, louky a pastviny, lesní pozemky a vodní plochy) s plochami ekologicky negativně využívanými (orná půda, zastavěné a ostatní plochy). Podle očekávání mají výrazně nejpříznivější ekologickou stabilitu horské hraniční správní obvody na severu a východě kraje (SO ORP Vrchlabí, Trutnov a Rychnov nad Kněžnou). K ekologicky nejvíce nestabilním oblastem se řadí správní obvody na jihu kraje - Nový Bydžov, Hradec Králové a Jaroměř.

V Královéhradeckém kraji bylo 13 335 ha lesních pozemků zařazeno jako **les ochranný**, tj. rostoucí na mimořádně nepříznivých stanovištích. Největší výměry těchto lesů jsou na území správních obvodů, ležících v severní a východní části hraničních horských pásem, tj. Vrchlabí, Trutnov, Broumov, Rychnov nad Kněžnou a Náchod.

Vysokohorské lesy se rozkládají na území čtyř správních obvodů (Trutnov 1 584,7 ha, Vrchlabí 1 497,6 ha, Rychnov nad Kněžnou 537,8 ha a Dobruška 436,2 ha). V nejvyšších polohách Krkonoš (SO ORP Vrchlabí a Trutnov) se nachází klečová pásma o rozloze 1 643,9 ha; resp. 1 028,6 ha. **Lesy zvláštního určení** mají největší rozlohu na území správních obvodů Trutnov, Vrchlabí a Broumov, kde jsou i největší území národních parků a národních přírodních rezervací. Ve správním obvodě Trutnov jsou i největší ochranná pásma zdrojů léčivých a minerálních vod a nejvíce lesů sloužících lesnickému výzkumu. Na území správního obvodu Hradec Králové se rozkládají největší příměstské a rekreační lesy v kraji a největší plochy lesů významných pro uchování biodiverzity a největší lesy se zvýšenou funkcí ochrannou má na svém území správní obvod Rychnov nad Kněžnou.

Jiný pohled poskytuje hodnocení území z hlediska podmínek pro zemědělskou činnost. Podle nařízení vlády č. 241/2004 jsou zvýhodněni zemědělci hospodařící **v méně příznivých oblastech (LFA)** formou vyrovnávacího příspěvku na travní porosty.

Tab. 2.5.3.2. Porostní plochy lesů podle subkategorií na území SO ORP k 31. 12. 2005

Zdroj: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem

	Les ochranný (ha)	z toho mimoř. nepříz. stanoviště	Les zvláštního určení (ha)	z toho						
				ochranná pásma zdrojů léčivých a minerál. vod	území nár. parků a nár. přírodních rezervací	1. zóny CHKO, přír. rezervace, přírodní památky	příměstské a rekreační lesy	lesy sloužící lesnickému výzkumu a výuce	lesy se zvýšenou funkcí ochrannou	lesy významné pro uchování biodiverzity
Královéhradec. kraj	**13 334,8**	**6 605,9**	**32 235,8**	**2 416,0**	**14 225,7**	**1 232,0**	**2 925,9**	**1 199,5**	**3 438,9**	**4 897,2**
v tom správní obvody:										
Broumov	1 558,4	1 558,4	1 205,1	-	1 088,3	17,7	-	-	65,6	2,7
Dobruška	621,9	185,7	1 542,2	-	35,8	299,3	-	5,6	572,3	296,4
Dvůr Králové n. L.	19,0	19,0	565,2	14,6	-	11,8	534,2	-	4,7	-
Hořice	3,5	3,5	52,8	1,0	-	23,6	-	-	7,0	-
Hradec Králové	-	-	3 144,7	-	6,9	38,9	1 624,0	-	-	1 282,0
Jaroměř	6,5	6,5	59,0	3,2	15,2	-	20,0	-	-	4,0
Jičín	245,5	245,5	1 272,8	457,1	195,7	375,1	5,6	-	100,7	-
Kostelec nad Orlicí	8,5	8,5	1 355,4	0,0	0,0	77,4	103,3	-	-	809,0
Náchod	858,3	858,3	1 066,7	353,6	583,5	0,9	-	-	-	4,0
Nová Paka	2,1	2,1	7,4	2,7	-	-	-	-	4,7	-
Nové Město n. Met.	377,6	377,6	252,9	-	76,1	-	-	-	-	-
Nový Bydžov	-	-	33,5	-	-	-	-	-	-	26,2
Rychnov n. K.	979,2	441,4	3 405,6	-	63,0	387,3	287,6	-	2 234,6	218,0
Trutnov	4 179,6	1 566,3	10 163,2	1 373,2	6 527,8	-	65,7	1 193,9	167,8	589,1
Vrchlabí	4 474,8	1 333,3	8 109,4	210,6	5 633,4	-	285,5	-	281,7	1 666,0

Méně příznivé zemědělské oblasti (LFA) v Královehradeckém kraji

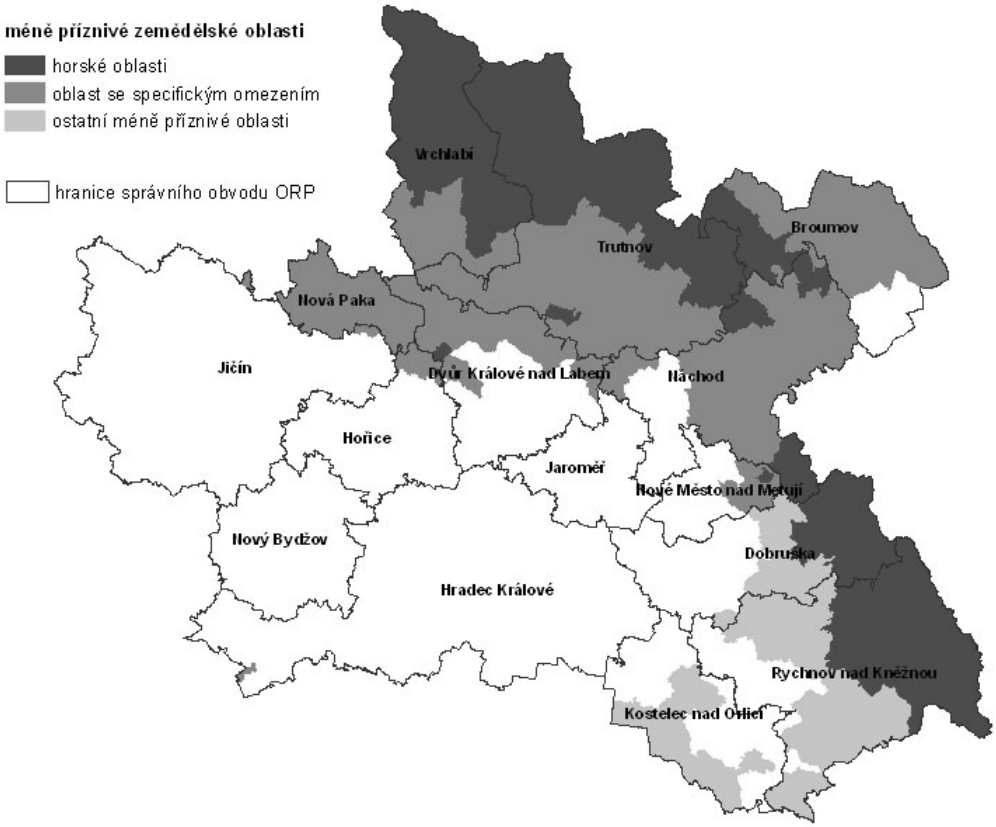

Horské oblasti jsou pro účely výše uvedeného zvýhodnění definovány jako území nad 600 m nadmořské výšky, případně s vysokou svažitostí v nadmořské výšce 500 až 599 m. Tyto plochy jsou v severní a východní části kraje, na území správních obvodů Vrchlabí, Trutnov, Broumov, Náchod, Dobruška a Rychnov nad Kněžnou. Poměrně značný rozsah mají v kraji **specifické oblasti,** definované jako území s vysokou svažitostí terénu na 50 % katastrálního území. Ty se nacházejí především v severních horských a podhorských správních obvodech Vrchlabí, Trutnov, Broumov, Náchod, Nové Město nad Metují, Dvůr Králové nad Labem a Nová Paka. **Ostatní méně příznivé oblasti** jsou vymezeny na základě socio-demografických charakteristik (nízká hustota zalidnění a vysoký podíl zaměstnaných v zemědělství). Tato území se nacházejí ve správních obvodech na jihovýchodě kraje ve SO Dobruška, Rychnov nad Kněžnou a Kostelec nad Orlicí.

2.5.4. Odpady

Data za celkovou **produkci odpadů** nejsou po roce 2000 k dispozici do úrovně okresů v souvislé časové řadě. V roce 2005 bylo v kraji vyprodukováno přibližně 900 tisíc tun odpadu, z toho 5 % tvořil nebezpečný odpad. V rámci České republiky patří kraj z hlediska množství produkovaných odpadů mezi průměrné kraje.

Podnikového odpadu bylo v roce 2005 produkováno v kraji 530 tun. Jako významní původci odpadů na území Královéhradeckého kraje působí podniky lehkého průmyslu, činné v oblasti automobilové výroby, zdravotnictví, spojových zařízení a přístrojů. Nezanedbatelnými původci jsou i nadále textilní a strojírenský průmysl.

Převažujícím způsobem nakládání s odpady v kraji je dlouhodobě jejich odstraňování pomocí **skládkování**. Zvyšuje se i podíl materiálového využití odpadů díky narůstajícímu třídění a následné recyklaci, kompostováním a jiným způsobem využívání odpadů. Podle údajů získaných z Informačního systému odpadového hospodářství (ISOH), který je na internetových stránkách Centra pro hospodaření s odpady http://ceho.vuv.cz bylo zjištěno, že v kraji je evidována jedna skládka nebezpečného odpadu, pět skládek k ukládání inertního (stavebního odpadu) a čtyři skládky pro ostatní odpad. Jediná skládka nebezpečného odpadu v kraji se nachází v Lodíně (správní obvod Hradec Králové) a její kapacita je zatím využívána na 50 %. Skládky inertního odpadu jsou lokalizovány na jihovýchodě (SO ORP Kostelec nad Orlicí a Rychnov nad Kněžnou) a jihozápadě v Chlumci nad Cidlinou (SO ORP Hradec Králové) kraje. Největší skládka ostatního odpadu se nachází v severní části kraje v Dolní Branné na území SO ORP Vrchlabí, další skládky ostatního odpadu jsou v kraji rozmístěny rovnoměrněji (území SO ORP Trutnov, Jičín a Rychnov nad Kněžnou). V databázi skládek není uvedena žádná skládka v devíti správních obvodech kraje.

2.5.5. Investice na ochranu životního prostředí

Graf 22 Investice na ochranu životního prostředí podle okresů

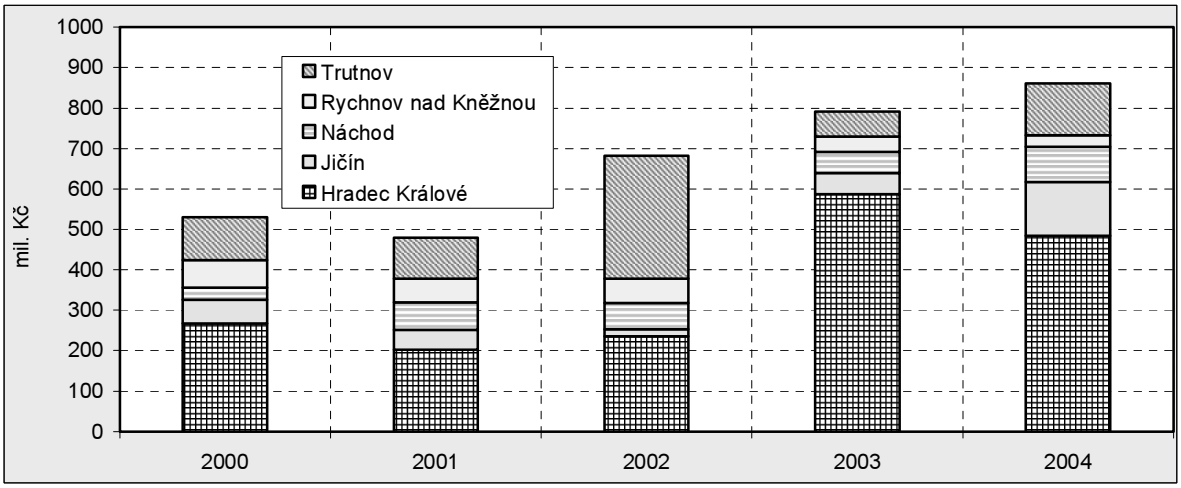

.

Údaje o vynaložených prostředcích na ochranu životního prostředí jsou k dispozici jen do úrovně okresů a se značným časovým zpožděním. V době vydání publikace nebyla data za rok 2005 k dispozici

Náklady na pořízené **investice na ochranu životního prostředí** od roku 2000 do roku 2004 vzrostly v kraji o více než polovinu. Největší nárůst zaznamenal okres Náchod a Jičín, kde se investice na ochranu

životního prostředí ztrojnásobily resp. zdvojnásobily, naopak v okrese Rychnov nad Kněžnou došlo k 60% poklesu.

Z celkového objemu vynaložených investic v kraji za 5 let směřovala více než polovina prostředků do okresu Hradec Králové, pětina do okresu Trutnov, po desetině do okresů Jičín a Náchod a nejnižší procento (7,6 %) do okresu Rychnov nad Kněžnou. Největší část prostředků byla vynaložena na ochranu ovzduší a klimatu (včetně protipovodňových opatření) a to v okresech Hradec Králové a Trutnov. Ve stejných okresech byly vynaloženy i nejvyšší částky na kanalizaci a čištění odpadních vod.

Tab. 2.5.5.1. Výdaje na pořízení DHM na ochranu životního prostředí v letech 2000 – 2004

v tis. Kč b.c.

	Náklady na pořízené investice celkem	v tom			
		ochrana ovzduší a klimatu	nakládání s odpadními vodami	nakládání s odpady	ostatní investice na ochranu životního prostředí
Královéhradecký kraj	**3 345 699**	**1 389 382**	**1 123 821**	**435 473**	**397 023**
v tom okresy :					
Hradec Králové	1 776 016	739 175	479 554	308 100	249 187
Jičín	311 078	138 467	136 032	10 737	25 842
Náchod	301 147	132 802	114 197	34 210	19 938
Rychnov nad Kněžnou	253 200	101 443	107 073	21 318	23 366
Trutnov	704 258	277 495	286 965	61 108	78 690

Neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí činily v kraji v roce 2004 celkem 2 519 mil. Kč, z toho téměř 85 % připadlo na okres Hradec Králové, 6,5 % na okres Trutnov, 5,4 % na okres Náchod, 2 % na okres Rychnov nad Kněžnou a 1,3 % na okres Jičín. Zdaleka nejvyšší částku tvořily náklady na likvidaci odpadů v královéhradeckém okrese.

2.5.6. Chráněná území

Z hlediska počtu a významu přírodních památek se kraj řadí k nejbohatším v republice. Celková rozloha **chráněných území** v kraji činí 97 832 ha, což představuje pětinu území kraje (po odečtení maloplošných území, která jsou uvnitř velkoplošných území). Chráněná území pokrývají celé území SO ORP Broumov, čtyřicet procent území SO ORP Vrchlabí a Náchod, třetinu území SO ORP Rychnov nad Kněžnou, čtvrtinu území SO ORP Trutnov, pětinu území SO ORP Dobruška a desetinu SO ORP Jičín. Dva správní obvody (Jaroměř a Nový Bydžov) na svém území žádnou chráněnou lokalitu nemají.

V severní části kraje na území správních obvodů Trutnov a Vrchlabí se rozkládá nejstarší ze čtyř národních parků v České republice – Krkonošský národní park, který zasahuje třetinou své rozlohy i do sousedního Libereckého kraje. Do **velkoplošných chráněných území** patří vedle národních parků i chráněné krajinné oblasti (CHKO), které máme v kraji tři.

CHKO Broumovsko zabírá území Broumovského výběžku a pokrývá celé území SO ORP Broumov a zasahuje i do sousedních správních obvodů, do severní části SO ORP Náchod a východního okraje SO ORP Trutnov. Druhá CHKO Orlické hory se rozkládá v severovýchodní části správních obvodů Dobruška a Rychnov nad Kněžnou, malou částí přesahuje i do sousedního Pardubického kraje. Nejstarší CHKO v republice Český ráj zasahuje oblastí Prachovských skal na severozápadě SO ORP Jičín do našeho kraje, její větší část se nachází na území sousedních krajů Libereckého a Středočeského.

Maloplošná chráněná území jsou na území všech správních obvodů kraje s výjimkou SO ORP Nový Bydžov a Jaroměř. Jediná národní přírodní památka v kraji - Babiččino údolí leží na území SO ORP Náchod. Přírodně nejhodnotnější národní přírodní rezervace s největším skalním městem ve střední Evropě se nachází na území SO ORP Broumov a Náchod - Adršpašsko-teplické skály a Broumovské stěny. Významné jsou i bukový prales Bukačka a lesní smíšené porosty národní přírodní rezervace Trčkov ve vrcholových partiích Orlických hor na území SO ORP Dobruška a Rychnov nad Kněžnou. Rozlohou největší přírodní památky jsou na uzemí SO ORP Trutnov, Vrchlabí, Broumov a Jičín, který má nejvíce těchto památek na svém území i co do počtu.

Tab. 2.5.6.1. Chráněná území ve správních obvodech ORP k 31. 12. 2005*)

Zdroj: Agentura ochrany přírody a krajiny (*http://drusop.nature.cz)* , vlastní dopočty a odhady CSU

	Velkoplošná chráněná území		Maloplošná chráněná území				Chráněná úz. celkem (bez překryvů MCHÚ a VCHÚ)	
			počet [1]	výměra (v ha)				
				celkem	v tom na území		výměra (v ha)	% celk. rozlohy SO ORP
	počet [1]	výměra (v ha)			VCHÚ[2]	mimo VCHÚ[2]		
Královéhradecký kraj	**4**	**95 491**	**112**	**11 892**	**9 552**	**2 340**	**97 832**	**20,56**
v tom správní obvody:								
Broumov	1	25 936	3	1 425	1 425	-	25 936	100,00
Dobruška	1	5 879	10	182	171	10	5 889	21,11
Dvůr Králové n. L.	-	-	2	29	-	29	29	0,11
Hořice	-	-	6	187	-	187	187	0,97
Hradec Králové	-	-	16	226	-	226	226	0,33
Jaroměř	-	-	-	-	-	-	-	-
Jičín	1	5 048	27	1 215	336	879	5 927	9,93
Kostelec nad Orlicí	-	-	6	101	-	101	101	0,45
Náchod	1	13 237	9	1 184	674	511	13 747	38,66
Nová Paka	-	-	4	33	-	33	33	0,34
Nové Město n. Met.	-	-	2	329	-	329	329	3,36
Nový Bydžov	-	-	-	-	-	-	-	-
Rychnov nad Kněž.	1	16 857	19	196	177	19	16 875	35,20
Trutnov	2	16 971	6	4 892	4 877	15	16 986	28,52
Vrchlabí	1	11 565	5	1 891	1 891	-	11 565	39,41

*) Výměry území byly odhadnuty s použitím GIS, mohou se lišit od jinde uvedených

[1] včetně území zasahujících do jiného obvodu ORP (kraje), součty SO ORP nemusí přesně odpovídat hodnotě za kraj

[2] VCHÚ = velkoplošná chráněná území (zahrnují chráněné krajinné oblasti a národní parky)

[3] MCHÚ = maloplošná chráněná území (národní přírodní památky, národní přír. rezervace, přírodní památky a přír. rezervace)

Tab. 2.5.6.2. Maloplošná chráněná území k 31. 12. 2005*)

Zdroj: Agentura ochrany přírody a krajiny (*http://drusop.nature.cz)* , vlastní dopočty a odhady ČSÚ

	Maloplošná chráněná území (MCHÚ)		v tom podle kategorií							
			národní přírodní památka		národní přírodní rezervace		přírodní památka		přírodní rezervace	
	počet[1]	výměra (v ha)	počet[1]	výměra (v ha)	počet[1]	výměra (v ha)	počet[1]	výměra (v ha)	počet[1]	výměra (v ha)
Královéhrad. kraj	**112**	**11 892**	**1**	**334,2**	**5**	**2 531,2**	**68**	**7 668,0**	**38**	**1 358,6**
v tom správní obvody:										
Broumov	3	1 425	-	-	1	1 408,4	1	3,6	1	12,9
Dobruška	10	182	-	-	1	50,7	3	4,6	6	126,3
Dvůr Králové n. Lab.	2	29	-	-	-	-	1	1,0	1	28,0
Hořice	6	187	-	-	-	-	5	123,8	1	63,6
Hradec Králové	16	226	-	-	1	5,4	11	166,3	4	54,2
Jaroměř	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jičín	27	1 215	-	-	-	-	21	845,8	6	369,6
Kostelec nad Orlicí	6	101	-	-	-	-	4	47,1	2	54,4
Náchod	9	1 184	1	334,2	1	638,1	3	13,0	4	199,1
Nová Paka	4	33	-	-	-	-	4	33,2	-	-
Nové Město n. Met.	2	329	-	-	-	-	-	-	2	329,4
Nový Bydžov	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rychnov nad Kněž.	19	196	-	-	1	65,1	6	9,8	12	121,1
Trutnov	6	4 892	-	-	1	363,4	5	4 528,6	-	-
Vrchlabí	5	1 891	-	-	-	-	5	1 891,2	-	-

2.5.7. Infrastruktura

Vybavenost obcí je do značné míry ovlivněna její velikostí, počtem obyvatel a polohou a s tím souvisí i odlišnosti v jednotlivých správních obvodech z hlediska jejich infrastruktury měřené ukazateli napojení na čističku odpadních vod, provedenou plynofikací a zavedeným veřejným vodovodem. ČSÚ sleduje ukazatele v databázi městské a obecní statistiky a z tohoto pohledu je nejnižší podíl obcí s **kanalizací napojenou na čističku odpadních vod** ve správních obvodech Jičín, Hořice a Dvůr Králové nad Labem. Pod průměrným podílem kraje je i SO ORP Hradec Králové a Jaroměř. Naopak SO ORP Trutnov a Vrchlabí měly ke konci roku 2005 připojeny zhruba dvě pětiny obcí.

Na **plyn** z centrálního zdroje bylo napojeno v Královéhradeckém kraji podle stavu k 31. 12. 2005 více než tři pětiny obcí, z toho nejvíce v SO ORP Nový Bydžov, Hradec Králové a Kostelec nad Orlicí. Nejmenší podíl byl zaznamenán v SO ORP Nové Město nad Metují, Trutnov a Jičín.

Veřejný vodovod je dnes již běžně dostupný ve většině obcí všech správních obvodů. Ke konci roku můžeme sledovat nejnižší podíl obcí s veřejným vodovodem ve správních obvodech Jičín, Dvůr Králové nad Labem a Nová Paka. Všechny obce s veřejným vodovodem měly čtyři SO ORP, a to Náchod, Nové Město nad Metují, Nový Bydžov a Trutnov.

Tab. 2.5.7.1. Technická infrastruktura správních obvodů ORP v roce 2005

	Počet obcí celkem	Počet obcí vybavených				Podíl obcí vybavených (%)			
		kanalizací s napojením na ČOV	plynem ze sítě	veřejným vodovodem	poštou	kanalizací s napojením na ČOV	plynem ze sítě	veřejným vodovodem	poštou
Královéhradecký kraj	**448**	**121**	**272**	**385**	**228**	**27,0**	**60,7**	**85,9**	**50,9**
v tom správní obvody:									
Broumov	14	4	6	13	8	28,6	42,9	92,9	57,1
Dobruška	26	9	12	21	13	34,6	46,2	80,8	50,0
Dvůr Král.n. L.	28	4	15	22	16	14,3	53,6	78,6	57,1
Hořice	29	2	17	27	11	6,9	58,6	93,1	37,9
Hradec Králové	81	17	77	78	30	21,0	95,1	96,3	37,0
Jaroměř	15	4	11	13	9	26,7	73,3	86,7	60,0
Jičín	77	9	32	43	28	11,7	41,6	55,8	36,4
Kostelec n. O.	22	9	19	20	11	40,9	86,4	90,9	50,0
Náchod	36	12	18	36	22	33,3	50,0	100,0	61,1
Nová Paka	5	2	3	4	4	40,0	60,0	80,0	80,0
Nové Město n. M.	13	4	3	13	5	30,8	23,1	100,0	38,5
Nový Bydžov	23	8	23	23	10	34,8	100,0	100,0	43,5
Rychnov n. K.	32	10	14	26	22	31,3	43,8	81,3	68,8
Trutnov	31	18	12	31	26	58,1	38,7	100,0	83,9
Vrchlabí	16	9	10	15	13	56,3	62,5	93,8	81,3

Poštovní úřad přímo v obci má více než polovina obcí kraje. Nadprůměrným podílem se vyznačují SO ORP Trutnov a Vrchlabí, což souvisí i s dostupností sídel v horských oblastech a rozvinutým cestovním ruchem. Nejnižší podíl obcí s poštou je v SO ORP Jičín, Hradec Králové a Hořice.

Z jednotlivých typů **školských zařízení** má více než polovina obcí kraje mateřskou školu přímo v obci, z pohledu správních obvodů je tento podíl největší (více než tři čtvrtiny) v SO ORP Trutnov, Nová Paka, Broumov a Vrchlabí, nejmenší (třetinový) v SO ORP Jičín. Základní školy byly ke konci roku 2005 nejvíce zastoupeny v SO ORP Nová Paka, Vrchlabí, Trutnov a Kostelec nad Orlicí (více než dvě třetiny obcí) a nejmenší podíl jich měly SO ORP v hustě osídlených SO ORP Jičín, Hradec Králové, Dvůr Králové nad Labem a Hořice. Největší podíl základních škol pouze s 1. stupněm (1. až 5. ročník) byl v SO ORP Kostelec nad Orlicí a nejmenší v SO ORP Jičín a Dvůr Králové nad Labem, pohyboval se v rozpětí 31 procentních bodů.

Veřejné knihovny jsou široce zastoupeny ve všech správních obvodech, stejně je tomu i u vybavení sportovními zařízeními měřeném dostupností hřišť a stadionů. **Tělocvičny** s provozovatelem nebo správcem mělo k 31. 12. 2005 v kraji 44,6 % obcí.

Dostupnost základní zdravotní péče je v nejmenších obcích zajišťována prostřednictvím samostatných ordinací praktických lékařů a jejich detašovaných ordinací. Větší podíl obcí s **ordinací praktického lékaře** zřízených přímo v obci je v horských SO ORP Trutnov a Vrchlabí. Naproti tomu menší podíl samostatných ordinací zaznamenaly SO ORP Nové Město nad Metují a Nový Bydžov.

Tab. 2.5.7.2. Vybavenost obcí v roce 2005

	Podíl obcí správního obvodu ORP se zařízením v obci (%)									
	mateřská škola	základní škola		knihovna	hřiště, stadion	tělocvična	samostatná ordinace praktického lékaře včetně detašovaných pracovišť			
		1. - 5. ročník	1. - 9. ročník				pro dospělé	pro děti	stoma-tologa	gyne-kologa
Královéhradecký kraj	**51,8**	**24,8**	**19,6**	**79,5**	**79,9**	**44,6**	**27,9**	**18,1**	**21,9**	**10,9**
v tom správní obvody:										
Broumov	78,6	28,6	28,6	92,9	100,0	57,1	21,4	21,4	28,6	21,4
Dobruška	50,0	15,4	26,9	92,3	76,9	50,0	26,9	19,2	19,2	11,5
Dvůr Král.n. L.	50,0	14,3	17,9	78,6	82,1	25,0	39,3	25,0	21,4	14,3
Hořice	37,9	17,2	17,2	82,8	62,1	41,4	17,2	17,2	13,8	3,4
Hradec Králové	40,7	19,8	12,3	79,0	79,0	32,1	19,8	11,1	17,3	6,2
Jaroměř	60,0	40,0	13,3	93,3	93,3	66,7	13,3	13,3	20,0	6,7
Jičín	33,8	14,3	9,1	64,9	67,5	28,6	23,4	15,6	13,0	6,5
Kostelec n. O.	54,5	45,5	22,7	90,9	81,8	59,1	36,4	22,7	27,3	9,1
Náchod	63,9	33,3	27,8	80,6	91,7	58,3	30,6	16,7	27,8	13,9
Nová Paka	80,0	20,0	60,0	100,0	80,0	60,0	40,0	20,0	40,0	20,0
Nové Město n. M.	46,2	30,8	7,7	84,6	76,9	38,5	15,4	7,7	15,4	7,7
Nový Bydžov	56,5	17,4	17,4	73,9	87,0	34,8	17,4	8,7	4,3	8,7
Rychnov n. K.	62,5	37,5	28,1	78,1	84,4	62,5	31,3	25,0	31,3	15,6
Trutnov	80,6	35,5	35,5	83,9	87,1	67,7	61,3	32,3	45,2	25,8
Vrchlabí	75,0	43,8	31,3	75,0	87,5	68,8	43,8	31,3	43,8	18,8

Schválený územní plán či urbanistická studie je nezbytnou podmínkou rozvoje území. Ve sledovaném období let 2000 až 2005 byl v tomto směru zaznamenán značný pokrok. Koncem roku 2005 mělo v Královéhradeckém kraji schválenou územně plánovací dokumentaci 211 obcí z celkového počtu 448. Jak zobrazuje následující graf, více než tři čtvrtiny obcí měly koncem roku 2005 schválenu územně plánovací dokumentaci v SO ORP Kostelec nad Orlicí, Nová Paka a Rychnov nad Kněžnou, více než polovina obcí ještě v SO ORP Dobruška, Nový Bydžov a Hradec Králové a nejméně v SO ORP Broumov.

Graf 23 Podíl obcí se schváleným územním plánem a podíl obcí s plynofikací podle SO ORP

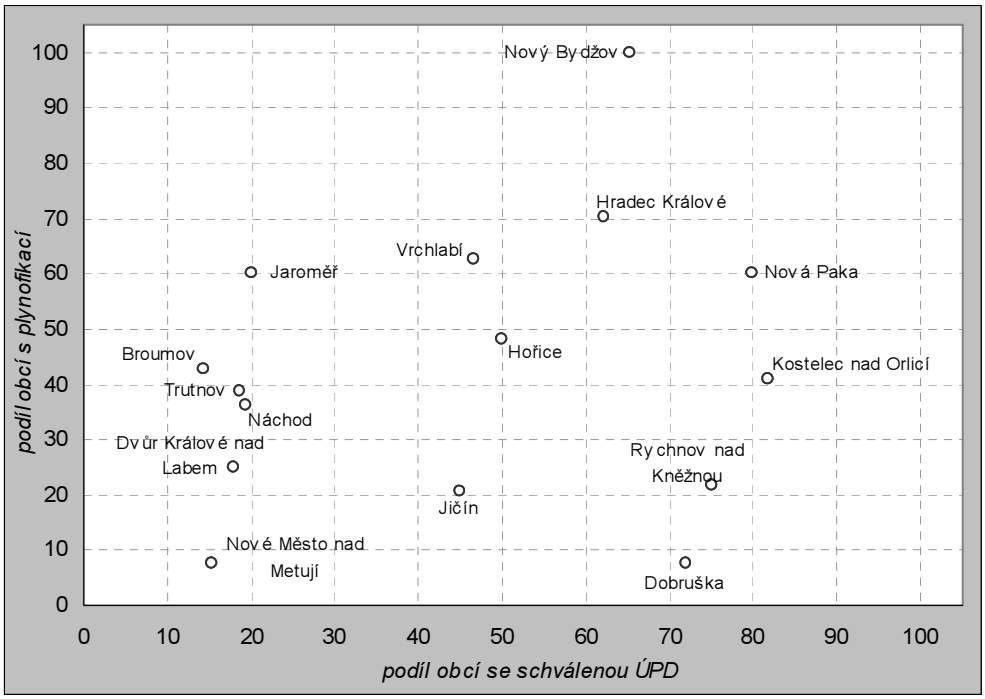

2.5.8. Dopravní dostupnost, poloha vzhledem k rozvojovým osám a oblastem

Poloha kraje v severovýchodní části území České republiky při hranicích s Polskem s hornatou krajinou na severu a severovýchodě území a nížinami v jeho jižní části dávají předpoklad výrazným územním rozdílům v **dopravní dostupnosti** sídel mezi správními obvody. Kraj má sice pravidelný tvar území, avšak krajské město leží v jeho nejjižnější části a okrajové správní obvody ORP Broumov, Rychnov nad Kněžnou a Vrchlabí mají obce s nejdelší časovou dopravní dostupností (více než 90 minut) krajského města.

Excentrická poloha krajského města a velká vzdálenost od centra má vliv na ekonomické prostředí odlehlých oblastí kraje mezi něž patří pět obcí (Božanov, Heřmánkovice, Otovice, Martínkovice a Křinice) s dostupností 100 a více minut a všechny jsou ze správního obvodu ORP Broumov. Následují města Špindlerův Mlýn (98 minut) a Broumov (97 minut), samotné sídlo správního obvodu. V poslední dvacítce obcí jsou tedy zastoupeny obce ležící při hranici kraje na severu a severovýchodě z již zmiňovaných správních obvodů Broumov a Vrchlabí a řadí se k nim i Rychnov nad Kněžnou se dvěma obcemi Bartošovice v Orlických horách a Orlické Záhoří. Problematice časové dostupnosti krajského města a sídelních měst správních obvodů ORP se ve vztahu k míře nezaměstnanosti formou tabulek a kartogramů věnuje kapitola 3. Funkční regiony.

Průměrná vzdálenost obcí kraje do města Hradec Králové[24] je téměř 40 km. Kilometrové vzdálenosti obcí do krajského města podle jednotlivých SO ORP zobrazuje následující graf. Největší průměrnou vzdálenost obcí do krajského města Hradec Králové mají SO ORP Broumov, Vrchlabí a Trutnov. Rozpětí vzdáleností obcí je největší v SO ORP Náchod (43 km), Rychnov nad Kněžnou (38 km) a Hradec Králové (37 km), nejmenší v SO ORP Jaroměř (14 km), Nová Paka (15 km) a Broumov (17 km).

Graf 24 Silniční vzdálenost obcí od krajského města Hradec Králové podle SO ORP

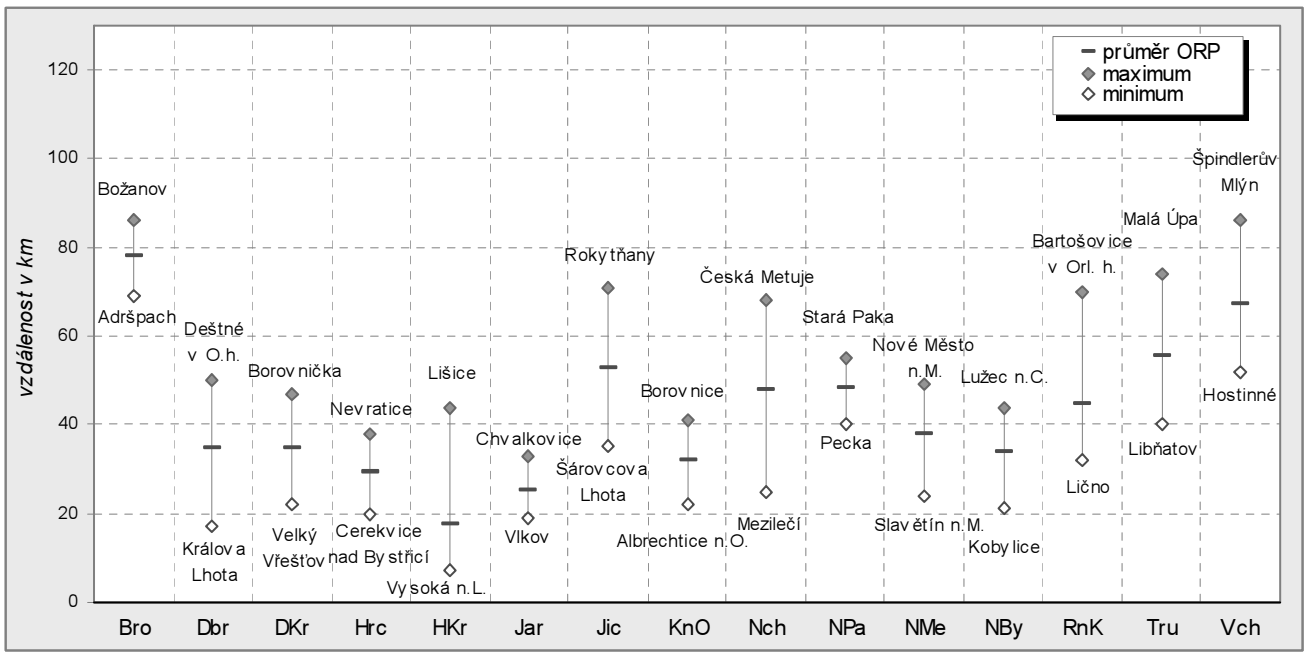

Část území Královéhradeckého kraje leží v jedné z **12 rozvojových oblastí**, vymezených v dokumentu Politika územního rozvoje České republiky (PÚR). Politika územního rozvoje určuje ve stanoveném období požadavky na konkretizaci úkolů územního plánování v republikových, přeshraničních a mezinárodních souvislostech, zejména s ohledem na udržitelný rozvoj území, a určuje strategii a základní podmínky pro naplňování těchto úkolů.

Politiku územního rozvoje pořizuje Ministerstvo pro místní rozvoj pro celé území republiky a schvaluje ji vláda. Ministerstvo zajistí, aby ve Sbírce zákonů bylo uveřejněno sdělení o schválení politiky územního rozvoje, a celý dokument zveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup. Je umístněna na portálu územního rozvoje na internetové adrese http://portal.uur.cz. Politika územního rozvoje je závazná pro pořizování a vydávání zásad územního rozvoje, územních plánů, regulačních plánů a pro rozhodování v území.

[24] zdroj dat: www.mapy.cz

Zatímco v ostatních případech mají rozvojové oblasti svůj název podle jednoho města, v případě Královéhradeckého a Pardubického kraje tvoří jádro oblasti krajská města dvou sousedních krajů – Hradec Králové a Pardubice. V uvedených 12 urbanizačních centrech se koncentruje významná část ekonomického potenciálu republiky a lze v nich pozorovat nejrychlejší hospodářský růst, který je však doprovázen i řadou negativních jevů. Centra se potýkají s nevyhovující dopravní infrastrukturou, poškozením životního prostředí a mají problémy s využitím opuštěných průmyslových a vojenských areálů (brownfields). Rozvojová oblast OB4 zahrnuje v kraji oblast správního obvodu Hradec Králové a Jaroměř.

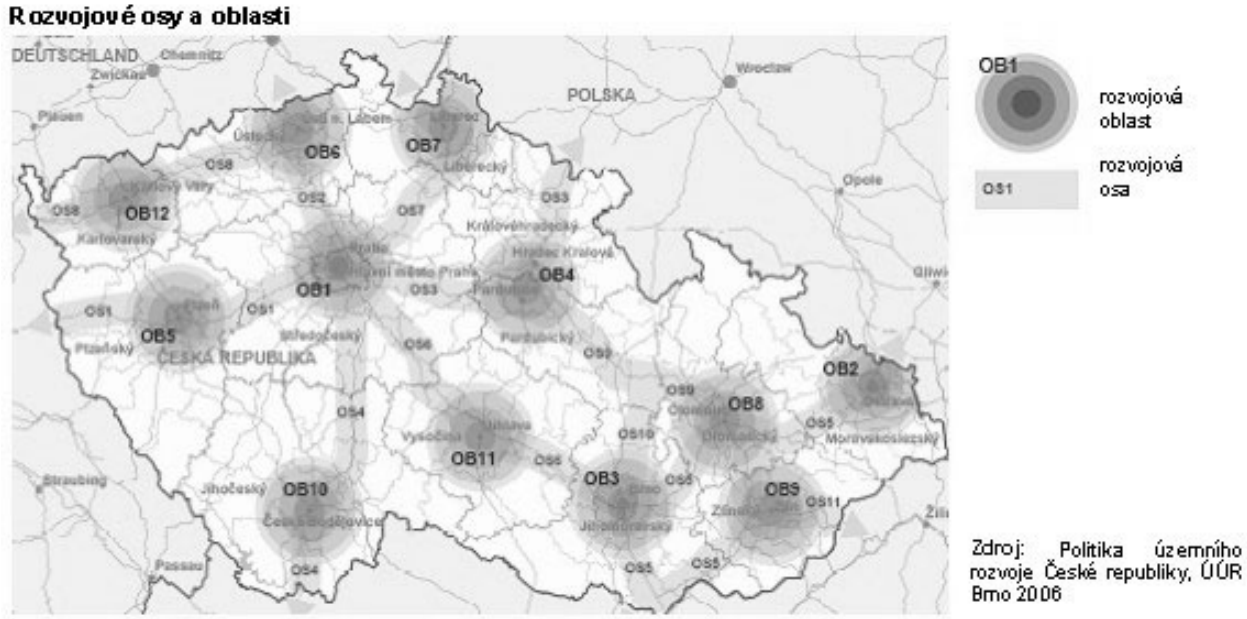

Kromě rozvojového potenciálu, u kterého je uplatňováno především investiční hledisko, lze polohu správních obvodů hodnotit i z hlediska **urbanizačního potenciálu**, který je vázán na osídlení a aktivity obyvatelstva. Na rozdíl od rozvojových oblastí, do kterých patří jen jižní část kraje, lze **urbanizační oblast** vymezit i ve správních obvodech Nové Město nad Metují, Náchod a Trutnov. Sídelní města dvou těchto SO ORP leží zároveň na urbanizačních osách.

Urbanizační osa mezinárodního významu protíná kraj od jihu přes Hradec Králové přímo na sever směrem do polské Wroclavi a zahrnuje území v pásu sídelních měst SO ORP Hradec Králové, Jaroměř, Dvůr Králové nad Labem a Trutnov. Na tuto osu navazují další **dvě osy nadregionálního významu**, které směřují od sousedních Pardubic a procházejí sídly SO ORP Hradec Králové a Jaroměř po mezinárodní ose směrem přes Náchod do polského Klodska a druhá směřuje přes Hradec Králové na Hořice, Jičín a do sousedního Libereckého kraje do Jablonce nad Nisou.

Na základě **vyhodnocení polohy správních obvodů ORP** vzhledem k rozvojovým a urbanizačním osám a oblastem (ukazatel I8 v kapitole 4.1, jde o vícekriteriální hodnocení, které metodicky navrhl a zpracoval Bc. Kamenický z ČSÚ Praha), má po správním obvodu Hradec Králové nejlepší předpoklady pro rozvoj správní obvod Jaroměř, Dvůr Králové nad Labem a Trutnov, naopak na druhém konci pořadí a s nejnižší známkou se umístily správní obvody Rychnov nad Kněžnou, Vrchlabí, Broumov, Nová Paka a Kostelec nad Orlicí. Mezi 205 správními obvody ČR se SO ORP Hradec Králové řadí na 12. místo, Jaroměř na 31. místo a Dvůr Králové nad Labem na 59. místo. Nejméně příznivou polohu mají z tohoto pohledu již zmiňovaná SO ORP z nichž 203. místo je pro Rychnov nad Kněžnou, 196. místo pro Vrchlabí a 192. místo pro Broumov mezi všemi SO ORP v České republice..

3. Hodnocení regionálních rozdílů podle funkčních regionů

Hodnocením regionálních rozdílů území větších než obec v administrativních hranicích správních obvodů obcí s rozšířenou působností se zabývala předchozí kapitola 2. V této kapitole je pozornost zaměřena na zobrazení dat za území účelově či funkčně vytvořené seskupením obcí kraje podle nějakého kriteria. Vybrali jsme regiony vytvořené na základě dojížďky za prací (vymezené již na základě SLDB 2001), časové dostupnosti krajského města a časové dostupnosti sídla správního obvodu ORP.

Data za takto vymezené regiony byla spočtena z údajů za obce a vybrané ukazatele za uvedené funkčně sestavené regiony jsou prezentovány v tabulkách a grafech.

3.1. Pracovní mikroregiony

Vyhodnocením údajů o dojížďce za prací a do škol ze SLDB 2001 byly v roce 2004 v analýze Dojížďka za prací a do škol v Královéhradeckém kraji vymezeny **pracovní mikroregiony** podle principu převládající orientace celkové dojížďky za prací. Byly tak vytvořeny územně souvislé celky charakterizované relativně vysokou mírou vnitřní uzavřenosti dojížďky za prací s centrem pracovního mikroregionu, kterým je město s významnější koncentrací pracovních příležitostí. Kolem centra pak byla vymezena spádová oblast (zázemí) obcí, která je s ním funkčně propojena intenzivní dojížďkou za prací.

Některé obce neměly hlavní spád přímo do příslušného centra, ale byly s ním spojeny nepřímo přes jinou větší obec (tzv. subregionální centrum). Přehled vytvořených pracovních mikroregionů a subregionů v Královéhradeckém kraji znázorňuje následující mapa.

V rámci Královéhradeckého kraje tak bylo vymezeno 16 pracovních mikroregionů, které byly dosti podobné 15 správním obvodům obcí s rozšířenou působností vytvořených k 1. 1. 2003. Porovnáním na celkovou rozlohu kraje bylo území těchto pracovních mikroregionů v úhrnu o 9 km^2 menší, počet obcí v mikroregionech měl o 1 obec méně, počet obyvatel byl nižší zhruba o 3 tisíce osob. Přitom z ostatních krajů spadalo do pracovních mikroregionů kraje dalších 13 obcí, z toho 7 z Libereckého a 6 z Pardubického kraje. Na druhé straně se 14 obcí Královéhradeckého kraje stalo spádovými obcemi pro pracovní mikroregiony dalších krajů, a to 1 Libereckého, 12 obcí západní části Jičínska Středočeského a 1 Pardubického kraje.

Tab. 3.1.1.1. Sídelní struktura a obyvatelstvo Královéhradeckého pracovního regionu k 31. 12. 2005

	Počet obcí	Rozloha (km^2)	Obyvatelstvo					Průměr na 1 obec		Počet obyvatel na 1 km^2
			celkem	podíl (%)						
				žen	0-14 let	15-64 let	65 a více let	rozloha (km^2)	obyvatelstvo	
Pracovní region elkem	**447**	**4 749**	**552 143**	**51,2**	**14,9**	**70,3**	**14,9**	**10,6**	**1 235**	**116,3**
v tom mikroregiony:										
Broumov	15	291	17 900	50,8	16,1	71,0	12,9	19,4	1 193	61,4
Červený Kostelec	6	63	12 571	50,9	15,0	68,2	16,8	10,5	2 095	199,3
Dvůr Králové nad Labem	28	285	27 932	51,1	14,8	70,9	14,3	10,2	998	98,0
Dobruška	19	188	17 602	51,0	15,8	69,4	14,8	9,9	926	93,5
Hořice	28	191	18 097	51,3	14,7	70,1	15,2	6,8	646	94,8
Hradec Králové	94	791	150 281	51,7	14,1	70,1	15,7	8,4	1 599	189,9
Jaroměř	13	122	17 930	51,0	16,6	69,7	13,7	9,4	1 379	146,6
Jičín	63	425	35 268	51,0	14,7	70,0	15,3	6,7	560	83,0
Náchod	33	327	53 279	51,5	15,0	69,7	15,4	9,9	1 615	163,1
Nový Bydžov	18	184	15 902	50,6	15,1	69,2	15,7	10,2	883	86,5
Nové Město nad Metují	18	133	15 426	51,3	14,9	69,5	15,6	7,4	857	116,0
Nová Paka	9	145	17 826	50,2	14,8	69,7	15,5	16,1	1 981	123,2
Rychnov nad Kněžnou	47	619	47 379	50,7	15,6	70,8	13,6	13,2	1 008	76,5
Trutnov	25	472	58 361	51,3	14,9	71,7	13,4	18,9	2 334	123,5
Týniště nad Orlicí	8	122	12 078	51,4	14,6	68,7	16,7	15,2	1 510	99,2
Vrchlabí	23	390	34 311	50,4	15,0	71,4	13,6	17,0	1 492	87,9

Detailní pohled na strukturu pracovních míst podle pracovních regionů zobrazuje následující tabulka.

Tab. 3.1.1.2. Pracovní místa v Královéhradeckém pracovním regionu podle SLDB 2001

	Pracoví místa v pracovním regionu							Saldo dojížďky
	celkem	z toho se zjištěným odvětvím	z toho podíl (%)				na 1 000 zaměstnaných bydlících v regionu	
			zeměděl. a lesnictví	průmysl	staveb-nictví	služby		
Pracovní region celkem	**260 828**	**249 189**	**5,6**	**35,8**	**8,5**	**50,0**	**989**	**-2 820**
v tom mikroregiony:								
Broumov	7 846	7 451	7,0	46,0	5,5	41,5	951	-401
Červený Kostelec	4 946	4 700	4,0	57,9	6,6	31,5	853	-852
Dvůr Králové nad Labem	12 138	11 643	5,7	46,7	9,7	37,9	915	-1 130
Dobruška	7 122	6 889	11,0	36,3	7,2	45,5	869	-1 077
Hořice	7 282	6 891	11,6	36,6	9,1	42,8	844	-1 350
Hradec Králové	77 440	73 546	4,3	24,6	9,7	61,4	1 062	4 520
Jaroměř	7 776	7 231	7,5	38,2	8,3	46,0	936	-531
Jičín	17 035	16 502	8,9	33,5	6,9	50,7	991	-153
Náchod	25 327	24 125	4,4	41,8	7,3	46,6	1 003	73
Nový Bydžov	6 352	5 914	12,1	36,5	10,2	41,2	902	-694
Nové Město nad Metují	6 558	6 317	7,3	44,2	7,5	41,0	881	-890
Nová Paka	7 733	7 430	5,0	43,7	7,1	44,2	912	-747
Rychnov nad Kněžnou	22 343	21 473	7,3	40,1	9,4	43,3	998	-53
Trutnov	28 446	27 429	2,6	37,0	9,0	51,4	1 015	433
Týniště nad Orlicí	4 622	4 478	7,7	35,7	7,8	48,9	836	-909
Vrchlabí	17 862	17 170	4,2	45,0	6,4	44,4	1 056	941

Vyjádřením nezaměstnanosti pomocí několika podrobnějších ukazatelů v následujících tabulkách byl získán další pohled na území kraje. Z tabulek nelze jednoznačně určit, které pracovní regiony se vyvíjejí příznivě, protože jejich vymezení vycházelo ze situace v roce 2001 a od té doby se situace na trhu práce mohla změnit. To by již bylo předmětem podrobnější analýzy.

Tab. 3.1.1.3. Nezaměstnanost v Královéhradeckém pracovním regionu k 31. 12. 2005

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

	Uchazeči o zaměstnání	Podíl z celkového počtu uchazečů (%)						Míra nezaměstnanosti (%) 1)	
		dosaži-telných	osob ve věku		osob s délkou evidence		žen	uchazeči o zaměstnání	
			do 24 let	50 a více let	do 6 měsíců	nad 12 měsíců		celkem	dosažitelní
Pracovní region celkem	**22 009**	**94,7**	**19,5**	**26,1**	**50,2**	**33,1**	**51,7**	**7,8**	**7,4**
v tom mikroregiony:									
Broumov	5 065	94,5	19,9	26,7	52,9	30,5	49,7	6,5	6,1
Červený Kostelec	831	95,7	17,0	27,0	46,6	40,0	59,4	10,8	10,4
Dvůr Králové nad Labem	1 502	96,9	16,7	29,0	45,7	36,9	52,7	8,2	8,0
Dobruška	852	96,5	16,8	26,4	47,4	34,4	53,1	9,3	9,0
Hořice	704	96,6	17,3	28,6	49,1	35,9	50,9	7,8	7,6
Hradec Králové	2 058	93,8	19,9	24,2	55,2	29,4	51,8	7,7	7,2
Jaroměř	1 037	94,3	23,2	20,5	45,9	37,4	46,1	11,4	10,7
Jičín	348	93,1	19,5	27,3	52,6	28,4	44,8	5,7	5,3
Náchod	862	95,6	23,3	23,0	52,3	29,8	51,7	9,6	9,2
Nový Bydžov	454	93,2	22,9	22,2	58,1	27,1	55,3	5,9	5,5
Nové Město nad Metují	1 727	94,6	19,9	24,3	52,9	30,4	57,1	7,3	6,9
Nová Paka	517	93,4	18,4	26,7	59,4	22,8	57,1	6,0	5,6
Rychnov nad Kněžnou	331	92,7	20,5	24,2	60,1	23,3	58,6	5,7	5,3
Trutnov	2 906	94,9	20,2	26,0	43,7	38,2	48,6	9,7	9,2
Týniště nad Orlicí	1 541	95,5	17,5	28,9	46,9	38,6	53,4	10,8	10,3
Vrchlabí	1 274	93,1	19,4	27,5	48,7	33,0	52,6	7,2	6,7

1) míra nezaměstnanosti je vypočtena jako podíl registrovaných uchazečů o zaměstnání celkem (od roku 2005 pouze dosa-žitelných) a obyvatel ekonomicky aktivních (podle sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001)

Tab. 3.1.1.4. Vývoj nezaměstnanosti v Královéhradeckém pracovním regionu v letech 2000 – 2005 (stav k 31. 12.)

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

	Index počtu uchazečů o zaměstnání (%) rok 2005 k roku		Rozdíl podílů z celkového počtu uchazečů 2005 - 2002 (procentní body)					Rozdíl míry nezaměstnanosti (procentní body) rok 2005 k roku	
			osob ve věku		osob s délkou evidence		žen		
	2000	2002	do 24 let	50 a více let	do 6 měsíců	nad 12 měsíců		2000	2002
Pracovní region celkem	**131,8**	**107,1**	**-8,1**	**6,5**	**-4,0**	**7,5**	**0,6**	**1,89**	**0,52**
v tom mikroregiony:									
Broumov	103,7	104,4	-8,0	8,5	-4,0	7,3	-1,0	0,23	0,28
Červený Kostelec	117,4	102,7	-5,7	5,8	-2,9	5,6	2,2	1,61	0,29
Dvůr Králové nad Labem	136,1	104,6	-11,0	8,8	-6,8	8,4	2,3	2,18	0,36
Dobruška	165,4	118,2	-11,0	5,6	-12,9	12,6	-2,6	3,67	1,43
Hořice	141,4	103,8	-8,3	9,2	-2,5	10,4	-3,1	2,30	0,29
Hradec Králové	172,4	125,7	-10,3	8,4	-1,7	5,9	4,1	3,24	1,58
Jaroměř	124,2	109,2	-3,8	2,9	-4,2	5,3	4,1	2,21	0,95
Jičín	152,0	99,1	-12,4	7,1	-4,7	8,5	-3,6	1,96	-0,05
Náchod	131,0	122,6	-7,3	6,3	-6,1	8,5	0,0	2,28	1,78
Nový Bydžov	158,7	115,2	-10,6	5,5	-6,3	9,6	5,5	2,17	0,77
Nové Město nad Metují	143,0	122,8	-9,4	6,5	-10,2	10,4	1,6	2,18	1,35
Nová Paka	130,2	96,5	-12,2	10,5	-9,1	6,6	6,3	1,39	-0,22
Rychnov nad Kněžnou	116,5	104,7	-8,3	5,2	-7,0	4,9	4,2	0,81	0,26
Trutnov	139,1	92,2	-5,3	3,2	-2,1	6,8	-2,1	2,72	-0,82
Týniště nad Orlicí	161,5	122,5	-9,1	5,5	0,8	6,7	0,4	4,13	1,99
Vrchlabí	149,0	93,9	-7,1	5,9	-1,6	8,1	1,4	2,36	-0,47

3.2. Časová dostupnost krajského města individuální dopravou

Podkladem pro získání dat s **časovou vzdáleností do krajského města** z jednotlivých obcí byly vzdálenosti z internetového serveru www.mapy.cz a každé obci tak byla přiřazena hodnota v minutách potřebná k dojetí individuální dopravou do Hradce Králové. Následně bylo území kraje rozděleno podle pěti intervalů. Vzniklo tak pět časových pásem směřujících k sídlu Královéhradeckého regionu.

Zatímco do půl hodiny má krajské město vzdáleno 22 % obcí, mezi půl hodinou až tři čtvrtě hodinou se musí počítat u více než čtvrtiny obcí a stejný podíl obcí spadá do intervalu od tři čtvrtě hodiny do hodiny. Rovná čtvrtina obcí má krajské město vzdáleno hodinu, z toho více než 90 minut připadá na čtyři procenta obcí. Nejvzdálenější obce jsou v převážné většině z SO ORP Broumov, dále z SO ORP Vrchlabí a Rychnov nad Kněžnou.

Na počtu obyvatel kraje se ke konci roku 2005 podílely nejvíce (27,2 %) obce s časovou dostupností do Hradce Králové v intervalu 45 až 59 minut, zatímco 14,2 % obyvatel žilo v obcích vzdálených do 29 minut a v nejvzdálenějších obcích žilo 3,4 % obyvatel kraje. Ve všech intervalech jsou zastoupena **sídla správních obvodů ORP.** Nejvzdálenější je Broumov, v časové dostupnosti obcí 60 – 89 minut je to Vrchlabí, šest sídel SO ORP je zastoupeno v intervalu 45 – 59 minut (mezi nimi největší Trutnov, Rychnov nad Kněžnou a Jičín), čtyři v intervalu 30 – 44 minut (Náchod, Dvůr Králové nad Labem, Kostelec nad Orlicí a Dobruška) a Jaroměř a Hořice jsou po silnici vzdáleny do půl hodiny.

Časová dostupnost krajského města individuální dopravou v Královéhradeckém kraji

Zdroj : www.mapy.cz

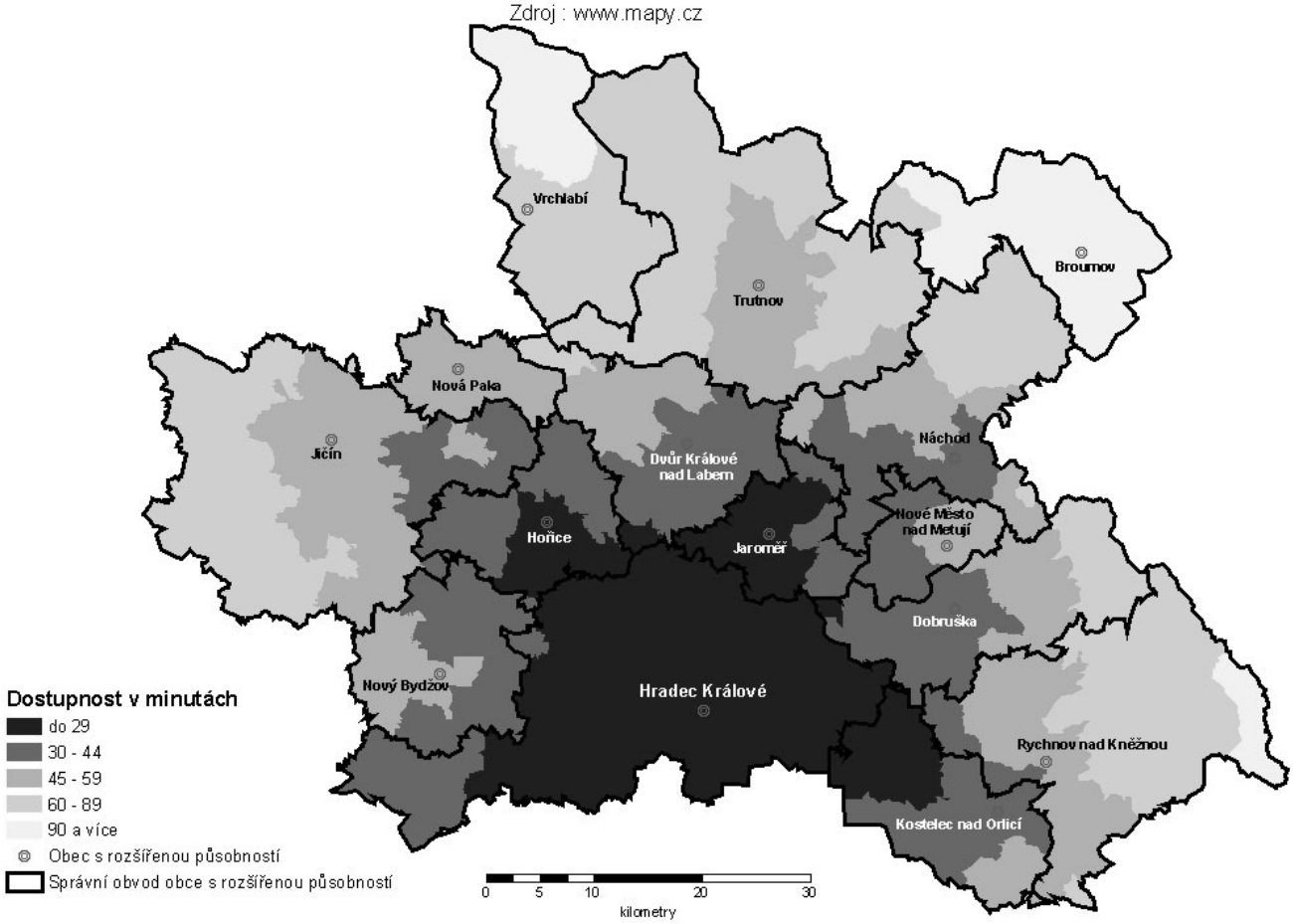

Následující tabulka ukazuje souvislost mezi časovou dostupností krajského města a **mírou nezaměstnanosti**. Míra nezaměstnanosti nejvzdálenějších obcí (90 minut a více) byla ke konci roku 2005 největší, stejně tak tomu bylo u mužů i u žen. Vezmeme-li v úvahu čtyři intervaly a jako poslední spočítáme hodnoty za obce vzdálené hodinu a více od krajské metropole, byla nejvyšší nezaměstnanost u obcí vzdálených půl až tři čtvrtě hodiny, a to vlivem nezaměstnanosti žen, u mužů zůstala nejvyšší nezaměstnanost v obcích vzdálených 60 minut a více.

Ve struktuře **nezaměstnaných** osob ve věku do 24 let, byl jejich největší podíl ve skupině obcí 90 minut a více, při započtení posledního intervalu k předposlednímu pak ve skupině obcí do 29 minut. Rozpětí

hodnot u jednotlivých intervalů bylo nejvyšší oproti obcím vzdáleným půl až tři čtvrtě hodiny (3,4 procentní body). U nezaměstnaných 50letých a starších dosáhl jejich podíl nejvyšší hodnoty u skupiny obcí vzdálených půl až tři čtvrtě hodiny. Dlouhodobě nezaměstnaní se na celkovém počtu nezaměstnaných podíleli nejvíce u obcí vzdálených 90 minut a více, avšak vezmeme-li v úvahu dohromady obce 60 minut a více, pak byl jejich podíl nejvyšší ve skupině obcí vzdálených tři čtvrtě hodiny až hodinu.

Tab. 3.2.1.1. Nezaměstnanost k 31. 12. 2005 podle časové dostupnosti krajského města

	Počet obcí	Míra nezaměstnanosti v %			Podíl na počtu nezaměstnaných (%)			Podíl na počtu obyvatel kraje (%)	Podíl na počtu nezaměstnaných v kraji (%)
		celkem	muži	ženy	věk do 24 let	věk 50 let a více	nezam. déle než 1 rok		
Královéhradecký kraj	**448**	**7,9**	**6,9**	**9,0**	**19,5**	**26,1**	**33,2**	**100,0**	**100,0**
Krajské město	1	5,9	5,6	6,1	19,6	26,8	29,2	17,2	13,5
Časová dostupnost krajského města (min.)									
do 29	98	7,8	6,7	9,2	21,4	24,1	30,1	14,2	13,6
30 - 44	120	8,8	7,2	10,7	18,0	27,4	33,2	21,2	23,2
45 - 59	117	7,8	6,8	9,1	19,0	26,9	35,9	27,2	27,0
60 - 89	95	8,5	7,8	9,4	19,2	25,5	33,7	16,7	17,9
90 a více	17	11,1	10,5	11,7	23,8	20,4	36,5	3,4	4,8

Při porovnání podílu obyvatelstva a nezaměstnaných na kraji byl podíl na počtu nezaměstnaných v jednotlivých skupinách obcí nižší než podíl na obyvatelstvu kraje u skupiny obcí vzdálených do 29 minut a intervalu 45 až 59 minut. Nejvíce (o 2 procentní body) se odlišoval u obcí v intervalu 30 až 44 minut.

Další oblastí k využití vymezených regionů podle dostupnosti krajského města je **bytová výstavba**. Počty dokončených bytů v období let 2001 – 2005 podle kategorií jsme promítli do následujícího grafu. Je zde zřejmá souvislost intenzity bytové výstavby a vzdálenosti krajského města. Nejvyšší je koncentrace nových bytů v rodinných domech v bezprostřední blízkosti krajského města, zejména do 14 minut, což představuje celkem 14 obcí a nejvíce jich bylo postaveno v obcích Vysoká nad Labem, Stěžery a Všestary. Nebyly zde dokončeny žádné byty v bytových domech na rozdíl od krajského města, kde byl tento podíl ve struktuře bytů největší. Významná byla i intenzita výstavby rodinných domů v obcích vzdálených od Hradce Králové od 15 do 29 minut (86 obcí).

Nejvíce bytů v bytových domech na 1 000 obyvatel bylo postaveno v souhrnu v nejvzdálenějších obcích, kde se výstavba bytových domů soustředila do atraktivních horských středisek jako je Špindlerův Mlýn (interval 90 minut a více), Pec pod Sněžkou a Vrchlabí (interval 75 – 89 minut).

Graf 25 Dokončené byty na 1 000 obyvatel v letech 2001 - 2005 v obcích Královéhradeckého kraje podle časové dostupnosti krajského města individuální dopravou

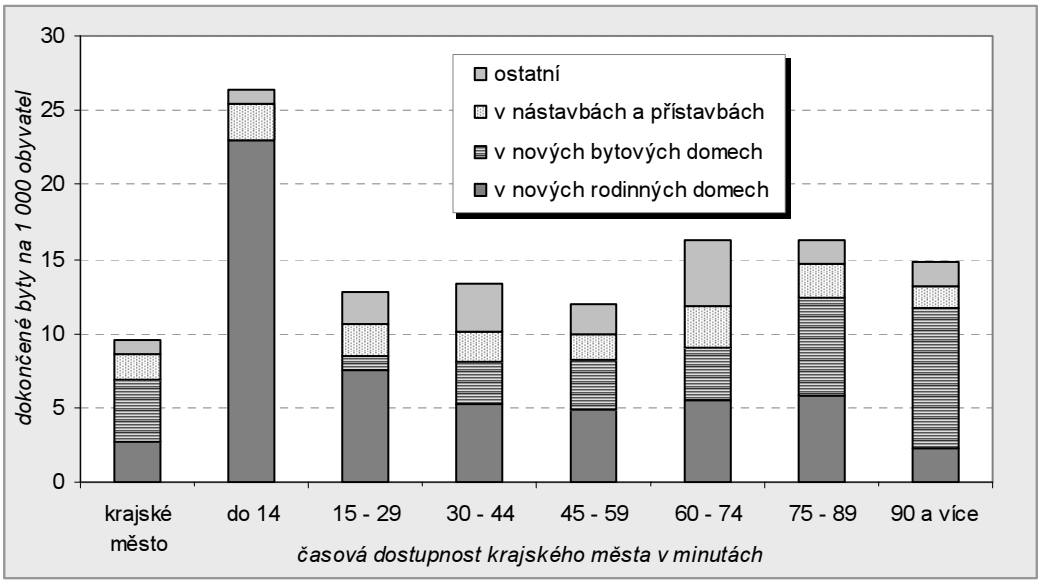

3.3. Časová dostupnost sídla správního obvodu ORP individuální dopravou

Vzdálenost sídla správního obvodu individuální dopravou vyjádřená v minutách byla získána stejným způsobem jako dostupnost krajského města. V sídlech správních obvodů ORP žije téměř polovina obyvatel kraje, dalších 22 % obyvatel má správní centrum vzdáleno osobním automobilem do 15 minut. Půl hodiny a více trvá cesta do sídla správního obvodu obyvatelům 27 obcí.

Časová dostupnost sídel správních obvodů ORP v Královéhradeckém kraji individuální dopravou

Zdroj: www.mapy.cz

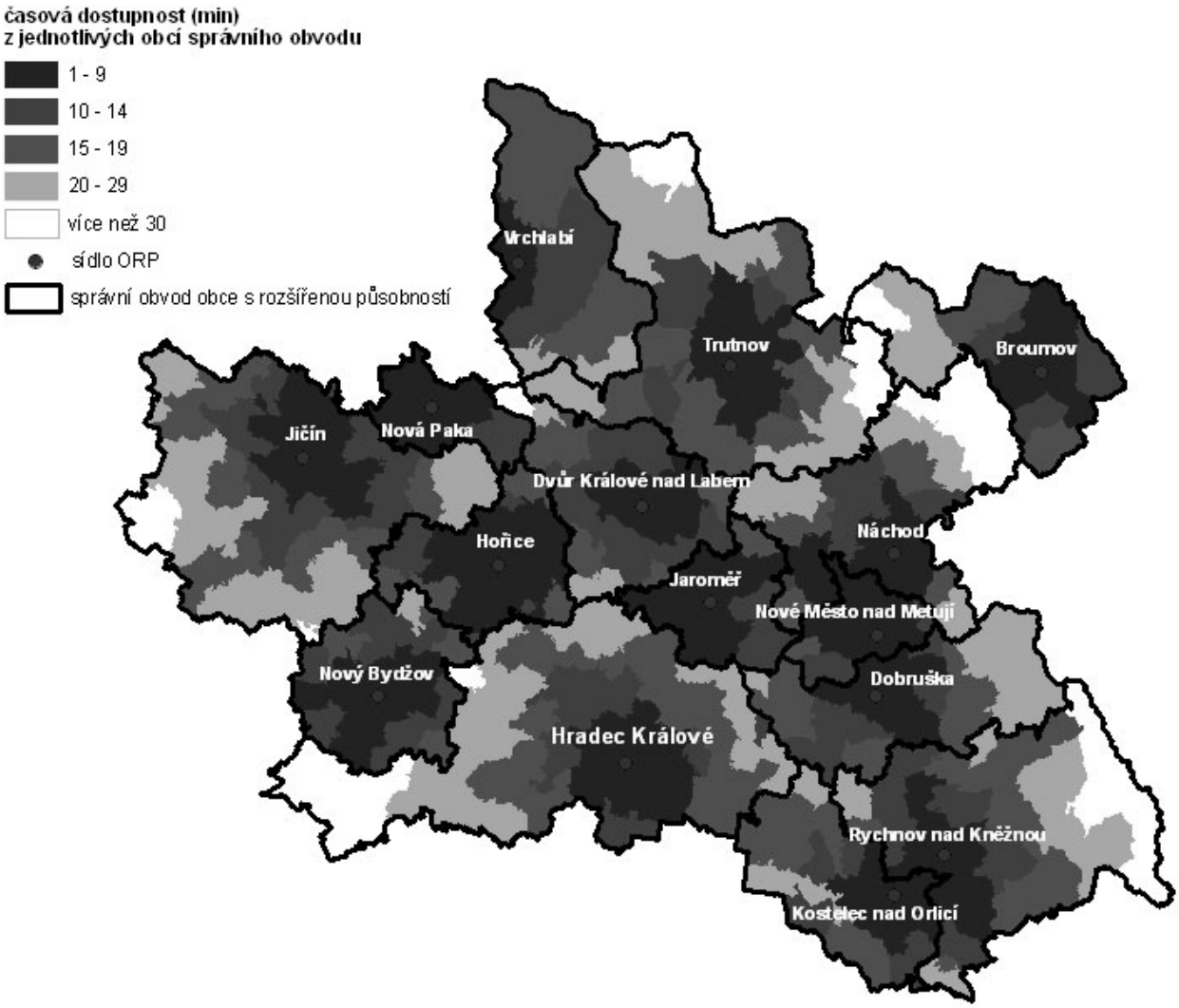

Tab. 3.3.1.1. Nezaměstnanost k 31. 12. 2005 podle časové dostupnosti sídla správního obvodu ORP

	Počet obcí	Míra nezaměstnanosti (%)			Podíl na počtu nezaměstnaných (%)			Podíl na počtu obyvatel kraje (%)	Podíl na počtu nezaměstnaných v kraji (%)
		celkem	muži	ženy	věk do 24 let	věk 50 let a více	nezam. déle než 1 rok		
Královéhradecký kraj	**448**	**7,9**	**6,9**	**9,0**	**19,5**	**26,1**	**33,2**	**100,0**	**100,0**
Sídla SO ORP	15	7,6	6,8	8,5	19,7	25,6	33,2	49,8	49,9
Časová dostupnost sídla správního obvodu (min.)									
do 9	91	8,3	6,8	10,1	19,0	26,7	32,2	9,7	9,8
10 - 14	109	7,4	6,3	8,8	19,2	26,7	33,1	12,3	11,1
15 - 19	98	8,1	6,9	9,5	19,8	26,6	32,5	14,5	14,2
20 - 29	108	9,0	7,8	10,5	19,0	26,1	35,1	10,3	11,3
30 a více	27	8,7	8,4	9,1	18,5	26,8	32,8	3,4	3,7

Jednoznačnou souvislost mezi časovou dostupností sídla správního obvodu a mírou **nezaměstnanosti** ukazuje následující tabulka. Specifická je situace u žen, kde nejvyšší nezaměstnanost dosahuje u obcí vzdálených do sídla SO ORP mezi 20 – 29 minutami a do 9 minut. Struktura nezaměstnaných ve věku do 24 let a 50 a více let nemá těsnou vazbu na vzdálenost sídla a podíl na celkovém počtu nezaměstnaných je u všech intervalů podobný. U dlouhodobé nezaměstnanosti se promítá vazba na vzdálenost u nejvzdálenějších obcí.

V sídlech SO ORP byla intenzita bytové výstavby v letech 2001 – 2005 nejnižší oproti ostatním obcím správních obvodů. V přepočtu na 1 000 obyvatel bylo nejvíce bytů dokončeno ve městech Nová Paka, Kostelec nad Orlicí a Vrchlabí. Ve struktuře bytového fondu převažovala výstavba bytů v bytových domech (4 byty na 1 000 obyvatel sídel SO ORP) s největší intenzitou ve městech Jičín, Kostelec nad Orlicí a Nový Bydžov. Žádné byty nebyly dokončeny v bytových domech v tomto období ve městech Hořice, Broumov a Jaroměř.

Největší intenzita bytové výstavby podle vzdálenosti sídla SO ORP byla ve sledovaném období v obcích vzdálených více než 30 minut a přispěla k tomu výstavba nových bytů ve městech Chlumec nad Cidlinou a Police nad Metují.

Nejvyšší podíl **bytů v nových rodinných domech** na 1 000 obyvatel byl v obcích se vzdáleností do 15 minut, a to u obcí v intervalu 10 – 14 minut v průměru 8,8 bytu a v intervalu do 9 minut v průměru 8,1 bytu. Absolutně nejvíce bytů v rodinných domech se ve sledovaném období postavilo u obcí v intervalu 10 – 14 minut v obcích Nepolisy, Solnice a Dolní Branná a u obcí v intervalu do 9 minut v obcích Vysoká nad Labem a Červený Kostelec.

Převaha dokončených **bytů v bytových domech** byla naproti tomu ve vzdálenějších obcích od sídla SO ORP. Jsou zde zastoupena v převážné většině ostatní města správních obvodů, z toho nejvíce se vzdáleností sídla SO ORP 30 minut a více (7,4 bytu na 1 000 obyvatel), zejména v Chlumci nad Cidlinou a Polici nad Metují.

Graf 26 Dokončené byty na 1 000 obyvatel v letech 2001 - 2005 v obcích Královéhradeckého kraje podle časové dostupnosti sídel SO ORP individuální dopravou

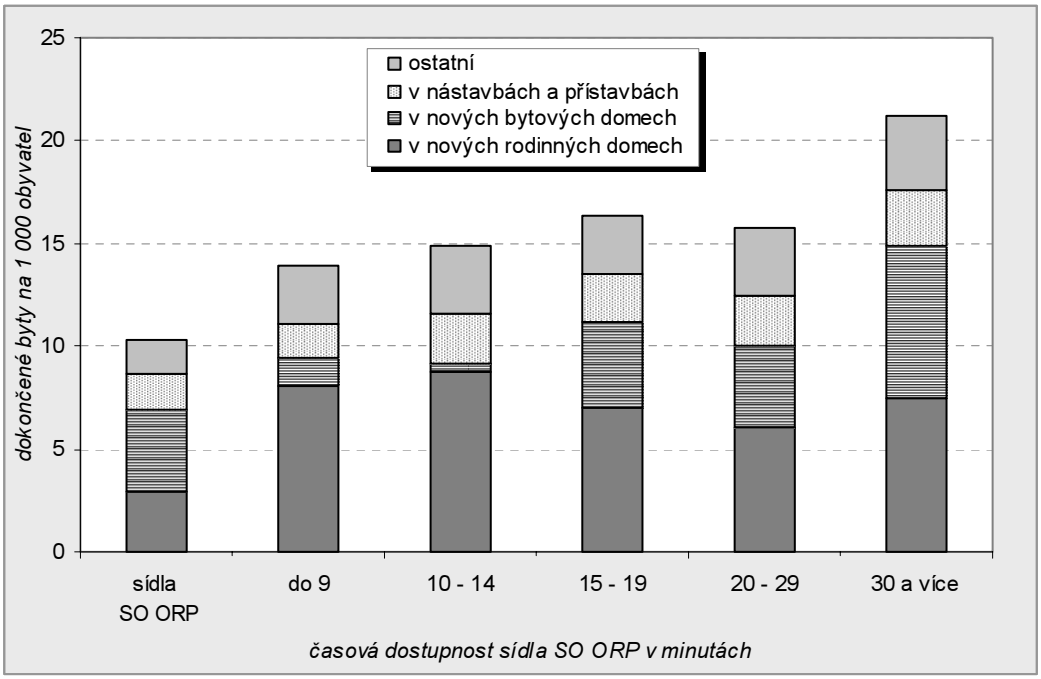

Nejvíce se dokončilo **bytů v nástavbách, vestavbách a přístavbách** rodinných a bytových domů v sídlech SO ORP, a to v Hradci Králové a Trutnově. V relativním vyjádření na 1 000 obyvatel to bylo nejvíce v obcích Litoboř a Pšánky (více než 20 bytů) v intervalu obcí 20 – 29 minut.

Intenzita výstavby **ostatních bytů** stoupala se vzdáleností od sídla SO ORP. Jsou v ní zahrnuty byty v domech s pečovatelskou službou a pensionech. Nejvyšší intenzita výstavby nových bytů v domech s pečovatelskou službou a penzionech byla v období let 2001 – 2005 v Deštném v Orlických horách (38 bytů na 1 000 obyvatel), Olešnici v Orlických horách (37 bytů na 1 000 obyvatel) a obci Přepychy (30 bytů na 1 000 obyvatel).

Tab. 3.3.1.2. Vybrané ukazatele SO ORP podle dostupnosti sídel k 31. 12. 2005

	Podíl na obyvatelstvu SO ORP celkem							Podíl obyvatel ve věku 0 - 14 let na obyvatelstvu ve věku 65 a více let						
	Celkem	Dosažitelnost sídla SO ORP (min.)						Celkem	Dosažitelnost sídla SO ORP (min.)					
		0	1 - 9	10 - 14	15 - 19	20 - 29	30 +		0	1 - 9	10 - 14	15 - 19	20 - 29	30 +
Královéhradecký kraj	**100,0**	**49,8**	**9,7**	**12,3**	**14,5**	**10,3**	**3,4**	**100,3**	**106,0**	**91,8**	**94,5**	**94,2**	**96,3**	**108,0**
v tom SO ORP:														
Broumov	**100,0**	47,0	11,1	8,3	20,3	10,3	3,0	**79,2**	72,9	67,0	0,0	88,5	120,4	50,0
Dobruška	**100,0**	35,3	9,8	25,2	20,6	9,0	-	**94,1**	88,4	90,0	117,3	83,2	87,8	-
Dvůr Král.n. L.	**100,0**	59,4	9,1	18,6	9,2	2,1	1,6	**98,2**	108,2	77,8	79,8	100,8	117,2	87,1
Hořice	**100,0**	48,6	32,5	9,8	9,1	-	-	**103,1**	117,1	98,4	86,8	79,6	-	-
Hradec Králové	**100,0**	66,0	-	5,9	14,6	7,8	5,8	**113,1**	128,5	-	69,2	80,1	102,4	112,3
Jaroměř	**100,0**	66,7	22,2	7,6	3,4	-	-	**84,1**	80,7	86,8	101,3	98,9	-	-
Jičín	**100,0**	35,4	12,1	9,6	17,3	23,4	2,3	**104,2**	100,9	89,7	113,3	118,6	100,8	124,1
Kostelec n. O.	**100,0**	24,9	20,2	15,0	34,5	5,4	-	**103,9**	101,6	85,8	112,3	113,0	112,3	-
Náchod	**100,0**	34,3	13,0	21,0	13,8	6,4	11,5	**104,5**	104,0	93,7	103,6	110,6	109,0	110,1
Nová Paka	**100,0**	69,8	20,6	9,6	-	-	-	**106,6**	104,2	114,6	106,4	-	-	-
Nové Město n. M.	**100,0**	70,0	19,5	8,9	1,6	-	-	**102,6**	105,5	91,3	107,1	100,0	-	-
Nový Bydžov	**100,0**	42,0	24,8	23,9	7,5	1,9	-	**102,4**	97,4	97,6	105,4	131,4	145,0	-
Rychnov n. K.	**100,0**	34,3	22,3	18,2	12,1	11,6	1,5	**84,0**	75,6	98,0	100,1	86,2	62,6	79,2
Trutnov	**100,0**	48,3	-	9,4	17,8	23,4	1,1	**90,1**	86,2	-	85,4	92,0	98,2	93,8
Vrchlabí	**100,0**	46,1	3,3	14,8	15,5	20,3	-	**90,6**	107,4	75,4	76,0	78,4	79,6	-

	Podíl obyvatel ve věku 15 - 64 let na obyvatelstvu celkem							Podíl uchazečů o zaměstnání celkem na obyvatelstvu ve věku 15 - 64 let						
	Celkem	Dosažitelnost sídla SO ORP (min.)						Celkem	Dosažitelnost sídla SO ORP (min.)					
		0	1 - 9	10 - 14	15 - 19	20 - 29	30 +		0	1 - 9	10 - 14	15 - 19	20 - 29	30 +
Královéhradecký kraj	**70,3**	**70,7**	**70,3**	**69,8**	**69,7**	**69,9**	**69,9**	**4,0**	**4,0**	**4,1**	**3,6**	**3,9**	**4,4**	**4,4**
v tom SO ORP:														
Broumov	**71,0**	70,3	71,2	68,0	72,1	71,5	78,3	**5,9**	6,4	4,9	-	5,6	5,6	3,8
Dobruška	**69,3**	70,2	69,8	68,3	68,9	68,9	-	**2,9**	3,3	2,6	2,4	3,0	3,7	-
Dvůr Král.n. L.	**70,7**	71,3	70,7	69,2	71,1	67,4	70,6	**5,6**	5,5	5,4	5,9	5,7	7,6	2,5
Hořice	**70,1**	71,2	70,1	68,2	66,8	-	-	**4,7**	4,2	4,9	5,4	6,1	-	-
Hradec Králové	**70,1**	69,9	-	71,7	70,6	70,2	69,7	**3,4**	3,1	-	2,8	3,7	3,8	5,4
Jaroměř	**69,8**	70,1	68,6	68,5	73,5	-	-	**4,8**	5,3	3,5	4,4	5,7	-	-
Jičín	**69,7**	71,2	70,7	69,9	66,8	68,7	70,3	**4,2**	3,9	4,0	4,2	4,1	4,7	4,9
Kostelec n. O.	**69,0**	70,2	68,4	67,9	69,0	68,9	-	**3,2**	4,0	3,4	3,0	2,6	3,4	-
Náchod	**69,4**	69,8	70,8	68,9	68,1	69,1	68,9	**3,6**	4,6	3,7	2,8	3,4	2,2	3,4
Nová Paka	**70,1**	70,4	69,4	69,6	-	-	-	**4,1**	3,9	4,8	3,5	-	-	-
Nové Město n. M.	**70,0**	70,3	70,3	68,0	67,3	-	-	**3,0**	3,2	2,7	2,4	2,7	-	-
Nový Bydžov	**69,2**	69,1	70,1	68,9	68,1	68,8	-	**5,2**	4,9	5,8	5,1	6,1	3,8	-
Rychnov n. K.	**71,3**	72,1	71,3	70,7	70,6	70,5	72,3	**3,6**	3,4	3,5	3,0	3,8	5,2	5,8
Trutnov	**71,5**	72,8	-	70,9	70,2	70,0	73,0	**4,9**	5,0	-	4,7	4,7	4,9	3,0
Vrchlabí	**71,9**	71,6	75,0	73,3	71,2	71,6	-	**3,8**	3,7	4,0	3,4	3,6	4,5	-

Záměrem této kapitoly, bylo ukázat na další možnosti zobrazení dat za různě vymezené regiony. Bylo by možné provést zpracování dat za další účelově vymezené regiony. Omezení je vzhledem k dostupnosti statistických údajů za obce, které se pak dále agregují podle vymezení daného regionu. Příkladem mohou být regiony s určitou kvalitou půdního fondu (viz méně příznivé zemědělské oblasti (LFA) v kapitole 2.), dále migrační regiony, regiony podle různých demografických charakteristik apod. Záleží na potřebách analyzovat takováto území.

Dále je možné pro potřeby uživatelů promítnout data za celou řadu regionů vytvořených podle nějakého **správního členění**. Jedná se například o správní obvody pověřených obecních úřadů, finančních úřadů, stavebních úřadů, matrik či oddělení Policie České republiky. Výhodou těchto území je především to, že jsou celistvá a jejich hranice jsou jednoznačně vymezeny výčtem spravovaných obcí. To však je již nad rámec této publikace.

4. Syntetické hodnocení regionálních rozdílů

4.1. Souhrnné postavení obvodů ORP v kraji (vícekriteriální hodnocení)

4.1.1. Cíl kapitoly

Kapitola „Souhrnné postavení správních obvodů ORP v kraji“ se zabývá kvantifikací postavení správních obvodů obcí s rozšířenou působností v rámci daného kraje, a to ve **čtyřech oblastech:**

- **demografické prostředí, sídelní struktura (D)**
- **sociální prostředí (S)**
- **ekonomické prostředí (E)**
- **infrastruktura, poloha, dostupnost a životní prostředí (I).**

Cílem kapitoly je prostřednictvím souhrnných ukazatelů za jednotlivé správní obvody odpovědět na následující **otázky:**

- Která území kraje se významně liší od průměru kraje, existují v kraji výrazně problémové (zaostávající) oblasti?
- V jakých tématických oblastech byly zjištěny největší vnitrokrajské rozdíly?
- Změnilo se postavení jednotlivých obvodů ORP v posledních letech?

4.1.2. Výběr ukazatelů

V rámci kvantifikace postavení správních obvodů ORP v rámci kraje bylo posuzováno celkem **52 ukazatelů** roztříděných do výše uvedených **čtyř okruhů.** Pokud to bylo možné, byl pro posouzení postavení správního obvodu použit průměr dat za roky 2001 – 2005, dále byla využita jedinečná data např. ze sčítání lidu, domů a bytů a z nepravidelných šetření. Využity byly do značné míry i zdroje jiné než ČSÚ. Před samotným hodnocením byly vyloučeny další navržené ukazatele, u nichž korelační koeficient[1)] v absolutní hodnotě přesáhl hodnotu 0,8 (stejný jev by mohl mít při ponechání závislých ukazatelů v souhrnném ukazateli několikanásobnou váhu).

Ukazatele byly vybírány na základě těchto principů:

- **úplnost a reprezentativnost:** co nejlepší pokrytí všech důležitých oblastí života obyvatel regionu analyzovaných v předchozích kapitolách publikace s důrazem na ty ukazatele, které charakterizují významné jevy a vykazují signifikantní regionální rozdíly
- **proporčnost** v rámci všech čtyř tématických oblastí
- **měřitelnost a náklady:** při výběru bylo přihlédnuto ke schopnosti kvantifikovat daný jev v optimální časové i finanční dostupnosti
- **jedinečnost** v rámci stejné tématické skupiny: pro tyto účely byla využita korelační analýza
- **správnost:** smyslem principu je zařadit pouze ty ukazatele, které nejsou zatíženy výraznějšími chybami, jež by upřednostňovaly některý z regionů oproti jiným; při konstrukci některých ukazatelů byly použity i odhady
- **srovnatelnost:** ukazatele byly konstruovány tak, aby co nejvíce eliminovaly odlišnou velikost jednotlivých obvodů ORP (výměra, počet obyvatel), popř. rozdílné věkové složení obyvatel (standardizace)
- **vypovídací schopnost:** data jsou posuzována v určitém kontextu; byly vybrány takové ukazatele, u kterých lze stanovit v daném tematickém okruhu směr působení (optimum) a které jsou interpretovatelné.

Seznam ukazatelů použitých v porovnání vnitroregionálních rozdílů na úrovni správních obvodů ORP s vysvětlivkami je uveden na konci kapitoly.

[1)] podle vzorce $r_{xy} = \frac{n\sum x_i y_i - \sum x_i \sum y_i}{\sqrt{n\sum x_i^2 - \left(\sum x_i\right)^2} \cdot \sqrt{n\sum y_i^2 - \left(\sum y_i\right)^2}}$; byla použita funkce MS Excel =CORREL(pole1;pole2)

4.1.3. Postup hodnocení stavu v letech 2001 – 2005

Pro **hodnocení postavení** jednotlivých **správních obvodů ORP v rámci kraje** ve sledovaném období byl vypočten syntetický ukazatel za každý správní obvod a každý ze čtyř sledovaných okruhů. Souhrnný ukazatel je konstruován jako **vážený průměr** hodnocení vyjádřených školní **známkou od 1 do 5** za jednotlivé ukazatele v rámci okruhu s tím, že hodnocení jsou u každého ukazatele přiřazována na základě rozdělení dat do **5 stejných intervalů** mezi maximální a minimální hodnotou (variační rozpětí) s přihlédnutím ke směru působení ukazatele.

U každého ukazatele bylo nutné stanovit **optimum,** které souvisí se **směrem působení** ukazatele v rámci tématické skupiny. U ukazatelů působících na danou oblast pozitivně (v tab. 4.1.5.1 označené znaménkem plus) bylo jako optimum stanoveno maximum – známku „1“ tedy dostaly hodnoty blížící se maximu. Naopak u ukazatelů s negativním směrem působení, u nichž platí „čím více, tím hůře“, bylo optimem minimum a známka „1“ byla přiřazena intervalu s nejnižšími hodnotami.

Váhy ukazatelů byly stanoveny **metodou párového srovnávání,** a to na dvou úrovních (expertní metoda). Na úrovni ČSÚ se stanovení vah zúčastnilo více než 50 pracovníků krajských správ a ústředí a dále bylo využito zkušeností 31 externích odborníků. Každý zpracovatel vyplnil pro každý okruh ukazatelů tabulky preferencí (2 = důležitější ukazatel, 1 = stejně důležitý nebo nelze určit, 0 = méně důležitý ukazatel). Tato subjektivní hodnocení byla zprůměrována v rámci obou skupin zpracovatelů (pracovníků ČSÚ a externistů) a následně i za obě skupiny posuzovatelů. Průměrné preference byly zaokrouhleny na 2 desetinná místa, tj. došlo ke zjemnění určení důležitosti (např. 1,35 = „o něco důležitější“ ukazatel). Váhy ukazatelů byly stanoveny jako podíl součtu preferencí pro daný ukazatel k součtu všech preferencí v daném okruhu ukazatelů.

Ukázka vyplnění zpracovatelem

	I1	I2	I3	I4	I5	I6	I7	I8	I9	I10	Σb_i
I1		0	1	1	1	1	2	2	2	1	11
I2	2		1	1	1	1	2	2	2	1	13
I3	1	1		0	0	0	1	1	1	1	6
I4	1	1	2		2	1	2	2	2	2	15
I5	1	1	2	0		1	2	1	2	1	11
I6	1	1	2	1	1		2	1	1	1	11
I7	0	0	1	0	0	0		0	2	2	5
I8	0	0	1	0	1	1	2		1	1	7
I9	0	0	1	0	0	1	0	1		0	3
I10	1	1	1	0	1	1	0	1	2		8

Výsledná tabulka preferencí za oblast

	I1	I2	I3	I4	I5	I6	I7	I8	I9	I10	Σb_i	**Váhy**
I1		0,62	1,39	0,86	1,30	0,81	1,22	1,22	1,11	1,14	9,66	**0,107**
I2	1,38		1,47	1,16	1,48	1,01	1,32	1,41	1,35	1,26	11,85	**0,132**
I3	0,61	0,53		0,69	1,05	0,71	0,90	0,92	0,93	0,91	7,24	**0,080**
I4	1,14	0,84	1,31		1,41	1,14	1,21	1,26	1,17	1,21	10,68	**0,119**
I5	0,70	0,52	0,95	0,59		0,57	0,83	0,88	0,89	0,86	6,79	**0,075**
I6	1,19	0,99	1,29	0,86	1,43		1,27	1,31	1,25	1,27	10,86	**0,121**
I7	0,78	0,68	1,10	0,79	1,17	0,73		1,10	1,27	1,23	8,85	**0,098**
I8	0,78	0,59	1,08	0,74	1,12	0,69	0,90		1,09	0,97	7,97	**0,089**
I9	0,89	0,65	1,07	0,83	1,11	0,75	0,73	0,91		0,75	7,68	**0,085**
I10	0,86	0,74	1,09	0,79	1,14	0,73	0,77	1,03	1,25		8,42	**0,094**

Souhrnný ukazatel byl vypočten jako vážený průměr jednotlivých známek v rámci daného okruhu za všechny správní obvody ORP v kraji. Hodnocení postavení správních obvodů ORP v rámci kraje je přehledně zpracováno v tab. 4.1.5.1. Využití školních známek umožňuje uživateli udělat si rychlý obrázek o postavení správního obvodu v rámci kraje v dané oblasti (syntetický ukazatel – vážený průměr známek) či u konkrétního ukazatele (jednotlivé známky). O rovnoměrnosti rozdílů vypovídá četnost jednotlivých známek, ať už průměrných za celou oblast či za jednotlivé ukazatele.

4.1.4. Postup hodnocení vývoje vnitroregionálních rozdílů

Posuzování **vývoje** postavení správních obvodů ORP uvnitř kraje bylo obtížné z důvodu absence zdrojů dat u velkého počtu ukazatelů a také různých období, za která byla data získána. Proto byl vývoj postavení správních obvodů zjišťován pouze u jednotlivých ukazatelů a nebyl konstruován souhrnný ukazatel změny.

Pro posouzení vývoje byla použita data z období let 1996 – 2000 (při porovnání s průměrem let 2001 – – 2005) nebo z počátku 90. let (tam, kde to bylo možné a účelné). V ostatních případech byla využita nejstarší dostupná data. V tab. 4.1.5.2 je uvedena známka za běžné období a základní období, kromě toho je vyčíslen rozdíl pořadí daného ukazatele v porovnávaných obdobích mezi správními obvody v kraji. Z tabulky je tedy patrné, na jaké úrovni se hodnota ukazatele v daném správním obvodu ve sledovaných letech pohybovala a také to, k jakému zlepšení/zhoršení oproti ostatním správním obvodům v kraji došlo.

4.1.5. Postavení SO ORP v letech 2001 – 2005 a změna tohoto postavení v čase

DEMOGRAFICKÉ PROSTŘEDÍ, SÍDELNÍ STRUKTURA

V souhrnném pořadí za demografickou oblast a sídelní strukturu byl nejmenší správní obvod Nová Paka vyhodnocen jako nejlepší v kraji (nejnižší vážená průměrná známka 2,51), dále následovaly správní obvody Hradec Králové (2,54) a Kostelec nad Orlicí (2,63). K dobrému postavení SO ORP Nová Paka přispěla poměrně vysoká úroveň vzdělanosti, vysoká míra účasti na sekundárním a terciárním vzdělávání, vysoká plodnost a nízká úmrtnost, velmi nízká sídelní rozdrobenost a poměrně nízká sociálně-demografická nestabilita, přestože věková struktura obyvatelstva (ukazatel index stáří) je druhá nejhorší v kraji. Druhý v pořadí SO ORP Hradec Králové má dokonce nejméně příznivou věkovou strukturu a také třetí nejnižší úhrnnou plodnost, ale přirozeně dominuje vysokou úrovní vzdělanosti, hustotou zalidnění, vysokou mírou účasti na sekundárním a terciárním vzdělání a poměrně nízkou úmrtností (především na nemoci oběhové). Postavení, třetího v pořadí, SO ORP Kostelec nad Orlicí příznivě ovlivnila především vysoká plodnost a také vysoká migrační atraktivita pro mladé i starší. Z demografického hlediska dosáhly nadprůměrného postavení ještě SO ORP Náchod, Nové Město nad Metují, Dobruška, Jaroměř, Rychnov nad Kněžnou a Vrchlabí.

Na základě syntetického ukazatele z oblasti demografie a sídelní struktury se jeví jako nejproblematičtější postavení SO ORP Broumov (vážená průměrná známka 3,74), Nový Bydžov (3,47) a Dvůr Králové nad Labem (3,34). Správní obvod Broumov má přitom nejpříznivější věkovou strukturu a nejnižší úmrtnost na novotvary v kraji a poměrně vysokou plodnost, ale ve většině zbývajících ukazatelů se řadí k nejhorším. Nepříznivé postavení správního obvodu Nový Bydžov bylo ovlivněno především nízkou plodností, úrovní vzdělanosti obyvatelstva i mírou účasti na vzdělávání, negativní vliv měla i vysoká sídelní rozdrobenost správního obvodu a nižší hustota zalidnění. Na neuspokojivé postavení SO ORP Dvůr Králové nad Labem měla vliv především poměrně vysoká úmrtnost, nízká vzdělanostní úroveň včetně účasti na vzdělávání a také značná sídelní rozdrobenost.

Postavení správních obvodů ORP Královéhradeckého kraje v letech 2001 – 2005: demografické prostředí, sídelní struktura

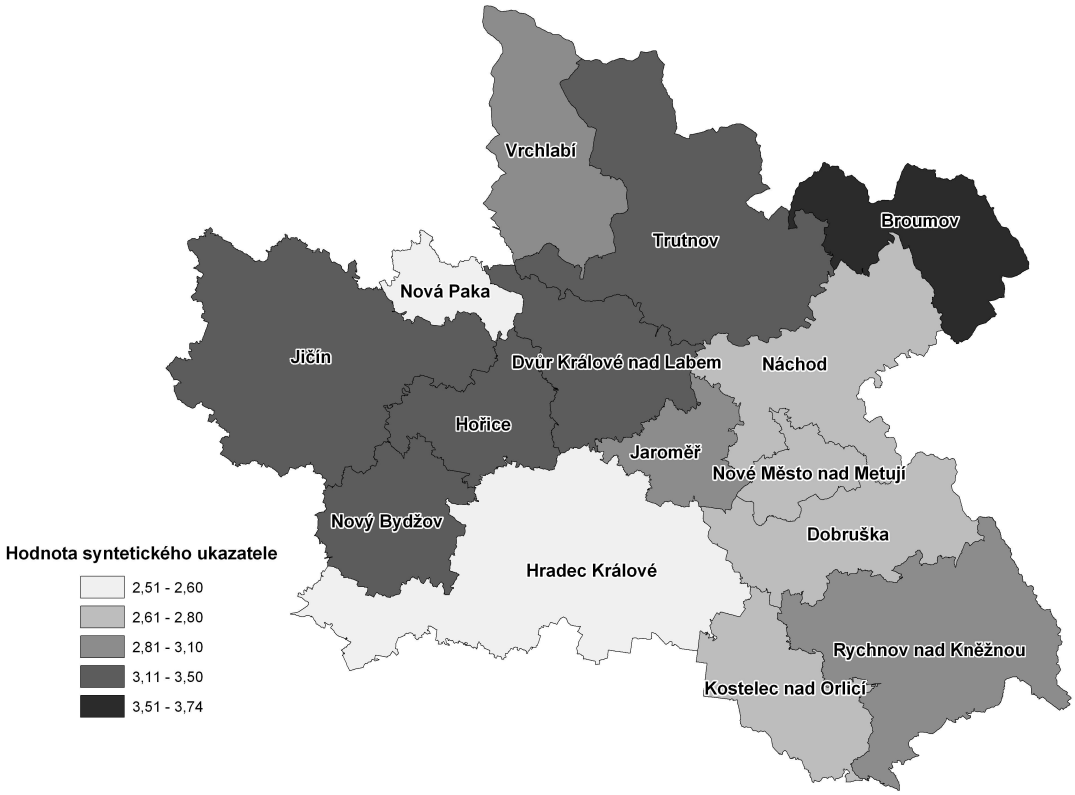

Při celkovém pohledu na území kraje je patrné, že z hlediska demografie a sídelní struktury nejproblematičtější území tvoří pás od západu kraje k severovýchodu po nejvýchodnější cíp Broumovského výběžku. Relativně lépe jsou na tom SO ORP podél naší východní hranice s Polskem (okres Rychnov nad Kněžnou a část okresu Náchod), SO ORP sousedící s krajským městem na východě a nejmenší SO ORP

v okrese Jičín. Výsledné vážené průměrné známky za jednotlivé správní obvody a známky u všech ukazatelů jsou uvedeny v tab. 4.1.5.1.

Z pohledu vývoje demografických ukazatelů a sídelní struktury v čase se postavení správních obvodů z hlediska prostorového i věcného někdy dost radikálně měnilo. K největším posunům došlo u migrační atraktivity pro mladé, kde si zdaleka nejvíce polepšil správní obvody Dobruška, naopak nejvýraznější zhoršení zaznamenaly správní obvody Rychnov nad Kněžnou a Trutnov. V případě úhrnné plodnosti k největšímu relativnímu zlepšení došlo ve SO ORP Kostelec nad Orlicí a Nová Paka, naopak ke zhoršení ve SO ORP Nový Bydžov a Hořice. Také v úmrtnosti na novotvary došlo k posunům, nejvíce se zlepšilo postavení v rámci kraje u SO ORP Nová Paka a Náchod, naopak nejvíce si pohoršily SO ORP Jaroměř a Dobruška. U ostatních ukazatelů nedošlo v jednotlivých SO ORP k tak výrazným přesunů, aby významně změnily postavení správních obvodů v rámci kraje. Posun ve známkách i v pořadí SO ORP v čase je uveden v tabulce 4.1.5.2.

SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ

Ze souhrnného hodnocení v sociální oblasti vyšly nejlépe v kraji správní obvody Dobruška (hodnota vážené průměrné známky 2,17), Nová Paka (2,51) a Hradec Králové (2,60). SO ORP Dobruška měl nejnižší míru nezaměstnanosti, dobré výsledky v oblasti bytové výstavby, kriminality, volební účasti a školství, to vše pozitivně ovlivnilo jeho postavení v čele kraje. K přednímu umístění SO ORP Nová Paka přispěly dobré výsledky ukazatelů bytové výstavby především veřejné, relativně dobré výsledky v nezaměstnanosti žen a mladých uchazečů o zaměstnání, vysoká volební účast a dobré výsledky některých ukazatelů zdravotnictví a kriminality. K postavení třetího v pořadí správního obvodu Hradec Králové přispěly dobré výsledky ukazatelů zdravotnictví, nízká úroveň nezaměstnanosti a podílu žen na nezaměstnaných a také zde byl nejnižší podíl substandardního bydlení v kraji. Ze sociálního hlediska dosáhly nadprůměrného postavení ještě správní obvody Kostelec nad Orlicí, Hořice a Náchod.

Postavení správních obvodů ORP Královéhradeckého kraje v letech 2001 – 2005: sociální prostředí

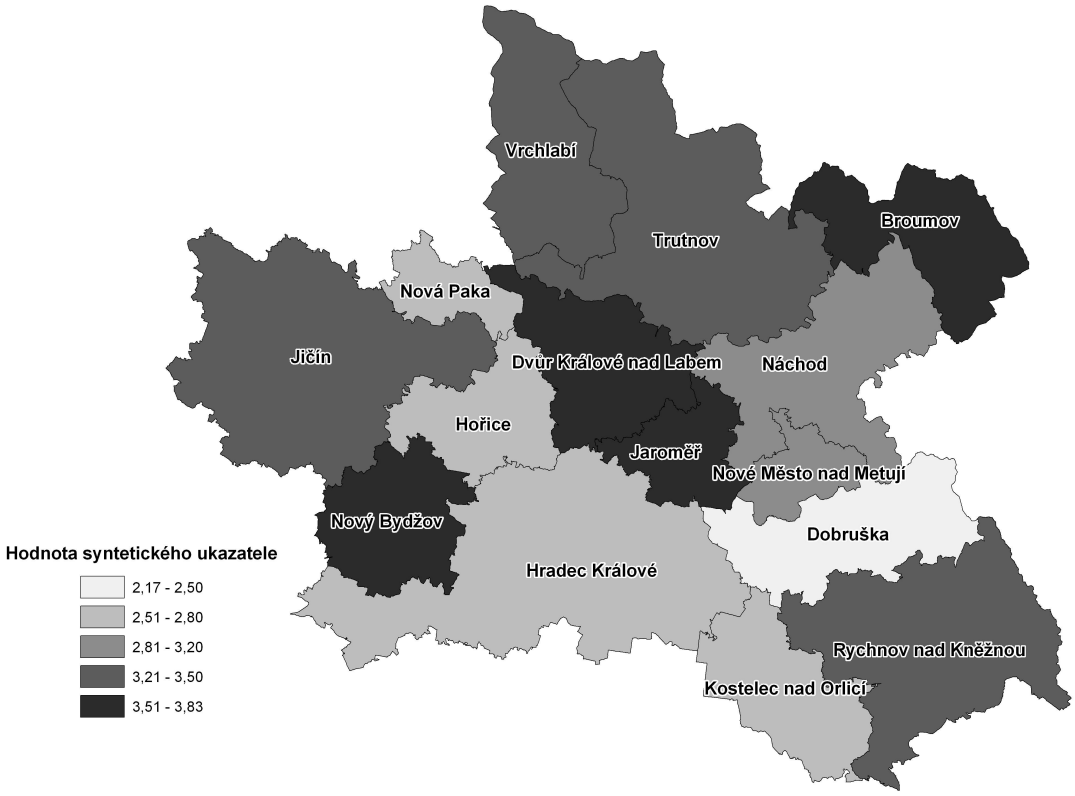

Podle výsledků souhrnného hodnocení vycházejí jako sociálně nejslabší správní obvody Nový Bydžov (průměrná známka 3,83), Broumov (3,78) a Jaroměř (3,76). Především vysoká nezaměstnanost, neuspokojivé výsledky ukazatelů bytové výstavby především privátní, nízká volební účast i nepříliš dobré výsledky v oblasti školství, zdravotnictví a jednoho ukazatele kriminality negativně ovlivnily postavení posledního v pořadí, SO ORP Nový Bydžov. Nepříznivé postavení SO ORP Broumov zapříčinily především

nejvyšší nezaměstnanost v kraji, nejvyšší podíl mladých na nezaměstnaných, nejnižší volební účast a nedobré výsledky v oblasti bytové výstavby, kvality bydlení, zdravotnictví a kriminality. Správní obvod Jaroměř byl negativně ovlivněn nepříznivými výsledky v oblasti nezaměstnanosti a podílu mladých lidí na nezaměstnaných, nejhoršími výsledky ukazatele školství a jednoho ukazatele kriminality v kraji a v neposlední řadě i nízkou volební účastí.

Při komplexním pohledu na území kraje se v sociální oblasti rýsuje jako nejproblematičtější podobně jako v demografické oblasti nejseverovýchodnější cíp kraje i republiky – Broumovský výběžek, dále střední část kraje, jehož správní obvody (Jaroměř a Dvůr Králové nad Labem) patří do trutnovského okresu a SO ORP na jihozápadě kraje Nový Bydžov, ležící v těsné blízkosti správního obvodu se sídlem v krajském městě. V tabulce 4.1.5.1 jsou uvedeny výsledné průměrné známky za jednotlivé správní obvody a známky za ukazatele sociální oblasti.

U některých ukazatelů sociální oblasti došlo v čase v některých správních obvodech k poměrně výrazným změnám v jejich postavení. Nezaměstnanost se nejvíce zlepšila v SO ORP Hradec Králové, nejvíce si pohoršily SO ORP Dvůr Králové nad Labem a Náchod. Relativně nejvíce se zlepšilo postavení mladých lidí na trhu práce ve správním obvodě Dobruška, ale i Hořice a Nová Paka, k významnému zhoršení jejich postavení došlo ve správním obvodě Broumov. Postavení nezaměstnaných žen se v čase relativně nejpříznivěji vyvíjelo ve SO ORP Nová Paka, Hořice a Trutnov, nejvíce se pohoršilo ve SO ORP Nové Město nad Metují. Nezaměstnaní nad 50 let věku si pohoršili své postavení ve SO ORP Dobruška a Jičín, o výrazném zlepšení postavení mezi správními obvody se u tohoto ukazatele hovořit nedá. U ostatních ukazatelů buď nedošlo k větším relativním změnám postavení SO ORP nebo nebyly v časové řadě dostupné. V tabulce 4.1.5.2 najdete u jednotlivých ukazatelů sociální oblasti posun ve známkách i v pořadí správních obvodů kraje.

EKONOMICKÉ PROSTŘEDÍ

V ekonomické oblasti dominovaly mezi správními obvody ORP Hradec Králové (vážená průměrná známka 2,28) a Vrchlabí (2,48). Správní obvod Hradec Králové vynikl nejvyšší mírou zaměstnanosti osob v předdůchodovém věku, nejoptimálnější komplexně funkční velikostí regionu, nejprogresivnější strukturu ekonomických sektorů a nejvíce diverzifikovanou odvětvovou strukturou, nejvyššími daňovými příjmy a v neposlední řadě i dobrou bonitou půdy. Na přední umístění správního obvodu Vrchlabí kraje měla především vliv nejvyšší produktivita práce v průmyslu a vysoká úroveň mezd v tomto odvětví, nejlepší výsledky ukazatelů cestovního ruchu, vysoké kapitálové výdaje obcí a také vysoká míra zaměstnanosti osob předdůchodového věku a dobrá komplexně funkční velikost regionu.

Postavení správních obvodů ORP Královéhradeckého kraje v letech 2001 – 2005: ekonomické prostředí

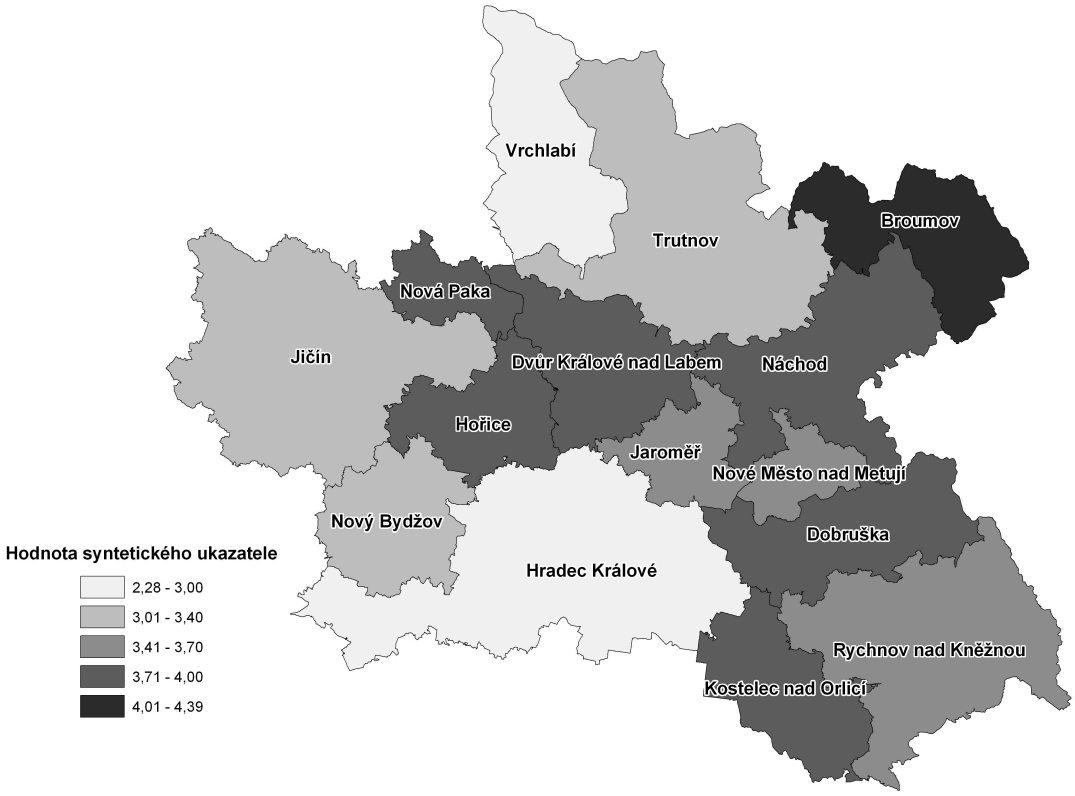

Za průměrnou známkou prvních dvou správních obvodů je značná propast, za nadprůměrné ekonomické postavení lze ještě hodnotit postavení SO ORP Jičín, Trutnov, Nový Bydžov a Nové Město nad Metují.

Na základě souhrnného ukazatele se jako nejslabší jeví ekonomické postavení správních obvodů Broumov (průměrná známka 4,39), Dvůr Králové nad Labem (3,99) a Nová Paka (3,92). Správní obvod Broumov je silně podprůměrný ve většině ekonomických ukazatelů s výjimkou potenciálu cestovního ruchu, podobně i správní obvod Dvůr Králové nad Labem, který dosáhl podprůměrných či průměrných výsledků u většiny ukazatelů s výjimkou indexu lokalizace ve stavebnictví. Také třetí v pořadí s nejnižší průměrnou známkou - správní obvod Nová Paka nedosáhl u většiny ekonomických ukazatelů ani průměru kraje, jeho postavení nevylepšila ani relativně nejvyšší intenzita podnikatelské aktivity v kraji a vysoká úroveň kapitálových výdajů obcí.

V ekonomické oblasti jsou rozdíly v průměrných známkách za jednotlivé správní obvody největší, rozdíl mezi nejlepší (2,28) a nejhorší (4,39) známkou činí více než 2 stupně. Správní obvod s největšími ekonomickými problémy leží také nejdál od krajského města, v pohraničním severovýchodním výběžku kraje a republiky. Ale i některé správní obvody přímo sousedící se správním obvodem se sídlem v krajském městě patří v kraji mezi podprůměrné. Známky u všech ekonomických ukazatelů a výsledné průměrné známky za všechny správní obvody kraje najdete v tab. 4.1.5.1.

Pro posouzení ekonomického vývoje v čase byly k dispozici pouze hodnoty čtyř ukazatelů. Míra zaměstnanosti ve věku 55-64 let nejvíce vzrostla ve správních obvodech Jičín, Jaroměř a Dvůr Králové nad Labem, naopak nejvíce poklesla ve správních obvodech Kostelec nad Orlicí, Nová Paka, Nový Bydžov a Broumov. Největší posun k lepšímu u ukazatele komplexně funkční velikost regionu se uskutečnil ve správním obvodě Náchod a Rychnov nad Kněžnou, významné zhoršení nastalo ve správním obvodě Kostelec nad Orlicí. V případě indexu lokalizace ve stavebnictví si své postavení nejvíce vylepšil správní obvod Hořice, ale i Dvůr Králové nad Labem, Nová Paka a Nové Město nad Metují, nejvíce si pohoršil správní obvod Jaroměř a Dobruška. Hodnoty ukazatele kapacit hromadných ubytovacích zařízení se v čase nezměnily natolik, aby významně ovlivnily postavení správních obvodů v rámci kraje. Posun ve známkách i v pořadí SO ORP v čase je uveden v tabulce 4.1.5.2.

INFRASTRUKTURA, POLOHA, DOSTUPNOST, ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Oblast nazvaná „infrastruktura, poloha, dostupnost, životní prostředí“ je svým způsobem specifická. Od předešlých oblastí se liší pestrostí ukazatelů, které popisují různé aspekty života ve správním obvodu a v některých případech působí i protisměrně. Ke společnému hodnocení, tohoto na první pohled nesourodého bloku dat, vedl nedostatek ukazatelů za oblast životního prostředí a infrastruktury, ale i snaha o vyvážení kladů a záporů vyplývajících z geografického charakteru jednotlivých správních obvodů.

Souhrnné hodnocení této oblasti staví na přední příčky v kraji správní obvody Nová Paka (vážená průměrná známka 2,54), Trutnov (2,60) a Vrchlabí (2,64). Nejmenší rozloha správního obvodu Nová Paka v kraji se kladně projevila v ukazatelích infrastruktury, dostupnosti sídla správního obvodu, menší náročnosti dojížďky do zaměstnání a, přes ne právě optimální polohu správního obvodu vůči rozvojovým a urbanizačním osám a oblastem, vynesla SO ORP do čela hodnocení v kraji. Oba horské správní obvody Vrchlabí a Trutnov mají zhoršenou dostupnost jak krajského města tak i sídel svých správních obvodů, přesto díky příznivé ekologické stabilitě krajiny, slušné infrastruktuře, vysokému podílu chráněných území, zaujímají přední postavení mezi SO ORP v kraji. Nadprůměrného hodnocení v této oblasti dosáhly ještě správní obvody Kostelec nad Orlicí, Nové Město nad Metují, Náchod a Jaroměř.

Nejhorší hodnocení v oblasti infrastruktury, polohy, dostupnosti a životního prostředí získaly správní obvody Jičín (s váženou průměrnou známkou 3,91), Hořice (3,67) a Nový Bydžov (3,53). Správní obvod Jičín byl hodnocen jako nejhorší v kraji pouze v ukazateli dostupnosti sídla ORP individuální dopravou, ale i ve většině ostatních ukazatelů byl výrazně podprůměrný až průměrný. Nedobré postavení správního obvodu Hořice ovlivnila nedostatečná infrastruktura, vysoká časová náročnost dojížďky do zaměstnání i nepříznivá ekologická stabilita krajiny. Negativní vliv na postavení správního obvodu Nový Bydžov měla vedle nedostatečné infrastruktury, především vybavení kanalizací, také nejméně příznivá ekologická stabilita krajiny a dále nízký podíl chráněných uzemí a malý relativní význam veřejné dopravy.

Pohled na rozdíly uvnitř kraje v této oblasti signalizuje, že hodnocení je výsledkem především geografických podmínek jednotlivých správních obvodů, ať už ovlivňujících životní prostředí (přírodní podmínky) či infrastrukturu a dostupnost (velikost správního obvodu a jeho poloha). V této oblasti se jako nejproblematičtější jeví dva správní obvody okresu Jičín ležící v západní části kraje. V tab. 4.1.5.1 jsou uvedeny výsledné vážené průměrné známky za jednotlivé správní obvody v oblasti infrastruktury, polohy, dostupnosti a životního prostředí a také známky u všech jednotlivých ukazatelů této oblasti.

Ukazatele z této oblasti nemáme k dispozici ve dvou časových úsecích, proto není možné hodnocení změn postavení správních obvodů v čase.

Postavení správních obvodů ORP Královéhradeckého kraje v letech 2001 – 2005: infrastruktura, poloha, dostupnost, životní prostředí

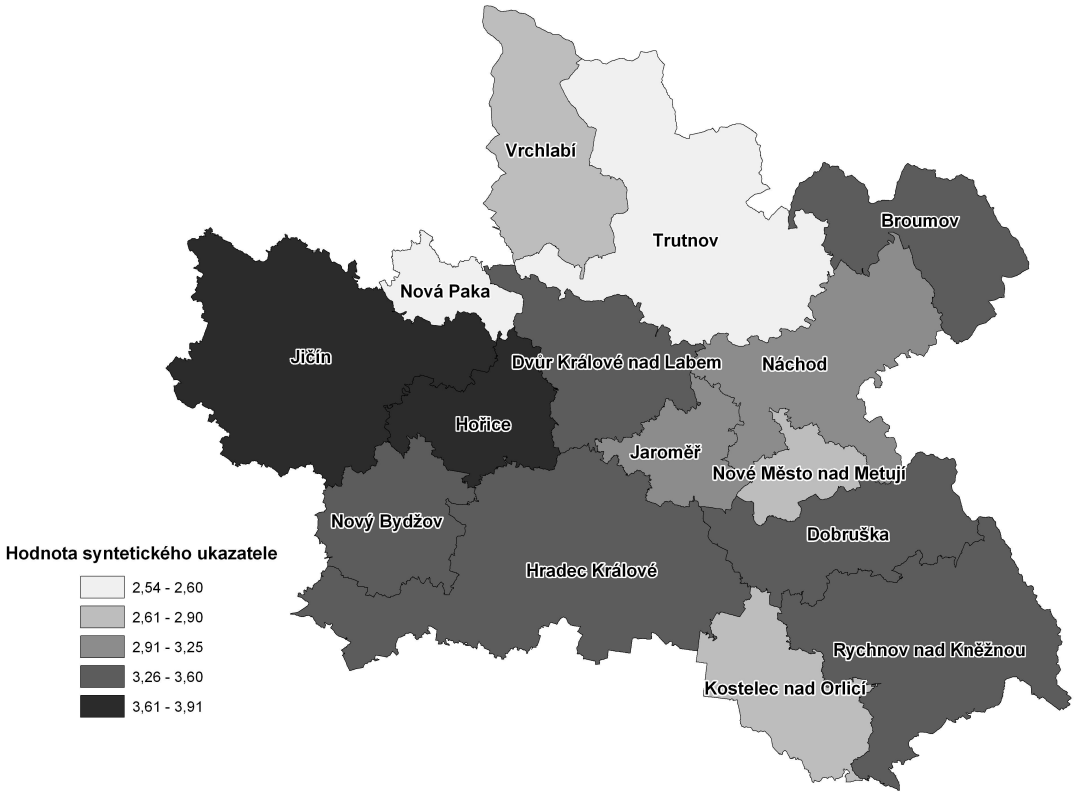

Následující graf shrnuje předešlé části znázorňuje jednotlivé vážené průměrné známky za každý správní obvod. Z grafu je na první pohled patrné, ve které oblasti správní obvod vyniká a nebo naopak zaostává. Ukazuje se, že v některých správních obvodech je pozice ve všech okruzích celkem vyrovnaná (Nový Bydžov), v jiných správních obvodech jsou rozdíly velké (Dobruška).

Souhrnné hodnocení správních obvodů ORP Královéhradeckého kraje

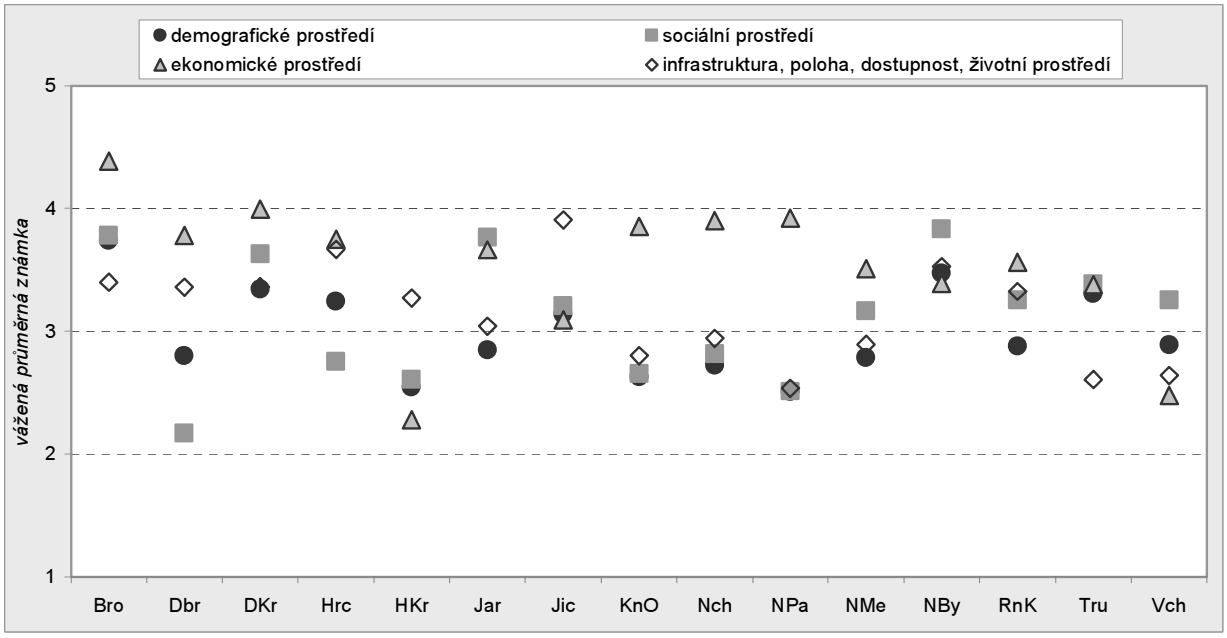

Tab. 4.1.5.1. Postavení správních obvodů ORP v letech 2001 – 2005*)

	Okruh, ukazatel	Období	Směr půs.	Váha	Broumov	Dobruška	Dvůr Králové n. L.
DEMOGRAFICKÉ PROSTŘEDÍ, SÍDELNÍ STRUKTURA		**průměrná známka**			**3,74**	**2,80**	**3,34**
		pořadí			***15***	***6***	***13***
D1	Úhrnná plodnost	2001-2005	+	0,093	2	2	4
D2	Standardizovaný index úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy	2001-2005	-	0,063	5	3	4
D3	Standardizovaný index úmrtnosti na novotvary	2001-2005	-	0,059	1	3	3
D4	Migrační atraktivita pro mladé (20 - 34 let)	2001-2005	+	0,104	5	1	3
D5	Migrační atraktivita pro starší osoby (55 - 74 let)	2001-2005	+	0,065	4	4	4
D6	Index stáří	2005	-	0,106	1	3	3
D7	Souhrnný ukazatel vzdělanosti obyvatel ve věku 25 - 64 let	2001	+	0,102	5	3	4
D8	Míra účasti na sekundárním a terciárním vzdělávání	2001	+	0,087	5	2	4
D9	Souhrnný ukazatel sociálně-demografické nestability	2001-2005	+	0,097	5	1	1
D10	Podíl cizinců na obyvatelstvu	2005	+	0,053	5	5	4
D11	Hustota zalidnění	2005	+	0,074	5	5	4
D12	Index sídelní rozdrobenosti	2005	-	0,063	3	5	4
D13	Počet částí obcí na 1 obec	2005	-	0,032	1	1	1
SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ		**průměrná známka**			**3,78**	**2,17**	**3,63**
		pořadí			***14***	***1***	***12***
S1	Míra nezaměstnanosti	31.12.2005	-	0,116	5	1	5
S2	Podíl nezaměstnaných žen	31.12.2005	-	0,081	1	4	3
S3	Podíl osob do 25 let na počtu nezaměstnaných	31.12.2005	-	0,094	5	1	1
S4	Podíl osob nad 50 let na počtu nezaměstnaných	31.12.2005	-	0,085	1	4	5
S5	Bytová potřeba	2001	+	0,077	3	2	4
S6	Intenzita „privátní“ bytové výstavby	2001-2005	+	0,069	5	2	3
S7	Intenzita „veřejné“ bytové výstavby	2001-2005	+	0,065	4	1	5
S8	Podíl substandardního bydlení	2001	-	0,049	4	4	5
S9	Obytná plocha bytu na 1 osobu v m2	2001	+	0,054	4	3	3
S10	Volební účast při volbách do PSP ČR	2006	+	0,036	5	1	4
S11	Počet registrovaných pacientů na 1 praktického lékaře pro dospělé	2005	-	0,061	5	3	5
S12	Počet registrovaných pacientů na 1 praktického zubního lékaře	2005	-	0,051	5	3	3
S13	Počet žáků na 1 třídu (1. - 9. ročník)	2004	-	0,049	3	1	1
S14	Zjištěné trestné činy na 1 000 faktických obyvatel	2005	-	0,066	3	1	3
S15	Podíl trestných činů spáchaných recidivisty	2005	-	0,047	5	2	4
EKONOMICKÉ PROSTŘEDÍ		**průměrná známka**			**4,39**	**3,78**	**3,99**
		pořadí			***15***	***10***	***14***
E1	Míra zaměstnanosti ve věku 55-64 let	2001	+	0,067	5	3	3
E2	Komplexně funkční velikost regionu	2001	+	0,082	4	5	5
E3	Intenzita podnikatelské aktivity (na ekonomicky aktivní)	2001	+	0,093	5	3	3
E4	Podíl zaměstnanců v podnicích pod zahraniční kontrolou na zaměstnancích v průmyslových podnicích nad 20 zaměstnanců	2005	+	0,047	5	3	4
E5	Daňové příjmy obcí na 1 obyvatele	2003-2005	+	0,089	5	4	4
E6	Podíl kapitálových výdajů obcí	2003-2005	+	0,075	4	4	4
E7	Index progresivity ekonomické struktury	2001	+	0,083	5	5	5
E8	Míra odvětvové specializace ekonomické struktury	2001	-	0,075	5	3	5
E9	Produktivita práce v průmyslu	2005	+	0,085	5	5	5
E10	Průměrná hrubá měsíční mzda v průmyslu	2005	+	0,083	3	2	3
E11	Index lokalizace ve stavebnictví	2001	+	0,046	5	4	2
E12	Bonita zemědělské půdy	2002	+	0,051	5	5	3
E13	Potenciál cestovního ruchu	2002	+	0,073	1	3	4
E14	Kapacity hromadných ubytovacích zařízení	2005	+	0,052	5	4	5
INFRASTRUKTURA, POLOHA, DOSTUPNOST, ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ		**průměrná známka**			**3,40**	**3,36**	**3,36**
		pořadí			***12***	***10***	***11***
I1	Podíl obyvatel bydlících v domech s přípojkou na plyn ze sítě	2001	+	0,107	5	5	2
I2	Podíl obcí připojených na veřejnou kanalizaci s ČOV	2004	+	0,132	1	3	5
I3	Podíl obcí se schválenou územně plánovací dokumentací	2005	+	0,080	5	1	5
I4	Ekologická stabilita krajiny	2005	+	0,119	4	4	4
I5	Podíl výměry chráněných území na celkové výměře	2005	+	0,075	1	4	5
I6	Relativní význam veřejné dopravy	2001	+	0,121	2	4	5
I7	Průměrná doba denní vyjížďky za prací z obce bydliště	2001	-	0,098	3	1	1
I8	Poloha SO ORP vůči rozvojovým a urbanizačním osám a oblastem	2005	+	0,089	5	5	2
I9	Dostupnost krajského města individuální dopravou	2005	-	0,085	5	2	2
I10	Dostupnost sídla ORP individuální dopravou	2005	-	0,094	4	4	2

*) hodnoceno stupnicí školních známek; u okruhu uveden vážený průměr

Hořice	Hradec Králové	Jaroměř	Jičín	Kostelec nad Orlicí	Náchod	Nová Paka	Nové Měs-to n. M.	Nový Bydžov	Rychnov n. Kněžnou	Trutnov	Vrchlabí
3,24	**2,54**	**2,85**	**3,14**	**2,63**	**2,72**	**2,51**	**2,79**	**3,47**	**2,88**	**3,31**	**2,89**
11	***2***	***7***	***10***	***3***	***4***	***1***	***5***	***14***	***8***	***12***	***9***
5	4	1	3	2	4	2	3	5	3	4	3
4	2	3	3	3	3	2	1	3	2	3	4
1	2	3	2	2	2	1	1	3	3	5	4
3	2	2	3	1	3	3	4	2	3	3	2
2	5	5	2	2	3	3	4	1	4	5	5
4	5	1	4	4	4	5	4	4	1	2	2
3	1	4	3	3	3	3	2	5	4	4	4
3	2	3	4	4	3	1	2	4	3	4	3
1	2	4	1	1	1	1	2	1	2	3	2
4	3	4	4	5	2	3	5	5	3	3	1
5	1	3	5	4	2	3	3	5	5	4	4
5	2	3	5	2	2	1	3	5	3	1	2
1	1	2	1	1	2	5	1	1	1	1	1
2,75	**2,60**	**3,76**	**3,20**	**2,66**	**2,81**	**2,51**	**3,17**	**3,83**	**3,25**	**3,39**	**3,25**
5	***3***	***13***	***8***	***4***	***6***	***2***	***7***	***15***	***10***	***11***	***9***
3	1	4	2	1	2	2	1	5	2	4	2
3	2	3	3	5	2	1	5	5	5	1	3
1	3	5	1	3	3	1	5	1	3	3	3
4	4	2	5	3	2	5	2	4	3	4	4
3	5	4	4	3	2	1	4	5	4	5	5
4	3	3	2	2	2	3	1	4	3	4	2
5	4	4	4	2	5	3	5	4	4	3	5
4	1	3	5	2	3	3	2	5	2	2	2
1	4	4	1	2	3	2	3	2	4	5	3
2	1	5	4	2	2	2	1	5	2	4	2
2	1	3	1	3	2	5	5	4	3	3	4
1	1	3	5	3	3	1	5	4	5	4	3
2	4	5	5	3	4	3	4	4	2	2	3
1	3	5	4	3	4	2	1	4	3	2	3
5	1	4	5	3	5	5	4	1	4	5	5
3,75	**2,28**	**3,66**	**3,09**	**3,85**	**3,90**	**3,92**	**3,51**	**3,39**	**3,56**	**3,38**	**2,48**
9	***1***	***8***	***3***	***11***	***12***	***13***	***6***	***5***	***7***	***4***	***2***
3	1	3	3	4	3	3	2	5	3	4	1
5	1	4	3	5	3	4	4	5	3	3	1
1	2	4	3	4	2	1	1	3	4	3	3
5	3	1	3	3	3	5	1	3	5	4	3
5	1	3	3	5	5	5	5	5	4	3	3
1	4	4	1	3	5	1	5	1	4	4	1
5	1	4	4	4	4	5	4	5	4	3	5
3	1	3	3	3	5	5	4	2	4	4	5
5	5	5	4	5	5	5	5	3	4	5	1
5	2	4	1	2	4	5	2	2	1	2	1
3	3	4	5	2	4	4	4	1	3	3	5
1	1	2	1	4	5	5	4	1	5	5	5
5	3	4	5	4	2	3	3	5	2	2	1
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	3	1
3,67	**3,27**	**3,04**	**3,91**	**2,80**	**2,94**	**2,54**	**2,89**	**3,53**	**3,32**	**2,60**	**2,64**
14	***8***	***7***	***15***	***4***	***6***	***1***	***5***	***13***	***9***	***2***	***3***
4	1	1	2	3	3	1	2	2	5	2	1
5	5	3	5	2	1	2	2	5	3	1	1
3	2	5	3	1	5	1	5	2	1	5	3
5	5	5	5	3	3	3	5	5	3	2	1
5	5	5	5	5	4	5	5	5	4	4	4
3	2	5	3	1	2	3	2	5	4	1	4
3	5	3	3	3	2	2	1	3	1	3	1
4	1	1	5	5	3	5	4	3	5	2	5
2	1	1	3	2	3	3	3	2	3	3	4
2	5	1	5	4	5	1	1	2	4	5	4

Tab. 4.1.5.2. Vývoj dostupných ukazatelů v čase*)

Okruh, ukazatel		Období	Broumov	Dobruška	Dvůr Králové n. L.	Hořice
DEMOGRAFICKÉ PROSTŘEDÍ, SÍDELNÍ STRUKTURA						
D1	Úhrnná plodnost	2001-2005	2	2	4	5
		1996-2000	4	2	4	3
		rozdíl pořadí	*-5*	*3*	*1*	*11*
D2	Standardizovaný index úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy	2001-2005	5	3	4	4
		1996-2000	5	3	4	5
		rozdíl pořadí	*3*	*1*	*3*	*-3*
D3	Standardizovaný index úmrtnosti na novotvary	2001-2005	1	3	3	1
		1996-2000	1	1	4	2
		rozdíl pořadí	*-3*	*8*	*-3*	*-4*
D4	Migrační atraktivita pro mladé (20 - 34 let)	2001-2005	5	1	3	3
		1996-2000	4	5	1	1
		rozdíl pořadí	*1*	*-13*	*6*	*5*
D5	Migrační atraktivita pro starší osoby (55 - 74 let)	2001-2005	4	4	4	2
		1996-2000	3	5	3	1
		rozdíl pořadí	*5*	*-4*	*5*	*1*
D6	Index stáří	2005	1	3	3	4
		1996	1	4	5	5
		rozdíl pořadí	*0*	*-1*	*-5*	*-4*
D9	Souhrnný ukazatel sociálně-demografické nestability	2001-2005	5	1	1	1
		1996-2000	5	1	1	2
		rozdíl pořadí	*1*	*0*	*7*	*-5*
D12	Index sídelní rozdrobenosti	2005	3	5	4	5
		1996	3	5	4	5
		rozdíl pořadí	*-1*	*0*	*0*	*0*
D13	Počet částí obcí na 1 obec	2005	1	1	1	1
		1991	1	1	1	1
		rozdíl pořadí	*1*	*3*	*-1*	*1*
SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ						
S1	Míra nezaměstnanosti	31.12.2005	5	1	5	3
		31.12.2000	5	2	3	2
		rozdíl pořadí	*1*	*-3*	*3*	*2*
S2	Podíl nezaměstnaných žen	31.12.2005	1	4	3	3
		31.12.2002	1	3	4	5
		rozdíl pořadí	*0*	*6*	*-1*	*-6*
S3	Podíl osob do 25 let na počtu nezaměstnaných	31.12.2005	5	1	1	1
		31.12.2002	2	4	2	3
		rozdíl pořadí	*9*	*-7*	*2*	*-5*
S4	Podíl osob nad 50 let na počtu nezaměstnaných	31.12.2005	1	4	5	4
		31.12.2002	2	1	5	4
		rozdíl pořadí	*-4*	*5*	*-1*	*-3*
S5	Bytová potřeba	2001	3	2	4	3
		1991	3	2	5	3
		rozdíl pořadí	*-4*	*0*	*-7*	*-8*
S10	Volební účast při volbách do PSP ČR	2006	5	1	4	2
		2002	5	1	5	2
		rozdíl pořadí	*0*	*1*	*-2*	*2*
S13	Počet žáků na 1 třídu (1. - 9. ročník)	2004	3	1	1	2
		2000	3	1	1	1
		rozdíl pořadí	*-4*	*1*	*-1*	*0*
EKONOMICKÉ PROSTŘEDÍ						
E1	Míra zaměstnanosti ve věku 55-64 let	2001	5	3	3	3
		1991	4	3	4	3
		rozdíl pořadí	*6*	*3*	*-6*	*-3*
E2	Komplexně funkční velikost regionu	2001	4	5	5	5
		1991	4	4	4	4
		rozdíl pořadí	*4*	*1*	*0*	*-1*
E11	Index lokalizace ve stavebnictví	2001	5	4	2	3
		1991	5	2	3	4
		rozdíl pořadí	*3*	*6*	*-6*	*-7*
E14	Kapacity hromadných ubytovacích zařízení	2005	5	4	5	5
		2000	5	4	5	5
		rozdíl pořadí	*-1*	*0*	*-2*	*1*

*) hodnoceno stupnicí školních známek; u rozdílu pořadí mezi SO ORP představuje záporná hodnota zlepšení

Hradec Králové	Jaroměř	Jičín	Kostelec nad Orlicí	Náchod	Nová Paka	Nové Měs-to n. M.	Nový Bydžov	Rychnov n. Kněžnou	Trutnov	Vrchlabí
4	1	3	2	4	2	3	5	3	4	3
5	1	4	5	3	5	4	3	3	5	5
-1	*0*	*0*	*-11*	*6*	*-11*	*-2*	*11*	*3*	*0*	*-5*
2	3	3	3	3	2	1	3	2	3	4
2	3	3	5	3	4	1	1	3	4	5
-1	*0*	*5*	*-2*	*1*	*-5*	*0*	*4*	*-5*	*0*	*-1*
2	3	2	2	2	1	1	3	3	5	4
3	1	3	2	3	3	1	2	2	5	4
-2	*12*	*-3*	*-1*	*-7*	*-7*	*0*	*6*	*4*	*0*	*0*
2	2	3	1	3	3	4	2	3	3	2
2	1	3	2	1	3	2	1	1	1	3
-4	*4*	*-6*	*-8*	*4*	*-3*	*4*	*-2*	*11*	*7*	*-6*
5	5	2	2	3	3	4	1	4	5	5
5	5	2	1	4	3	4	1	4	5	5
1	*-1*	*0*	*1*	*-2*	*-2*	*-1*	*-2*	*-1*	*1*	*-1*
5	1	4	4	4	5	4	4	1	2	2
5	2	5	5	5	4	3	5	2	2	3
5	*-1*	*-3*	*-2*	*4*	*6*	*3*	*-3*	*0*	*1*	*0*
2	4	1	1	1	1	2	1	2	3	2
3	4	1	2	1	1	2	2	1	5	2
-1	*1*	*1*	*-2*	*3*	*0*	*0*	*-8*	*4*	*-2*	*1*
2	3	5	2	2	1	3	5	3	1	2
2	3	5	3	2	1	3	5	3	1	2
1	*0*	*0*	*0*	*-1*	*0*	*1*	*0*	*0*	*0*	*0*
1	2	1	1	2	5	1	1	1	1	1
1	2	1	1	2	5	1	1	1	1	1
-4	*0*	*-1*	*3*	*0*	*0*	*0*	*-5*	*3*	*0*	*0*
1	4	2	1	2	2	1	5	2	4	2
3	4	3	2	1	2	1	5	2	3	2
-7	*-1*	*-1*	*-2*	*5*	*2*	*1*	*-2*	*0*	*-1*	*3*
2	3	3	5	2	1	5	5	5	1	3
3	4	3	5	2	4	3	5	5	3	3
-2	*-2*	*1*	*2*	*3*	*-8*	*9*	*-1*	*1*	*-4*	*2*
3	5	1	3	3	1	5	1	3	3	3
3	4	2	3	4	3	5	1	4	2	2
1	*1*	*-3*	*2*	*-3*	*-3*	*-1*	*1*	*-3*	*5*	*4*
4	2	5	3	2	5	2	4	3	4	4
2	1	3	2	1	4	2	4	2	5	4
1	*0*	*6*	*0*	*3*	*3*	*-2*	*-1*	*-2*	*-4*	*-1*
5	4	4	3	2	1	4	5	4	5	5
4	2	3	2	3	1	2	3	1	2	3
0	*5*	*0*	*2*	*-8*	*0*	*5*	*1*	*5*	*8*	
1	5	4	2	2	2	1	5	2	4	2
1	5	4	2	2	3	2	3	3	3	2
1	*1*	*-1*	*1*	*-1*	*-6*	*-2*	*5*	*0*	*-1*	*2*
4	5	5	3	4	3	4	4	2	2	3
4	4	4	3	3	1	5	3	2	2	2
-2	*2*	*2*	*0*	*3*	*3*	*-2*	*-1*	*0*	*-2*	*1*
1	3	3	4	3	3	2	5	3	4	1
3	5	5	3	4	1	3	4	4	5	2
-3	*-5*	*-8*	*7*	*-2*	*6*	*0*	*6*	*-1*	*0*	*0*
1	4	3	5	3	4	4	5	3	3	1
1	4	4	2	4	4	4	5	4	3	3
0	*3*	*-3*	*12*	*-6*	*-6*	*2*	*0*	*-5*	*1*	*-2*
3	4	5	2	4	4	4	1	3	3	5
1	1	5	3	4	5	5	1	2	3	3
4	*5*	*1*	*-4*	*2*	*-5*	*-5*	*0*	*3*	*-1*	*4*
5	5	5	5	5	5	5	5	5	3	1
5	5	5	5	5	5	5	5	5	3	1
0	*1*	*1*	*0*	*1*	*1*	*-2*	*0*	*0*	*0*	*0*

4.1.6. Seznam ukazatelů použitých pro souhrnné hodnocení postavení správních obvodů obcí s rozšířenou působností

Okruh DEMOGRAFICKÉ PROSTŘEDÍ, SÍDLENÍ STRUKTURA

D1 **Úhrnná plodnost** (součet měr plodnosti jednotlivých věkových skupin žen; průměry jsou vypočteny z narozených dětí ženám příslušného věku za 5 let a sečtených stavů žen příslušného věku, tedy vážený průměr)

D2 **Standardizovaný index úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy** (podíl skutečného a teoretického počtu zemřelých na danou příčinu; teoretický počet zemřelých je výslednicí aplikací věkově specifických měr úmrtnosti na danou příčinu v ČR na věkovou strukturu příslušného ORP)

D3 **Standardizovaný index úmrtnosti na novotvary** (podíl skutečného a teoretického počtu zemřelých na danou příčinu; teoretický počet zemřelých je výslednicí aplikací věkově specifických měr úmrtnosti na danou příčinu v ČR na věkovou strukturu příslušného ORP)

D4 **Migrační atraktivita pro mladé** (saldo vnitřního stěhování osob ve věku 20 – 34 let na 10 000 obyvatel celkem)

D5 **Migrační atraktivita pro starší osoby** (saldo vnitřního stěhování osob ve věku 55 – 74 let na 10 000 obyvatel celkem)

D6 **Index stáří** (počet obyvatel ve věku 65 a více let na 100 obyvatel ve věku 0 – 14 let)

D7 **Souhrnný ukazatel vzdělanosti obyvatel ve věku 25 – 64 let** (vážený součet podílů obyvatel nad 15 let s dosaženým stupněm vzdělání: ZŠ, vyučen, SŠ s maturitou, VOŠ a VŠ; váhy zohledňují počet let školní docházky, kterých je standardně potřeba k dosažení daného stupně vzdělání; zdroj: SLDB)

D8 **Míra účasti na sekundárním a terciárním vzdělávání** (procento studujících osob ve věku 15 – 29 z celkové populace příslušného věku; zdroj: SLDB)

D9 **Souhrnný index sociálně-demografické nestability** (souhrnný ukazatel zahrnující: podíl rodáků žijících v SO ORP, migrační přírůstek, podíl neúplných rodin, podíl dětí narozených matkám mladším 20 let, potratový index, podíl umělých přerušení těhotenství žen mladších 20 let na všech UPT, rozvodovost, podíl obyvatel se základním vzděláním a bez vzdělání)

D10 **Podíl cizinců na obyvatelstvu**

D11 **Hustota zalidnění** (počet bydlících obyvatel na km^2)

D12 **Index sídelní rozdrobenosti** (vážený součet podílů obyvatel žijících v nejmenších obcích, obce do 200 obyvatel /váha 3/, obce 200 – 499 /váha 2/, obce 500 – 999 /váha 1/)

D13 **Počet částí obcí na 1 obec**

Okruh SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ

S1 **Míra nezaměstnanosti** (procento nezaměstnaných registrovaných na úřadech práce z celkové pracovní síly)

S2 **Podíl nezaměstnaných žen** (procento žen z celkového počtu uchazečů o zaměstnání)

S3 **Podíl osob do 25 let na počtu nezaměstnaných**

S4 **Podíl osob nad 50 let na počtu nezaměstnaných**

S5 **Bytová potřeba** (trvale obydlené byty na 100 cenzových domácností; zdroj: SLDB)

S6 **Intenzita „privátní“ bytové výstavby** (dokončené byty stavěné soukromou osobou na 1 000 obyvatel)

S7 **Intenzita „veřejné“ bytové výstavby** (dokončené byty stavěné obcí či státem na 1 000 obyvatel)

S8 **Podíl substandardního bydlení** (procento bytů III. + IV. kategorie z celkového počtu trvale obydlených bytů; zdroj: SLDB)

S9 **Obytná plocha na 1 osobu v m^2** (zdroj: SLDB)

S10 **Volební účast při volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR** (procento vydaných obálek z celkového počtu registrovaných voličů)

S11 **Počet registrovaných pacientů na 1 praktického lékaře pro dospělé** (zdroj: ÚZIS)

S12 **Počet registrovaných pacientů na 1 praktického zubního lékaře** (zdroj: ÚZIS)

S13 **Počet žáků na 1 třídu ZŠ (1. – 9. ročník)**

S14 **Zjištěné trestné činy na 1 000 faktických obyvatel** (v počtu obyvatel byl zohledněn obvykle přítomný počet osob vzhledem k dojížďce za prací a do škol; zdroj: PČR)

S15 **Podíl trestných činů spáchaných recidivisty** (zdroj: PČR)

Okruh EKONOMICKÉ PROSTŘEDÍ

E1 **Míra zaměstnanosti ve věku 55 – 64 let** (procento zaměstnaných osob ve věku 55 – 64 let z celkového počtu obyvatel příslušného věku; zdroj: SLDB)

E2 **Komplexně funkční velikost regionu** (vážený průměr počtu obyvatel /váha 1/, pracovních míst celkem /2/ a pracovních míst ve službách /3/ na obyvatele; zdroj: SLDB)

E3 **Intenzita podnikatelské aktivity** (procento samostatně činných vč. zaměstnavatelů z celkového počtu ekonomicky aktivních obyvatel; zdroj: SLDB)

E4 **Podíl zaměstnanců v podnicích pod zahraniční kontrolou na zaměstnancích v průmyslových podnicích nad 20 zaměstnanců**

E5 **Daňové příjmy obcí na 1 obyvatele**

E6 **Podíl kapitálových výdajů obcí**

E7 **Index progresivity ekonomické struktury** (vážený součet podílu jednotlivých sektorů na celkové zaměstnanosti bydlícího obyvatelstva – primární /váha 1/, sekundární /2/, služby – OKEČ G – I /3/, služby – OKEČ J – O /váha 4/; zdroj: SLDB)

E8 **Míra odvětvové specializace ekonomické struktury** (variační koeficient podílů jednotlivých odvětví (oddíly OKEČ) na celkové zaměstnanosti bydlícího obyvatelstva; zdroj: SLDB)

E9 **Produktivita práce v průmyslu**

E10 **Průměrná hrubá měsíční mzda v průmyslu**

E11 **Index lokalizace ve stavebnictví** (podíl zaměstnaných ve stavebnictví v ORP na zaměstnaných ve stavebnictví v kraji dělený podílem ekonomicky aktivních v ORP na ekonomicky aktivních v kraji; zdroj: SLDB)

E12 **Bonita zemědělské půdy** (průměrná úřední cena zemědělské půdy počítaná jako vážený průměr cen v jednotlivých katastrech, vahou je výměra zemědělské půdy; zdroj: vyhláška MF ČR)

E13 **Potenciál cestovního ruchu** (Průměrný potenciál území vypočtený jako vážený průměr hodnot příslušných obcí, vahou je výměra obce. Průměrný potenciál je vážený ukazatel, expertní metodou byl ohodnocen potenciál území pro dílčí složky cestovního ruchu – přírodní, kulturní aj.; zdroj: Ústav územního rozvoje Brno)

E14 **Kapacity hromadných ubytovacích zařízení** (počet lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních na 1 000 obyvatel)

Okruh INFRASTRUKTURA, POLOHA, DOSTUPNOST, ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

I1 **Podíl obyvatel bydlících v domech s přípojkou na plyn ze sítě** (zdroj: SLDB)

I2 **Podíl obcí připojených na veřejnou kanalizaci s ČOV**

I3 **Podíl obcí se schválenou územně plánovací dokumentací** (územní plán obce, urbanistická studie)

I4 **Ekologická stabilita krajiny** (poměr ekologicky pozitivně využívaných ploch k ekologicky negativně využívaným; pozitivně využívané = lesy, sady, zahrady, vinice, chmelnice, louky a pastviny a vodní plochy, negativně využívané = orná půdy, zastavěné plochy, ostatní plochy, např. dopravní, těžba aj.)

I5 **Podíl výměry chráněných území na celkové výměře**

I6 **Relativní význam veřejné dopravy** (podíl obyvatel využívajících k denní dopravě do zaměstnání nějaký druh veřejné dopravy z celkového počtu osob denně dojíždějících za prací; zdroj: SLDB)

I7 **Průměrná doba denní vyjížďky za prací z obce bydliště** (zdroj: SLDB)

I8 **Poloha správního obvodu ORP vůči rozvojovým a urbanizačním osám a oblastem** (Syntetický ukazatel vycházející z počtu bodů přidělených na základě přítomnosti rozvojových os a oblastí a urbanizačních os a oblastí a jejich významu – regionální, nadregionální, mezinárodní. Rozvojový potenciál představují území s intenzívním současným i budoucím využitím. Souvisí s koncentrací obyvatelstva, ekonomických a kulturních aktivit. Urbanizační potenciál je více vázán na osídlení a aktivity obyvatelstva.)

I9 **Dostupnost krajského města individuální dopravou** (průměrná doba cesty automobilem z obcí SO ORP do krajského města; zdroj: www.mapy.cz)

I10 **Dostupnost sídla ORP individuální dopravou** (průměrná doba cesty automobilem z obcí SO ORP do sídelního města ORP; zdroj: www.mapy.cz)

4.2. Vnitrokrajské rozdíly v celorepublikovém pohledu

Územní rozdíly mezi správními obvody ORP nejsou ve všech krajích stejné. Následující kapitola porovnává v grafické podobě rozdíly vybraných ukazatelů mezi správními obvody jednotlivých krajů. Správní obvod s nejvyšší a nejnižší hodnotou je pojmenován, rozložení křížků na svislici ukazuje na to, zda jsou v jednotlivých krajích průměrné hodnoty daného ukazatele rozptýleny či koncentrovány. Soubor grafů je doplněn o grafy porovnávající závislost mezi vybranými ukazateli podle jednotlivých správních obvodů v rámci NUTS 2 – Severovýchod.

Graf 27 Rozloha podle správních obvodů ORP k 31. 12. 2005

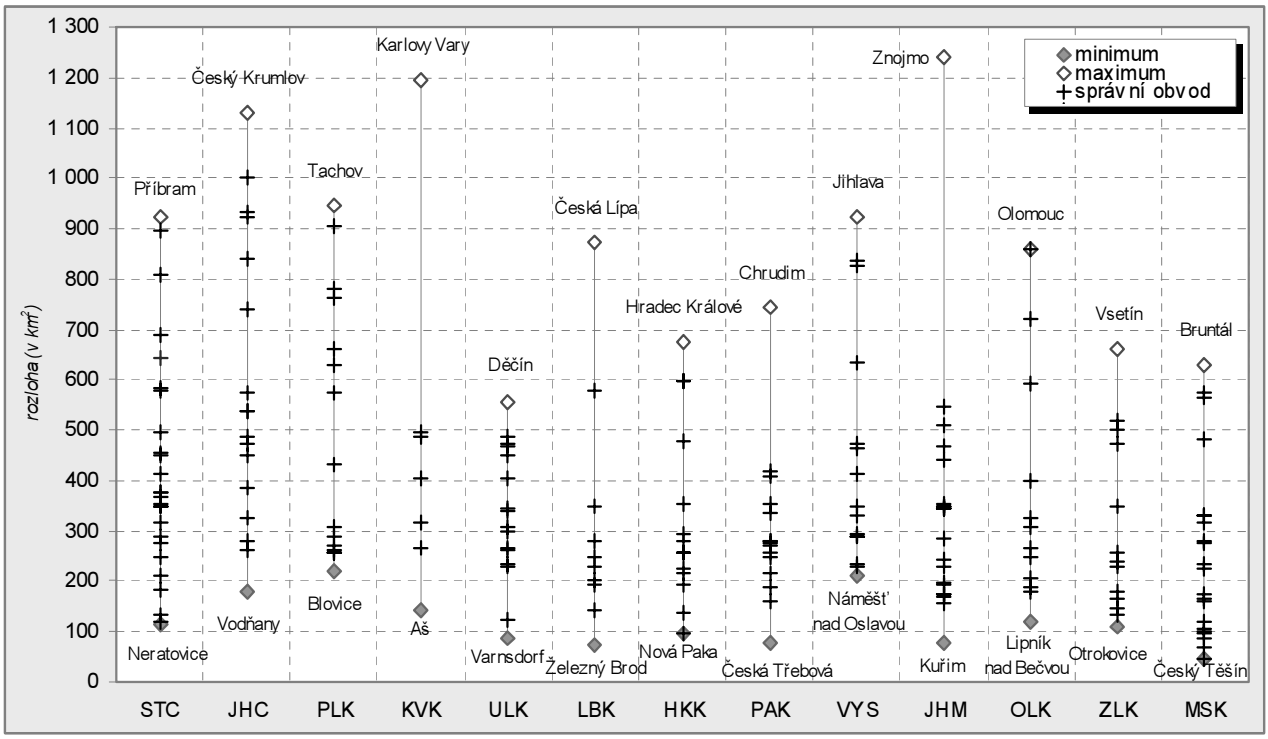

Graf 28 Relativní přírůstek obyvatel v letech 2000 - 2005 podle správních obvodů ORP

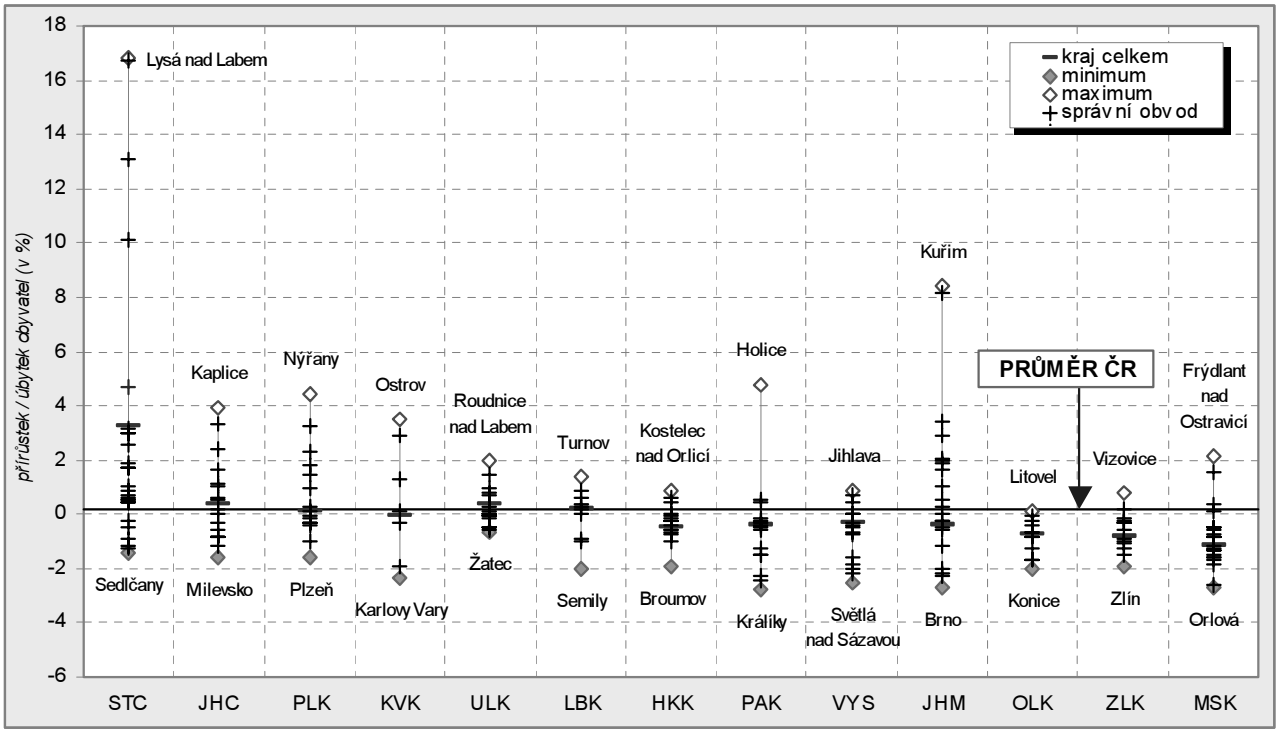

Graf 29 Průměrný přirozený a migrační přírůstek v letech 2001 - 2005 ve správních obvodech ORP regionu NUTS 2 – Severovýchod

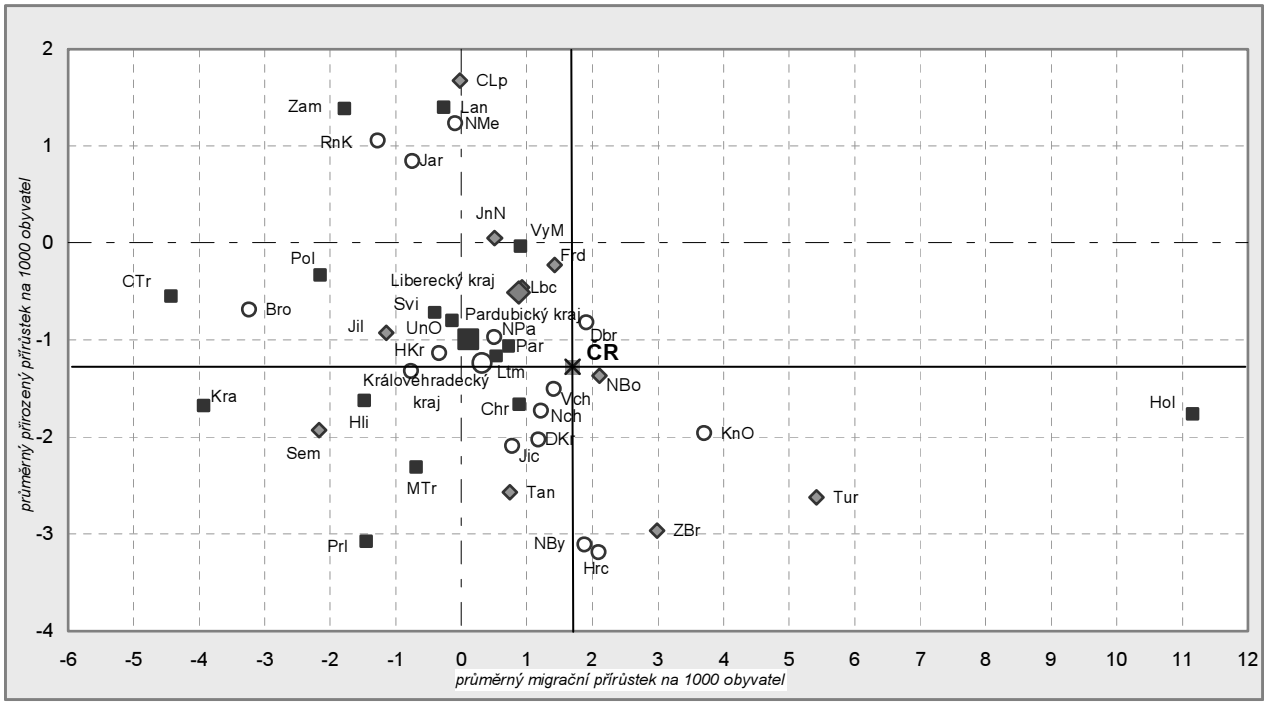

Graf 30 Úhrnná plodnost v letech 2001 až 2005 podle správních obvodů ORP

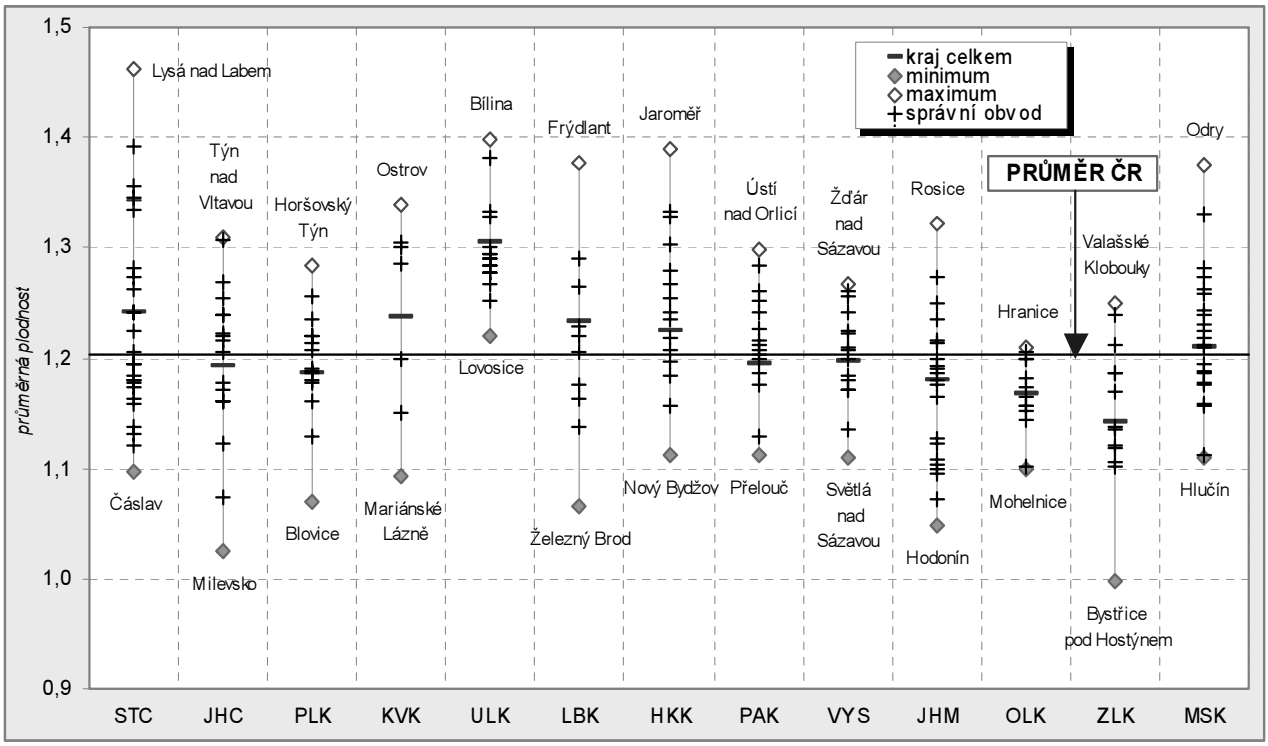

Graf 31 Index stáří podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností v roce 2005

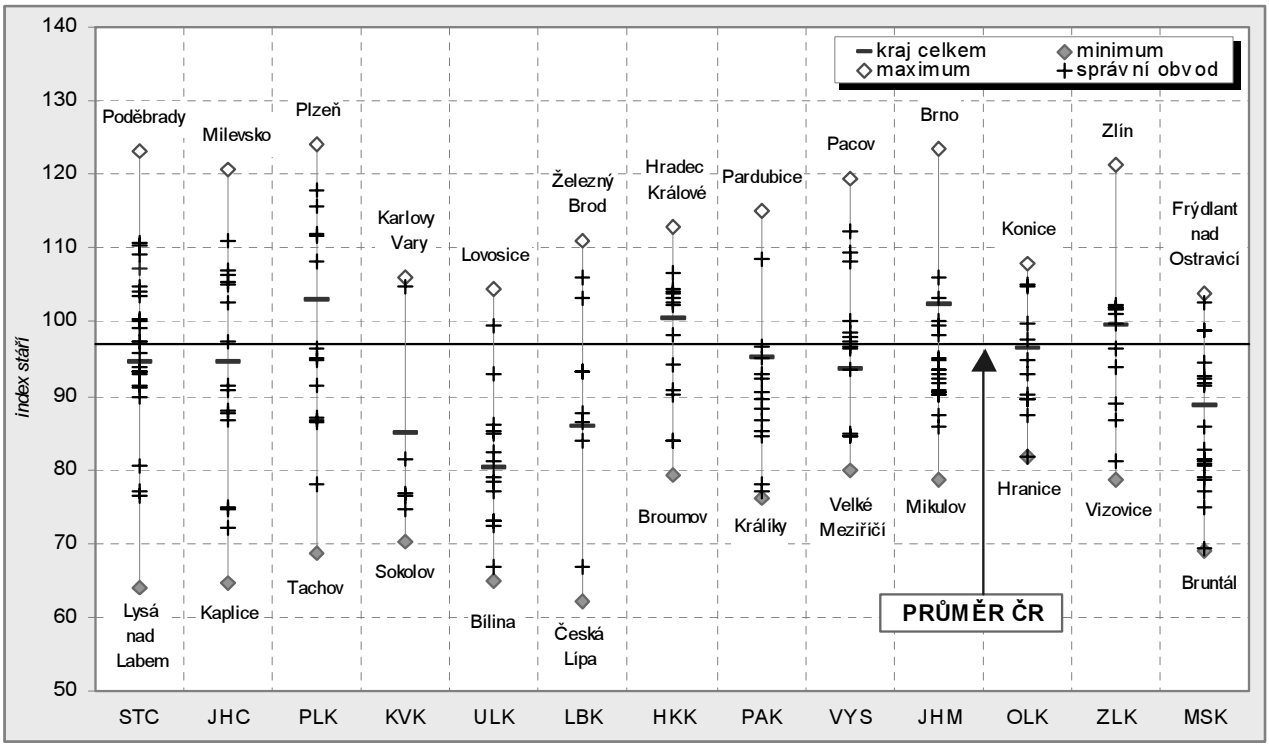

Graf 32 Podíl cizinců na obyvatelstvu v roce 2005 podle správních obvodů ORP

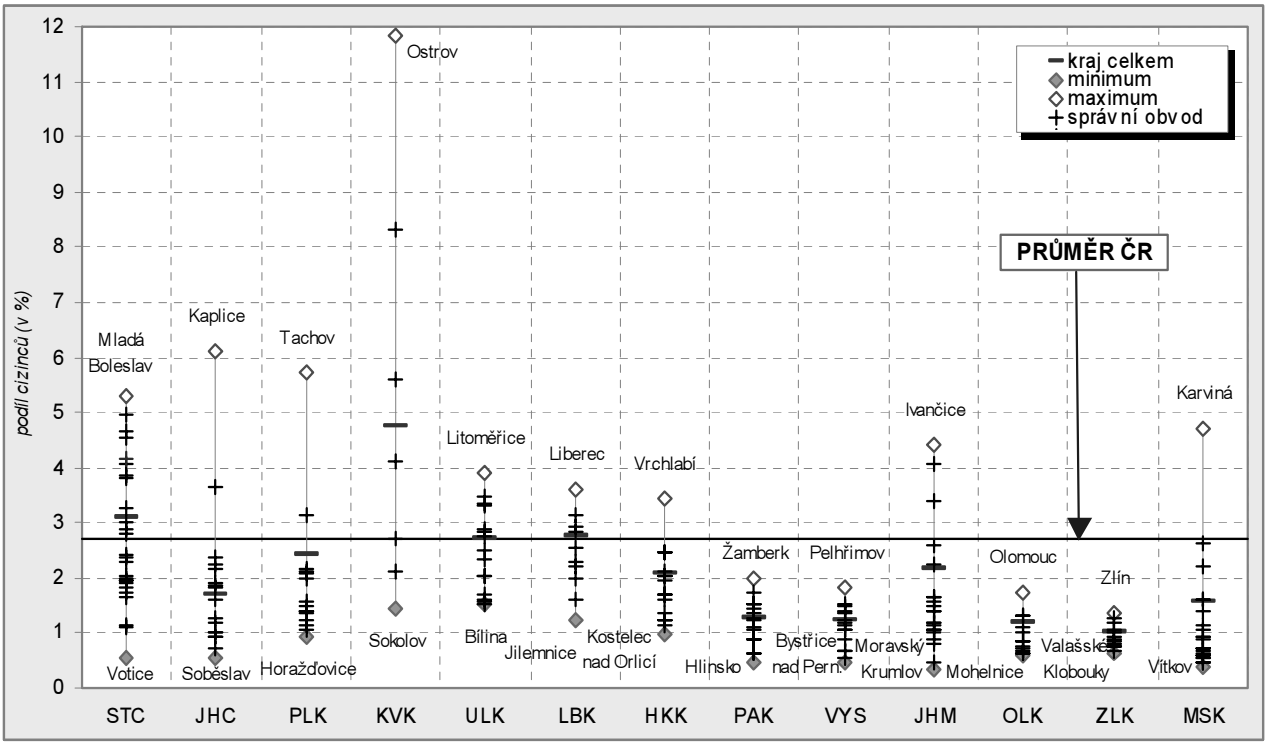

Graf 33 Intenzita podnikatelské aktivity podle správních obvodů ORP

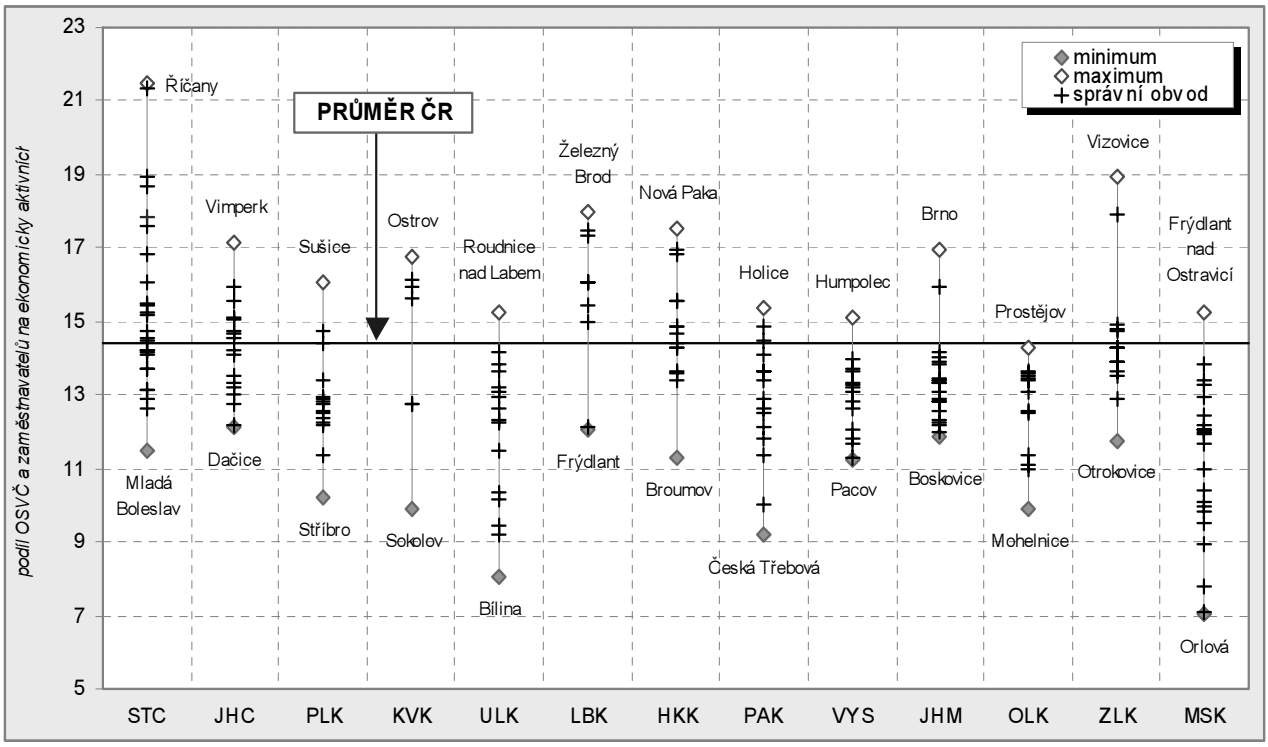

Graf 34 Podíl zemědělské půdy na celkové výměře správního obvodu ORP v roce 2005

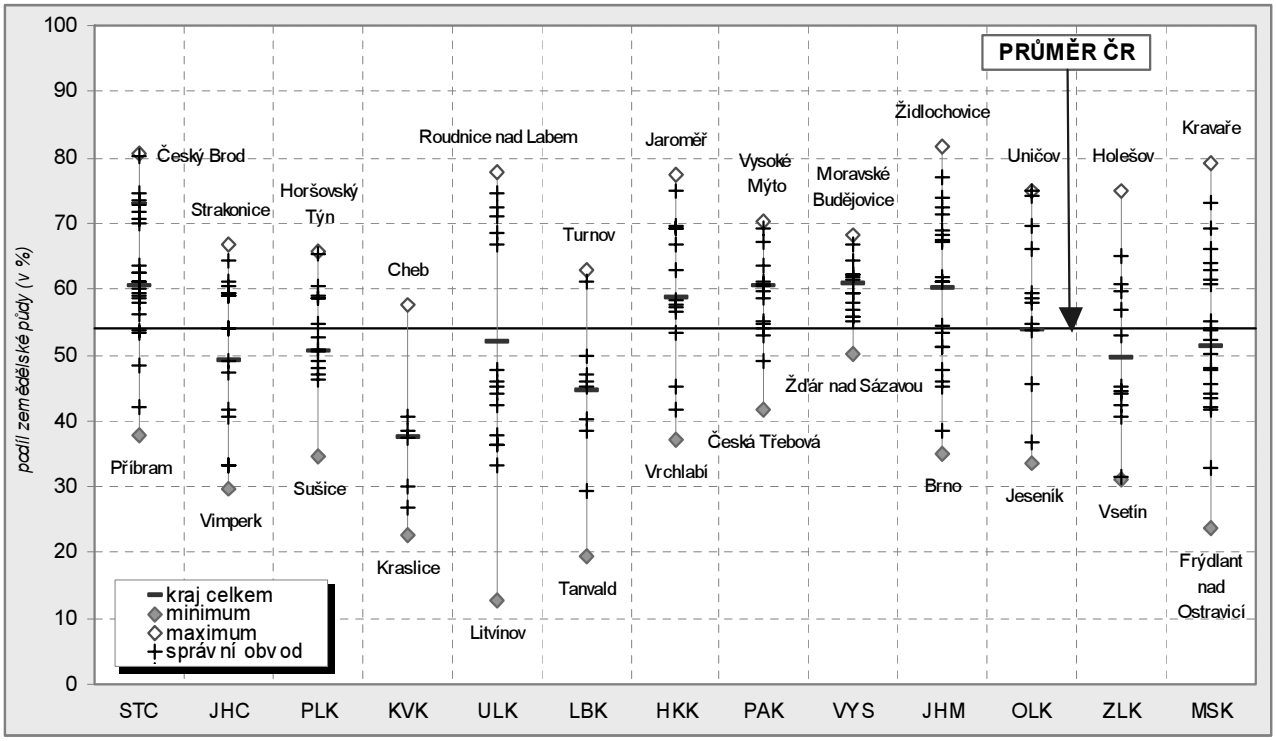

Graf 35 Produkce na zaměstnance v průmyslových podnicích s 20 a více zaměstnanci v roce 2005

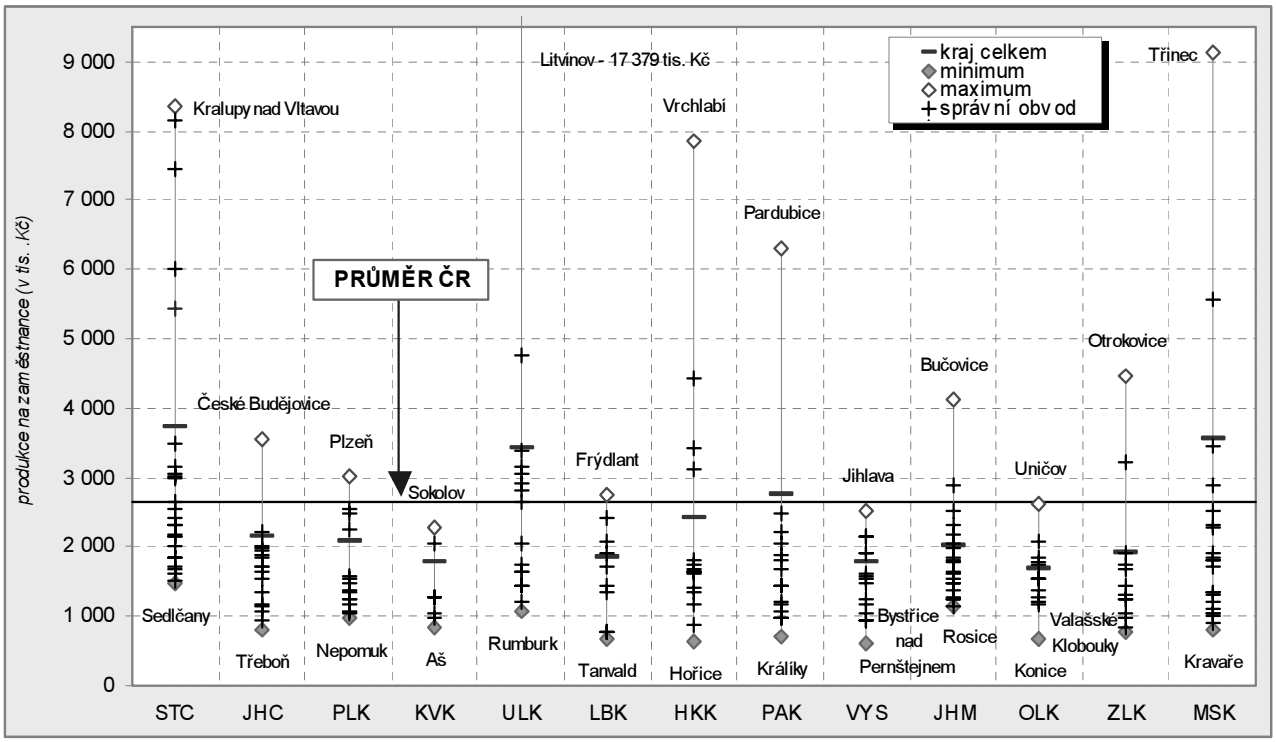

Graf 36 Intenzita privátní bytové výstavby v letech 2001 - 2005 podle správních obvodů ORP

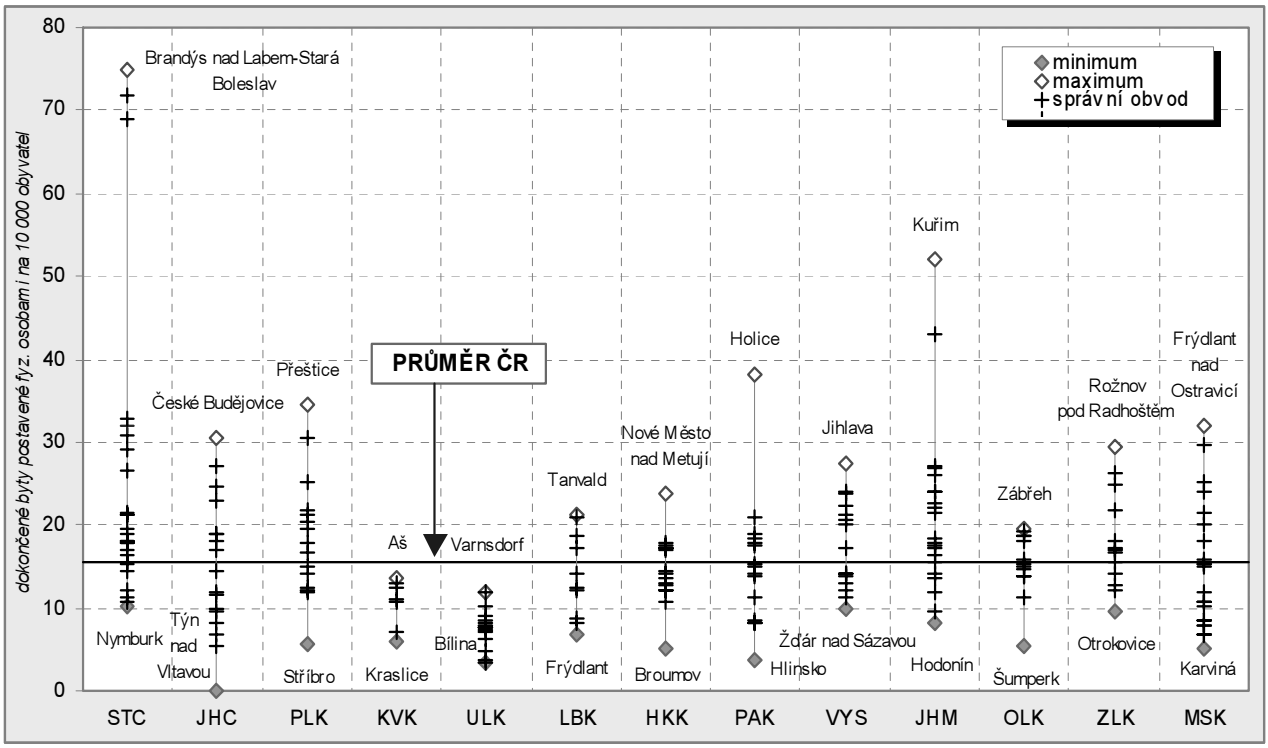

Graf 37 Index progresivity ekonomické struktury

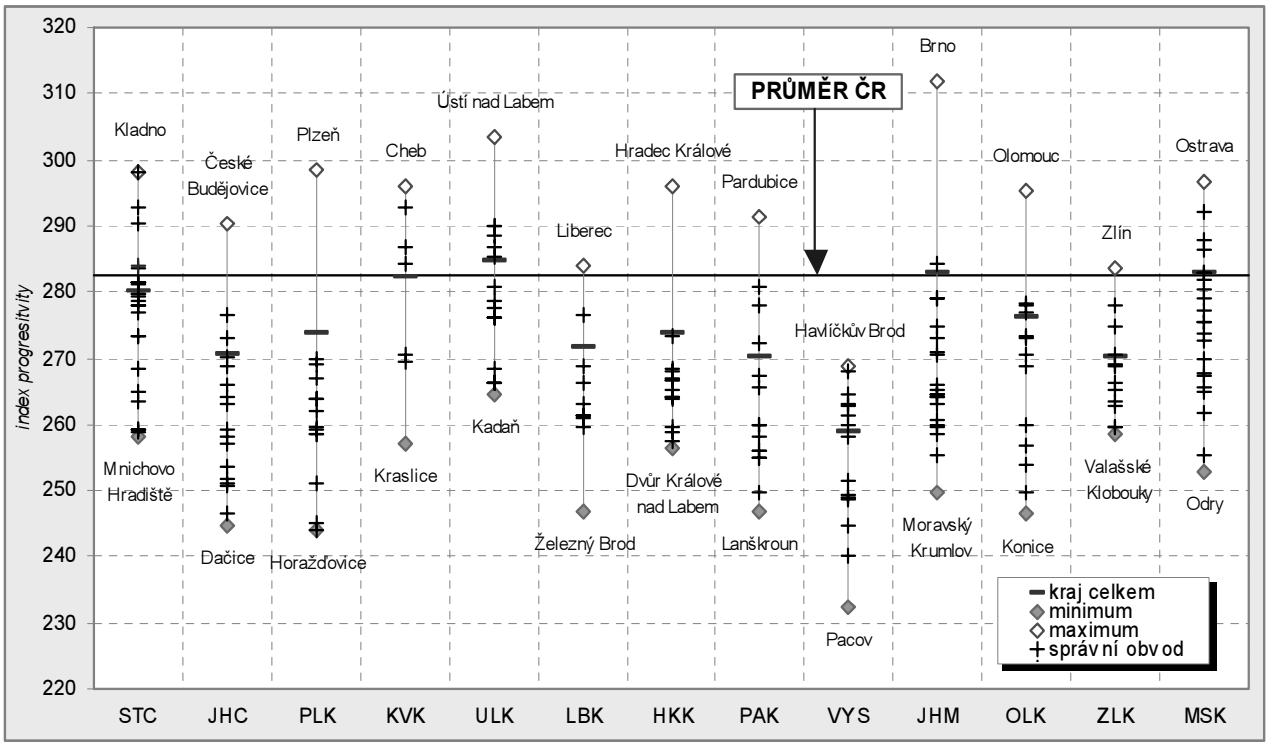

Zdroj: SLDB 2001

Pozn.: Index progresivity ekonomické struktury = vážený součet podílu jednotlivých sektorů na celkové zaměstnanosti bydlícího obyvatelstva - primární (váha 1), sekundární (váha 2), služby OKEČ G - I (váha 3), služby OKEČ J - O (váha 4)

Graf 38 Intenzita ekonomické aktivity populace ve věku 55-64 let v roce 2001 ve správních obvodech ORP regionu NUTS 2 - Severovýchod

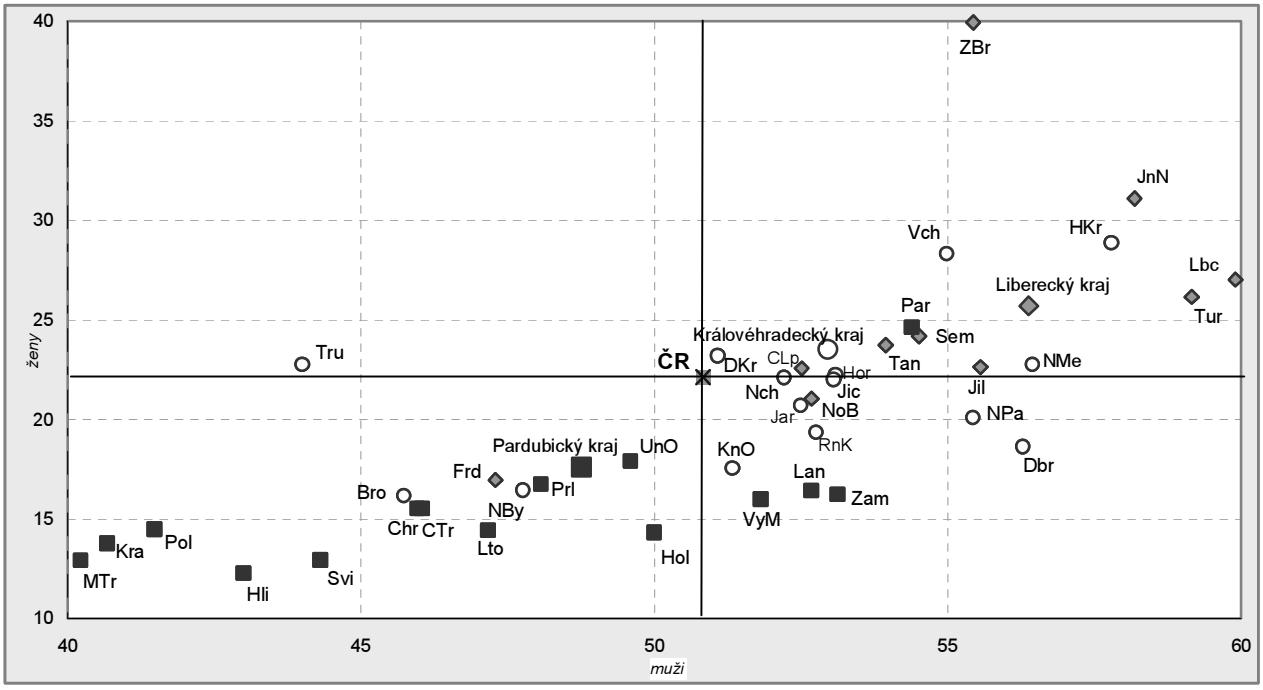

Zdroj:SLDB 2001

Graf 39 Míra ekonomické aktivity a index ekonomického zatížení ve správních obvodech ORP regionu NUTS 2 - Severovýchod

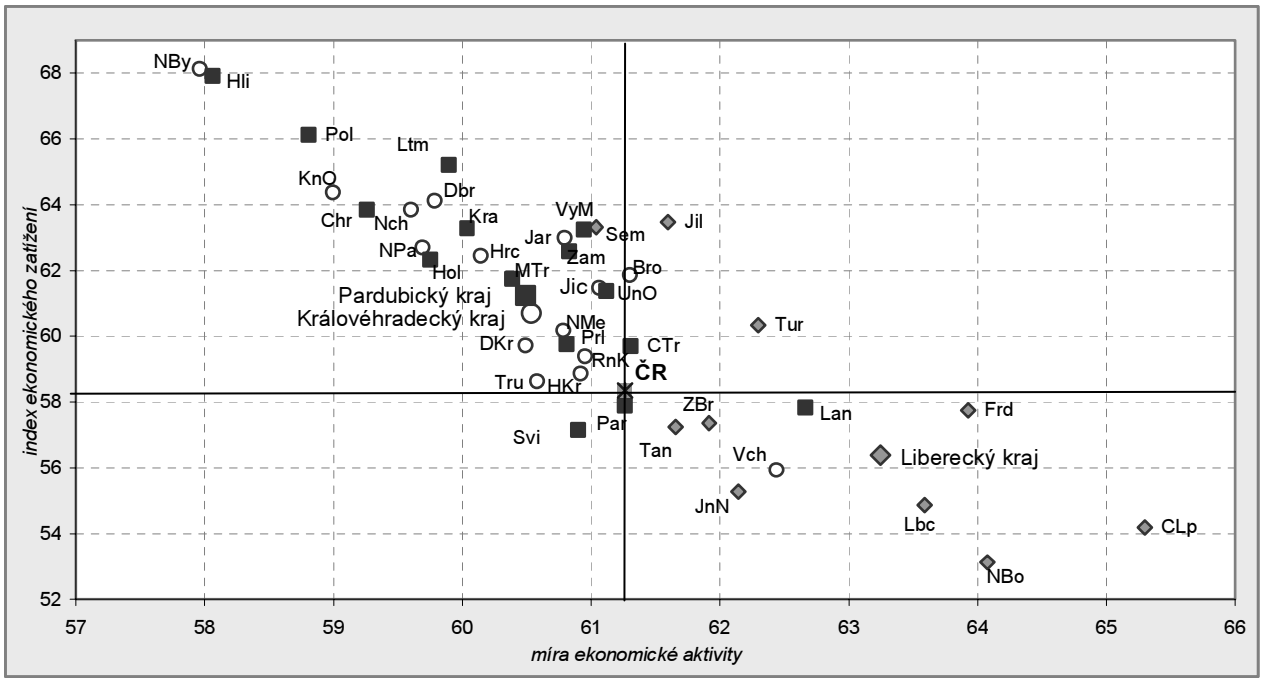

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR a SLDB 2001

Graf 40 Průměrná míra nezaměstnanosti v letech 2001 - 2005 podle správních obvodů ORP

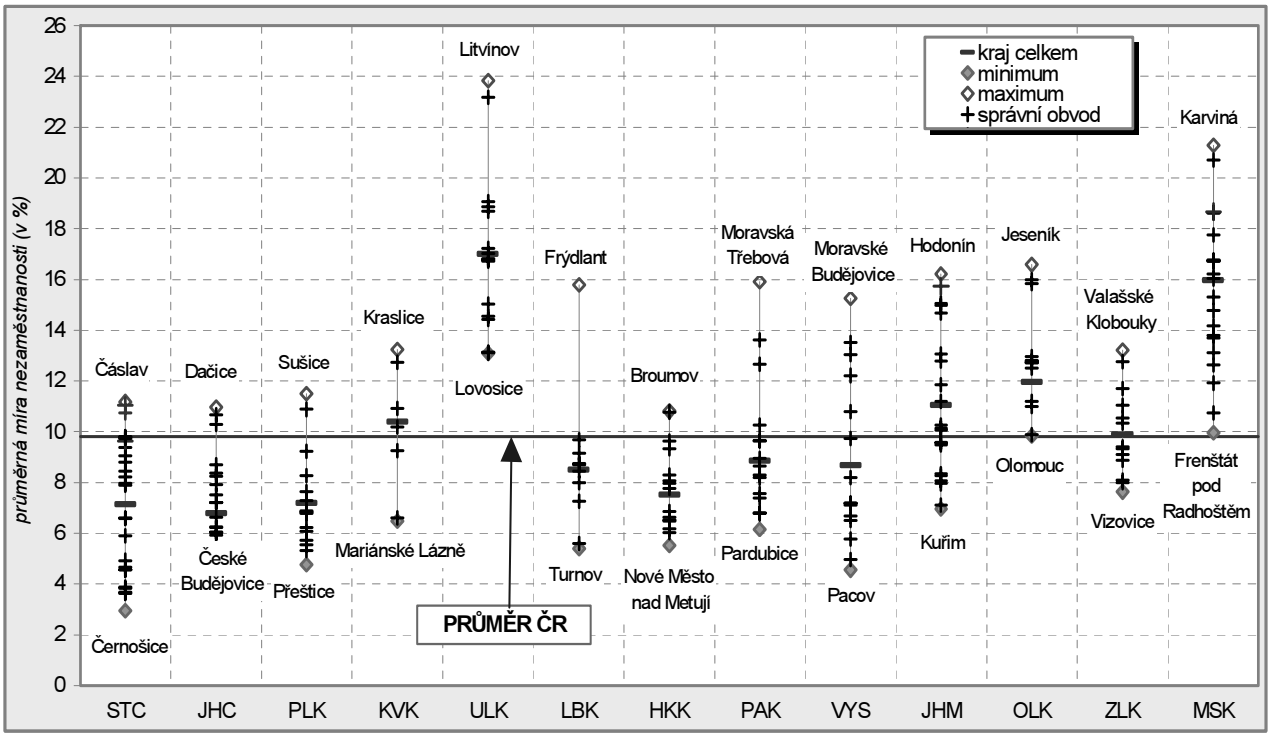

Graf 41 Průměrná míra nezaměstnanosti a saldo vnitřní migrace v letech 2001 - 2005 ve správních obvodech ORP regionu NUTS 2 - Severovýchod

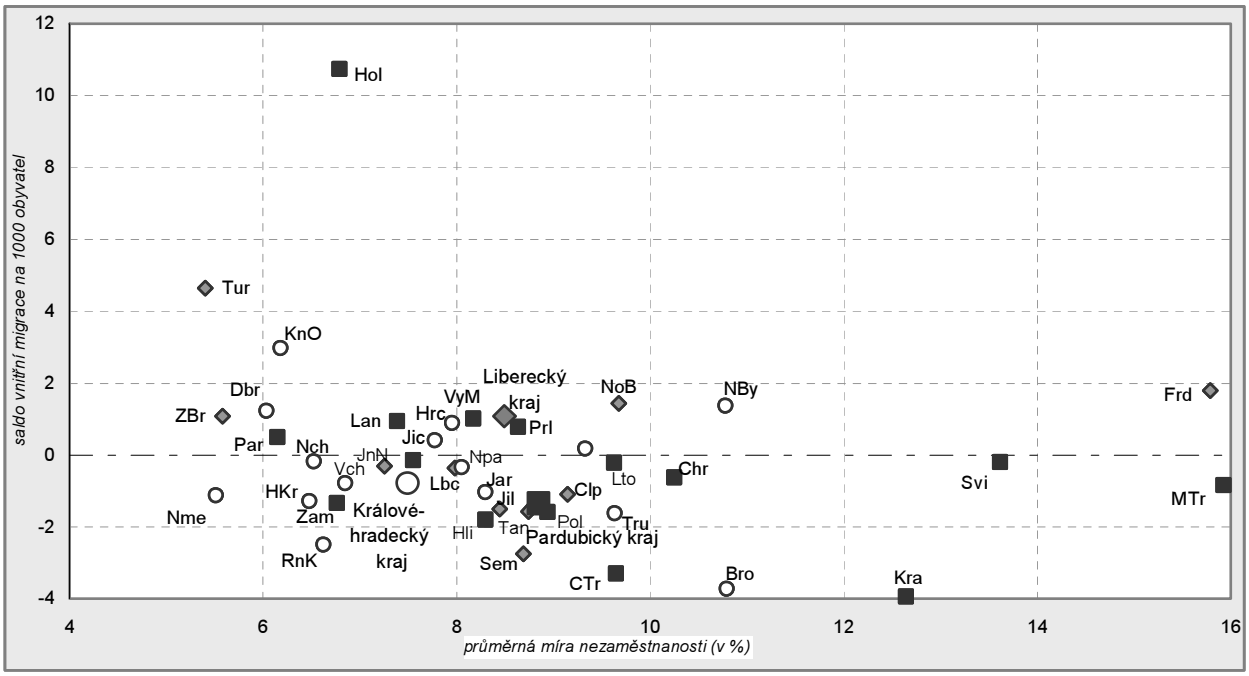

Graf 42 Intenzita podnikatelské aktivity a míra nezaměstnanosti ve správních obvodech ORP regionu NUTS 2 - Severovýchod

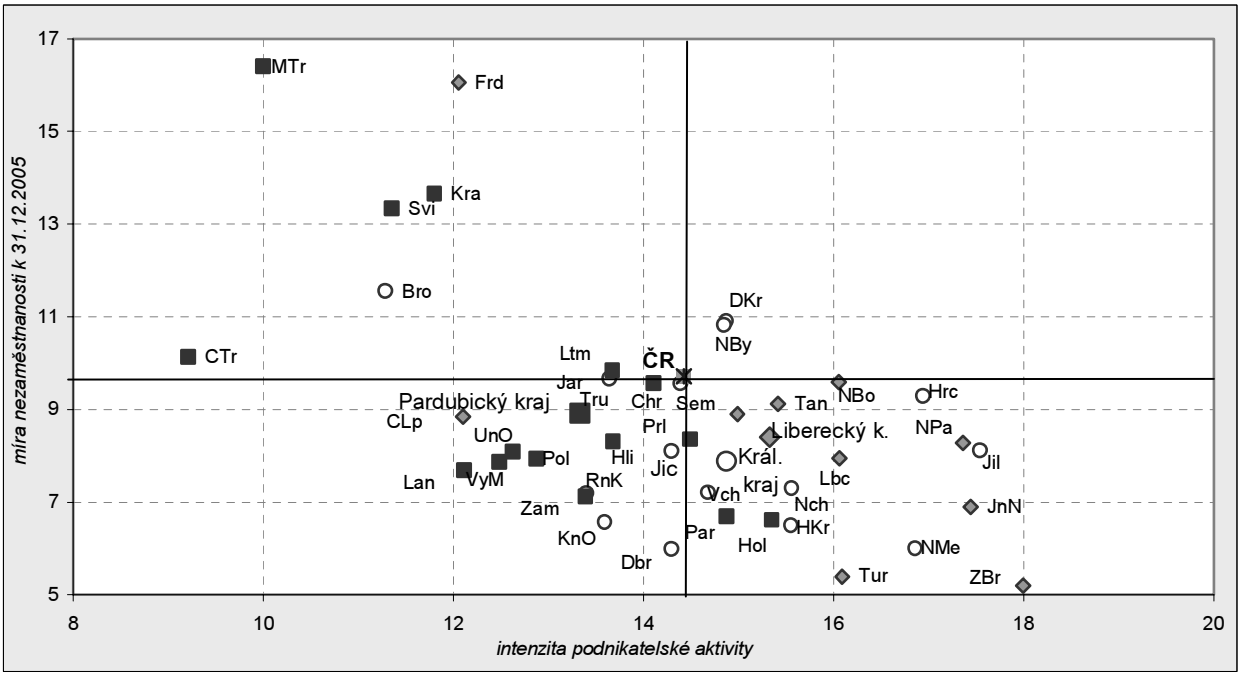

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR a SLDB 2001

Graf 43 Změna míry nezaměstnanosti v letech 2000 - 2005 a podíl dlouhodobě nezaměstnaných v roce 2005 ve správních obvodech ORP regionu NUTS 2 - Severovýchod

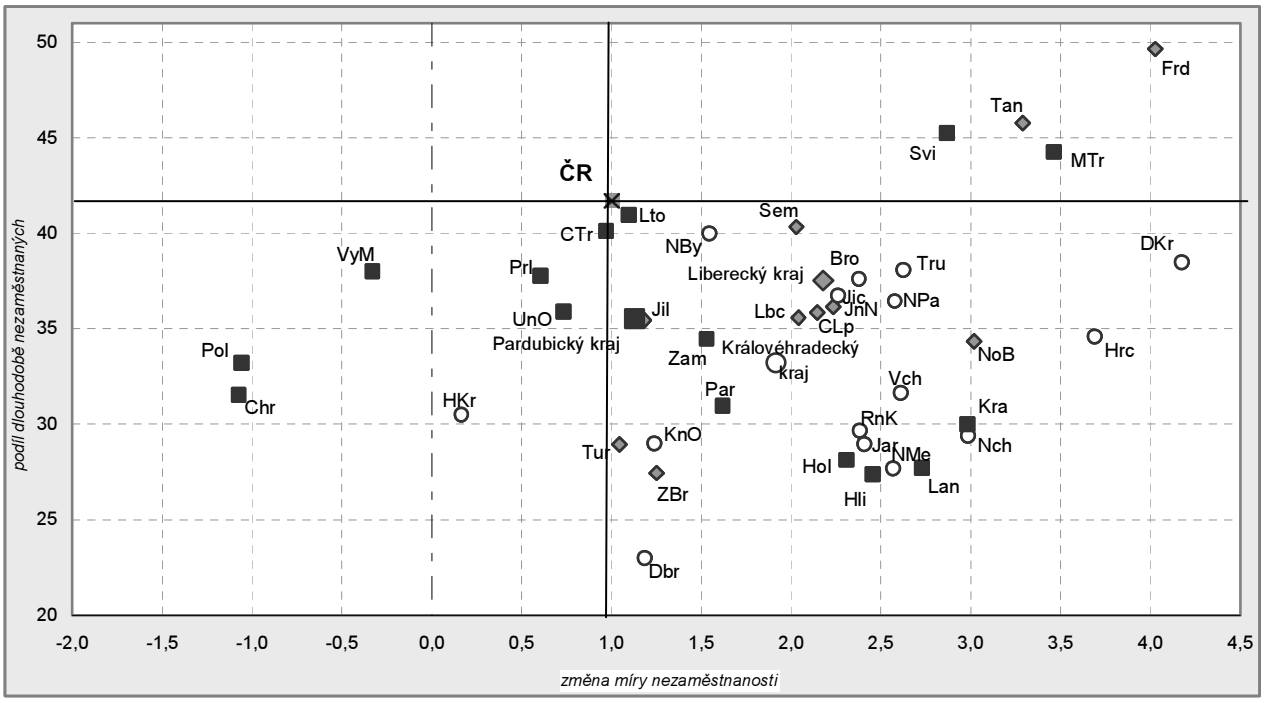

Graf 44 Účast ve volbách do PS parlamentu ČR 2006 a míra nezaměstnanosti ve správních obvodech ORP regionu NUTS 2 - Severovýchod

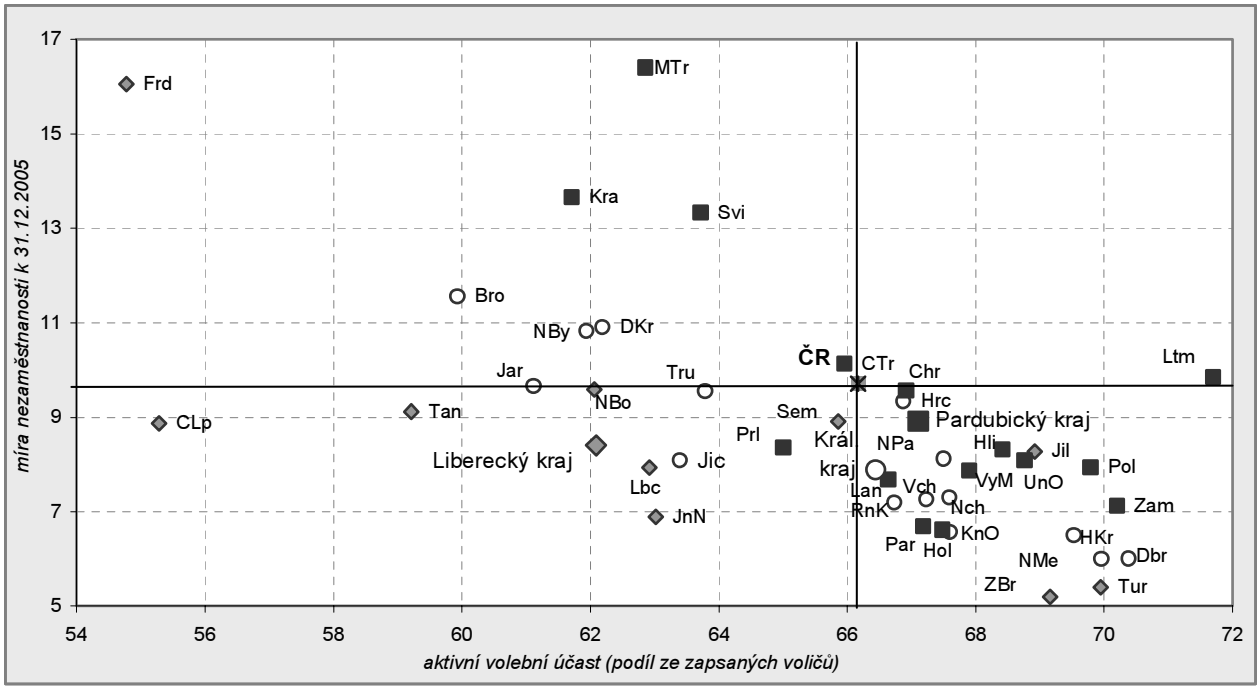

Graf 45 Podíl obyvatel bydlících v domech s přípojkou na plyn ze sítě podle správních obvodů ORP

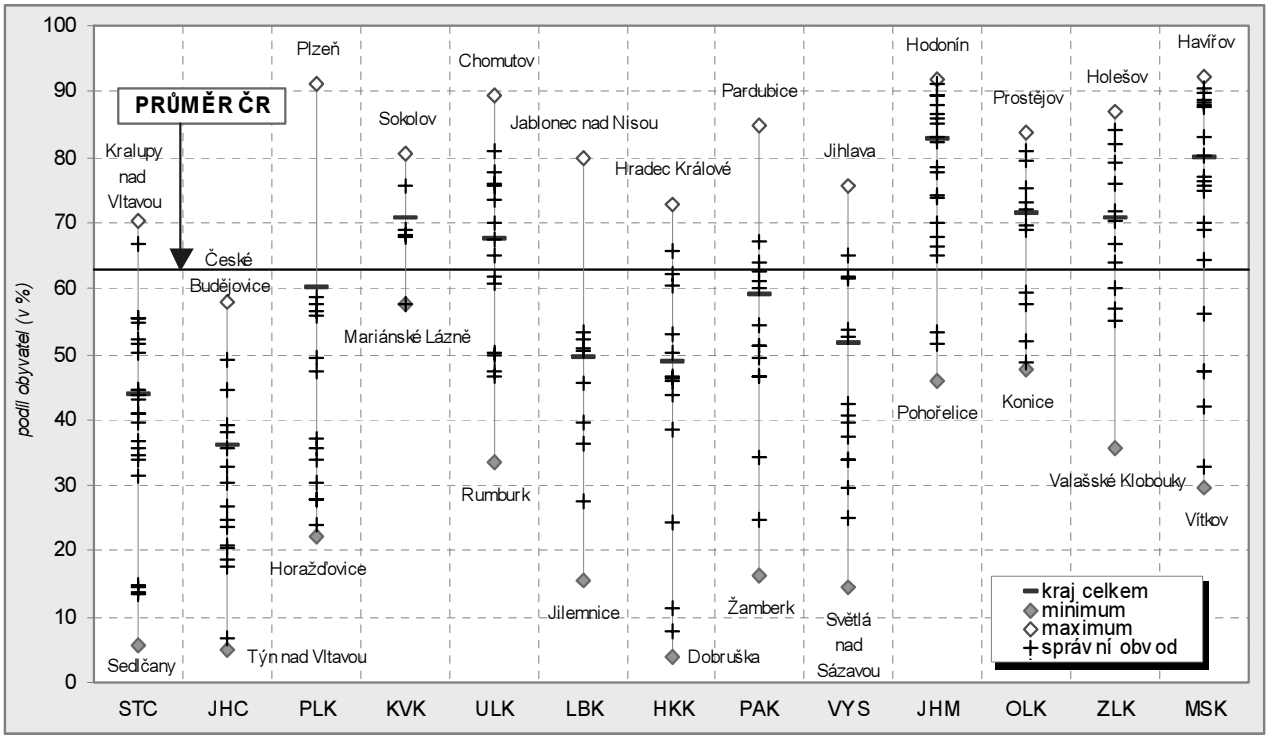

Zdroj:SLDB 2001

Graf 46 Podíl obcí se schváleným územním plánem a podíl obcí s plynofikací ve správních obvodech ORP regionu NUTS 2 - Severovýchod

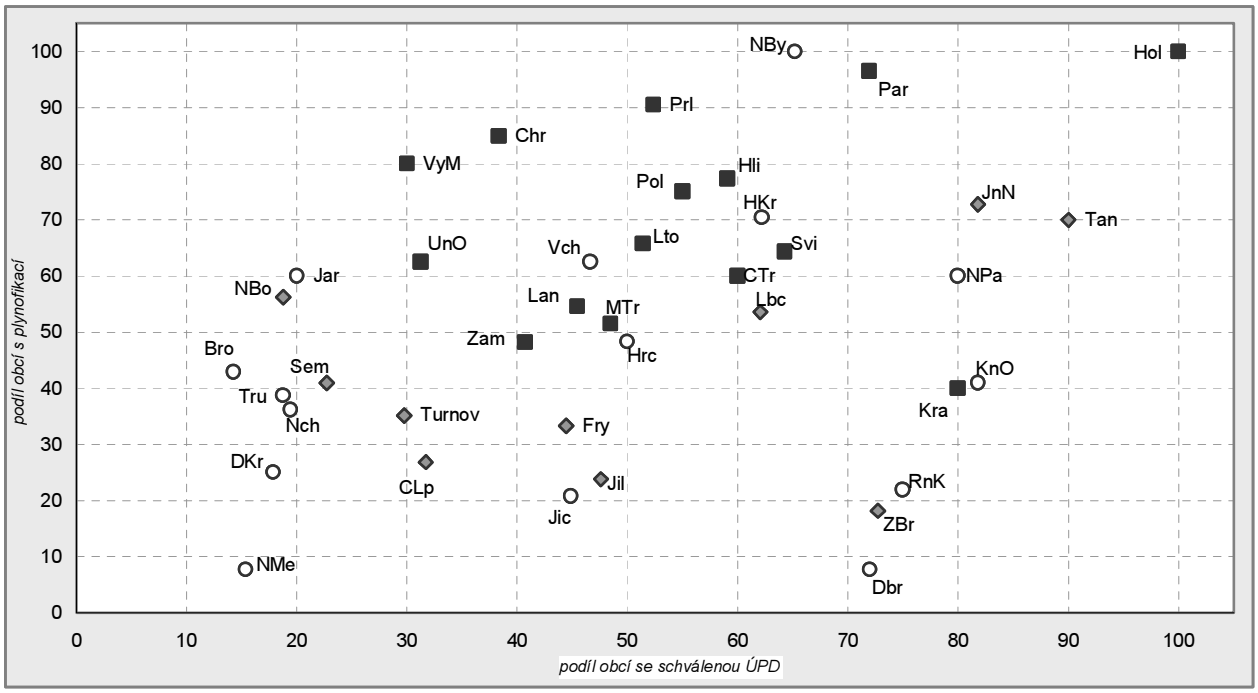

5. Závěr

Z předchozích stránek vybíráme nejdůležitější poznatky podle sledovaných tematických oblastí:

OSÍDLENÍ

- v Královéhradeckém kraji je od roku 1995 stabilní počet obcí 448 se 43 městy, v roce 2005 došlo k přesunu 3 malých obcí mezi SO ORP
- rozdrobená sídelní struktura je dána výrazným počtem obcí do 2 000 obyvatel, což představuje 63,6 % obcí do 500 obyvatel a 26,8 % obcí s počtem obyvatel 500 - 1 999 a v nich s celkovým podílem 12,6 %, resp. 18,7 % obyvatel kraje
- tři největší města v kraji tvoří i sídla správních obvodů s nejvyšším podílem městského obyvatelstva, kterými jsou správní odvody ORP Hradec Králové, Trutnov a Náchod, žije v nich téměř polovina obyvatel kraje, nejvíce obyvatel venkovských obcí (nemají statut města) žije ve správních obvodech ORP Nový Bydžov, Hořice a Dobruška, sedm správních obvodů ORP mělo hodnotu podílu obyvatel na kraji nižší než čtyři procenta
- z pohledu podrobnější struktury 9 velikostních skupin je v kraji největší počet obcí s počtem obyvatel 200 – 499, v letech 1995 – 2005 jejich počet poklesl, obyvatelstvo v nich žijící se snížilo o pět procent, ostatní velikostní skupiny měly přírůstek obyvatel až do skupin obcí od 5 000 obyvatel, kde naopak při stabilním počtu obcí došlo k úbytku obyvatel, polovinu nejmenších obcí najdeme ve struktuře sídel SO ORP Jičín
- v kategorii sídel do 5 000 obyvatel bylo v kraji zaznamenáno 95,1 % všech obcí a obyvatelé těchto sídel tvořili 42,2 %, nejvíce těchto sídel je v SO ORP Jičín s podílem 46,4 %, podílem obyvatel 58,0 % v této kategorii má nejvíce SO ORP Nový Bydžov v 95,7 % obcí, měst nad 10 000 obyvatel najdeme v kraji devět

DEMOGRAFIE

- u většiny správních obvodů Královéhradeckého kraje došlo ve sledovaném období k mírnému snížení počtu obyvatel
- došlo k mírnému zmenšení podílu dětí ve věku 0 až 14 let na obyvatelstvu – vývoj poměrových ukazatelů dokládá celkové populační stárnutí v regionu, v osmi správních obvodech se již poměr nejstarší věkové kategorie a nejmladší věkové kategorie obrátil a nejstarší věková kategorie je nyní početnější
- pro správní obvody je charakteristické, že podíl osob s vyšším a vysokoškolským vzděláním je větší především v těch správních obvodech, ve kterých se nachází větší města
- u většiny správních obvodů se mírně zvýšily počty narozených dětí, stále se zvyšuje průměrný věk matky při narození dítěte
- vývoj posledních let lze charakterizovat jako pokles počtu sňatků a jejich oddalování do vyššího věku snoubenců, případně nahrazení sňatků nesezdaným soužitím
- nejčastější příčinou úmrtí jsou nemoci oběhové soustavy a zhoubné novotvary
- v devíti správních obvodech bylo ve sledovaném období zaznamenáno kladné průměrné migrační saldo
- nejčastějším účelem pobytu cizinců je zaměstnání, největší podíl tvoří cizinci ve středním produktivním věku 30 až 44 let, ze zemí Evropské unie pochází v kraji necelých 43 % cizinců

EKONOMICKÁ OBLAST

- nejvyšší nárůst intenzity podnikatelské aktivity (počet registrovaných ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel) v období 2000 – 2005 byl zjištěn v SO ORP Nový Bydžov
- nejvíce podnikatelů typy fyzická osoba na 1 000 obyvatel připadá v SO ORP Hořice a Vrchlabí, nejméně v SO ORP Broumov
- podíl zemědělské půdy na rozloze ORP a orné půdy na zemědělské je nejvyšší v jižní části kraje (SO ORP Nový Bydžov, Hradec Králové a Jaroměř) směrem k podhorským a horským oblastem na sever a východ kraje se její podíl snižuje
- kategorie lesů závisí na poloze správních obvodů, liší se u hraničních horských správních obvodů a vnitrozemských rovinatých SO ORP
- průmyslová produkce přepočtená na 1 zaměstnance je nejvyšší v SO ORP Vrchlabí a představuje dvanáctinásobek produkce SO ORP Hořice
- rozdíl mezi nejvyšší mzdou (SO ORP Rychnov nad Kněžnou) a nejnižší (SO ORP Hořice) činí téměř 6,5 tisíce Kč

- pro kraj tradiční textilní průmysl má dominantní postavení v sedmi z patnácti správních obvodů
- intenzita výstavby bytů v letech 2001 – 2005 byla nejvyšší v SO ORP Dobruška a Vrchlabí, nejnižší v kraji v SO ORP Broumov
- největší byty se postavily v SO ORP Dvůr Králové nad Labem, v rodinných domech v SO ORP Nové Město nad Metují a nejdražší byty byly v SO ORP Hradec Králové a v rodinných domech také v SO ORP Nová Paka a Nové Město nad Metují
- nejhustší silniční síť najdeme v okrese Jičín a naopak nejméně hustou v okrese Trutnov, nejvíce vozidel na 1 000 obyvatel je evidováno v okrese Hradec Králové a nejméně v okrese Náchod
- hromadná ubytovací zařízení kraje jsou ze dvou třetin soustředěna ve dvou správních obvodech na území Krkonoš, a to SO ORP Trutnov (40 %) a Vrchlabí (27 %)

SOCIÁLNÍ OBLAST

- průměrné stáří trvale obydlených domů bylo v roce 2001 v Královéhradeckém kraji přes 48 let, trvale se zvyšuje kvalitativní úroveň obydlených bytů, snížil se podíl nájemních bytů ve vlastnictví obce nebo států ve prospěch bytů ve vlastnictví soukromé fyzické osoby
- nejvyšší míra ekonomické aktivity (podle výsledků SLDB 2001) byla v SO ORP Vrchlabí, nejnižší v SO ORP Nový Bydžov
- z hlediska odvětvové struktury zaměstnanosti nejproporcionálnější zastoupení všech sektorů bylo v SO ORP Nové Město nad Metují a dále ve správním obvodě Jaroměř a Kostelec nad Orlicí, naopak největší disproporce byly zjištěny v SO ORP Nový Bydžov, především díky vysoké lokalizaci v zemědělství
- podíl zaměstnaných ve službách byl zdaleka nejvyšší v SO ORP Hradec Králové, ve zbývajících čtrnácti ORP byl pod průměrem kraje
- kladné saldo dojížďky (kladný rozdíl mezi počtem dojíždějících a vyjíždějících) mají čtyři správní obvody v kraji (Hradec Králové, Vrchlabí, Rychnov nad Kněžnou a Náchod)
- více než padesátiprocentní nárůst uchazečů o zaměstnání oproti roku 2000 zaznamenaly SO ORP Nové Město nad metují, Náchod, Hořice, Dvůr Králové nad Labem a Vrchlabí
- míra nezaměstnanosti v roce 2005 se přehoupla přes 10 % ve správních obvodech Broumov, Dvůr Králové nad Labem a Nový Bydžov
- přetrvává problém dlouhodobé nezaměstnanosti (nad 12 měsíců) ve všech správních obvodech kraje, situace u krátkodobě nezaměstnaných (do 6 měsíců) se ve všech správních obvodech, s výjimkou SO ORP Dvůr Králové nad Labem, zlepšila
- mateřské a základní školy poskytují výuku ve všech správních obvodech, zastoupeny jsou i základní školy pouze s 1. stupněm (1. – 5. třída), těch je nejvíce v SO ORP Náchod a Hradec Králové
- střední školy jsou zastoupeny také ve všech správních obvodech, pouze SO ORP Kostelec nad Orlicí a Nové Město nad Metují nemají gymnázium a střední odbornou školu nemá SO ORP Broumov
- ve všech správních obvodech najdeme i zdravotnické ordinace praktických lékařů a zařízení sociální péče, především domy s pečovatelskou službou
- největší intenzita kriminality byla ve správních obvodech Jaroměř, Jičín a Náchod, nejnižší ve správních obvodech Nové Město nad Metují, Dobruška a Nová Paka a u jednotlivých typů trestné činnosti se značně lišila, objasněnost trestných činů byla v kraji v průměru 53 %, nejvyšší v SO Broumov a v dalších osmi SO byla nad průměrem kraje, nejnižší v SO Dvůr Králové nad Labem
- ve všech správních obvodech se zvýšila volební účast při volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2006 proti roku 2002 v průměru o 5,8 procentního bodu, jsou to zároveň i volby s nejvyšší účastí voličů a mezi správními obvody existují výraznější rozdíly, dvoutřetinová volební účast do PSP ČR v Královéhradeckém kraji kontrastuje s poloviční účastí při volbách do obecních zastupitelstev a třetinovou do krajských zastupitelstev

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ, INFRASTRUKTURA

- výrazně nejpříznivější ekologickou stabilitu mají horské hraniční obvody na severu a východě kraje (SO ORP Vrchlabí, Trutnov a Rychnov nad Kněžnou) díky vysokému podílu lesní půdy a malému podílu půdy orné, nejvíce nestabilní oblasti tvoří SO ORP Nový Bydžov, Hradec Králové a Jaroměř

- chráněná území pokrývají pětinu rozlohy kraje, největší jsou v SO ORP Broumov (celá rozloha ORP), Vrchlabí a Náchod (40 % rozlohy), Rychnov nad Kněžnou (třetina rozlohy), Trutnov (čtvrtina rozlohy) a Dobruška (pětina rozlohy)
- vybavenost obcí je do značné míry ovlivněna její velikostí, počtem obyvatel a polohou, více než polovina obcí kraje má mateřskou školu přímo v obci, největší podíl (více než tři čtvrtiny obcí) měl SO ORP Trutnov, Nová Paka, Broumov a Vrchlabí, základní školy byly ve školním roce 2004/2005 nejvíce zastoupeny v SO ORP Nová Paka, Vrchlabí, Trutnov a Kostelec nad Orlicí (více než dvě třetiny obcí), podíl základních škol pouze s 1. stupněm (1. až 5. ročník) byl nejvyšší v SO ORP Kostelec nad Orlicí.
- průměrná vzdálenost obcí kraje do krajského města Hradec Králové je 40 km, největší průměrnou vzdálenost mají obce SO ORP Broumov, Vrchlabí a Trutnov
- na základě vyhodnocení polohy správních obvodů ORP vzhledem k rozvojovým a urbanizačním osám a oblastem má po správním obvodu Hradec Králové nejlepší předpoklady pro rozvoj správní obvod Jaroměř, Dvůr Králové nad Labem a Trutnov, naopak na druhém konci pořadí jsou správní obvody Rychnov nad Kněžnou, Vrchlabí, Broumov, Nová Paka a Kostelec nad Orlicí

Souhrnné postavení správních obvodů ORP v kraji

Z výsledků multikriteriálního hodnocení postavení jednotlivých správních obvodů vyplývá, že v oblasti **demografie a sídelní struktury** nejproblematičtějším územím je nejvýchodnější cíp kraje SO ORP Broumov a dále správní obvody tvořící pás od západu kraje k severovýchodu (SO ORP Jičín, Nový Bydžov, Hořice, Dvůr Králové nad Labem a Trutnov). Naopak příznivé postavení zaznamenaly SO ORP Nová Paka a Hradec Králové. V **sociální oblasti** se jako nejslabší jevilo postavení SO ORP Nový Bydžov, Broumov a Jaroměř, nejlepší postavení zaznamenal správní obvod Dobruška, Nová Paka a Hradec Králové. **Ekonomicky** nejzaostalejší v kraji byl opět správní obvod ležící v Broumovském výběžku a dále správní obvody Dvůr Králové nad Labem, Nová Paka, Náchod a Kostelec nad Orlicí, naopak ekonomicky dominovaly správní obvody Hradec Králové a Vrchlabí. V oblasti **infrastruktury, polohy, dostupnosti a životního prostředí** nejméně příznivé postavení zaznamenaly správní obvody Jičín a Hořice, nejlepší výsledek byl zjištěn ve správních obvodech Nová Paka, Trutnov a Vrchlabí.

Odpovědi na otázky dané v úvodu analýzy:

1. **Která území kraje se významně liší od průměru kraje, existují v kraji výrazně problémové (zaostávající) oblasti?**
2. **V jakých tématických oblastech byly zjištěny největší vnitrokrajské rozdíly?**
3. **Patří kraj do skupiny krajů s relativně malými/průměrnými/velkými vnitroregionálními rozdíly?**

shrnujeme následovně:

ad 1.
Správní obvod Hradec Králové s krajským městem dosáhl vzhledem ke svému specifickému postavení ve většině ukazatelů nadprůměrných hodnot. Jako **problémové a zaostávající území** se jeví nejseverovýchodnější cíp kraje – správní obvod Broumov. Jeho postavení ovlivnilo několik faktorů. Historicky jde o bývalé území Sudet, které bylo po 2. světové válce nově osídleno lidmi z vnitrozemí, hraniční poloha a sousedství s polským Klodskem, historicky chudým a zaostalým krajem, nízká hustota zalidnění, celé území je chráněnou krajinou oblastí se všemi omezeními z toho plynoucími, poloha mimo rozvojové osy kraje, velká vzdálenost od krajského města, nedostatečná dopravní obslužnost. K SO ORP Broumov lze zařadit i správní obvody Dvůr Králové nad Labem a Nový Bydžov.

ad 2.
Z výsledků vícektriteriálního hodnocení (kap. 4.1.) vyplývá, že ze čtyř zkoumaných tématických oblastí největší vnitrokrajské rozdíly byly v **oblasti ekonomické**. Nejhůře hodnoceným správním obvodem byl SO ORP Broumov (průměrná známka 4,39), naopak nejlépe vyhodnocen byl SO ORP Hradec Králové (průměrná známka 2,28). Také v **sociální oblasti** byly značné rozdíly mezi správními obvody kraje, ale o poznání menší než v oblasti ekonomické. Jako sociálně nejslabší vychází správní obvod Nový Bydžov (průměrná známka 3,83), nejlépe hodnocen byl správní obvod Dobruška (průměrná známka 2,17).

ad 3.
Územní rozdíly mezi správními obvody ORP nejsou ve všech krajích stejné a rozdíly jsou zobrazeny graficky v kapitole 4.2. Královéhradecký kraj patří ke krajům s převážně **průměrnými vnitroregionálními rozdíly**. K největším rozdílům mezi správními obvody v kraji došlo v ukazatelích průmyslová produkce na 1 zaměstnance s 20 a více zaměstnanci a v podílu obyvatel bydlících s přípojkou na plyn ze sítě. Nejmenší rozpětí hodnot správních obvodů kraje bylo v ukazatelích relativní přírůstek obyvatelstva, index stáří a průměrná míra nezaměstnanosti.

Tabulková část – územní srovnání

Základní charakteristiky podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností v roce 2005

	Měřicí jednotka	Králové-hradecký kraj	Broumov	Dobruška	Dvůr Králové nad Labem	Hořice
ÚZEMÍ A OSÍDLENÍ (stav k 31. 12.)						
Rozloha	km^2	**4 758**	259	279	258	193
Počet obcí		**448**	14	26	28	29
počet měst		**43**	3	2	1	1
počet ostatních obcí		**405**	11	24	27	28
Hustota osídlení (počet obyvatel na km^2)	osoby/km^2	**115**	67	71	105	94
měst	osoby/km^2	**288**	122	210	450	411
ostatních obcí	osoby/km^2	**51**	30	42	50	54
Obyvatelstvo v obcích s počtem obyvatel						
do 199	osoby	**16 615**	196	600	1 605	1 338
200 - 499	osoby	**52 340**	2 211	4 131	3 096	2 687
500 - 999	osoby	**59 200**	2 229	3 312	2 352	3 947
1 000 - 1 999	osoby	**43 267**	1 778	1 669	3 978	1 355
2 000 - 4 999	osoby	**60 116**	2 778	3 158	-	-
5 000 - 9 999	osoby	**90 203**	8 136	7 033	-	8 811
10 000 a více	osoby	**226 627**	-	-	16 111	-
Průměrná velikost obce						
obyvatel na obec	osoby	**1 224**	1 238	766	969	625
km^2 na obec	km^2	**11**	19	11	9	7
Hustota obcí	obce/100 km2	**9**	5	9	11	15
Počet částí obcí		**1 072**	37	59	62	60
Počet částí obcí na obec		**2**	3	2	2	2
Podíl obyvatel						
v sídle správního obvodu ORP	%	**49,8**	47,0	35,3	59,4	48,6
v ostatních městech	%	**67,8**	73,2	51,2	59,4	48,6
v ostatních obcích	%	**32,2**	32,2	32,2	32,2	32,2
Průměrná vzdálenost obcí od sídla SO ORP	minuty	**15,7**	13,7	14,5	13,9	9,8
Index sídelní rozdrobenosti		**7,7**	6,8	10,8	8,0	11,9
OBYVATELSTVO						
Obyvatelstvo celkem (stav k 31. 12.)	osoby	**548 368**	17 328	19 903	27 142	18 138
z toho ženy	osoby	**280 846**	8 805	10 147	13 921	9 310
v tom ve věku						
0 - 14 let	%	**14,8**	16,2	15,8	14,8	14,7
15 - 64 let	%	**70,3**	71,0	69,3	70,7	70,1
65 a více let	%	**14,9**	12,8	14,9	14,5	15,2
Průměrný věk obyvatel (stav k 31. 12.)	roky	**40,3**	39,0	39,8	40,5	40,6
muži	roky	**38,7**	37,4	38,0	38,8	38,8
ženy	roky	**41,9**	40,5	41,5	42,2	42,2
Index stáří		**100,3**	79,2	94,1	98,2	103,1
Narození živě	osoby	**5 405**	193	200	275	178
z toho mimo manželství	%	**30,4**	46,6	23,5	29,8	28,7
Průměrný věk matky při 1. porodu	roky	**26,7**	24,7	26,0	26,5	26,2
Zemřelí celkem	osoby	**5 708**	201	213	317	220
v tom ve věku:						
0 - 14 let	%	**0,4**	0,5	0,0	0,3	0,5
15 - 64 let	%	**20,9**	20,4	19,7	26,5	17,3
65 a více let	%	**78,7**	79,1	80,3	73,2	82,3
Zemřelí na 1 000 obyvatel	osoby	**10,4**	11,5	10,7	11,7	12,2

v tom správní obvody obcí s rozšířenou působností										
Hradec Králové	Jaroměř	Jičín	Kostelec nad Orlicí	Náchod	Nová Paka	Nové Město nad Metují	Nový Bydžov	Rychnov nad Kněžnou	Trutnov	Vrchlabí
677	138	597	223	356	97	98	214	479	595	293
81	15	77	22	36	5	13	23	32	31	16
5	1	5	3	5	1	1	1	4	7	3
76	14	72	19	31	4	12	22	28	24	13
211	138	77	111	173	136	146	79	71	108	97
593	533	216	157	377	323	435	202	194	208	170
66	56	41	78	67	58	57	55	35	47	51
3 096	324	4 517	654	919	-	620	778	1 001	616	351
11 196	2 147	7 454	2 799	4 390	688	1 606	3 739	2 551	2 700	945
9 453	3 896	5 098	1 098	5 942	-	987	2 788	6 956	6 974	4 168
6 228	-	4 224	5 607	2 159	1 269	1 092	2 528	2 409	6 084	2 887
7 635	-	8 358	2 123	6 647	2 044	-	-	9 405	11 037	6 931
11 109	-	-	12 462	20 336	9 263	-	7 126	-	5 927	-
94 431	12 767	16 253	-	21 079	-	10 054	-	11 672	31 195	13 065
1 767	1 276	596	1 125	1 708	2 653	1 105	737	1 062	2 082	1 772
8	9	8	10	10	19	8	9	15	19	18
12	11	13	10	10	5	13	11	7	5	5
168	45	201	50	110	34	25	47	73	74	27
2	3	3	2	3	7	2	2	2	2	2
66,0	66,7	35,4	24,9	34,3	69,8	70,0	42,0	34,3	48,3	46,1
77,4	66,7	57,2	58,9	74,3	69,8	70,0	42,0	62,0	73,4	67,5
32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2
21,0	7,9	16,5	12,2	18,7	7,2	8,2	10,8	17,6	19,4	14,3
4,5	7,7	11,5	6,6	5,2	1,7	6,7	12,1	7,2	3,7	4,0
143 148	19 134	45 904	24 743	61 472	13 264	14 359	16 959	33 994	64 533	28 347
74 095	9 739	23 363	12 634	31 648	6 696	7 348	8 582	17 264	32 996	14 298
14,0	16,4	14,9	15,2	15,0	14,5	14,8	15,2	15,6	15,0	14,7
70,1	69,8	69,7	69,0	69,4	70,1	70,0	69,2	71,3	71,5	71,9
15,8	13,8	15,5	15,8	15,6	15,4	15,2	15,6	13,1	13,5	13,4
41,1	39,1	40,5	40,4	40,5	40,5	40,4	40,4	39,1	39,7	39,7
39,5	37,5	38,8	38,8	38,9	38,7	39,3	38,7	37,6	38,0	38,0
42,6	40,6	42,1	42,0	42,1	42,2	41,6	42,0	40,5	41,3	41,4
113,1	84,1	104,2	103,9	104,5	106,6	102,6	102,4	84,0	90,1	90,6
1 395	215	450	237	588	148	139	156	303	620	308
26,0	33,0	28,7	27,4	30,1	30,4	30,2	35,9	29,7	37,9	32,5
27,1	26,0	26,4	27,1	26,6	26,5	27,1	26,2	26,7	27,0	26,8
1 452	190	550	298	604	114	109	181	285	666	308
0,2	0,0	0,2	0,0	0,7	0,0	0,0	1,1	0,4	0,9	0,3
18,4	21,6	18,7	22,5	20,5	16,7	21,1	18,8	23,5	25,4	24,7
81,4	78,4	81,1	77,5	78,8	83,3	78,9	80,1	76,1	73,7	75,0
10,2	9,9	12,0	12,1	9,8	8,6	7,6	10,7	8,4	10,3	10,9

Základní charakteristiky podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností v roce 2005

	Měřicí jednotka	Králové-hradecký kraj	Broumov	Dobruška	Dvůr Králové nad Labem	Hořice
Zemřelí podle příčin smrti						
na nemoci oběhové soustavy	osoby	**3 018**	119	104	172	128
na novotvary	osoby	**1 410**	33	68	82	51
na nemoci dýchací soustavy	osoby	**363**	16	4	12	20
na nemoci trávicí soustavy	osoby	**208**	7	6	15	4
na vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti	osoby	**305**	16	16	18	7
Sňatky		**2 706**	75	100	134	81
Rozvody		**1 716**	66	47	83	34
Potraty		**2 277**	70	74	103	67
z toho umělé přerušení těhotenství	%	**68,9**	67,1	64,9	70,9	61,2
Přistěhovalí	osoby	**6 100**	174	357	444	326
Vystěhovalí	osoby	**4 725**	248	237	365	291
Přirozený přírůstek	osoby	**-303**	-8	-13	-42	-42
Přírůstek stěhováním	osoby	**1 375**	-74	120	79	35
Celkový přírůstek	osoby	**1 072**	-82	107	37	-7
podle ukončeného vzdělání [1)]	osoby	**379 598**	11 873	13 210	19 006	12 441
základní (vč. neukončeného)	osoby	**70 251**	2 964	2 519	4 113	2 209
střední odborné (vč. vyučených)	osoby	**164 498**	5 626	5 894	8 706	5 867
nástavbového a vyšší odborné	osoby	**105 954**	2 563	3 569	4 681	3 394
vysokoškolské	osoby	**32 830**	510	1 038	1 269	837
bez vzdělání	osoby	**1 752**	86	103	56	46
Počet obyvatel narozených [1)]						
v obci současného bydliště	osoby	**274 407**	7 829	9 696	14 980	8 732
v jiné obci SO ORP	osoby	**75 604**	2 333	3 131	3 220	2 587
PRÁCE						
Zaměstnanost [1)]						
Ekonomicky aktivní obyvatelstvo	osoby	**279 064**	8 823	9 787	13 860	9 196
muži	osoby	**152 990**	4 884	5 487	7 644	5 138
ženy	osoby	**126 074**	3 939	4 300	6 216	4 058
Míra ekonomické aktivity celkem	%	**60,5**	61,3	59,8	60,5	60,1
muži	%	**69,0**	70,3	69,4	69,1	69,6
ženy	%	**52,7**	52,9	50,8	52,4	51,3
Míra ekonomického zatížení	%	**60,7**	61,8	64,1	59,7	62,4
Podíl zaměstnaných v sektorech:						
primární	%	**5,6**	6,4	9,7	5,5	10,4
sekundární	%	**44,1**	50,3	44,4	54,1	43,8
terciární tržní služby	%	**21,2**	21,3	17,6	18,8	21,6
terciární netržní služby	%	**29,1**	21,9	28,2	21,6	24,1
Index lokalizace podle sektorů						
primární		**1,232**	1,099	1,784	0,983	1,851
průmysl		**1,178**	1,163	1,066	1,232	0,966
stavenictví		**0,954**	0,771	0,884	1,179	1,082
terciární		**0,944**	0,820	0,934	0,801	0,905
Nezaměstnanost						
Uchazeči o zaměstnání celkem		**21 989**	1 019	587	1 511	858
z toho ženy	%					
Míra nezaměstnanosti	%	**7,9**	11,5	6,0	10,9	9,3
Rozdíl míry nezaměstnanosti 2005-2000	procentní body	**1,92**	2,38	1,24	4,18	3,71
Podíl nezaměstnaných nad 12 měsíců	%	**33,2**	37,6	22,7	38,5	34,6

v tom správní obvody obcí s rozšířenou působností										
Hradec Králové	Jaroměř	Jičín	Kostelec nad Orlicí	Náchod	Nová Paka	Nové Město nad Metují	Nový Bydžov	Rychnov nad Kněžnou	Trutnov	Vrchlabí
746	102	313	157	300	67	59	105	147	351	148
367	41	124	77	147	22	27	39	72	171	89
106	15	32	14	42	6	4	10	19	44	19
36	12	20	13	28	6	6	7	10	24	14
75	10	15	16	32	5	10	11	15	38	21
743	104	214	119	296	53	68	90	174	333	122
457	73	133	72	203	27	43	50	92	234	102
702	79	182	83	210	34	33	81	124	312	123
68,4	73,4	65,9	69,9	77,1	41,2	63,6	69,1	79,0	64,7	74,0
2 467	312	949	415	851	246	217	294	590	905	635
2 193	242	648	335	810	199	211	259	494	849	426
-57	25	-100	-61	-16	34	30	-25	18	-46	0
274	70	301	80	41	47	6	35	96	56	209
217	95	201	19	25	81	36	10	114	10	209
101 459	12 816	31 996	16 944	42 419	9 110	9 798	11 705	22 764	44 837	19 220
14 398	2 675	6 578	3 149	7 604	1 525	1 567	2 876	4 162	9 482	4 430
38 915	5 845	14 085	7 836	19 071	4 401	4 316	5 371	10 137	20 009	8 419
32 810	3 164	8 563	4 571	12 084	2 471	2 965	2 533	6 283	11 489	4 814
13 498	919	2 441	1 165	3 077	630	858	575	1 648	3 137	1 228
314	52	109	63	187	21	18	206	228	197	66
73 215	9 834	21 716	11 911	33 102	7 145	7 175	8 840	16 237	31 070	12925
16 378	1 624	9 169	3 442	10 138	1 324	969	2 662	5 838	9 591	3198
74 384	9 587	23 706	12 102	30 640	6 630	7 231	8 204	17 148	32 889	14 877
40 171	5 306	13 191	6 843	16 755	3 688	4 020	4 537	9 520	17 733	8 073
34 213	4 281	10 515	5 259	13 885	2 942	3 211	3 667	7 628	15 156	6 804
60,9	60,8	61,1	59,0	59,6	59,7	60,8	58,0	61,0	60,6	62,4
68,8	70,1	70,0	68,7	68,3	68,5	70,0	66,4	69,6	67,9	69,9
53,7	52,2	52,7	49,8	51,7	51,4	52,2	50,1	52,8	53,8	55,4
58,9	63,0	61,5	64,4	63,8	62,7	60,2	68,1	59,4	58,6	55,9
4,2	7,0	9,0	6,7	4,1	3,5	6,0	11,5	7,5	2,8	3,7
33,5	45,2	42,9	46,0	50,2	52,1	46,9	45,0	47,6	48,3	51,8
24,6	20,5	20,5	21,3	18,8	21,1	21,1	18,1	16,9	21,5	21,3
37,7	27,3	27,5	26,0	26,9	23,3	26,0	25,3	27,9	27,3	23,1
0,737	1,222	1,632	1,210	0,743	0,629	1,120	1,965	1,358	0,511	0,681
0,678	1,002	1,028	1,038	1,205	1,264	1,147	0,899	1,109	1,105	1,283
1,066	0,960	0,810	1,121	0,879	0,898	0,935	1,295	1,022	1,077	0,861
1,225	0,922	0,969	0,951	0,914	0,892	0,974	0,826	0,902	0,977	0,906
4 834	926	1 915	794	2 234	538	434	888	1 232	3 139	1 080
6,5	9,7	8,1	6,6	7,3	8,1	6,0	10,8	7,2	9,5	7,3
0,16	2,41	2,25	1,24	2,99	2,58	2,57	1,55	2,39	2,61	2,65
30,5	28,9	36,7	29,0	29,4	36,4	27,6	40,0	29,6	38,1	31,8

Základní charakteristiky podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností v roce 2005

	Měřicí jednotka	Králové-hradecký kraj	Broumov	Dobruška	Dvůr Králové nad Labem	Hořice
ORGANIZAČNÍ STRUKTURA						
Ekonomické subjekty celkem (stav k 31. 12.)		**123 986**	3 333	4 224	5 726	4 295
v tom:						
právnické osoby		**21 535**	461	636	859	567
fyzické osoby		**102 451**	2 872	3 588	4 867	3 728
Počet ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel		**226**	191	213	211	237
ZEMĚDĚLSTVÍ						
Výměra půdy cekem (stav k 31. 12.)	ha	**475 835**	25 938	27 899	25 782	19 281
z toho:						
zemědělská půda	ha	**279 532**	14 967	17 523	14 573	13 363
lesní pozemky	ha	**147 181**	8 999	8 019	8 731	4 017
Podíl orné půdy na zeměděské půdě	%	**69,1**	65,8	68,7	67,3	77,8
Podíl jehličnatých dřevin z porostní plochy lesů	%	**77,4**	87,1	77,7	86,8	62,3
PRŮMYSL						
s 20 a více zaměstnanci		**731**	30	35	43	15
počet zaměstnanců		**69 082**	2 830	1 902	3 733	1 186
průměrná měsíční mzda	Kč	**16 620**	16 084	16 710	15 236	12 355
BYTOVÁ VÝSTAVBA						
Dokončené byty celkem		**1 423**	12	133	32	21
z toho v rodinných domech	%	**43,3**	66,7	21,8	62,5	57,1
Dokončené byty na 1 000 obyvatel		**2,6**	0,7	6,7	1,2	1,2
Průměrná obytná plocha na 1 byt	m^2	**68,1**	80,1	42,4	91,4	83,6
DOMY A BYTY [1)]						
Trvale obydlené domy		**101 662**	3 101	4 099	5 663	4 431
Neobydlené domy		**27 108**	929	1 391	1 451	1 602
Trvale obydlené byty		**204 529**	6 614	7 046	10 067	6 478
Neobydlené byty		**37 170**	1 226	1 688	1 920	1 939
CESTOVNÍ RUCH						
Hromadná ubytovací zařízení		**986**	21	52	13	13
pokoje		**15 853**	409	816	315	274
lůžka		**45 132**	1 505	2 613	981	874
místa pro stany a karavany		**5 365**	150	128	115	225
Průměrná cena za ubytování	Kč	**263**	227	240	320	196
VEŘEJNÁ EKONOMIKA						
Příjmy obecních rozpočtů na 1 obyvatele	Kč	**16 297**	17 672	16 503	15 871	15 550
Daňové příjmy na 1 obyvatele	Kč	**9 000**	7 934	8 461	8 776	8 072
Výdaje obecních rozpočtů na 1 obyvatele	Kč	**15 805**	18 195	15 743	15 033	15 552
Podíl kapitálových výdajů obcí	%	**28,8**	25,4	22,9	21,0	38,7
ŠKOLSTVÍ (školní rok 2004/2005)						
Děti, žáci, studenti						
mateřské školy		**15 695**	514	627	718	509
základní školy		**50 253**	1 729	1 995	2 465	1 807
gymnázia		**7 530**	340	352	295	300
střední odborné školy		**11 421**	0	252	363	539
střední odborná učiliště		**10 031**	264	78	223	241
Počet žáků základních škol na třídu		**21,2**	20,6	19,8	19,7	20,1

2. pokračování

v tom správní obvody obcí s rozšířenou působností										
Hradec Králové	Jaroměř	Jičín	Kostelec nad Orlicí	Náchod	Nová Paka	Nové Město nad Metují	Nový Bydžov	Rychnov nad Kněžnou	Trutnov	Vrchlabí
35 336	3 947	10 264	5 061	13 969	3 045	3 274	3 382	7 414	13 911	6 805
7 462	636	1 708	708	2 394	521	489	492	1 171	2 352	1 079
27 874	3 311	8 551	4 358	11 575	2 524	2 785	2 890	6 243	11 559	5 726
247	206	224	205	227	231	228	199	218	216	241
67 744	13 849	59 663	22 348	35 558	9 719	9 810	21 415	47 936	59 550	29 344
46 807	10 705	41 627	10 097	20 399	5 660	6 536	16 019	25 568	24 814	10 877
11 402	1 484	12 141	9 933	10 881	3 001	1 672	3 422	18 804	28 950	15 726
83,9	76,3	79,2	64,2	53,7	51,3	75,0	83,6	55,7	51,8	46,2
55,3	66,9	54,8	80,9	85,4	86,2	68,7	12,9	83,4	86,1	86,8
178	24	54	25	99	20	27	13	44	80	44
13 956	2 147	6 054	2 663	10 768	1 514	1 952	1 457	5 401	7 669	5 850
16 935	14 727	18 586	17 394	14 830	12 476	17 019	17 212	18 811	17 035	17 672
410	27	112	106	113	19	24	73	47	156	138
49,5	85,2	64,3	19,8	55,8	94,7	45,8	56,2	72,3	16,7	25,4
2,9	1,4	2,4	4,3	1,8	1,4	1,7	4,3	1,4	2,4	4,9
77,8	87,1	82,9	48,7	70,6	95,4	76,5	65,5	82,4	44,6	70,1
21 819	3 487	10 556	5 309	11 852	2 986	2 773	4 456	6 528	9 813	4 789
3 836	835	4 971	1 136	3 396	1 036	543	1 512	1 909	1 797	764
54 292	7 008	17 210	8 979	23 064	4 861	5 229	6 045	12 363	24 846	10 427
6 361	1 291	5 865	1 472	4 604	1 290	807	1 687	2 489	2 974	1 557
28	6	51	8	51	10	13	1	54	394	271
1 112	i.d.	1 242	137	808	141	254	i.d.	661	5 002	4 426
2 522	i.d.	3 602	413	2 412	399	760	i.d.	2 098	14 493	11 945
473	-	900	68	1 137	-	-	-	-	571	1 598
414	416	230	573	237	275	217	i.d.	240	238	297
17 314	16 791	17 219	14 022	13 750	14 474	12 808	15 978	17 146	16 861	17 265
10 275	8 837	9 024	7 810	8 105	8 409	8 181	7 998	8 534	9 007	9 291
16 389	15 765	16 483	13 228	13 904	14 236	11 604	15 252	16 831	16 176	18 763
30,4	19,9	35,5	25,6	28,5	31,7	13,3	37,2	27,0	23,1	39,7
3 720	555	1 375	676	1 792	359	448	603	1 053	1 872	874
12 460	1 953	4 101	2 300	5 691	1 241	1 251	1 750	3 277	5 730	2 503
2 044	395	365	0	690	358	0	296	498	1 031	571
4 847	114	1 162	629	1 487	282	298	203	211	1 582	119
3 270	307	436	104	958	767	846	536	503	1 272	226
22,1	22,4	21,9	20,4	21,4	21,8	21,6	21,1	20,5	20,8	20,9

Základní charakteristiky podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností v roce 2005

	Měřicí jednotka	**Králové-hradecký kraj**	Broumov	Dobruška	Dvůr Králové nad Labem	Hořice
ZDRAVOTNICTVÍ						
Registrovaní pacienti na praktického lékaře						
pro dospělé	osoby	**1 583**	1 844	1 645	1 875	1 557
pro děti a dorost	osoby	**926**	997	939	1 307	1 010
zubního	osoby	**1 799**	2 168	1 806	1 830	1 456
ženského	osoby	**3 760**	1 866	3 130	3 546	4 549
Ošetření - vyšetření na praktického lékaře a den						
pro dospělé		**49**	55	57	49	42
pro děti a dorost		**29**	22	27	48	31
zubního		**14**	14	15	15	12
ženského		**40**	25	41	35	46
SOCIÁLNÍ PÉČE (stav k 31. 12. 2004)						
Domovy důchodců		**29**	2	1	2	2
Domy s pečovatelskou službou		**72**	2	6	1	4
Ostatní zařízení sociální péče		**17**	1	1	1	-
ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ						
Podíl chráněných území na celkové výměře	%	**20,6**	100,0	21,1	0,1	1,0
TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA						
Podíl obcí vybavených						
kanalizací s napojením na čističku odpadních vod	%	**121**	4	9	4	2
plynem ze sítě	%	**272**	6	12	15	17
VOLBY DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY PARLAMENTU ČR 2006						
Volební účast	%	**66,69**	59,93	69,96	62,19	66,88
Platné hlasy celkem		**295 931**	8 298	11 191	13 743	9 817
ODS	%	**37,67**	31,71	32,76	38,50	36,18
ČSSD	%	**30,14**	33,35	29,94	30,04	30,46
SZ	%	**6,70**	4,95	5,75	6,79	6,53
KSČM	%	**11,52**	13,68	10,72	12,34	12,63
KDU-ČSL	%	**6,72**	6,42	12,28	4,98	5,16

[1)] SLDB 2001 (1. 3.)

dokončení

v tom správní obvody obcí s rozšířenou působností										
Hradec Králové	Jaroměř	Jičín	Kostelec nad Orlicí	Náchod	Nová Paka	Nové Město nad Metují	Nový Bydžov	Rychnov nad Kněžnou	Trutnov	Vrchlabí
1 434	1 695	1 474	1 663	1 580	1 828	1 808	1 755	1 635	1 669	1 742
831	882	875	975	1 075	719	915	1 212	921	1 056	744
1 535	1 831	2 148	1 792	1 793	1 578	2 121	2 078	2 237	2 080	1 851
4 498	3 905	3 687	3 216	2 956	3 077	4 890	1 863	3 789	4 855	5 517
45	45	49	60	44	46	54	49	51	57	50
27	31	26	29	29	22	30	48	27	32	22
13	14	16	17	13	13	15	19	16	15	17
43	35	45	36	31	36	51	27	56	52	30
4	-	3	3	5	1	-	1	-	4	1
7	2	5	3	5	3	1	3	9	17	4
5	-	-	-	3	-	2	-	2	2	-
0,3	-	9,9	0,5	38,7	0,3	3,4	-	35,2	28,5	39,4
17	4	9	9	12	2	4	8	10	18	9
77	11	32	19	18	3	3	23	14	12	10
69,53	61,12	63,40	67,60	67,60	67,51	70,38	61,94	66,74	63,79	67,24
81 365	9 433	24 716	13 213	33 501	7 265	8 120	8 438	17 980	33 506	15 345
40,12	34,51	36,15	33,81	39,29	39,28	38,33	30,87	34,11	38,49	40,79
29,94	31,75	31,88	31,47	27,72	30,01	27,56	35,42	30,87	30,03	27,79
6,93	6,57	5,96	6,90	6,30	6,79	6,69	5,64	6,59	7,51	7,99
11,24	11,97	13,29	14,95	8,29	10,02	8,55	15,62	11,62	12,00	10,80
5,74	6,20	5,38	5,49	11,32	7,19	11,13	5,08	8,46	4,86	4,45

Podíl městského obyvatelstva k 31. 12. 2005 podle správních obvodů ORP

min.ORP: 21,3 Židlochovice
min.kraje: **54,3** Středočeský
průměr ČR: **70,1**
max.kraje: **100,0** hl.m.Praha
max ORP: 100,0 Brno, Bohumín

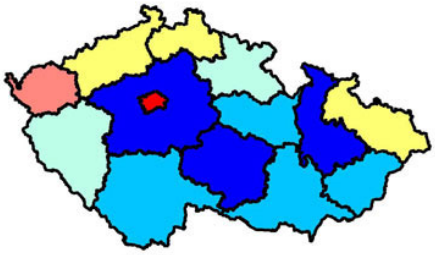

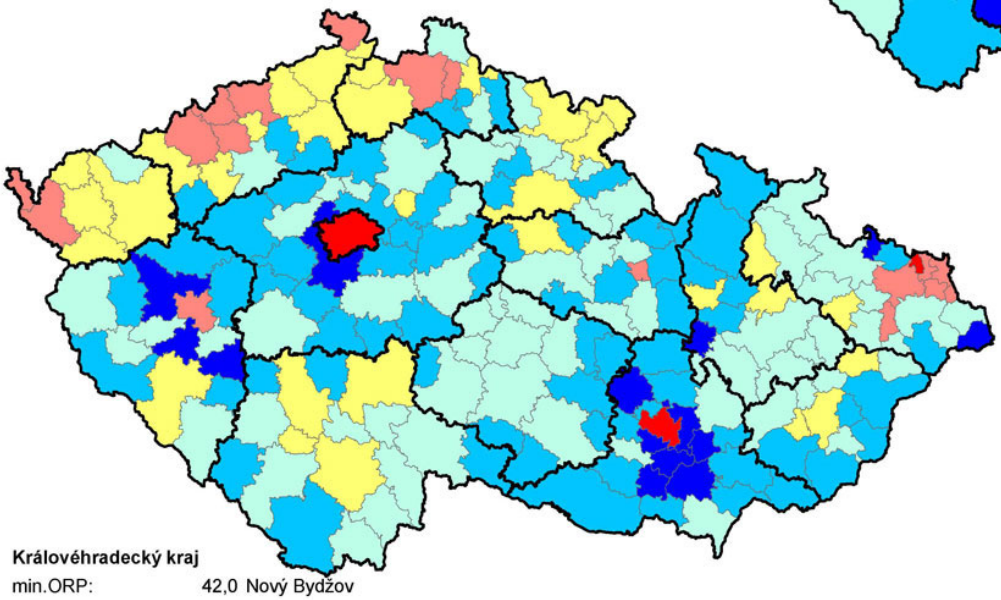

Podíl městského obyvatelstva (%)
- do 59,999
- 60,000 - 64,999
- 65,000 - 70,129
- 70,130 - 79,999
- 80,000 - 99,999
- 100,000

Podíl městského obyvatelstva (%)
- do 36,999
- 37,000 - 53,999
- 54,000 - 70,129
- 70,130 - 84,999
- 85,000 - 99,999
- 100,000

Královéhradecký kraj
min.ORP: 42,0 Nový Bydžov
průměr kraje: **67,8**
max ORP: 77,4 Hradec Králové

Demografický vývoj v obcích ČR v letech 2000 – 2005

min.obec (SO ORP): -10,000 6 obcí
min. SO ORP: -10,000 Králíky
průměr ČR: 0,000
max.SO ORP: 10,000 Lysá nad Labem
max.obec (SO ORP): 10,000 Klíny (Litvínov)

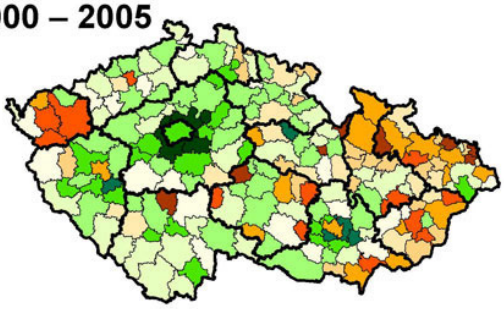

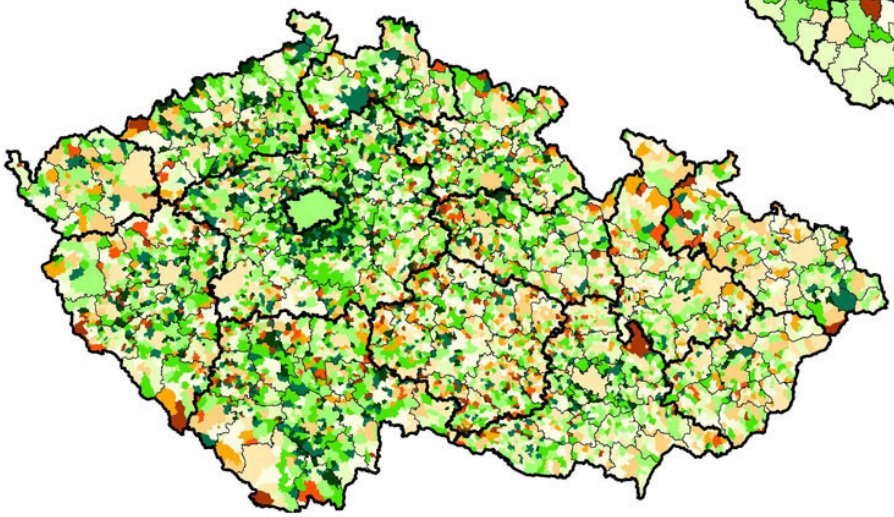

Souhrnný ukazatel
- -10,000 - -7,000
- -6,999 - -5,000
- -4,999 - -3,000
- -2,999 - -1,500
- -1,499 - -0,500
- -0,499 - 0,499
- 0,500 - 1,499
- 1,500 - 2,999
- 3,000 - 4,999
- 5,000 - 6,999
- 7,000 - 10,000

(negativní – 10, beze změny 0, pozitivní + 10)

Královéhradecký kraj
min.obec (SO ORP): -9,999 Lišice (Hradec Králové)
min. SO ORP: -1,874 Nové Město nad Metují
průměr kraje: **-0,264**
max.SO ORP: 2,522 Nový Bydžov
max.obec (SO ORP): 9,999 Máslojedy (Hradec Králové)

Vývoj počtu obyvatel v letech 2000 – 2005 podle obcí

min.obec (SO ORP): 48,9 Lažany (Blatná)
min. SO ORP: 97,2 Králíky
průměr ČR: **100,2**
max.SO ORP: 116,8 Lysá nad Labem
max.obec (SO ORP): 396,6 Květnice (Brandýs n.L.-St. Boleslav)

(<100 - pokles, 100 - stagnace, >100 - nárůst)

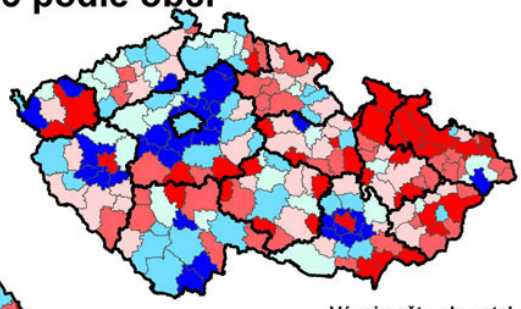

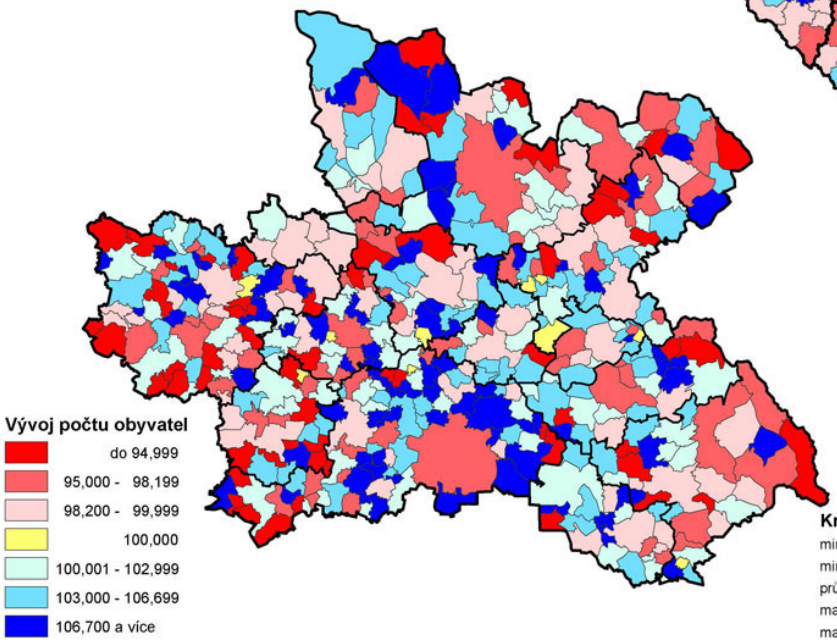

Vývoj počtu obyvatel
- do 98,749
- 98,750 - 99,499
- 99,500 - 99,999
- 100,000
- 100,001 - 100,499
- 100,500 - 101,699
- 101,700 a více

Královéhradecký kraj
min.obec (SO ORP): 78,5 Vysoký Újezd (Hradec Králové)
min. SO ORP: 98,1 Broumov
průměr kraje: **99,5**
max.SO ORP: 100,9 Kostelec nad Orlicí
max.obec (SO ORP): 138,1 Brada-Rybníček (Jičín)

Vývoj počtu obyvatel a jejich struktury v letech 2000 – 2005 podle správních obvodů ORP

Změna počtu obyvatel (%):
- muži
- ženy
- do 15 let
- 15 - 59 let
- 60 a více let

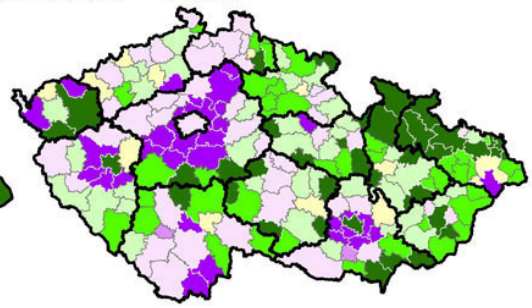

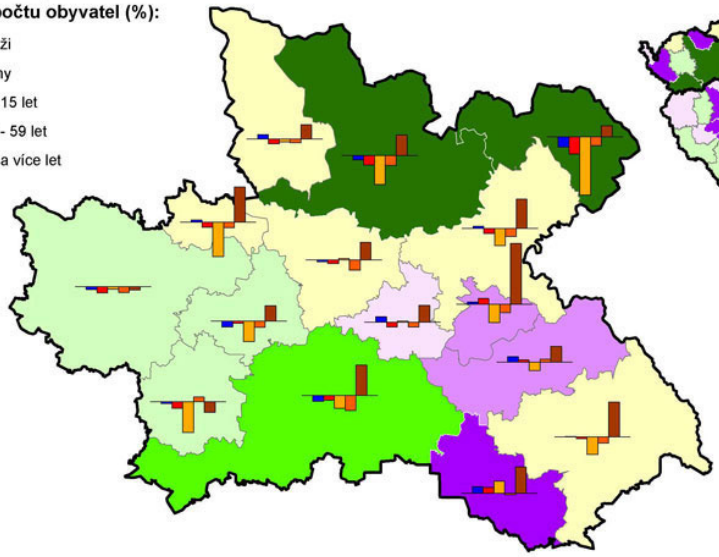

Změna počtu obyvatel nárůst (pokles) v %

HKK	ČR
do -1,001	do -1,254
-1,000 - -0,701	-1,253 - -0,531
-0,700 - -0,459	-0,530 - -0,001
-0,458 - -0,001	0,000 - 0,185
0,000 - 0,499	0,186 - 1,549
0,500 - 0,799	1,550 - 1,669
0,800 a více	1,670 a více

Vývoj počtu obyvatel a jejich struktury v letech 2000 – 2005 podle správních obvodů ORP

	Změna počtu obyvatel				Změna počtu obyvatel (podle pohlaví a věku) - nárůst (pokles) v %											
	ČR		kraj		muži		ženy		do 15 let		15 - 64 let		65 a více	
min. SO ORP:	-2,8	Králíky	-1,9	Bro	-1,4	Bro	-2,4	Bro	-15,0	Bro	0,1	HKr	-2,0	NBy
průměr:	0,2		-0,5		-0,2		-0,7		-9,7		1,1		2,4	
max.SO ORP:	16,8	Lysá nad Labem	0,9	KnO	0,9	KnO	0,8	KnO	-6,5	KnO	2,6	NBy	9,7	NMe

Průměrný věk obyvatelstva obcí ČR k 31. 12. 2005

min.obec (SO ORP): 29,1 Milovice (Lysá nad Labem)
min. SO ORP: 36,6 Lysá nad Labem
průměr ČR: 40,0
max.SO ORP: 41,6 Poděbrady
max.obec (SO ORP): 61,1 Nelepeč-Žernůvka (Tišnov)

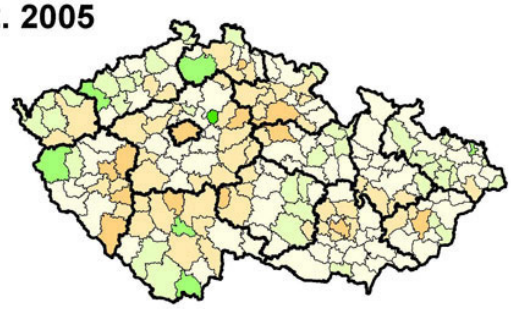

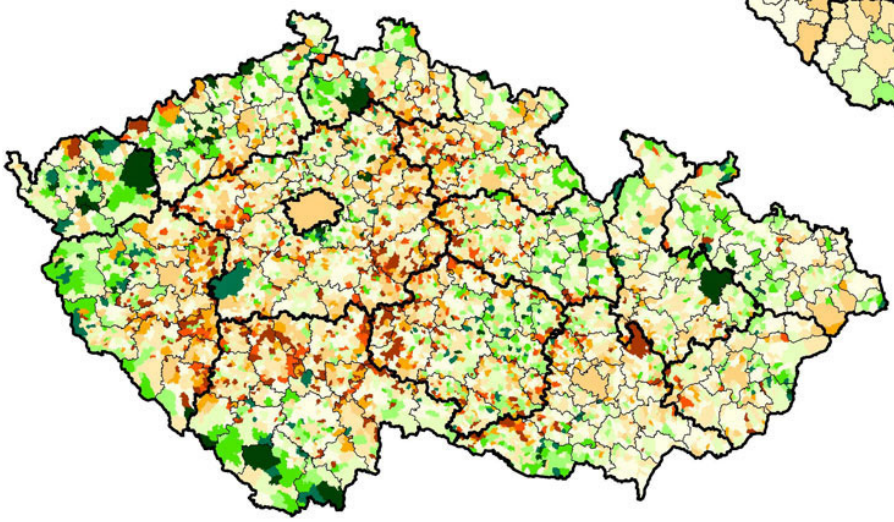

Královéhradecký kraj
min.obec (SO ORP): 34,1 Malá Úpa (Trutnov)
min. SO ORP: 38,988 Broumov
průměr kraje: **40,316**
max.SO ORP: 41,127 Hradec Králové
max.obec (SO ORP): 51,9 Vrbice (Jičín)

Index stáří obyvatel k 31. 12. 2005 podle obcí

min.obec (SO ORP): 0,0 Okoř (Černošice)
min. SO ORP: 62,2 **Česká Lípa**
průměr ČR: **97,0**
max.SO ORP: 124,0 Plzeň
max.obec (SO ORP): (bez 0-14) 5 obcí
(<100 - pokles, 100 - stagnace, >100 - nárůst)

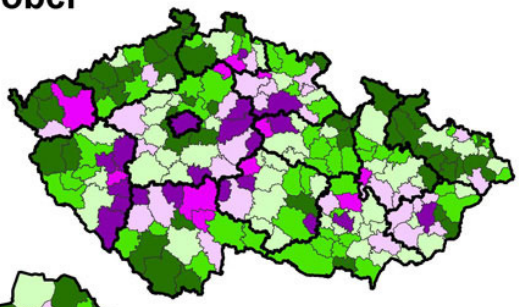

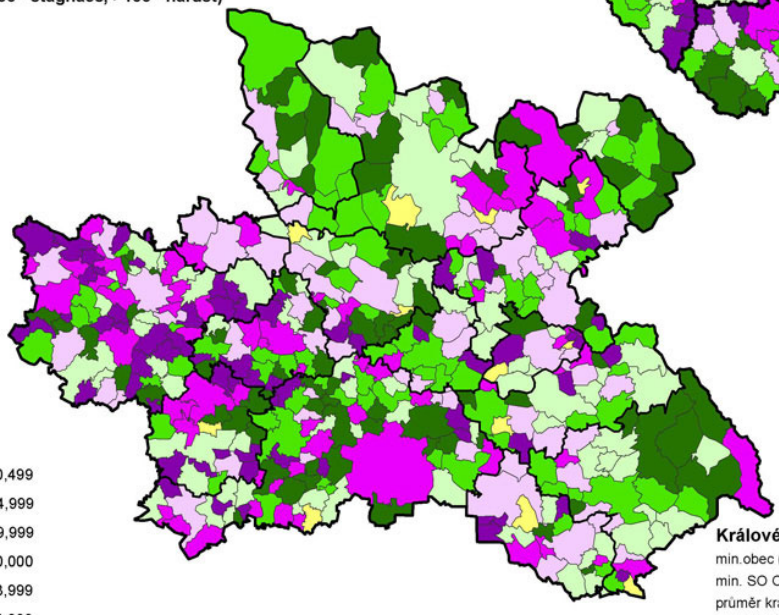

Index stáří
- do 70,499
- 70,500 - 84,999
- 85,000 - 99,999
- 100,000
- 100,001 - 113,999
- 114,000 - 144,999
- 145,000 a více

Královéhradecký kraj
min.obec (SO ORP): 25,9 Milovice u Hořic (Hořice)
min. SO ORP: 79,2 Broumov
průměr kraje: **100,3**
max.SO ORP: 113,1 Hradec Králové
max.obec (SO ORP): 510,0 Lišice (Hradec Králové)

Úhrnná plodnost a struktura živě narozených podle věku matky v letech 2001 – 2005 podle SO ORP

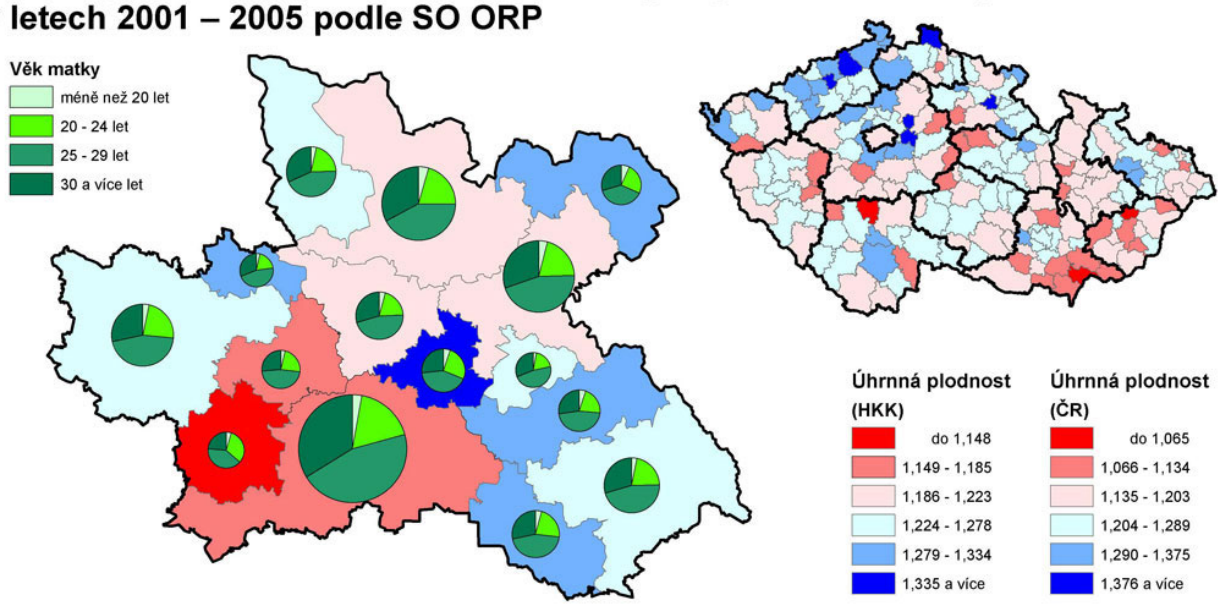

	Úhrnná plodnost				Živě narození podle věku matky (%)											
	ČR		kraj		méně než 20 let			20 - 24 let			25 - 29 let			30 a více let		
min. SO ORP:	0,997	Bystřice p/Hostýnem	1,112	NBy		2,7	HKr		18,0	HKr		39,0	Bro		23,7	NBy
průměr:	1,204		1,224			3,7			21,1			44,6			30,6	
max. SO ORP:	1,462	Lysá nad Labem	1,391	Jar		6,7	Bro		32,0	NBy		47,0	NMe		33,8	HKr

Podíl živě narozených mimo manželství v letech 2001 – 2005 podle správních obvodů ORP

min.ORP: 10,5 Valašské Klobouky
min.kraje: **17,7 Vysočina**
průměr ČR: **28,0**
max.kraje: **45,8 Karlovarský**
max ORP: 56,3 Litvínov

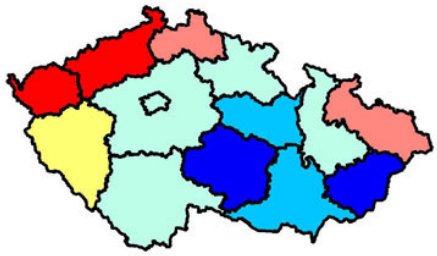

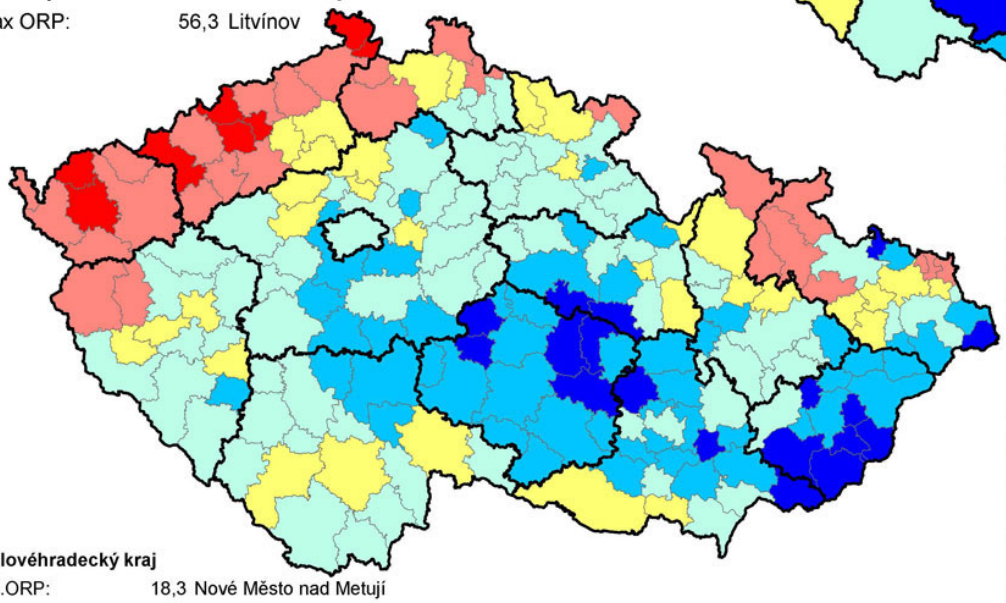

Podíl narozených mimo manželství (%)
- do 19,999
- 20,000 - 23,999
- 24,000 - 28,024
- 28,025 - 29,999
- 30,000 - 39,999
- 40,000 a více

Podíl narozených mimo manželství (%)
- do 15,999
- 16,000 - 21,999
- 22,000 - 28,024
- 28,025 - 37,999
- 38,000 - 47,999
- 48,000 a více

Královéhradecký kraj
min.ORP: 18,3 Nové Město nad Metují
průměr kraje: **26,4**
max ORP: 39,3 Broumov

Standardizovaná úmrtnost na 1 000 obyvatel v letech 2001 – 2005 podle správních obvodů ORP

min.ORP: 7,819 Nové Město nad Metují
min.kraje: **9,518 hl.m.Praha**
průměr ČR: **10,976**
max.kraje: **12,509 Ústecký**
max ORP: 13,967 Kadaň

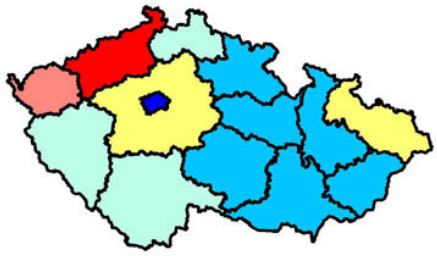

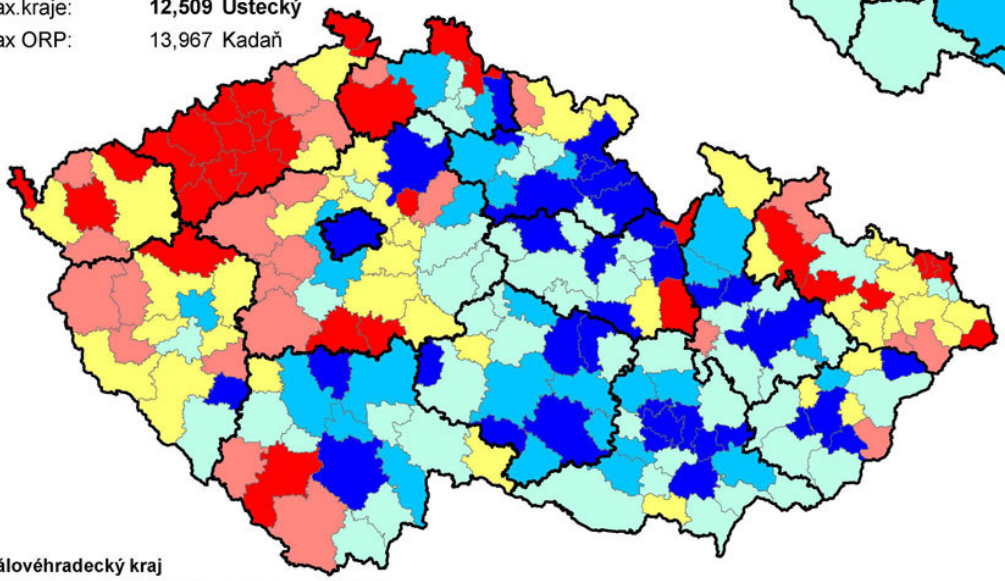

Královéhradecký kraj
min.ORP: 7,819 Nové Město nad Metují
průměr kraje: **10,059**
max ORP: 11,544 Vrchlabí

Sňatky na 1 000 obyvatel v letech 2001 – 2005 podle správních obvodů ORP

min.ORP: 3,77 Blovice
min.kraje: **4,63 Zlínský**
průměr ČR: **5,04**
max.kraje: **5,69 hl.m.Praha**
max ORP: 6,42 Lysá nad Labem

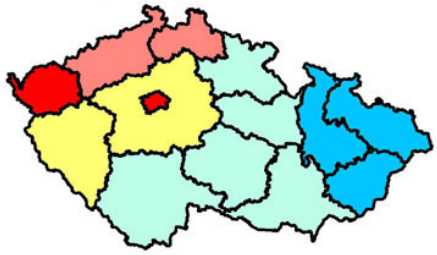

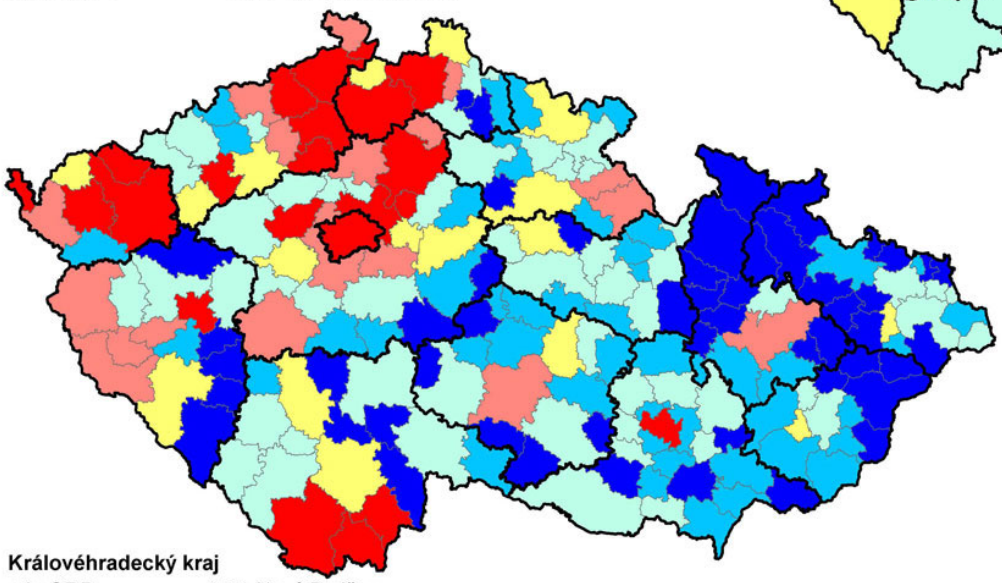

Královéhradecký kraj
min.ORP: 4,38 Nový Bydžov
průměr kraje: **4,95**
max ORP: 5,31 Dobruška

Saldo stěhování na 1 000 obyvatel v letech 2001 – 2005 podle správních obvodů ORP

min.ORP: -5,5 Rýmařov
min.kraje: **-1,2 Moravskoslezský**
průměr ČR: **1,7**
max.kraje: **5,4 Středočeský**
max ORP: 31,0 Černošice

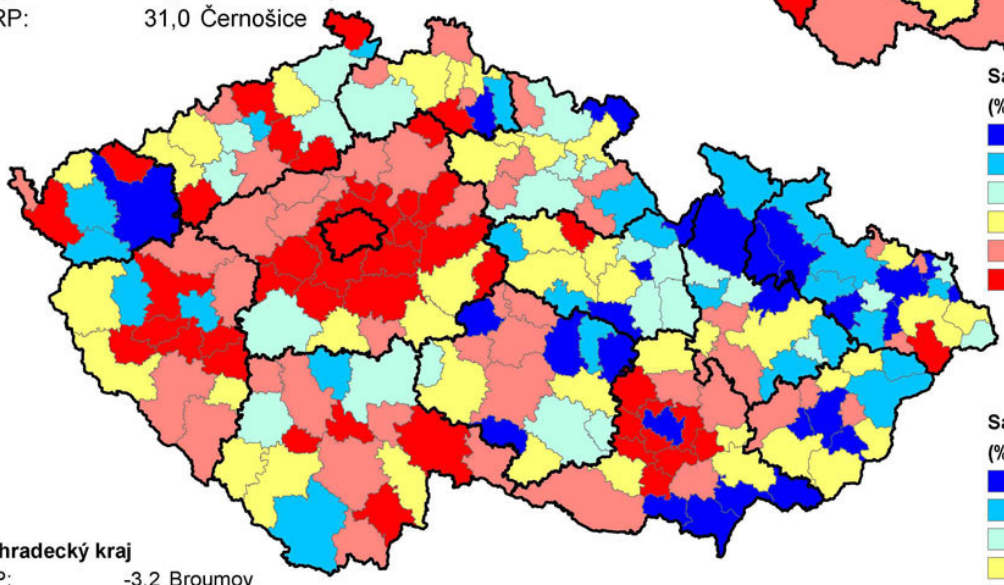

Saldo stěhování (‰)
- do -0,800
- -0,799 - -0,400
- -0,399 - 0,000
- 0,001 - 0,499
- 0,500 - 1,999
- 2,000 a více

Saldo stěhování (‰)
- do -2,000
- -1,999 - -1,000
- -0,999 - 0,000
- 0,001 - 1,399
- 1,400 - 3,799
- 3,800 a více

Královéhradecký kraj
min.ORP: -3,2 Broumov
průměr kraje: **0,3**
max ORP: 3,7 Kostelec nad Orlicí

Podíl cizinců na obyvatelstvu celkem k 31. 12. 2005 podle správních obvodů ORP

min.ORP: 0,345 Moravský Krumlov
min.kraje: **1,004 Zlínský**
průměr ČR: **2,715**
max.kraje: **7,625 Hl.m.Praha**
max ORP: 11,831 Ostrov

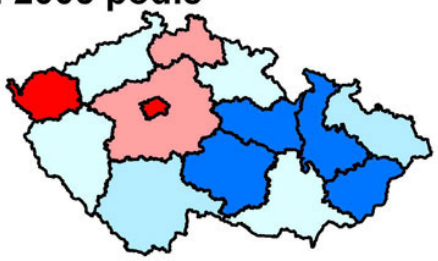

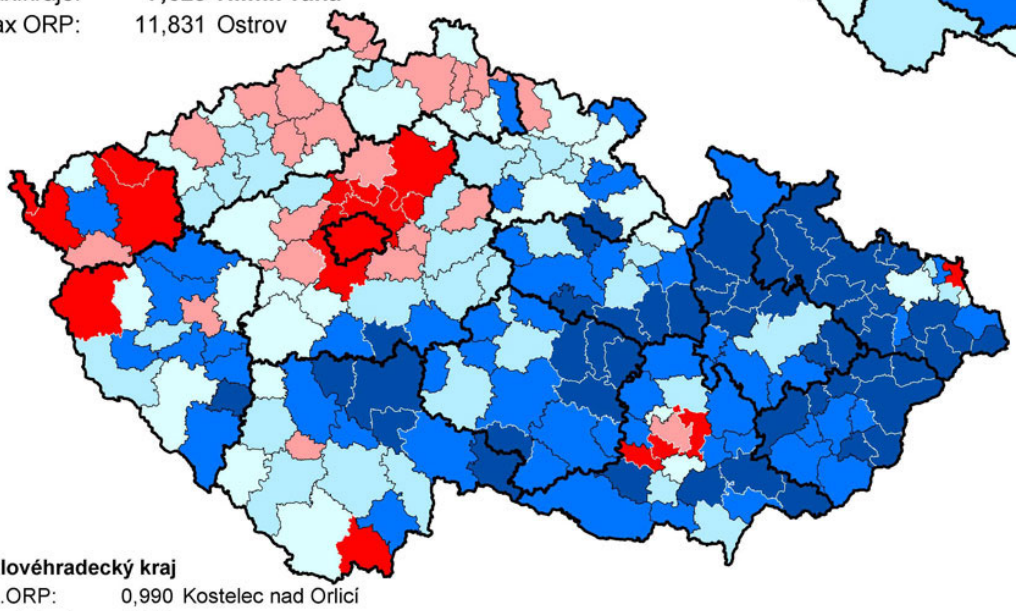

Podíl cizinců na obyvatelstvu celkem (%)
- do 0,999
- 1,000 - 1,499
- 1,500 - 1,999
- 2,000 - 2,714
- 2,715 - 3,999
- 4,000 a více

Královéhradecký kraj
min.ORP: 0,990 Kostelec nad Orlicí
průměr kraje: **2,060**
max ORP: 3,425 Vrchlabí

Cizinci podle druhu pobytu k 31. 12. 2005 podle správních obvodů ORP

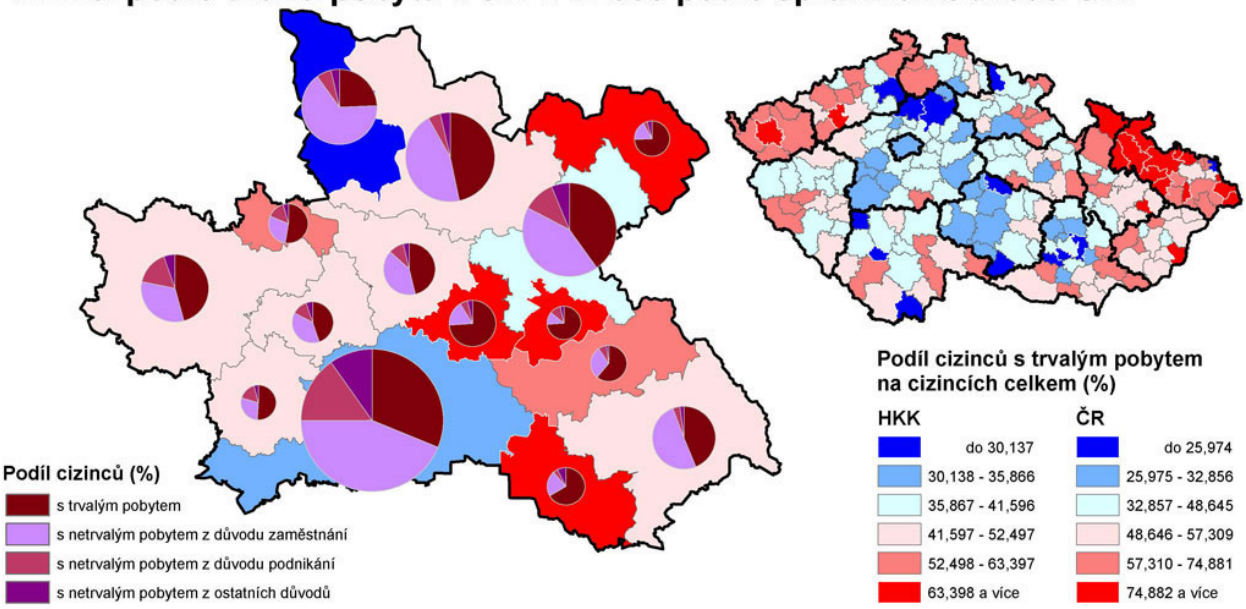

Cizinci podle druhu pobytu k 31. 12. 2005 podle správních obvodů ORP

	Podíl cizinců s trvalým pobytem na cizincích celkem				Cizinci s druhem pobytu (%)							
							jiným než trvalým podle účelu pobytu					
	ČR		kraj		trvalým		zaměstnání		podnikání		ostatní	
min. SO ORP:	19,1	Ivančice	24,4	Vch	24,4	Vch	11,8	HKr	3,5	RnK	1,8	Dbr
průměr:	39,7		41,6		41,6		41,7		10,7		6,0	
max. SO ORP:	92,5	Vítkov	74,3	Bro	74,3	Bro	65,7	Vch	16,5	Jic	9,8	HKr

Cizinci podle státní příslušnosti a věkové struktury k 31. 12. 2005 podle správních obvodů ORP

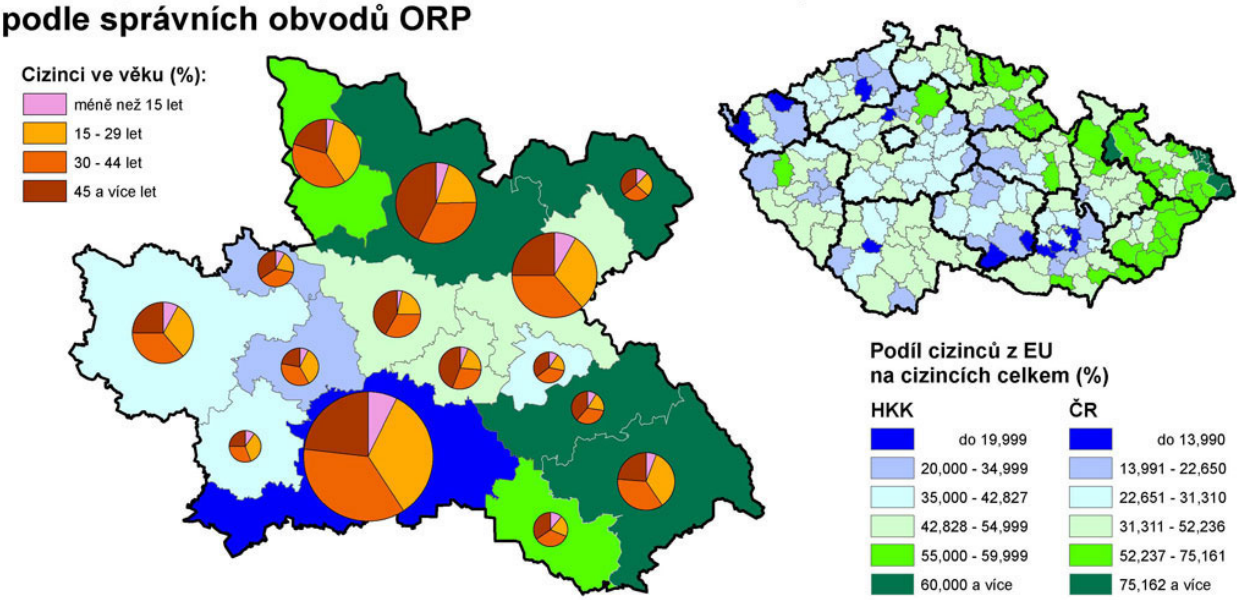

Cizinci podle státní příslušnosti a věkové struktury k 31. 12. 2005 podle správních obvodů ORP

	Podíl cizinců z EU na cizincích celkem				Cizinci podle věku (%)							
	ČR		kraj		méně než 15 let		15 - 29 let		30 - 44 let		45 a více let	
min. SO ORP:	5,3	Ostrov	19,5	HKr	3,7	DKr	18,5	NMe	28,0	Bro	20,6	Vch
průměr:	31,3		42,8		6,9		29,3		35,3		28,4	
max. SO ORP:	97,1	Jablunkov	70,1	RnK	12,1	Bro	36,8	Vch	38,7	Vch	44,1	Jar

Podnikatelská aktivita fyzických osob k 31. 12. 2005 podle správních obvodů ORP

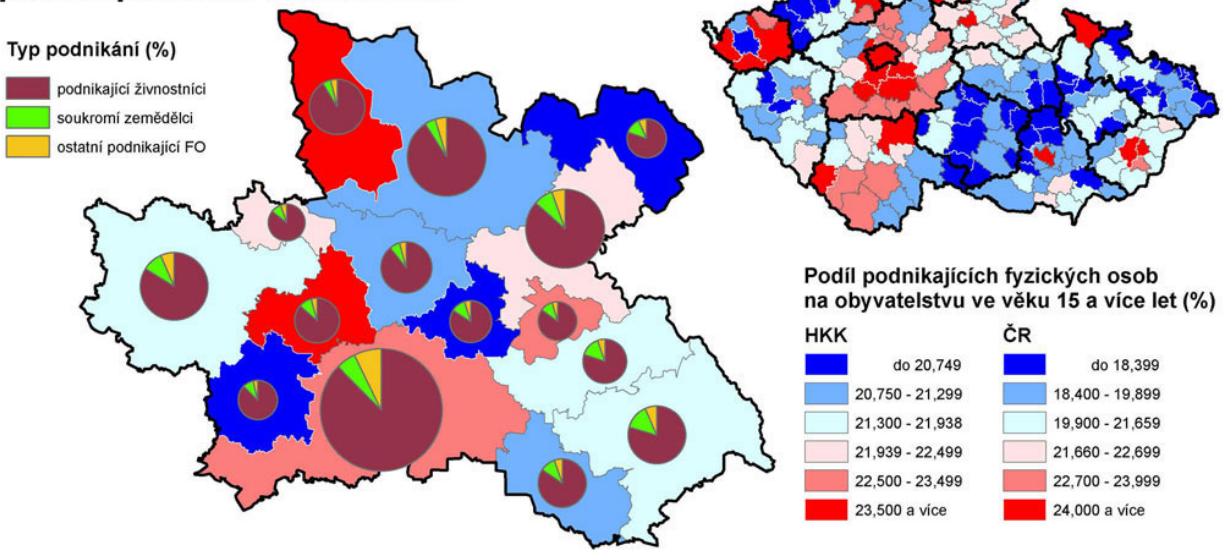

Podnikatelská aktivita fyzických osob k 31. 12. 2005 podle správních obvodů ORP

	Podíl podnikajících fyzických osob na obyvatelstvu ve věku 15 a více let (%):				Typ podnikání (%)					
					podle živnostenského zákona		soukromí zemědělci		podle jiných právních forem	
	ČR		kraj							
min. SO ORP:	13,4	Orlová	19,8	Bro	79,5	RnK	4,5	Tru	3,7	Vch
průměr:	21,7		21,9		86,4		7,8		5,7	
max. SO ORP:	30,3	Mariánské Lázně	24,1	Hrc	91,4	Vch	14,5	Dbr	7,2	HKr

Přímé zahraniční investice na 1 obyvatele v letech 2000 – 2004 podle okresů

min.okres: -40 280 Praha-západ
min.kraj: 14 491 Zlínský
průměr **45 086**
max.kraj: 169 297 Praha
max.okres: 177 086 Česká Lípa

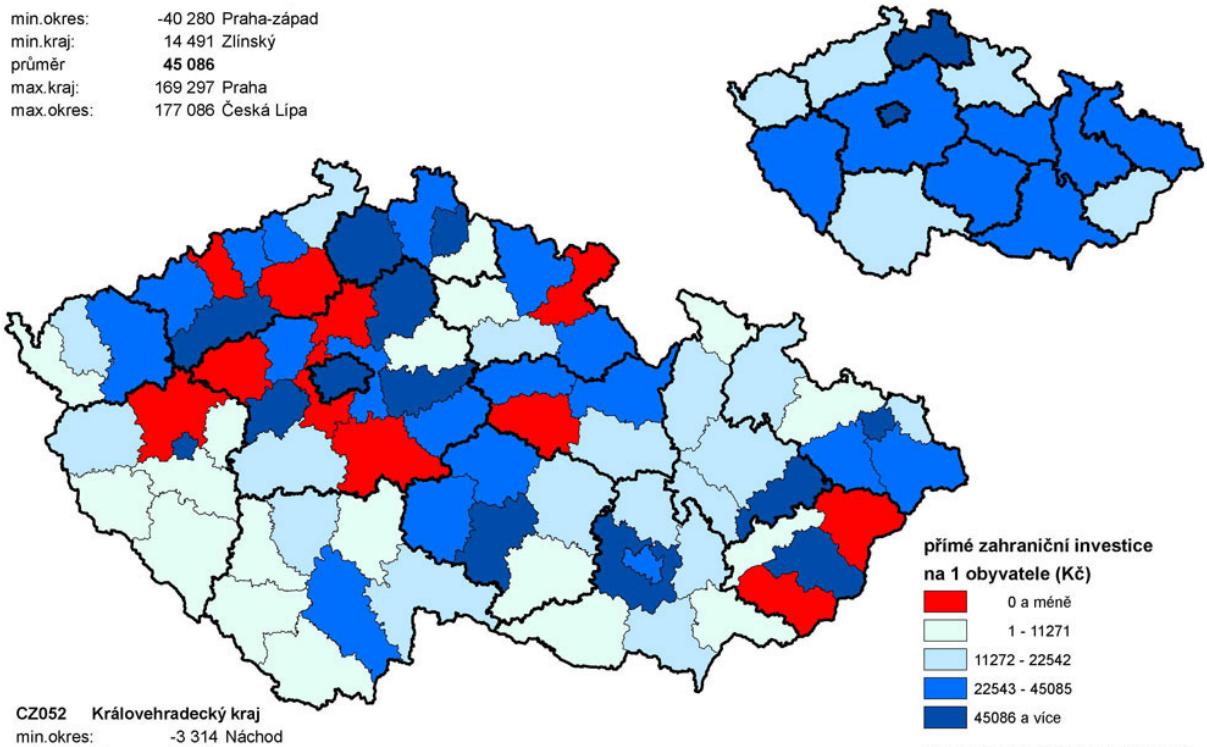

CZ052 Královehradecký kraj
min.okres: -3 314 Náchod
průměr kraje: **15 928**
max.okres: 41 035 Rychnov nad Kněžnou

Poznámka: Záporná hodnota znamená, že stav účtu zahraničních investic se proti roku 2000 snížil.

Podíl zemědělské půdy na celkové rozloze v roce 2005 podle obcí

min.obec (SO ORP): 0,66 Březina (Vyškov)
min. SO ORP: 12,569 Litvínov
průměr ČR: **54,008**
max.SO ORP: 81,527 Židlochovice
max.obec (SO ORP): 94,64 Podmoky (Poděbrady)

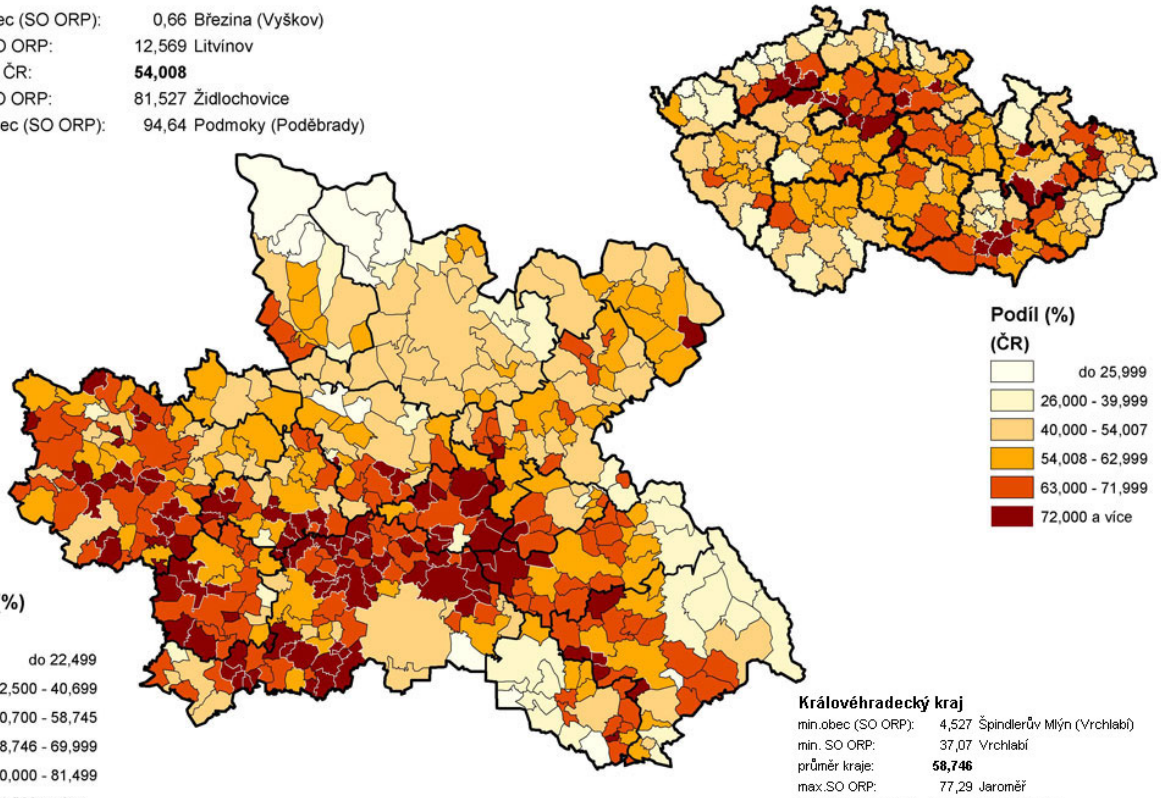

Královéhradecký kraj
min.obec (SO ORP): 4,527 Špindlerův Mlýn (Vrchlabí)
min. SO ORP: 37,07 Vrchlabí
průměr kraje: **58,746**
max.SO ORP: 77,29 Jaroměř
max.obec (SO ORP): 93,127 Ohaveč (Jičín)

Podíl orné půdy na výměře zemědělské půdy v roce 2005 podle správních obvodů ORP

min.ORP: 10,0 Kraslice
min.kraje: **45,4 Karlovarský**
průměr ČR: **71,54**
max.kraje: **83,3 Jihomoravský**
max ORP: 93,9 Bučovice

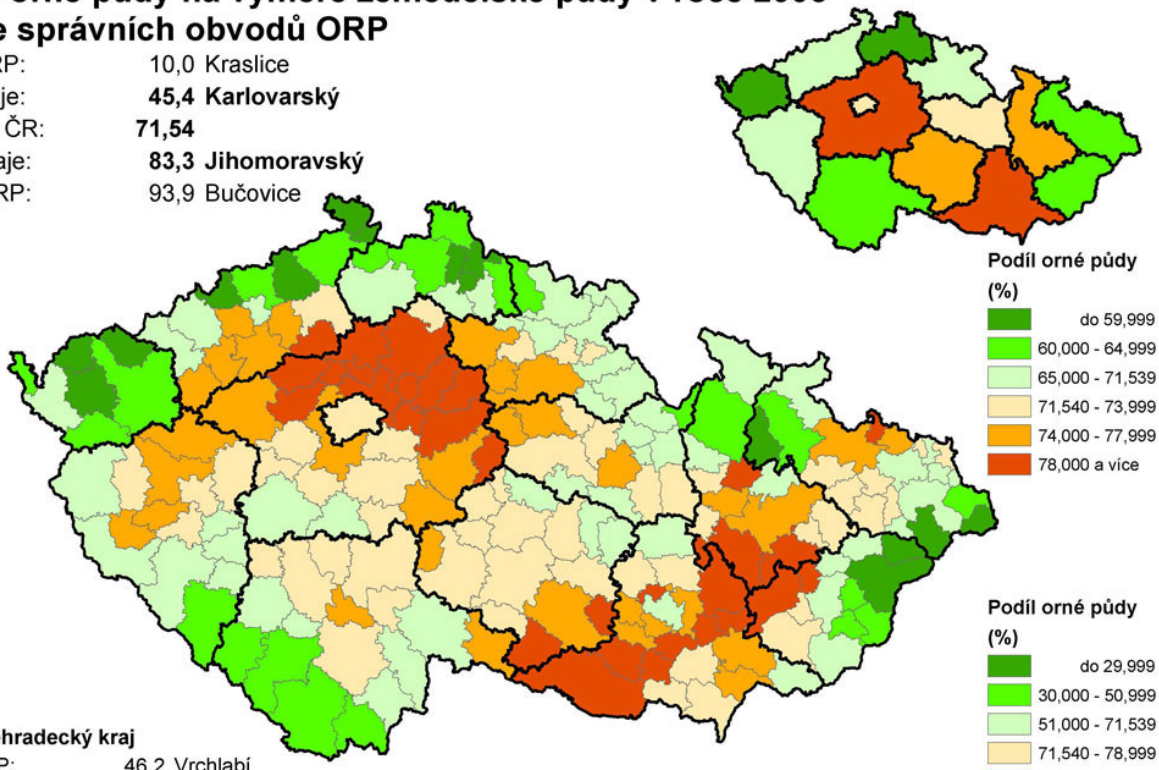

Královéhradecký kraj
min.ORP: 46,2 Vrchlabí
průměr kraje: **69,13**
max ORP: 83,9 Hradec Králové

Podíl orné půdy bez sklizně na obhospodařované orné půdě v roce 2005 podle okresů

Minima a maxima ČR:

min.okres:	0,05	Blansko
min.kraj:	0,25	Olomoucký
průměr	**1,20**	
max.kraj:	8,16	Karlovarský
max.okres:	12,21	Karlovy Vary

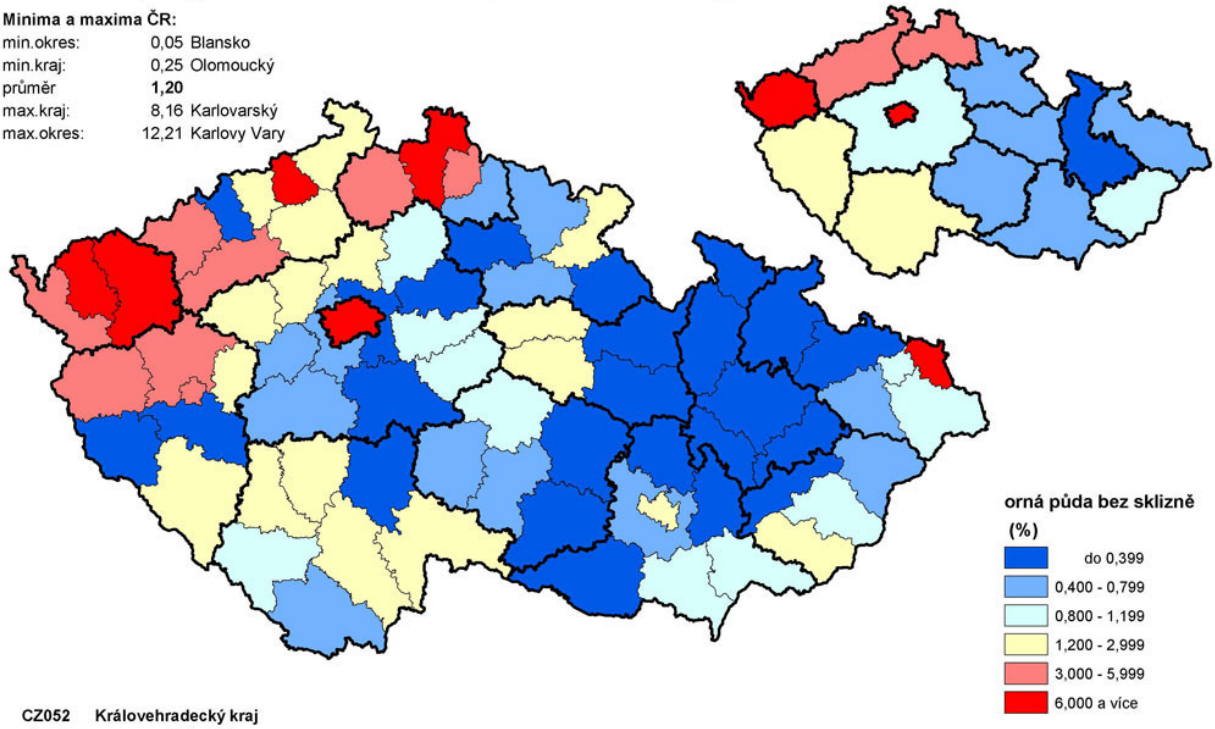

CZ052 Královehradecký kraj

min.okres:	0,33	Jičín
průměr kraje:	**0,65**	
max.okres:	1,30	Náchod

Průměrná mzda v průmyslu v roce 2005 podle správních obvodů ORP

min.ORP:	10 922	Králíky
min.kraje:	**16 086**	**Olomoucký**
průměr ČR:	**18 345**	
max.kraje:	**26 659**	**hl.m.Praha**
max ORP:	24 289	Mladá Boleslav

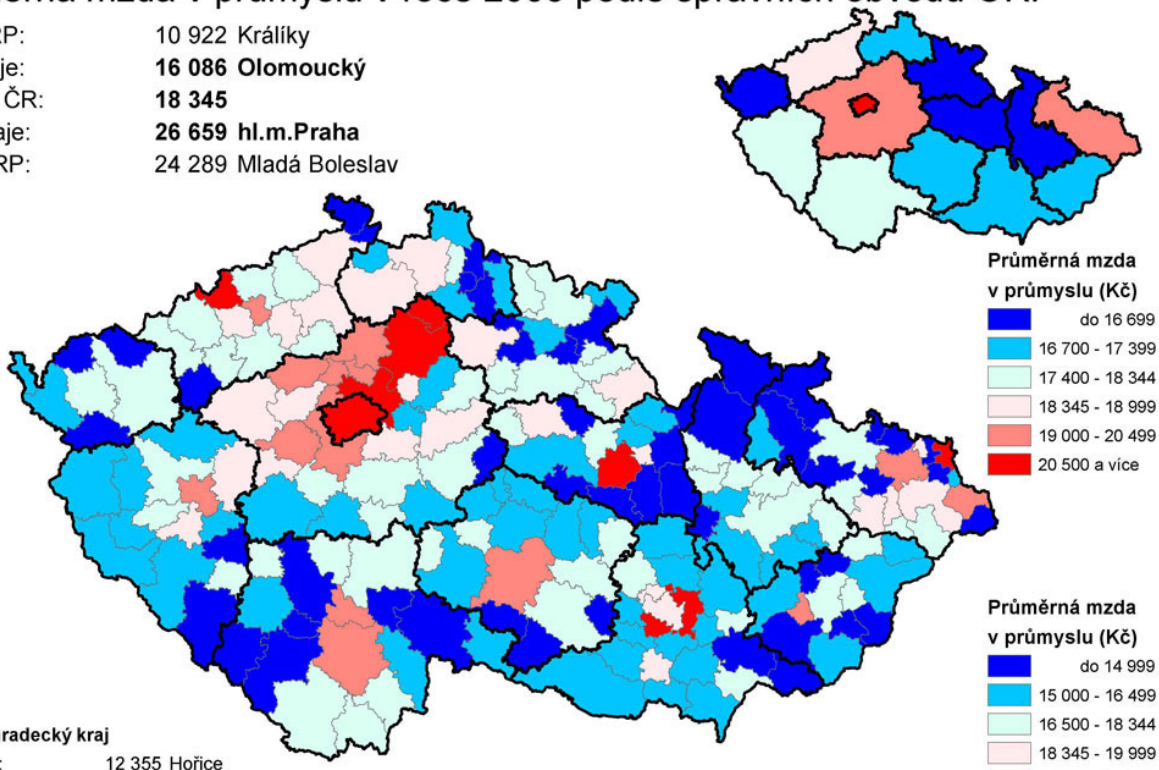

Královéhradecký kraj

min.ORP:	12 355	Hořice
průměr kraje:	**16 620**	
max ORP:	18 811	Rychnov nad Kněžnou

Stavební práce podle místa stavby na 1 obyvatele v roce 2005 podle okresů

min.okres: 8,3 Jablonec nad Nisou
min.kraj: 17,3 Zlínský
průměr **26,8**
max.kraj: 57,9 Praha
max.okres: 72,9 Ústí nad Labem

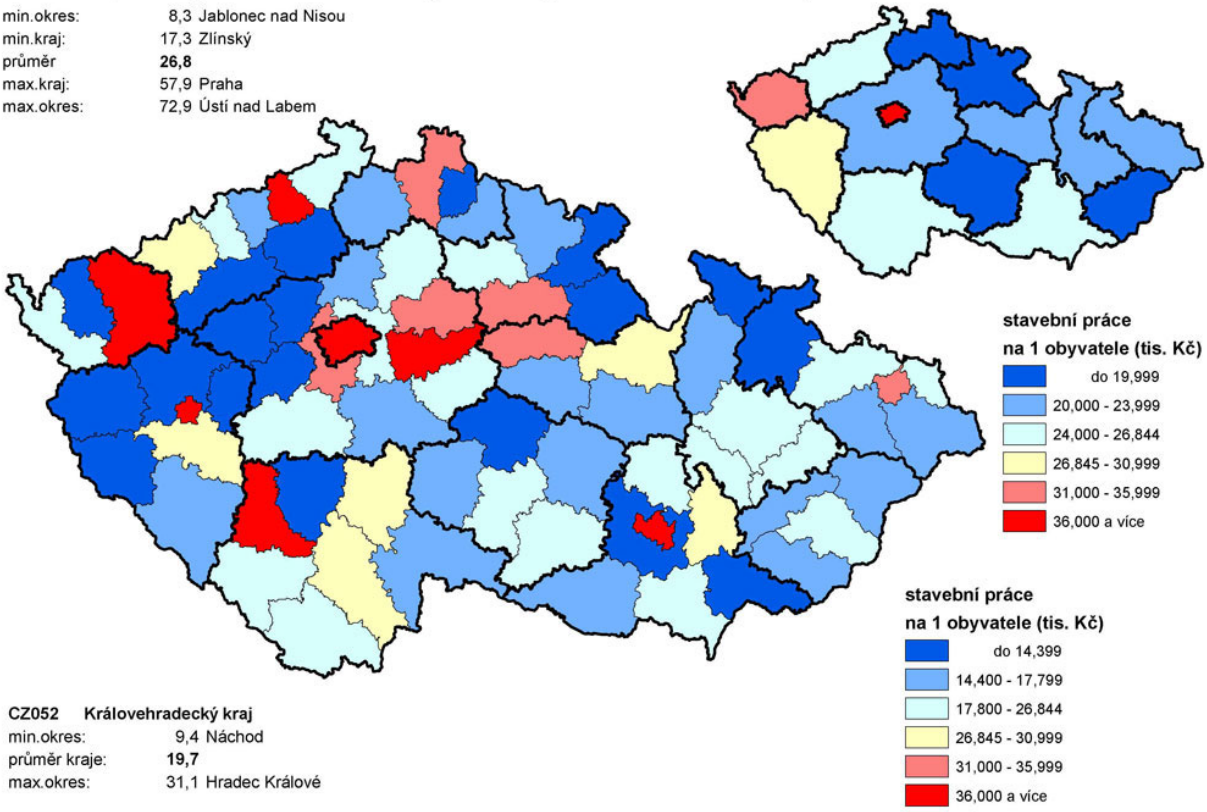

CZ052 Královehradecký kraj
min.okres: 9,4 Náchod
průměr kraje: **19,7**
max.okres: 31,1 Hradec Králové

Dokončené byty na 1 000 obyvatel v letech 2001 – 2005 podle obcí

min.obec (SO ORP): 985 obcí bez dokončených bytů
min. SO ORP: **1,4** Týn nad Vltavou
průměr ČR: **14,1**
max.SO ORP: **61,2** Černošice
max.obec (SO ORP): 1 267,1 Květnice (Brandýs n.L.-St. Boleslav)

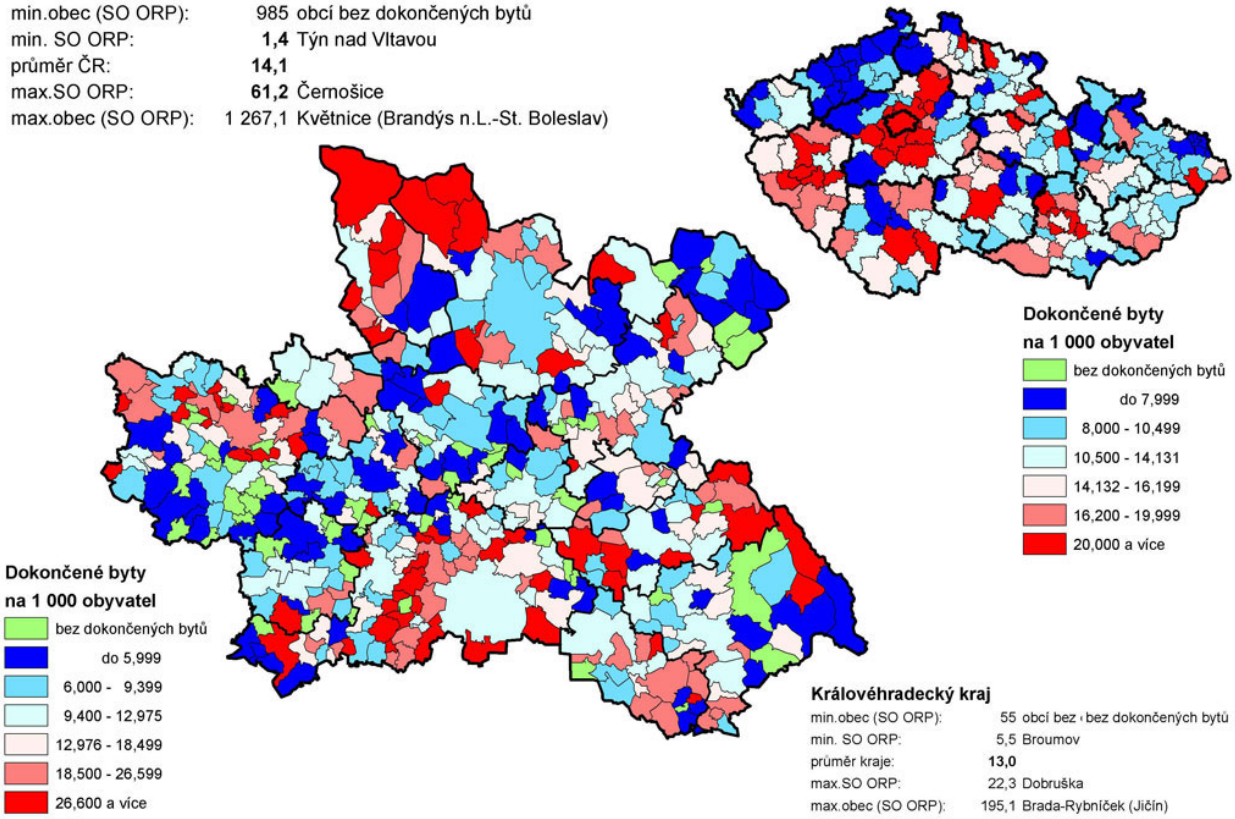

Královéhradecký kraj
min.obec (SO ORP): 55 obcí bez ‹ bez dokončených bytů
min. SO ORP: 5,5 Broumov
průměr kraje: **13,0**
max.SO ORP: 22,3 Dobruška
max.obec (SO ORP): 195,1 Brada-Rybníček (Jičín)

Podíl dokončených bytů v rodinných domech na celkovém počtu dokončených bytů v letech 2001 – 2005 podle SO ORP

min.ORP: **0,0** Týn nad Vltavou
min.kraje: **15,4 hl.m.Praha**
průměr ČR: **42,0**
max.kraje: **58,8 Středočeský**
max ORP: 87,8 Neratovice

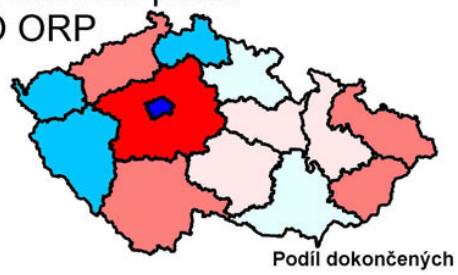

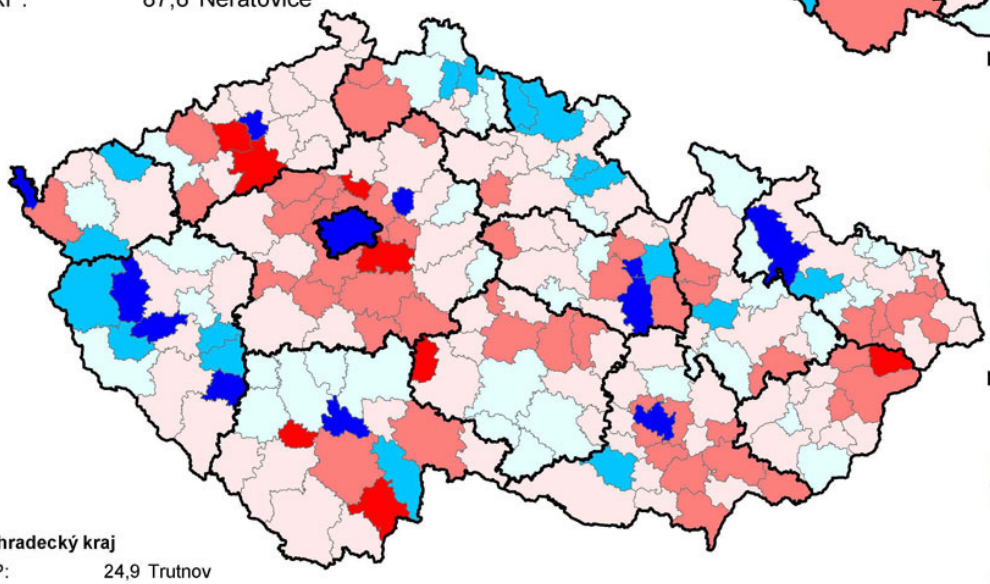

Podíl dokončených bytů v rodinných domech (%)
- do 37,999
- 38,000 - 39,999
- 40,000 - 41,979
- 41,980 - 47,499
- 47,500 - 52,999
- 53,000 a více

Podíl dokončených bytů v rodinných domech (%)
- do 22,999
- 23,000 - 32,499
- 32,500 - 41,979
- 41,980 - 57,199
- 57,200 - 72,999
- 73,000 a více

Královéhradecký kraj
min.ORP: 24,9 Trutnov
průměr kraje: **40,1**
max ORP: 60,8 Nový Bydžov

Míra ekonomické aktivity obyvatelstva obcí ČR v roce 2001

min.obec (SO ORP): 23,196 Radkova Lhota (Přerov)
min. SO ORP: 55,940 Bystřice nad Pernštejnem
průměr ČR: 61,263
max.SO ORP: 66,563 Kaplice
max.obec (SO ORP): 82,979 Okoř (Černošice)

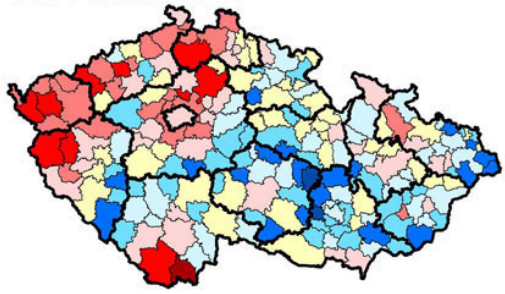

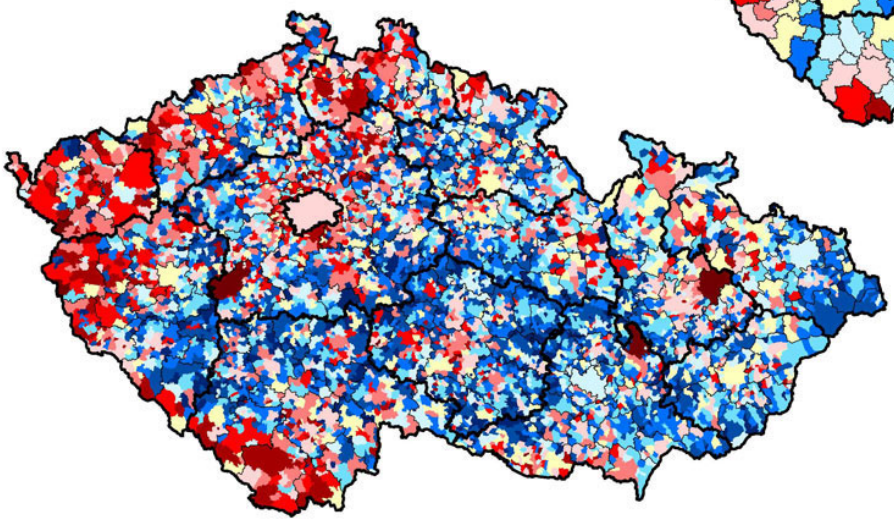

Míra ekonomické aktivity
- do -10,000
- -9,999 - -5,000
- -4,999 - -3,000
- -2,999 - -1,500
- -1,499 - -0,500
- -0,499 - 0,499
- 0,500 - 1,499
- 1,500 - 2,999
- 3,000 - 4,999
- 5,000 - 9,999
- 10,000 a více

rozdíl od průměru ČR v procentních bodech

Královéhradecký kraj
min.obec (SO ORP): 34,043 Dolní Lochov (Jičín)
min. SO ORP: 57,962 Nový Bydžov
průměr kraje: **60,536**
max.SO ORP: 62,440 Vrchlabí
max.obec (SO ORP): 75,163 Kobylice (Nový Bydžov)

Změna míry ekonomické aktivity mezi roky 1991 a 2001 podle správních obvodů ORP

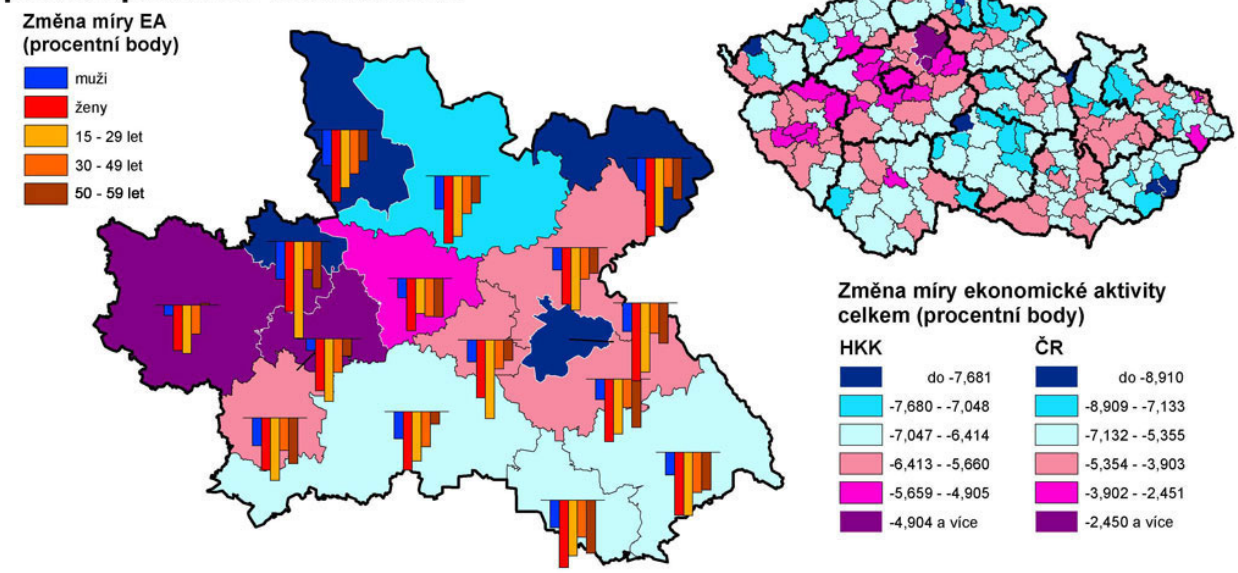

Změna míry ekonomické aktivity mezi roky 1991 a 2001 podle správních obvodů ORP

	Změna míry ekonomické aktivity (procentní body)				Změna míry ekonomické aktivity (podle pohlaví a věku)											
	ČR		kraj		muži		ženy		15 - 29 let		30 - 49 let		50 - 59 let	
min. SO ORP:	-10,687	Val. Klobouky	-8,314	Bro	-5,6	NPa	-11,6	NMe	-14,4	NPa	-6,5	Vch	-7,9	KnO
průměr:	-5,354		-6,413		-3,8		-9,0		-8,5		-5,1		-3,8	
max. SO ORP:	-0,998	Lysá n/ Labem	-4,150	Jic	-1,5	Jic	-6,8	Jic	-5,2	DKr	-4,2	NPa	0,2	Jic

Míra ekonomické aktivity a struktura zaměstnaných podle věku v roce 2001 podle SO ORP

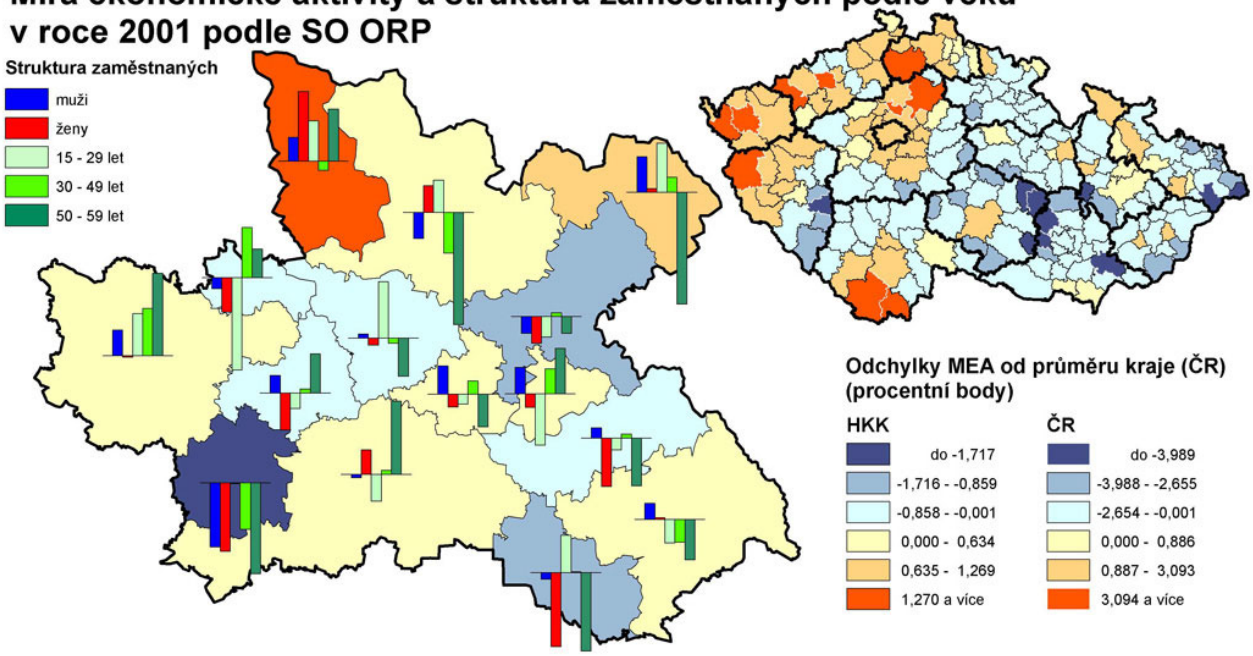

Míra ekonomické aktivity a struktura zaměstnaných podle věku v roce 2001 podle SO ORP

	Odchylka MEA od průměru (procent.body)				Odchylka MEA od průměru kraje (podle pohlaví a věku)											
	ČR		kraj		muži		ženy		15 - 29 let		30 - 49 let		50 – 59 let	
min. SO ORP:	-5,322	Bystřice n/Pernšt.	-2,574	NBy	-2,5	NBy	-2,9	KnO	-3,6	NPa	-1,8	NBy	-4,4	Tru
průměr:	61,263	(hodnoty za kraj)	60,536		69,0		52,7		61,3		91,5		70,1	
max.SO ORP:	5,090	Kaplice	1,904	Vch	1,4	Bro	2,7	Vch	2,2	DKr	2,0	NPa	3,2	Jic

Míra ekonomické aktivity a struktura pracovních míst podle odvětví v roce 2001 podle SO ORP

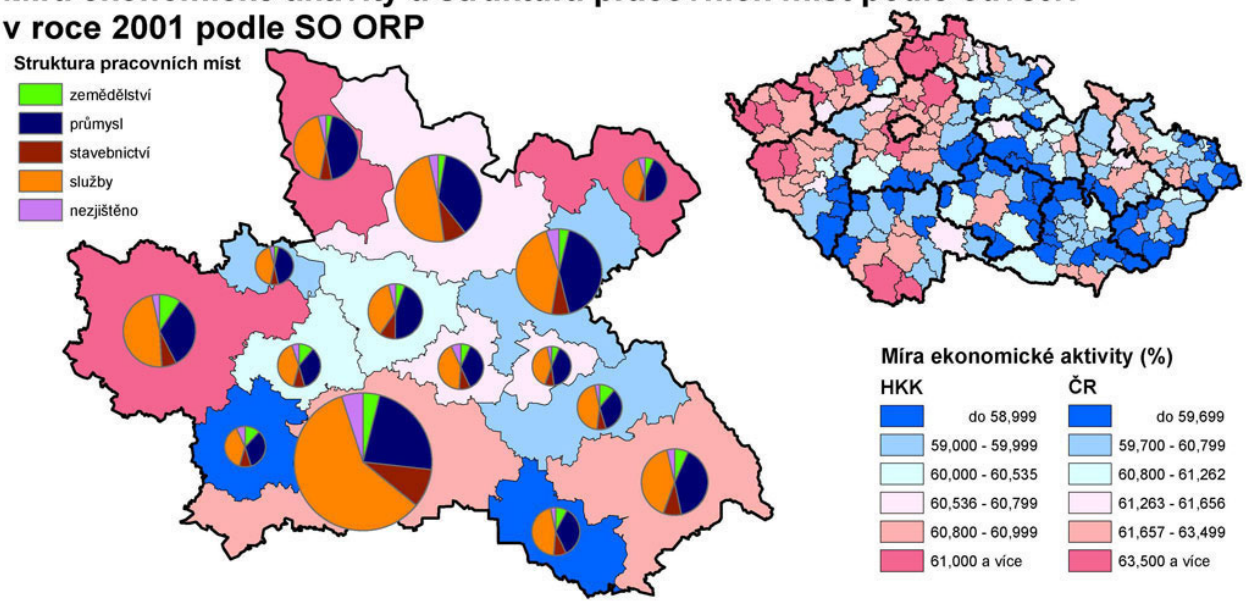

Míra ekonomické aktivity a struktura pracovních míst podle odvětví v roce 2001 podle SO ORP

	Míra ekonomické aktivity (%)				Podíl zaměstnaných v odvětví (%):											
	ČR		kraj		zemědělství		průmysl		stavenictví		služby		nezjištěno	
min. SO ORP:	55,940	Bystřice nad Pernšt	57,96	NBy	2,8	Tru	22,8	HKr	5,2	Bro	36,4	DKr	3,4	JIC
průměr:	61,263		60,54		5,4		34,2		8,1		47,9		4,5	
max.SO ORP:	66,563	Kaplice	62,44	Vch	11,8	NBy	44,5	DKr	9,5	DKr	59,0	HKr	7,1	NBy

Změna počtu zaměstnanců vybraných odvětví mezi roky 1991 a 2001 podle správních obvodů ORP

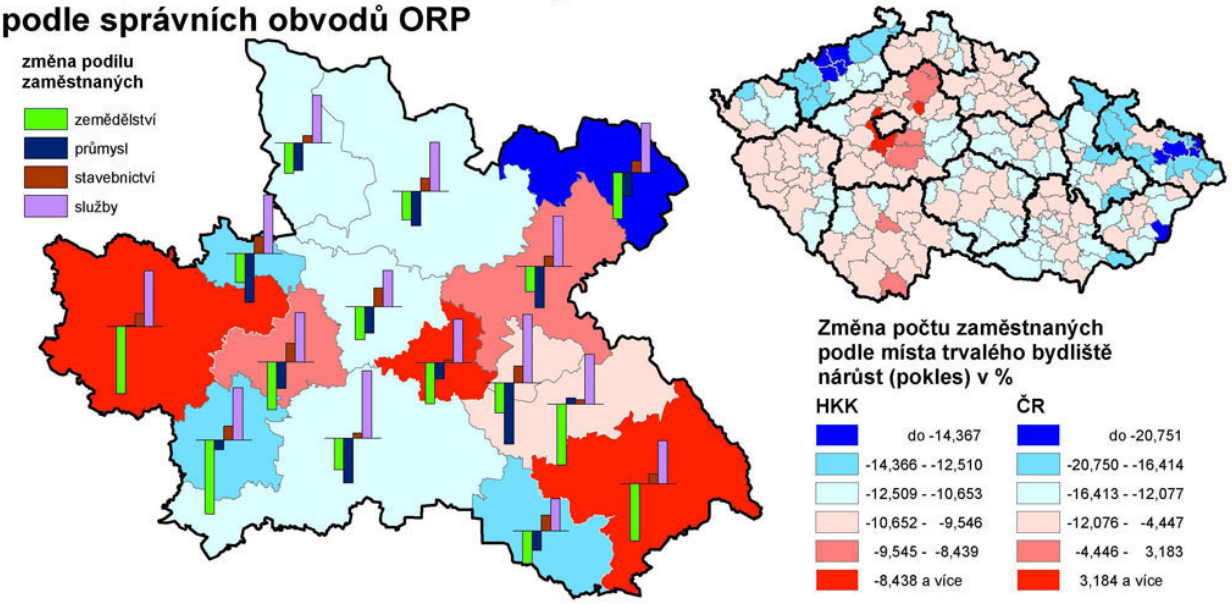

Změna počtu zaměstnanců vybraných odvětví mezi roky 1991 a 2001 podle správních obvodů ORP

	Změna počtu zaměstnaných nárůst (pokles) v %				Změna podílu zaměstnanců v odvětví (procentní body)									
	ČR		kraj		zemědělství		průmysl		stavebnictví		služby			
min. SO ORP:	-25,1	Karviná	-16,2	Bro	-16,1	NBy	-13,2	NMe	0,7	Jar	7,0	KnO		
průměr:	-12,1		-39,5		-8,3		-6,3		2,2		11,6			
max.SO ORP:	10,8	Lysá nad Labem	-7,3	RnK	-5,5	Nch	1,3	Dbr	4,0	DKr	14,9	NMe		

Pracovní místa na 1 000 zaměstnaných v roce 2001 podle SO ORP

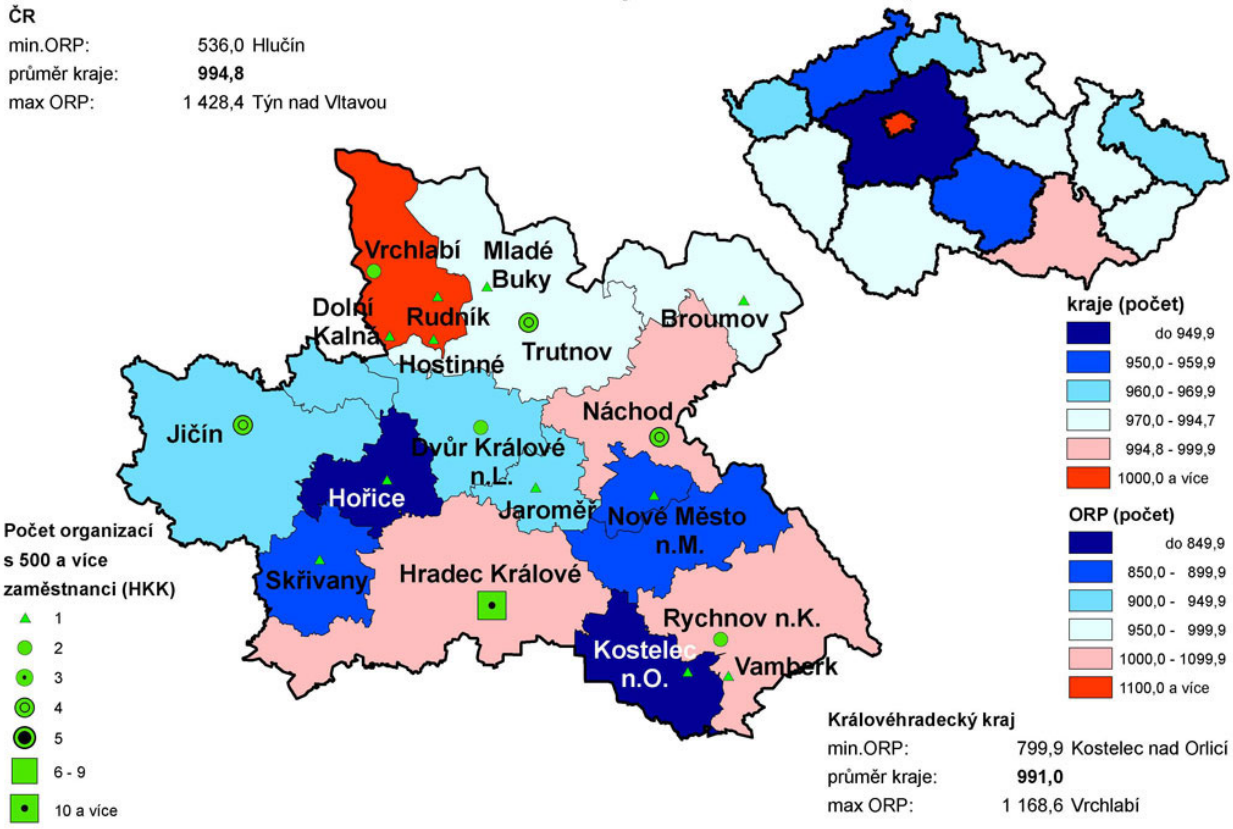

Saldo pracovních míst v roce 2001 podle správních obvodů ORP

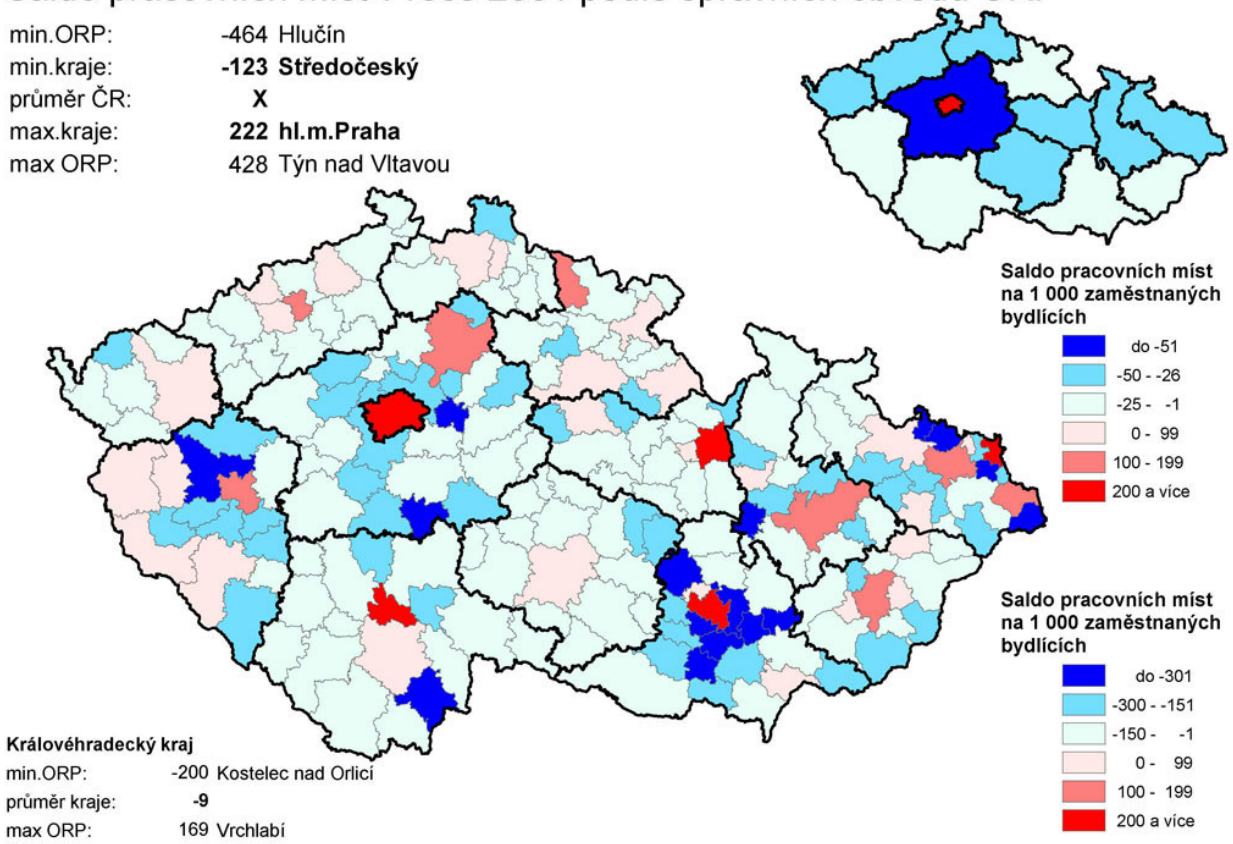

Vývoj nezaměstnanosti v obcích ČR v letech 2002 – 2005

min.obec (SO ORP): -10,000 145 obcí
min. SO ORP: -10,000 4 ORP
průměr ČR: 0,000
max.SO ORP: 10,000 9 ORP
max.obec (SO ORP): 10,000 167 obcí

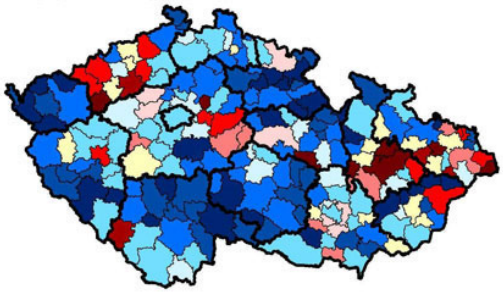

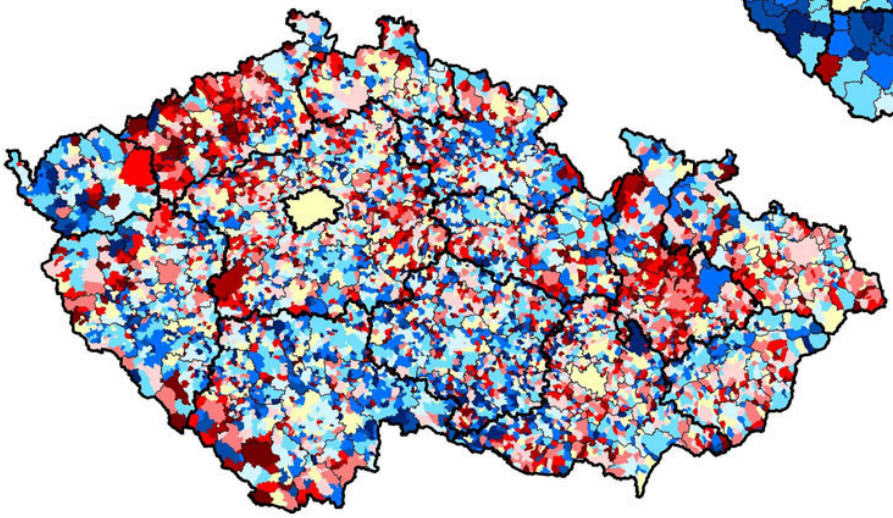

Souhrnný ukazatel

- -10,000 - -7,000
- -6,999 - -5,000
- -4,999 - -3,000
- -2,999 - -1,500
- -1,499 - -0,500
- -0,499 - 0,499
- 0,500 - 1,499
- 1,500 - 2,999
- 3,000 - 4,999
- 5,000 - 6,999
- 7,000 - 10,000

(nepříznivý vývoj + 10 bodů
beze změny 0 bodů,
příznivý vývoj - 10 bodů)

Královéhradecký kraj
min.obec (SO ORP): -10,000 4 obce
min. SO ORP: -6,697 Trutnov
průměr kraje: **0,849**
max.SO ORP: 10,000 Jaroměř
max.obec (SO ORP): 10,000 15 obcí

Změna míry registrované nezaměstnanosti v letech 2000 – 2005 podle obcí

min.obec (SO ORP): -37,500 Žďár (Říčany)
min. SO ORP: -3,797 Bílovec
průměr ČR: **1,003**
max.SO ORP: 4,794 Dačice
max.obec (SO ORP): 40,909 Vrážné (Moravská Třebová)

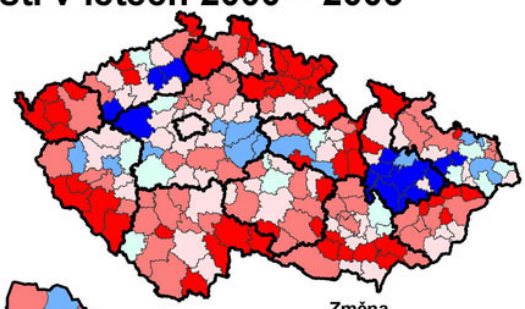

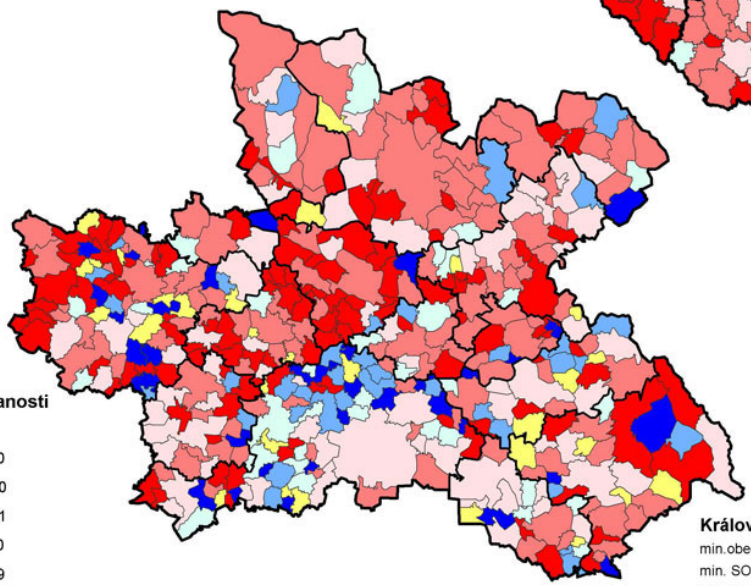

Změna míry nezaměstnanosti (procentní body)

- do -1,100
- -1,099 - -0,500
- -0,499 - -0,001
- 0,000
- 0,001 - 1,250
- 1,251 - 2,099
- 2,100 a více

Změna míry nezaměstnanosti (procentní body)

- do -3,000
- -2,999 - -1,500
- -1,499 - -0,001
- 0,000
- 0,001 - 1,999
- 2,000 - 3,999
- 4,000 a více

Královéhradecký kraj
min.obec (SO ORP): -29,412 Kostelec (Jičín)
min. SO ORP: 0,159 Hradec Králové
průměr kraje: **1,915**
max.SO ORP: 4,177 Dvůr Králové nad Labem
max.obec (SO ORP): 23,529 Petrovičky (Hořice)

Míra registrované nezaměstnanosti k 31. 12. 2005 podle obcí

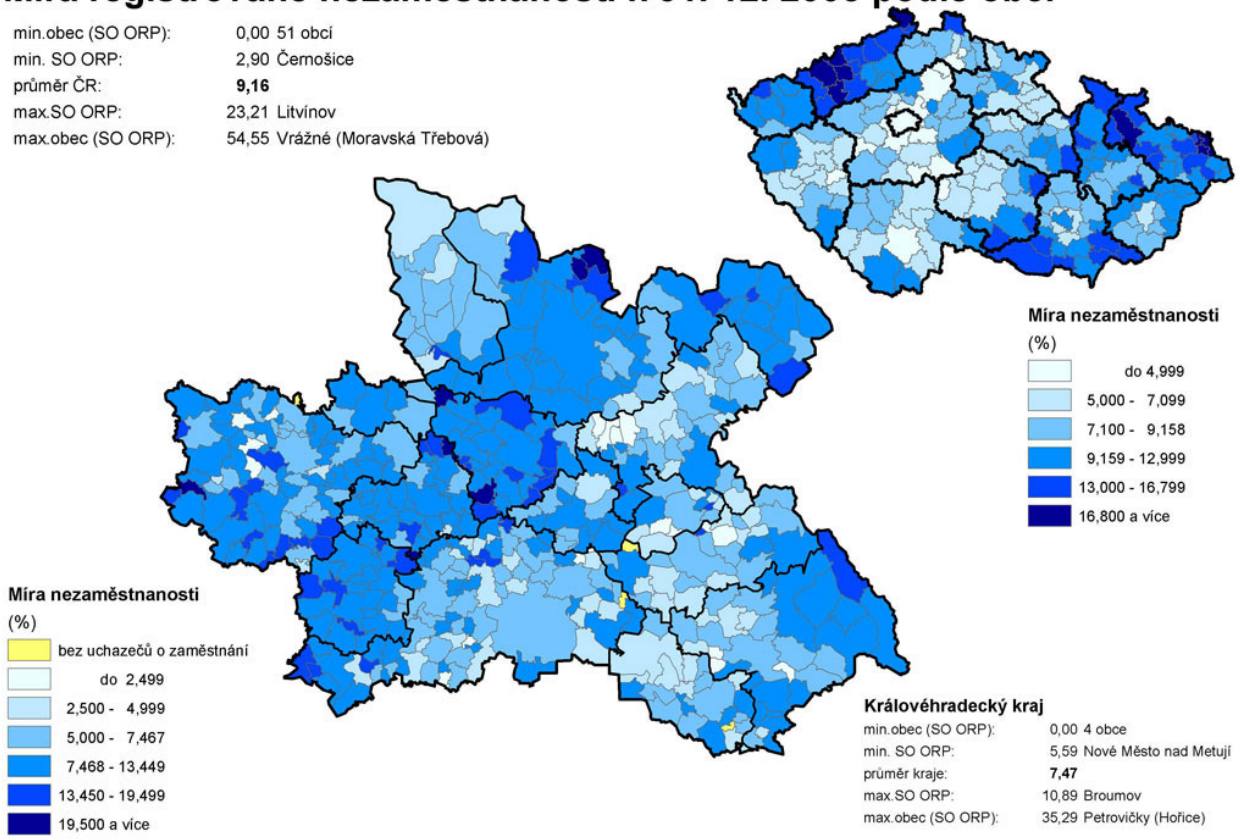

Změna míry registrované nezaměstnanosti v letech 2000 – 2005 podle SO ORP

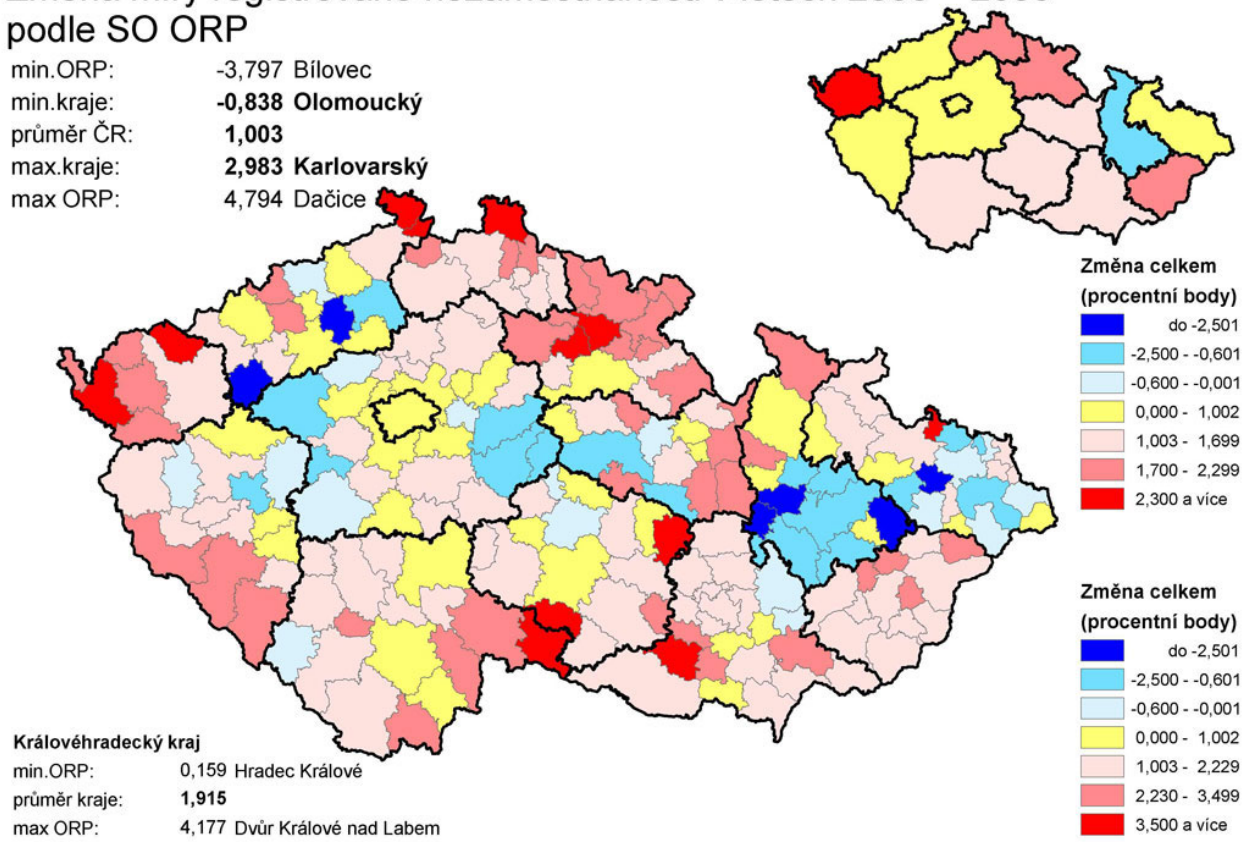

Změna počtu uchazečů o zaměstnání a jejich struktury mezi roky 2002 a 2005 podle SO ORP

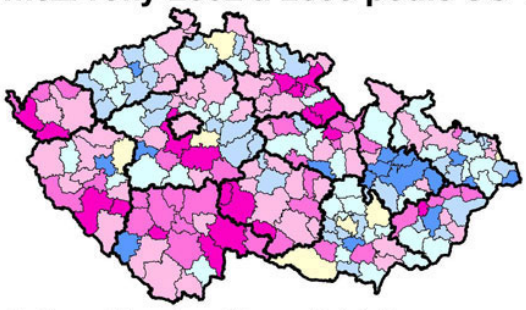

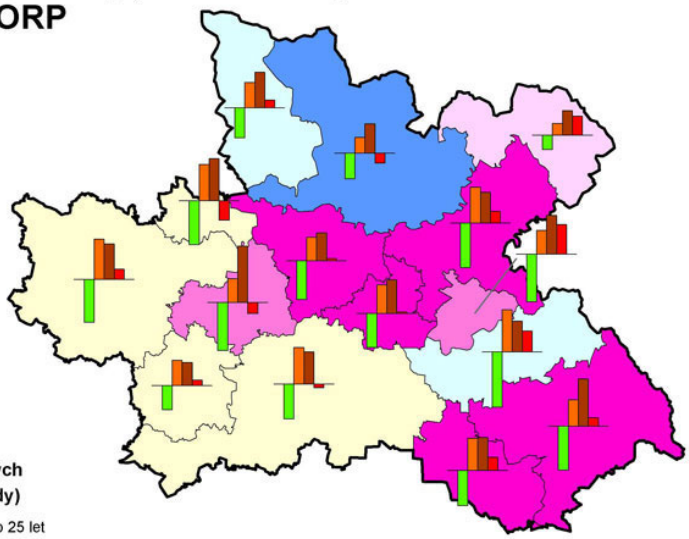

Změna počtu uchazečů o zaměstnání a jejich struktury mezi roky 2002 a 2005 podle SO ORP

	Změna počtu uchazečů o zaměstnání				Změna podílu nezaměstnaných (procentní body)							
					ve věku (let):				evidovaných déle než 1 rok		žen	
	ČR		kraj		méně než 25		50 a více					
min. SO ORP:	-22,3	Vimperk	-8,8	Tru	-12,6	Dbr	2,7	Bro	5,2	NBy	-4,4	NPa
průměr:	-0,781		7,3		-8,1		6,5		7,4		0,6	
max.SO ORP:	46,8	Mariánské Lázně	24,8	Jar	-3,2	Bro	9,6	Dbr	12,9	Hrc	6,8	NMe

Míra nezaměstnanosti a věková struktura uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2005 podle SO ORP

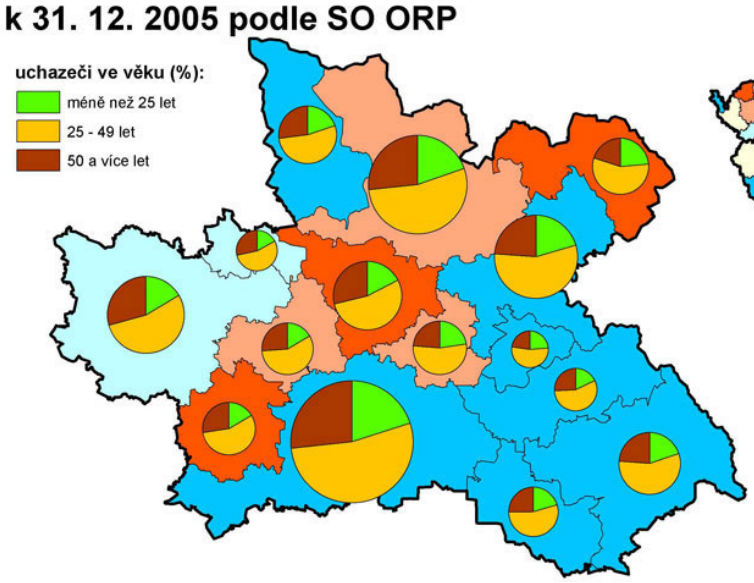

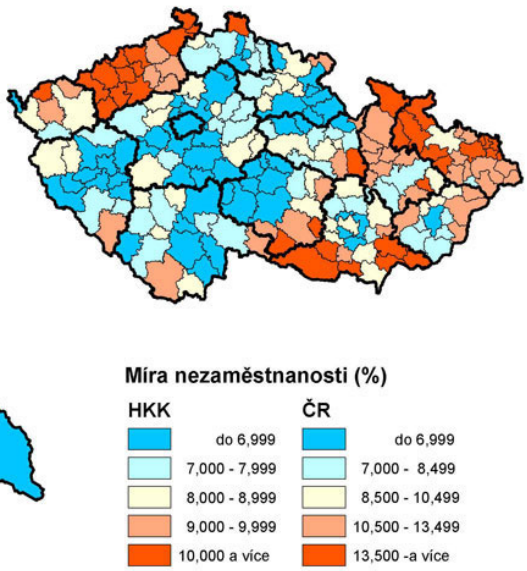

Míra nezaměstnanosti k 31. 12. 2005 a věková struktura uchazečů o zaměstnání podle SO ORP

	Míra nezaměstnanosti (%)				Uchazeči ve věku (%):					
	ČR		kraj		méně než 25 let		25 - 49 let		50 a více let	
min. SO ORP:	2,901	Černošice	5,587	NMe	16,5	Jic	53,4	HKr	20,1	Bro
průměr:	9,157		7,468		19,5		54,5		26,1	
max. SO ORP:	23,209	Litvínov	10,892	Bro	23,6	Bro	57,0	Hrc	29,4	Jic

Míra nezaměstnanosti k 31. 12. 2005 a struktura uchazečů o zaměstnání podle délky evidence podle SO ORP

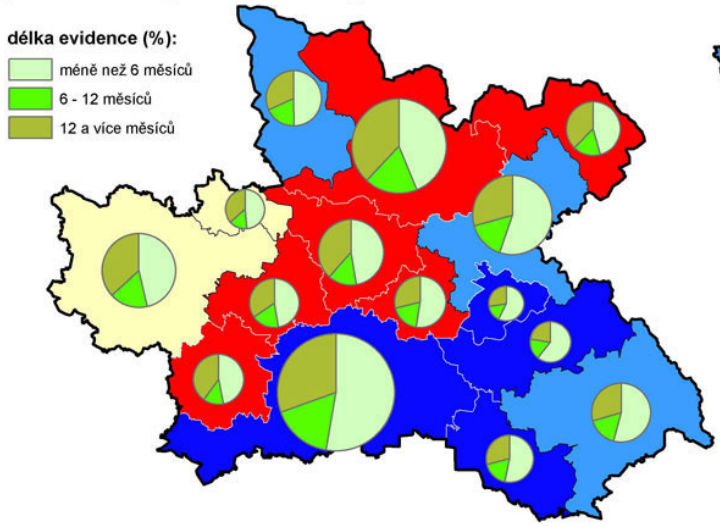

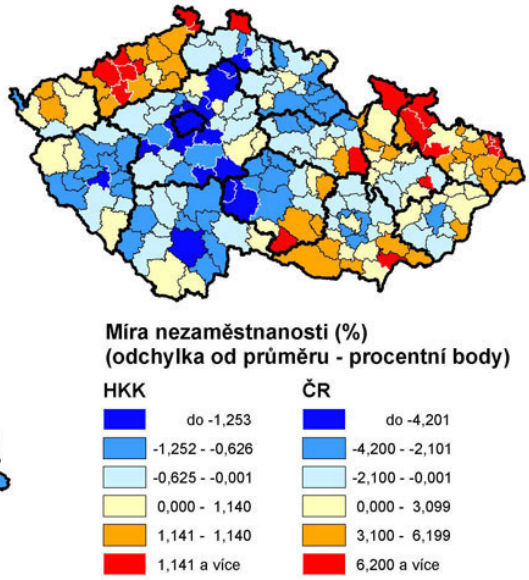

Míra nezaměstnanosti k 31. 12. 2005 a struktura uchazečů o zaměstnání podle délky evidence podle SO ORP

	Odchylky míry nezaměstnanosti (průměr ČR/kraj = 0,0)				Délka evidence (%)					
	ČR		kraj		méně než 6 měs.		6 - 12 měsíců		12 a více měsíců	
min. SO ORP:	-6,407	Černošice	-1,881	NMe	43,7	Tru	13,2	NBy	22,7	Dbr
průměr:	9,157		7,468		50,1		16,6		33,2	
max. SO ORP:	14,483	Litvínov	3,424	Bro	60,6	Dbr	18,5	Vch	40,0	NBy

Vývoj míry nezaměstnanosti v letech 2001 – 2005 a vývoj podílů hlasů získaných volebními stranami ve volbách do PS P ČR v letech 2002 - 2006 podle SO ORP

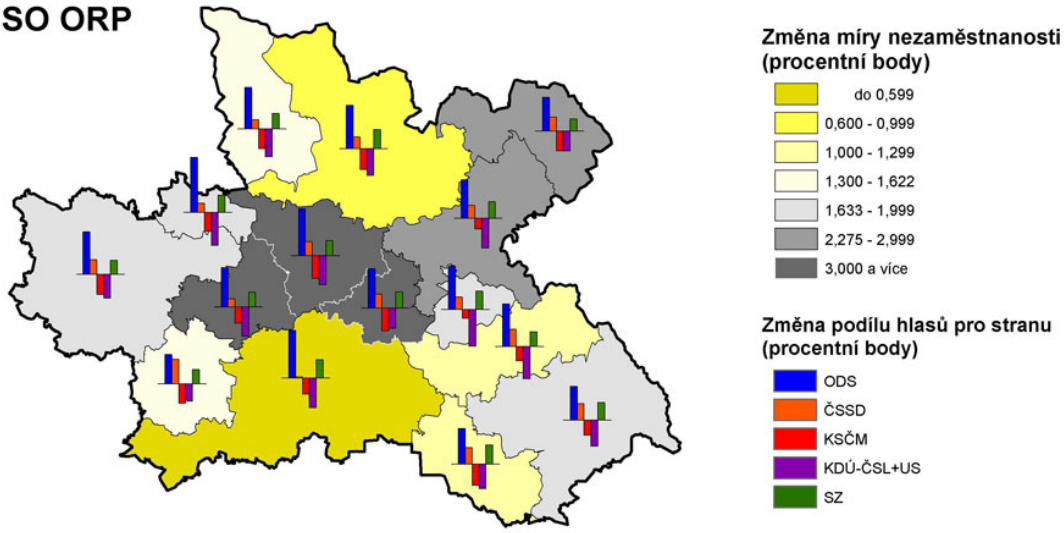

Vývoj míry nezaměstnanosti v letech 2001 – 2005 a vývoj podílů hlasů získaných volebními stranami ve volbách do Poslanecké sněmovny v letech 2002 a 2006 podle SO ORP

	Změna míry nezaměstnanosti (proc.body)				Změna podílu hlasů pro stranu (procentní body)											
	ČR		kraj		ODS		ČSSD		KSČM		KDU-ČSL+US		SZ	
min. SO ORP:	-2,181	Bílovec	0,543	HKr	7,7	NBy	0,3	HKr	-5,9	Jar	-9,6	NMe	3,2	Bro
průměr:	0,923		1,633		11,1		2,7		-4,5		-7,3		4,4	
max. SO ORP:	4,734	Cheb	4,113	DKr	14,4	NPa	6,4	NBy	-2,3	NMe	-4,5	NBy	5,0	KnO

Míra nezaměstnanosti k 31. 12. 2005 a podíl hlasů získaných volebními stranami ve volbách do Poslanecké sněmovny 2006 podle správních obvodů ORP

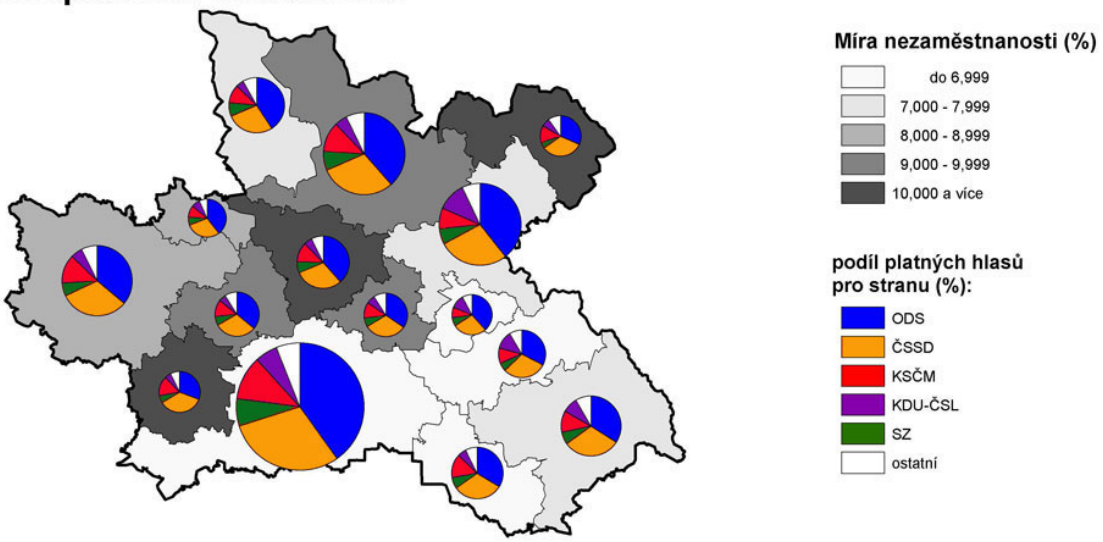

Míra nezaměstnanosti k 31. 12. 2005 a podíl hlasů získaných volebními stranami ve volbách do Poslanecké sněmovny 2006 podle správních obvodů ORP

	Míra nezaměstnanosti (%)				Podíl platných hlasů pro stranu (%)													
	ČR		kraj		ODS		ČSSD		KSČM		KDU-ČSL		SZ		ostatní	
min. SO ORP:	3,309	Černošice	5,998	Dbr	30,9	NBy	27,6	NMe	8,3	Nch	4,5	Vch	5,0	Bro	6,0	HKr
průměr:	9,716		7,880		37,7		30,1		11,5		6,7		6,7		7,3	
max.SO ORP:	24,199	Litvínov	11,549	Bro	40,8	Vch	35,4	NBy	15,6	NBy	12,3	Dbr	8,0	Vch	9,9	Bro

Pořízené investice na ochranu životního prostředí na 1 km^2 v letech 2000 – 2004 podle okresů

min.okres: 135 Prachatice
min.kraj: 402 Jihočeský
průměr **1 215**
max.kraj: 39 077 Praha
max.okres: 24 694 Brno-město

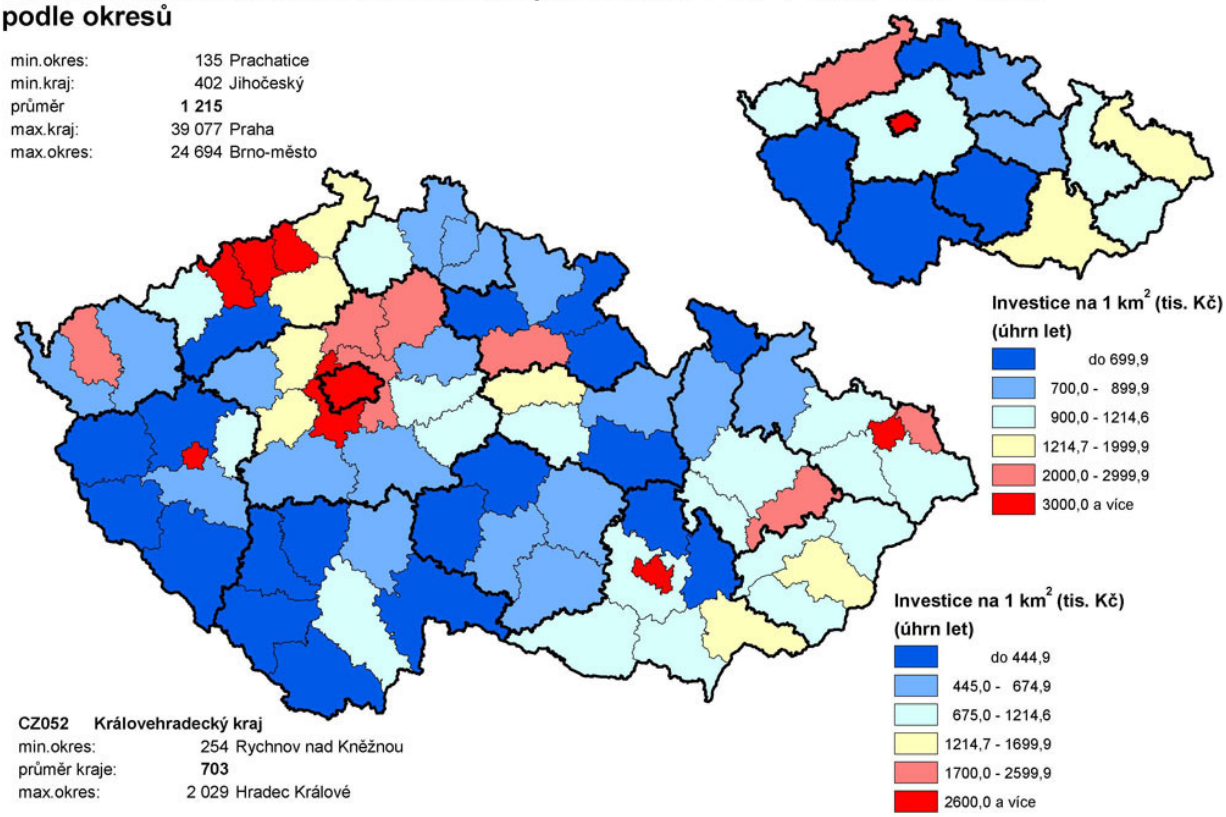

CZ052 Královehradecký kraj
min.okres: 254 Rychnov nad Kněžnou
průměr kraje: **703**
max.okres: 2 029 Hradec Králové

Emise hlavních znečišťujících látek na 1 km^2 (REZZO 1- 3) v roce 2004 podle okresů

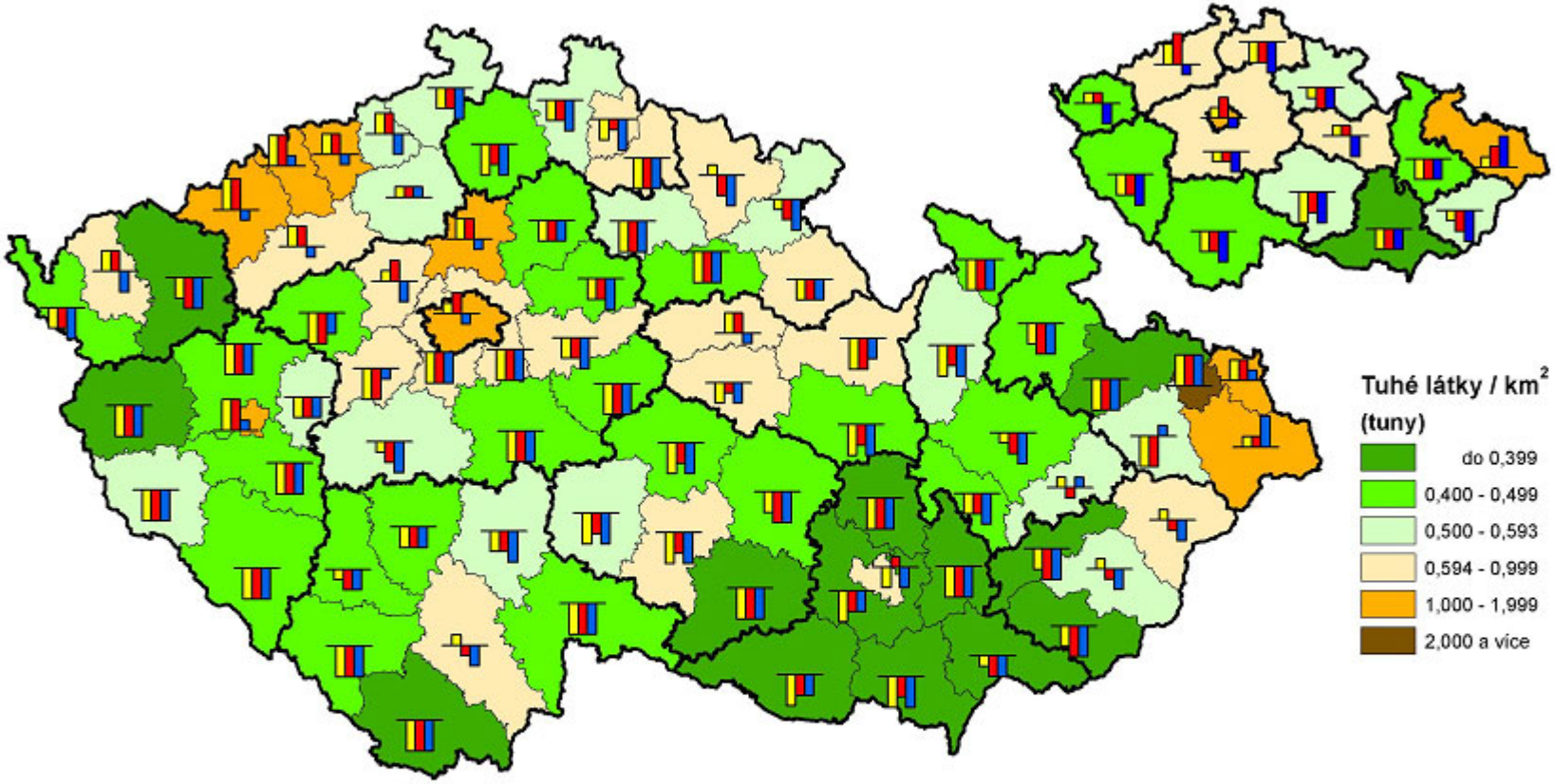

oxid siřičitý
oxid uhelnatý
oxidy dusíku

Emise znečišťujících látek (t/km^)									Porovnání s průměrnou hodnotou CR
tuhé látky			oxid siřičitý		oxidy dusíku		oxid uhelnatý		vyšší než 10 x průměr
									vyšší 2x až 10x
průměr CR:	**0,594**		**2,822**		**2,075**		**3,508**		vyšší od průměru do 2x
min. okres:	0,481	Hradec Králové	0,795	HK	0,294	JC	1,761	HK	nižší od 1/2 do průměru
průměr kraje:	**0,563**		**1,927**		**0,608**		**2,112**		nižší od 1/10 do 1/2
max. okres:	0,614	Trutnov	3,613	TU	1,059	TU	2,505	NA	nižší než 1/10 průměru

Seznam použité literatury a informačních zdrojů

Publikace ČSÚ Hradec Králové:

[1] Statistická ročenka Královéhradeckého kraje 2006. ČSÚ, Krajská správa Hradec Králové, 2006.

[2] Demografický, sociální a ekonomický vývoj Královéhradeckého kraje v letech 2000 až 2004. ČSÚ, Krajská reprezentace Hradec Králové, 2005.

[3] Správní obvody obcí s rozšířenou působností – Královéhradecký kraj 2004. ČSÚ, Krajská reprezentace, 2004.

[4] Dojížďka za prací a do škol (na základě výsledků SLDB 2001). ČSÚ, Krajská reprezentace, 2004.

[5] Sčítání lidu, domů a bytů 2001 – Královéhradecký kraj. ČSÚ, Krajská reprezentace Hradec Králové, 2003.

Ostatní publikace ČSÚ:

[6] Analýza regionálních rozdílů v ČR v letech 1995-2004. ČSÚ, 2006.

[7] Analýza regionálních rozdílů v ČR v letech 1996-2001. ČSÚ, 2003.

[8] Demografická ročenka krajů České republiky 1991 až 2005. ČSÚ, 2006.

[9] Demografický vývoj Libereckého kraje. ČSÚ, Krajská reprezentace Liberec, 2005.

[10] Demografický vývoj Pardubického kraje v letech 1991 až 2004. ČSÚ, Krajská reprezentace Pardubice, 2005.

[11] Demografická ročenka správních obvodů obcí s rozšířenou působností 1995 až 2005. ČSÚ, 2006.

[12] Cizinci v České republice. ČSÚ, 2006.

[13] Úmrtnostní tabulky za okresy ČR v období 2001 až 2005. ČSÚ, 2007.

[14] SLDB k 1. 3. 2001 – obyvatelstvo, byty, domy a domácnosti – Královéhradecký kraj. ČSÚ, 2003.

[15] Příjmy a životní podmínky domácností ČR v roce 2005. ČSÚ, 2007.

[16] Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil – roční průměry za rok 2005. ČSÚ, 2006.

[17] Strukturální výsledky za zemědělství ČR v roce 2005 podle územního členění. ČSÚ, 2006.

[18] Cenzus veřejných vodovodů a kanalizací ČR 2002. ČSÚ, 2003.

[19] Ceny sledovaných druhů nemovitostí 1998 – 2000, 2001 – 2003, 2003 – 2005. ČSÚ, 2001, 2004, 2006.

Další publikace:

[20] Strategie regionálního rozvoje České republiky. Ministerstvo pro místní rozvoj, 2006.

[21] Program rozvoje kraje. Regionální rozvojová agentura, 2003.

[22] Hodnocení potenciálu cestovního ruchu na území ČR. Ústav územního rozvoje Brno, 2001.

[23] Statistická ročenka životního prostředí ČR. CENIA, Česká informační agentura životního prostředí, 2006.

[24] Stav životního prostředí v jednotlivých krajích České republiky 2005 – KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ. Cenia, MŽP, listopad 2006.

Ostatní informační zdroje:

[25] Regionální databáze ČSÚ, časové řady podle okresů, RES (místní jednotky)

[26] Dodatečné zpracování dat SLDB 2001 (bydliště matky v době narození podle SO ORP, zaměstnaní podle odvětví podle obcí)

[27] Dodatečné zpracování dat o cizincích v roce 2005 podle SO ORP
[28] Krajský úřad Královéhradeckého kraje, odbor organizační a právní
[29] Ministerstvo vnitra, Policejní prezidium
[30] Ministerstvo financí ČR
[31] Ministerstvo práce a sociálních věcí
[32] Úřad práce Hradec Králové
[33] Český hydrometeorologický ústav, pobočka Hradec Králové

Internetové adresy:

[34] http://www.czso.cz
[35] http://www.mvcr.cz
[36] http://www.mdcr.cz
[37] http://www.mapy.cz
[38] http://www.hradeckralove.czso.cz
[39] http://www.upce.cz
[40] http://www.rsd.cz
[41] http://www.ochranaprirody.cz
[42] http://www.volby.cz
[43] http://www.uzis.cz
[44] http://www.vasedobradresa.cz
[45] http://www.vuv.cz
[46] http://www.iriscrr.cz
[47] http://portal.mpsv.cz
[48] http://www.uhul.cz
[49] http://ceho.vuv.cz
[50] http://drusop.nature.cz
[51] http://www.vennamesta.cz
[52] http://portal.uur.cz